R. BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III.
RACCOLTA
VILLAROSA
A
151
NAPOLI

Borbargo ...
Racc. Villarosa A.151
Digitized by Google

Digitized by Google

DE VITA
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. CARDINALIS.

DE VITA
AC REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. CARDINALIS
EPISCOPI PATAVINI
LIBRI TRES

EDITIO ALTERA.

ROMÆ MDCCLXI.
EX TYPOGRAPHIA PONTIFICIA VATICANA
APUD FRATRES SALVIONOS

SUPERIORUM FACULTATE.

Digitized by Google

Eminentiſſimo, ac Reverendiſſimo Principi

D. CAROLO REZZONICO

S. R. E. CARDINALI

VICE-CANCELLARIO &c. &c.

FRATRES SALVIONI TYPOGRAPHI VATICANI FELICITATEM PERPETUAM.

QUAM novi præclariſſimi Italiæ atque Eccleſiæ univerſæ luminis B. GREGORII BARBADICI vitæ geſtorumque hiſtoriam latinis literis a doctiſſimo

Digitized by Google

viro deſcriptam juſſu Sanctiſſ. D. N. Patrui tui Clementis PP. XIII. Typographiæ noſtræ amplioribus caracteribus impreſſam dedimus, hanc minoribus, & contractiore forma ad legentium uſum magis accommodata adornandam, tuiſque auſpiciis EMINENTISSIME PRINCEPS vulgandam ſuſcepimus. Hanc porro nobis mentem, ac voluntatem injecit ejuſdem operis pretium ab argumenti dignitate, a Scriptoris elegantia ac ſtyli nitore literatis viris probatiſſimi, atque adeo a plurimis expetiti, ut jam edita exemplaria omnium votis, ac deſiderio ſufficere non poſſe arbitraremur. Ut autem prima ejuſdem Vitæ editio SS. Pontificis nomine decorata prodiit atque munita, ita non alio quam E. V. inſignitam nomine, atque inſcriptam alteram hanc efferri decebat. Cum enim non virtutum minus cognatione quam ſanguinis vinculo SS. Patri conjunctus in illius

rerum omnium, conſiliorum, curarumque partem venias, magno utique Reipublicæ chriſtianæ juvandæ promovendæque ſtudio, quæcumque ad illum pertinent ad te quoque ſpectare cenſenda ſunt. Itaque cum B. GREGORII cauſa magnis ab illo curis, diu ac diligentiſſime promota, nunc demum Beatificationis ejuſdem Decreto feliciter abſoluta ſit, lætiſſimi hujus eventus, collatique in Sanctiſſimum Cardinalem atque Epiſcopum honoris tu maxime particeps eſſe debes, atque in primis curare, & conniti, ut ejus nomen, & cultus quam latiſſime propagetur. Habes præterea in hac Vitæ illius hiſtoria earum omnium virtutum exemplar quas Patrvus tuus Sanctiſſimus cum in Patavina, tum in Apoſtolica Sede ſemper eſt æmulatus, ad quas imitatione tu quoque tam proxime accedis, ut qui alterutrum aſpiciat, utrumque cognoſcat, atque admiretur. Sed de præcla-

præclaris animi tui ornamentis plura dicere ſingularis modeſtiæ tuæ legibus prohibemur; Verum illa in ore oculiſque omnium ita ſunt poſita, ut aliena prædicatione non egeant.

Igitur ad nos quod attinet, fore omnino confidimus, ut his nominibus E. V. debitum hoc qualecumque officii, ac venerationis noſtræ argumentum æqui bonique facias, & pro tua in omnes ſuaviſſima indole humaniſſime excipias; Noſque in clientelam tuam admiſſos auſpicio fortunes, patrocinio foveas, ac tuearis. Id enixis demiſſiſque precibus a tua rogamus clementia, & ſacram E. V. purpuram humillimo deoſculamur obſequio.

DE-

DEDICATIO
PRIORIS EDITIONIS
CLEMENTI XIII.
PONT. MAX.

FR. THOMAS AUGUSTINUS RICCHINIUS
ORDINIS PRÆDICATORUM
SACRI PALATII APOSTOLICI
MAGISTER
F. P.

ET *tua, Beatiſſime Pater, auctoritas, & præcipuum quoddam meum erga Beatum Epiſcopum, & Cardinalem* Gregorium Barbadicum *plenum venerationis, ac pietatis ſtudium fecere, ut ejus Vitam ſanctitatis eximiæ notis inſignem literarum monumentis conſignandam ſuſciperem alacri prorſus animo, ac voluntate fortaſſe majore, quam facultate; quæ ſi mihi par votis atque argumento fuiſſet, cumulate primum Tibi, deinde etiam ipſe mihi ſatisfeciſſem, nec eſſet quidquam, cur hujuſce hiſtoriæ vel Te auctorem, vel me ſcriptorem fuiſſe pœniteret. Nunc quantum ingenii & artis ad ſcribendum attulerim neſcio: præſtiti tamen, quod in me fuit, ut Epiſcopi, & Cardinalis ſanctiſſimi imago aliqua latinis adumbrata*

coloribus exterarum præcipue gentium hominibus, & ſacris Eccleſiæ Paſtoribus propoſita eſſet, cum ad venerationem, & cultum; tum ad imitationem, & exemplum. Cujus ego imaginis prima ipſa lineamenta quum ducerem, Tu mihi animo obverſabaris, Tu ſcribenti occurrebas identidem, & quibus Barbadici effigiem exprimebam coloribus, Te ipſum delineare videbar; tanta mihi in utroque apparebat vitæ, morum, actionumque ſimilitudo & conſenſio. Neque vero ad aſſentationem, & gratiam hoc a me dictum putabit, qui utriuſque vitæ rationem, inſtituta, conſilia, munera, caſus quoque ipſos inter ſe componere, atque conferre voluerit. Quorum ego comparationem libenter hoc loco inſtituiſſem, ſi in ampliſſimum laudum tuarum campum excurrere Te invito, ac repugnante liceret. Sed conſideranti non quid de Te dici, ac prædicari oporteat, ſed quid modeſtiæ tuæ ſeveritas ferre poſſit, ac velit, multa mihi ſupprimenda, vel præcidenda ſunt, pauca vero vix indicanda, quæ cum in ore, conſpectuque omnium ſint poſita, præteriri, ac reticeri omnino non poſſunt. De Patavino loquor Epiſcopatu, in quem non multis a Gregorii obitu annis divino provectus conſilio, cum ipſum, & Carolum Borromæum ad imitandum tibi propoſuiſſes, relicta ab eodem Gregorio paſtoralis adminiſtrationis, regendæque Eccleſiæ documenta, & exempla tanta es contentione æmulatus, ut ejus expreſſiſſe mores, & indolem,

ſen-

ſenſus quoque ipſos, & ſpiritum quodammodo hauſiſſe videreris. Quo enim ille divini honoris aſſerendi, promovendique zelo, quo animarum ſalutis procurandæ aſſiduo, flagrantique ſtudio agebatur, eo incenſus, animatuſque cum eſſes, cogitationes, & curas in id omnes contuliſti, ut religionis, ac pietatis officia, ſacrorum cultum, cleri, populique diſciplinam, chriſtianæ catecheſis frequentiam, bonarum artium, literarumque ſtudia, Seminarii incrementa, Eccleſiæ demum tibi commiſſæ ſanctitatem, jura, dignitatemque reſtitueres, foveres, amplificares. Nihil proinde eorum, quæ optimo abſolutoque Paſtori tam multa, tamque gravia curanda ſunt, a Te prætermiſſum; nullum induſtriæ, vigilantiæ, ac laboris genus fuit, quo Te in gregis ſalutem, & commoda ſemper intentum paſtoralis ſolicitudo non exerceret.

Sed quæ Gregorii nomen, & famam cum primis illuſtravit, & auxit profuſa in egenos, & paupere liberalitas, ac munificentia, ea non tam virtus, quam natura tua eſſe viſa eſt, quippe quæ tecum ab infantia crevit, in perfectam deinde charitatem adulta, e Patavina in Apoſtolicam Sedem tecum conſcendit, in qua pauperum Pater, ac miſerorum perfugium omnium ore prædicaris. Etſi autem ad ſupremam hanc ſacerdotii, regnique majeſtatem ea omnia, quæ in Te ſunt eximia, ac præclara viam paraverint, atque munierint, ego tamen ſic exiſtimo,

Digitized by Google

plurimum quoque precibus apud Deum ſuis Barbadicum egiſſe, ut quod ipſe, dum viveret, detrectavit, ac fugit ſummum ſacrorum imperium, id tibi vel invito, ac repugnanti admirabili divinæ voluntatis conſilio deferretur. Præclare ſcilicet actum iri cum univerſa chriſtiana republica Te Pontifice intelligebat; tum illud certo ſibi pollicebatur fore, ut qui in Patavina ſede virtutum ſuarum cultor, atque æmulator ſtudioſiſſimus fueras, earumdem in Apoſtolica cathedra judex æquiſſimus fores, ac de illis ritu, inſtitutoque Eccleſiæ aliquando cognoſceres, ac pronunciares.

Itaque cum a Te ſuſcepta jampridem, atque non exiguis curis, ac ſumtibus diu promota ejuſdem Canonizationis cauſa, optatum nunc demum ad exitum feliciter perducta ſit, & quæ tua eſt ſapientia, & auctoritas, ore illo, quo Deus O. M. veritatem, voluntatemque ſuam Eccleſiæ declarat, Cardinalem ſanctiſſimum Beatorum faſtis adjunxeris, eumdem ego in hac publica bonorum omnium gratulatione, ac lætitia videre videor ab immortalibus, ac feliciſſimis Cæli ſedibus decretum ſibi in terris honorem, & cultum tibi uni ſecundum Deum grati animi ſenſibus acceptum referre: tum ſummis ab eo precibus flagitare, & contendere, ut in hoc arduo, ac ſalebroſo Eccleſiæ univerſæ regimine fauſtiſſima Tibi omnia, ac ſecunda procedant; quod pro votis, atque ea qua plurimum valet gratiæ, facile impetraturum confido.

Jam

Jam illud reliquum eſt, Beatiſſime Pater, ut hanc vitæ ipſius hiſtoriam, officii, atque obedientiæ erga Te meæ qualecumque argumentum, quo ſoles cetera ad Barbadici nomen, ac decus ſpectantia, æquo, clementique animo excipias, ac nomini, majeſtatique tuæ ne dedigneris oblatam. Quamſi judicio quoque tuo probaveris, id a me in ampliſſimi honoris, ac præmii loco ponetur, & reliqua tua, quibus auctum, honeſtatumque me voluiſti, munera, ac beneficia cumulabit. Quando autem iis parem neque referre gratiam, nec prædicare valeo, Deum immortalem, quod hactenus feci, rogare, obteſtarique pergam, ut Te Apoſtolicæ Sedis dignitati, religionis præſidio, rei chriſtianæ incremento, meliorum denique temporum felicitati quam diutiſſime ſervet, ac tueatur.

P R Æ F A T I O.

PErtinere arbitror ad Italici nominis decus, ad Apoſtolici Senatus, atque Epiſcopalis Ordinis ſplendorem, & gloriam, nec non ad chriſtianæ Reipublicæ utilitatem B. Gregorii Barbadici Epiſcopi, & Cardinalis ſanctiſſimi res præclare geſtas latinis literis conſignari, quo tanti viri memoria communis ſermonis ope longe, lateque propagetur. Ejus enim, qui noſtra fere ætate veterum florentis Eccleſiæ Paſtorum renovavit exempla, & Caroli in primis Borromæi Mediolanenſium Archiepiſcopi vivam adeo, abſolutamque in ſeipſo expreſſit imaginem, ut adhuc vivens alter Carolus vulgo, nec immerito prædicaretur, nominis, meritorumque famam Italiæ finibus circumſcribi minime decebat, curandumque maxime fuerat, ut ad exteras quoque gentes proferretur, quo eſſet omnibus admirationi, & exemplo. Habent quippe illuſtrium virorum, qui nobiſcum vixere, vel ad noſtra proxime tempora floruerunt, mores, & facta vim neſcio, quam ſingularem ad æmulationem ſui excitandam, iiſque ad virtatem capeſſendam vehementius affici plerumque ſolemus, quam veterum, qui longe nos præceſſerunt, exemplis. Ac Gregorii quidem Barbadici vita iis abundat in omni virtutis ge-

nere

nere documentis, quæ cuilibet propoſita ad chriſtianæ diſciplinæ perfectionem, multa pietatis ac ſalutis incitamenta, & ſubſidia poſſint afferre. Sed Epiſcopi in primis, animarumque Rectores egregiam, abſolutamque in eo habent, quam in mores ſuos transferant, Paſtoris optimi formam, quam ſi diligenter inſpicere, ad eamque ſe fingere, atque componere velint, (velle autem omnes debent) regendi tuendique commiſſi ſibi chriſtiani gregis, ac difficillimi muneris ſanctiſſime obeundi, perficiendique conſilia, documenta, atque exempla percipient.

Hujus ego Paſtoris eximii vitam molliore hoc noſtro vix credibilem ſeculo, non equidem ſponte mea, ſed ſupremæ auctoritatis nutu, atque obtemperandi magis, quam placendi ſtudio ſcribere inſtituens, id quod hiſtorici præſertim ſacri munus eſt præcipuum, curavi diligenter, ut quidquid afferrem legitimis certiſque documentis inniteretur. Pleraque idcirco hauſi ex Tabulario Sacræ Rituum Congregationis, Actiſque publicis in ejuſdem Beati viri Canonizationis cauſa vulgatis; pauca quædam ex Ughellio in Italia ſacra, nonnulla, ex ipſius B. Gregorii paſtoralibus literis, & documentis uno volumine exceptis, editiſque Patavii Anno MCCLXXXX. Pervolutavi quoque omnia

quæ exſtant ipſius adverſaria MSS., tum ſupplices variorum Epiſtolas ad Clementem PP. XI. poſtulandæ, urgendæque illius Canonizationis cauſa conſcriptas, ac Romæ vulgatas Anno MDCCXXI. Aliqua demum nobis ſuppeditavit ineditus, atque informis de illius vita Commentarius italice ſcriptus a Joſepho Muſoco Presbytero Vicentino, qui Tridentini obiit anno MDCCLIV. die xxiii. Julii Congregationis Oratorii Præpoſitus. Is enim, quod a prima juventute in Sanctiſſimi Cardinalis ſinu educatus, complures deinde annos in ejus familia verſatus, cum viventi, tum morienti proxime hæſerit, probitatis deinde ſingularis, doctrinæque laude claruerit, idoneus, ac multorum inſtar veritatis auctor ac teſtis habendus eſt. Itaque codicis ejuſdem ope, quem a PP. Minoribus Reformatis Tridentini Cœnobii pro ſingulari eorum humanitate legendum accepimus, nonnulla ſupplevimus, quæ in Actis publicis aliiſque documentis deſiderantur. Si quid aliunde acceptum, & hauſtum in medium afferemus, auctorem, locumve, unde illud depromſimus, indicabimus, ne quidpiam Lectoris fidem moretur.

His porro ſubſidiis inſtructi ad hiſtoriam vitæ ſcribendam acceſſimus, non qualem curioſi fortaſſe nonnulli magis quam pii, religioſi-

gioſique cuperent, operum mirabilium narratione contextam (quamquam nec ea in Gregorii vita deſiderentur) ſed quod in ſanctis viris præcipuum ſane eſt, atque admirandum, virtutum omnium exemplis, documentiſque refertam. Ego enim ſic exiſtimo, egregiæ ſanctitatis laudem in eo poſitam eſſe, ut æquabili chriſtianæ vitæ ratione ſtatus, ac muneris quiſque ſui partes, quam diligentiſſime impleat. Qua potiſſimum laude cum Barbadicus excelluerit, vitam ejus fere omnem ad certa Epiſcopalis muneris, in quo diu, ſanctiſſimeque verſatus eſt, officia, & capita revocabimus, reſque præcipuas ab eo variis temporibus geſtas unius plerumque argumenti titulo complectemur, ne repetitus de iiſdem ſermo Lectorem diſtrahat, vel obtundat. Potiora tamen, quibus inſigniores ejuſdem vitæ partes, actioneſque affixæ ſunt, tempora diſtinguemus, & ſingularum epochas conſignabimus. Dicendi genere utemur temperato ac perſpicuo, quod in legentium animos facile influat, & quod vehementer optamus, ita eorum mentibus exempla virtutum inſigat, ut ad ea æmulanda non allicientur modo, ſed etiam accendantúr. Id porro unum ſi conſequamur, operæ, ac laboris qualiſcumque noſtri fructum non exiguum tuliſſe arbitrabimur.

AP-

APPROBATIONES

CENSORUM.

PErlegenti mihi, Sanctiſſimi D. N. PAPÆ CLEMENTIS XIII. mandato, Librum, cui titulus: *De vita ac rebus geſtis B. Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis Epiſcopi Patavini libri tres:* Auctore Rmo P. Fr. Thoma Auguſtino Ricchinio Sac. Palatii Apoſtolici Magiſtro: non modo nihil occurrit, quod Catholicam Fidem, & Chriſtianos mores vel minimum lædere videatur, quinimo coram objecta eſt imago pulcherrima ſanctiſſimi Cardinalis, & Epiſcopi, manu peritiſſima, vivis adeo, nitidiſque expreſſa coloribus, ut facile intuentium oculos in ſui admirationem rapere, & eccleſiaſticis omnibus, Epiſcopis vero præſertim incitamento eſſe poſſit ad perfectam Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & paſtoralis miniſterii rationem aſſequendam. Deo igitur plurimæ habendæ ſunt grates, quod Romanam Eccleſiam ultimis hiſce temporibus, fulgidiſſimis chriſtianæ pietatis, ſcientiæ, fortitudinis, pœnitentiæ, caritatis, aliarumque virtutum exemplis illuſtrare voluerit, ac debitæ Summo Pontifici laudes, qui relato in Beatorum album Gregorii Barbadici nomine, eas fidelibus cunctis ad imitandum propoſuerit. Qua propter utiliſſimum cenſeo librum hunc tam concinne, diligenterque elaboratum, publicis typis dari. Datum pridie nonas Quintiles anni MDCCLXI.

Thomas Emaldius SSmi D. N. Sec. Brevium ad Principes.

SAnctiſſimi D.N.CLEMENTIS PAPÆ XIII. juſſu legi librum, cui titulus: *De vita, ac rebus geſtis Beati Gregorii Barbadici S. R.E.Cardinalis Epiſcopi Patavini, libri tres*: Auctore Rmo P. Fr. Thoma Auguſtino Ricchinio S. Palatii Apoſtolici Magiſtro: in quo libro nihil reperi, quod Orthodoxæ Fidei ſit adverſum, vel offenſionem bonis moribus afferat. In hujus autem Commentarii ſcriptione conſtituenda non mediocrem habet laudem doctiſſimi auctoris prudentia, qui, quæ B. Cardinalis, atque Epiſcopus toto laudatiſſimæ ſanctiſſimæque vitæ ſuæ curſu cogitaverit, dixerit, fecerit, ſummo judicio ita ſuis quæque aptis & accommodatis locis diſpoſuit, ut inde abſolutiſsimum Epiſcopi exemplar expreſſerit, & ad imitandum primariis Paſtoribus expoſuerit. Præterea ſedatum orationis genus, elegans, & grave; verba dilucida; ſententiæ perſpicuæ, & e chriſtiana diſciplina depromptæ; grata narrationum brevitas; omnia ad pietatem compoſita. Itaque librum hunc publica luce digniſſimum cenſeo. Datum iv. nonas Julii. CIƆIƆCCLXI.

Michael Ang. Giacomellus SS. D. N. Clementis XIII. a Latinis Epiſtolis.

AP-

APPROBATIO ORDINIS.

NOS FR. JOANNES DOMINICUS

VILLAVECCHIA

Sac. Theologiæ Magiſter, ac univerſi Ordinis FF. Prædicatorum humilis Vicarius, Procurator Generalis, & Servus.

Cum Opus, cui titulus: *De vita, & rebus geſtis Beati Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis, Epiſcopi Patavini, Libri tres* Auctore R. P. D. Magiſtro S. Palatii Apoſtolici, Fr. Thoma Auguſtino Ricchinio, Provinciæ noſtræ utriuſque Lombardiæ, juſſu Sanctiſſimi D. N. CLEMENTIS PAPÆ XIII. jam approbatum fuerit: Harum ſerie, noſtrique auctoritate officii facultatem, quantum in nobis eſt, eidem Auctori concedimus typis edendi præfatum Opus; Servatis de jure ſervandis. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. In quorum &c. Datum Romæ in Conventu noſtro S. Mariæ ſuper Minervam die 8. Julii 1761.

Fr. Joannes Dominicus Villavecchia
Magiſter Vicarius Procurator Generalis Ordinis.

Regiſtr. pag. 40.

Fr. Angelus Raſſeri Mag. & Pro-Socius.

REIM-

REIMPRIMATUR,
Si videbitur Reverendiſſimo Patri Sacri Palat
Apoſtolici Magiſter.
Dominicus Archiep. Nicomed. Viceſgerens.

REIMPRIMATUR,
Fr. Thomas Auguſtinus Ricchinius Ord. Præd.
Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

IN-

Digitized by Google

INDEX LIBRORUM, ET CAPITUM

LIBRI TRES.

Cap. I. DE *Gregorii genere, parentibus, pueritia, primaque inſtitutione. pag.* 1.
Cap. II. Ejuſdem adoleſcentia, in Germaniam profectio, & clericalis vitae inſtitutio. 5.
Cap. III. Romam ab Alexandro VII. arceſſitus, honoribus, ac dignitatibus augetur. Praeficitur Tranſtyberinae Regioni lue laboranti, & Bergomenſium Epiſcopus deſignatur. 12.
Cap. IV. Bergomenſem init Epiſcopatum: ejus Eccleſiæ ſtatus, atque inſtituta a novo Epiſcopo regiminis ratio. 16.
Cap. V. Remiſſam Cleri diſciplinam corrigere, & reſtituere aggreditur. 21.
Cap. VI. Ad populi mores inſtituendos catechiſmo, & concionibus pergit. 28.
Cap. VII. Urbis, ac Diœceſis viſitationem inſtituit, & quam in ea obeunda methodum, rationemque adhiberet. 34.
Cap. VIII. Pelaginorum ſectam ab Eccleſia ſua exterminat. 42.
Cap. IX. Ab Alexandro VII. S.R.E. Cardinalis creatur; Romam proficiſcitur, mox ad Eccleſiam ſuam revertens Synodum celebrat. 46.
Cap. X. A Bergomenſi Eccleſia ad Patavinam transfertur. 53.

Cap.

Cap. XI. Quæ primum egerit in Patavino Epiſcopatu. 56.

Cap. XII. De Clericorum Seminario ædibus amplificato, reditibus, ſcholis, aliiſque inſtitutis, ac beneficiis aucto. 62.

Cap. XIII. De adhibita in Clericis initiandis atque Eccleſiæ miniſtris deſignandis cura, ac diligentia. 71.

Cap. XIV. De variis ab eo inſtitutis Congregationibus. 78.

Cap. XV. Præcipua Gregorii ſtudia ad componendos populi mores, & procurandam gregis ſalutem. 84.

Cap. XVI. De reſtituta, & aucta ſacrarum Virginum diſciplina. 91.

Cap. XVII. De ſacris comitiis, quibus interfuit eligendi Pontificis cauſa. 97.

Cap. XVIII. Ut ſe geſſerit in comitiis ab obitu Alexandri VIII. celebratis, quo Pontificatum defugeret. 101.

LIBRI SECUNDI.

Cap. I. De Gregorii in Deum fide, ejuſque tuendæ, ac propagandae ſtudio. 108.

Cap. II. De eximio ejus Religionis cultu. 117.

Cap. III. De ſpe, & fiducia in Deum. 126.

Cap. IV. De charitate in Deum. 133.

Cap. V. De orandi, ac contemplandi ſtudio. 139.

Cap. VI. De animarum ſalutis zelo, ac paſtorali ſolici-

licitudine. 146.
Cap. VII. De profuſa in pauperes liberalitate. 152.
Cap. VIII. Qua fuerit in propinquos, & familiares charitate. 161.
Cap. IX. De charitate, ac beneficentia in adverſarios quoque, ac ſibi infenſos. 168.
Cap. X. Ejuſdem in omnes lenitas, ac manſuetudo. 174.
Cap. XI. In ſuis, atque Eccleſiae rebus gerendis prudentia. 180.
Cap. XII. De juſtitiæ zelo. 188.
Cap. XIII. De animi conſtantia, & fortitudine. 193.
Cap. XIV. De vitæ aſperitate, & caſtimonia. 199.
Cap. XV. De animi modeſtia, ac demiſſione. 206.
Cap. XVI. De Prophetiae dono, ac miraculorum gratia adhuc viventi Gregorio collatis. 213.
Cap. XVII. Qua fuerit dum viveret exiſtimatione, & fama virtutum. 220.

LIBRI TERTII.

Cap. I. Gregorii obitus, funus, & ſepultura. 232.
Cap. II. Corporis ejuſdem habitus, & forma, animi indoles, ingenium, & doctrina. 241.
Cap. III. Quae fuerit ſanctitatis ejus opinio, & fama poſt mortem. 249.
Cap. IV. Miracula quædam Gregorii precibus poſt ejus obitum a Deo patrata. 256.
Appendix. De iis, quæ hactenus in cauſa Canonizationis B. Gregorii Barbadici peracta ſunt. 266.

DE VITA
ET REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. CARDINALIS
LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

De Gregorii genere, parentibus, pueritia, primaque inſtitutione.

BArbadica Gens apud Venetos patricio loco ab ultima Civitatis origine clariſſima habetur; multoſque extulit viros omni tempore magnarum rerum adminiſtratione, atque honoribus præſtantes. Qua gente prognatus Gregorius partam a majoribus gloriam non tam amplitudine honorum, quam ſanctitatis fama, atque excellentium auxit ſplendore virtutum. Natus eſt Venetiis anno MDCXXV. vii. kal. Octobris, Patre Johanne Franciſco Senatore, Matre vero Lucretia Leonia nobiliſſima, lectiſ-

ſimaque fœmina. Hanc quum medio ætatis curſu acerba ſibi morte præreptam maritus extuliſſet, viduitatem deinceps caſtiſſime coluit. Atque ab eo tempore ſeveriori vitæ diſciplina, omnibuſque religionis, ac pietatis officiis ſe totum dedidit. Itaque poſitis ſericis veſtibus, nonniſi laneis utebatur. Horas canonicas homo ſacris non initiatus rite, ac religioſe perlegebat, æternarum rerum contemplatione, dijudicanda, expiandaque conſcientia, frequentandis myſteriis, juvandis egenis, ceteriſque chriſtianæ diſciplinæ exercitationibus plurimum occupabatur. Et quod magno eſt fortis animi, ſolidæque virtutis indicio, idem neque elatus rebus ſecundis, neque adverſis unquam dejectus eſt. Literarum etiam ſtudia ſequutus complures diſciplinas calluit, præclareque in primis Philoſophiam. Tanta autem erat in eo vis memoriæ, ut nomina varia, eaque barbara, atque a ſermonis conſuetudine aliena plus quam centum, ut ab alio edita eſſent, ipſe extemplo memoriter reddere poſſet. Ampliſſima geſſit Reipublicæ munera non ſolum integerrima fide, ſed etiam prudentia, & æquitate ſingulari. Vixit annos ſeptem & octoginta, reliquitque nominis, & virtutis ſuæ memoriam immortalem.

Is itaque ſuſceptis ex conjugio liberis, pie, ſancteque ad Majorum inſtituta, ad Civitatis diſci-

diſciplinam, chriſtianæque Religionis normam inſtituendis operam, & curam ſingularem impendit; cujus eximiæ diligentiæ fructum ex Gregorio in primis uberrimum tulit. Nam vix infantiam egreſſus, ut erat docili, & candida indole, tradita ab optimo Genitore virtutum documenta reddebat moribus ad omnem modeſtiam, pietatemque compoſitis. Ea ætate neque cum æqualibus ludere, neque pueriliter quidquam facere viſus eſt, ſed ab ineptiis, & nugis prorſus abhorrens amare ſilentium, ſolitudinem capere, ſeque ad ſe colligere ſolebat. Fuere e domeſticis, qui eum in angulis, ac penetralibus domus orantem manibus ad Cœlum ſublatis, aliquando etiam vi mentis a ſenſibus abreptum ad Crucifixi, Sanctorumque imaginem aliquam hærentem invenere. Intempeſta nocte dormientibus ceteris e lecto proſiliens identidem, accenſiſque de lucerna cereis faculis, quod ſibi in cubiculo altariolum ſtruxerat, ornare, tum jugi oratione defixus diu ante ipſum perſtare ſolebat. Templa in primis libentiſſime adibat, ac nulla tædii, vel defatigationis ſignificatione, incredibili modeſtia, ac pietate horas ibi multas tranſigebat, ut ex ipſo habitu corporis animadverti poſſet, ſic eum mentem divinis rebus plenam, & occupatam habere, ut aliarum rerum cogitatione ne tentari quidem

videretur; qùibus ſane indiciis ſuſcipiendo ſacrorum cultui, atque ineundæ religioſæ vitæ rationi non obſcure præludere videbatur.

Ita porro inſtitutæ ad religionem indoli addebatur ingenium natura promptum, judicium acrè, memoria tenax ſtatim arripiens, ac diu ſervans, quæ tradebantur; nec illi defuit paterna ſolicitudo, quo primis artibus, ac diſciplinis imbueretur, quarum ſtudio non celeriter minus, quam diligenter perfunctum, Pater ipſe Philoſophia inſtituendum ſuſcepit, neque exiguum tulit laboris ſui fructum. Nam celeri in iis ſtudiis, ac diſciplinis progreſſu paternæ diligentiæ Filius ita reſpondit, ut brevi inſtitutori ſuo par videri potuerit. Ea vero fuit Gregorius in eumdem Patrem obſervantia, & amore, ut ab ejus nutibus omnino penderet, ac ne adultus quidem ab ejus latere avelli poſſet. Quare ſi ruri cum eo aliquando verſaretur, ille vero in Urbem publicæ, vel privatæ rei cauſa ad dies aliquot evocaretur, ejus expectandi impatiens Gregorius relicto rure, atque levatione animi abjecta ad ipſum convolabat.

CA-

CAPUT II.

Ejuſdem adoleſcentia, in Germaniam profectio, & Clericalis vitæ inſtitutio.

PUeritiam egreſſus, ac liberalibus ſtudiis ſatis excultus ad capeſſendam Patris exemplo, atque inſtitutione Rempublicam idoneus videbatur. Annum ætatis undevigeſimum attigerat, cum ad Monaſterienſem in Weſtphalia Conventum pacis inter Europæ Principes conciliandæ gratia Aloyſius Contarenus Venetorum Orator delegatus eſt. Huic cum ſe itineris comitem adjunxiſſet Gregorius, occaſionem nactus non obſcura iis Comitiis civilis, publicæque dedit prudentiæ argumenta. Nam Contarenus collatis omnibus cum eo negotiis, atque conſiliis, rerum quæ ibi agebantur Commentaria Gregorio deſcribenda commiſit, quæ inde ad Senatum mittebantur. Eodem porro tempore tantum operæ poſuit in Geometria cognoſcenda, ut Euclidis libros omnes ſedulo evolverit, ac ſola ingenii ope brevi comprehenſos habuerit. Ac quantum temporis e publicis curis, atque occupationibus decerpere poſſet, tantum ille ſtudiis, piiſque exercitationibus tribuebat. Raro pedem, niſi ſi aliqua ſacra ædes adeunda eſſet, domo efferebat. Nec tamen aliorum conſortia omnino

vitabat, ſed tantam in hominum conſuetudine retinebat modeſtiam, & comitatem, ut omnium in ſe converteret oculos, & benevolentiam conciliaret

Aderat iis in Comitiis Romani Pontificis nomine Fabius Chiſius Epiſcopus Neritonenſis Apoſtolicæ Sedis apud Colonienſes Legatus, qui non multo poſt Alexandri VII. nomine aſſumto univerſæ præfuit Catholicorum Eccleſiæ. Is Gregorii ſuaviſſimos mores, virginalem verecundiam, conſilium, prudentiam, pietatemque miratus, præclariſſimæ indolis de ſe magna pollicentis ſtudio captus, quaſi futurorum præſcius excolendum ſibi adoleſcentem exiſtimavit, in quo eximiæ ſanctitatis initia manifeſte conſpicerentur. Eum ergo ſibi familiarem eſſe voluit, ac paterno amore complexus ſalutaribus monitis ad arreptam Evangelicæ perfectionis viam inflammabat ardentius, vitæque ſanctiſſime traducendæ documenta inſerebat, uberem ex tam fertili ſolo ſe frugum copiam collecturum ſperans, quod poſtea rei eventus comprobavit. Cum eo divini Officii preces quotidie ſolvebat; ac modo de ſempiternis, atque divinis, modo de literariis rebus colloquebatur; atque auctor illi hujus in primis conſilii fuit, ut in amoribus, ac deliciis haberet ſemper Franciſcum Saleſium, hunc ſibi ducem, & comitem, vitæque magiſtrum conſtitueret, ejus opera,

opera, *Philotheam* præcipue, ſeu Manuductionem ad vitam pie, ſanćteque inſtituendam aſſidua verſaret manu, ad eamque vitæ ſuæ rationes omnes exigeret. Itaque Gregorius ſuſcepta cum Chiſio ſumma doćtrinæ, pietatiſque neceſſitudine, ejus ſe diſciplinæ commiſit, ut in ſpiritualis vitæ progreſſu eo deinceps uteretur tamquam moderatore animarum peritiſſimo, e cujus monitis, ac præceptis, veluti maxime idonei divinæ voluntatis interpretis totus penderet. Chiſius vero quam animo ceperat de Barbadico exiſtimationem non retinuit modo, ſed auxit, & paulo poſt etiam luculentius declaravit.

Abſolutis Comitiis, & peragratis ſuperioris, atque inferioris Germaniæ Provinciis Pariſios contendit, ubi quatuor fere menſes verſatus eſt. Cum autem obſequii cauſa Chriſtianiſſimum Regem ſemel, iterumque adiiſſet, tantam apud eum iniit gratiam, ut adoleſcentis modeſtiam miratus Veneto Oratori adfirmaverit viſum ſibi fuiſſe Gregorium Cœnobitarum Inſtituti religioſum tyrunculum. In Patriam reverſus, quo publicæ adminiſtrationis auſpicia caperet, Sapientum, ut vocant, Collegio adnumeratus eſt. At vero quum magnam de ſe in Republica expećtationem jam concitare cœpiſſet, & apud Civitatem univerſam gratioſus admodum eſſet, expeditumque illi ad ampliſſimos

 hono-

honores curſum pollicerentur ingenium, prudentia, morum probitas, ac Civium gratia, novum vitæ genus animo verſare cœpit, atque in ea cogitatione defixus diu anceps, ac ſolicitus fuit. Nam quo terrenis curis omnibus ſolutus ſolis vacare cœleſtibus poſſet, religioſæ vitæ rationem ſibi ineundam putabat. Jam receſſum a ſeculo meditabatur, tutamque reſpiciebat ſtationem aliquam in religioſorum hominum coetu optimis legibus, ac ſeveriore diſciplina conſtituto. Sed nutabat animo ex tot religioſis familiis, quibus chriſtiana abundat Reſpublica, quam potiſſimum deligeret, atque complecteretur. Placebat Carmelitarum Excalceatorum diſciplina, aut Camaldulenſium Eremitarum ſolitudo, præſertim quod utriuſque Inſtituti Profeſſoribus multo ſtudio faverat Pater, opemque ſuam omnem contulerat, ut eorum Cœnobia Venetiis extarent. Somaſchenſis quoque Congregationis actuoſa in proximos charitas hominem multis mortalibus prodeſſe cupientem ad ſe alliciebat; ac modo in unum, modo in alterum Inſtitutum ſe inclinari animo ſentiebat, nec tamen certo conſilio quodnam ſequeretur eorum adhuc videbat. Itaque ut de re tanta, ex qua univerſæ vitæ ratio, atque æterna hominis ſalus pendere ſolet, prudenter decerneret, ac ne ſuo ipſius judicio ſtaret quo

falli

falli poſſet, explorata primum multis precibus divini Numinis voluntate Johannem Baptiſtam Fabri in S. Lucæ Venetiis animarum Curatorem, Plebanum vocant, doctrinæ, & ſanctitatis fama præſtantem ſibi adeundum propoſuit, cujus conſilio in deliberatione capienda tamquam divino oraculo uteretur. Is autem temporis modo ad conſultandum, orandumque Deum quæſito, paulo poſt in hæc verba reſpondit: *Eccleſiaſticam in ſeculo vitam amplecteris: Romam ibis, Epiſcopus eris: hæc de te conſtituit Deus*. Nec diſſimile tulit reſponſum ab alio præclari nominis religioſo viro, quem conſilii cauſa Mediolanum profectus audiendum exiſtimavit.

Per id tempus, anno videlicet MDCLII. Sacro Cardinalium Collegio adjunctus eſt Fabius Chiſius, vir ſanctiſſimis moratus moribus, ab ingenio, doctrina, atque eruditione locupletiſſimus, & ſumma abſtinentiæ, probitatis, prudentiæque laude clariſſimus, quo Gregorius, uti ſupra demonſtratum eſt, familiariſſime uſus erat, initamque cum eo conſuetudinem literarum ſubſidio abſens retinebat. Hunc quoque non gratulationis modo, ſed conſultationis cauſa ſibi adeundum putavit, nihil ut eo inconſulto moliretur, quem jam antea audierat multa ſibi ad excolendum animum, ſempiternamque ſalu-

tem

tem conſequendam utilia præcipientem. Romam igitur ad eum profectus eſt, collatiſque cum ipſo de ſtatu vitæ eligendæ conſiliis in hanc ille ſententiam reſpondit: *Indigere Eccleſiam præſtantibus viris, qui non ſuæ dumtaxat, ſed proximorum ſaluti, & commodis diligenter ſervirent. Optime igitur pro ſua pietate, ac prudentia facturum, ſi Eccleſiaſticæ militiæ in ſeculo nomen daret. Juriſprudentiæ interea, atque Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cognoſcendæ operam impenderet; tum biennio poſt ad Urbem rediret*. Paruit amantiſſimo, atque optimo Inſtitutori ſuo Gregorius, atque omni arctioris vitæ cogitatione ex animo depulſa Patavium ſe contulit, ubi legum interpretes audire ſedulo cœpit, atque ut erat ingenio, ac memoria facili, Theologiæ, atque Hiſtoriæ quoque ſacræ ſtudia cum iis accurate conjunxit.

Et quamquam lubrica eſſet ætate, atque in ea verſaretur Urbe, in qua ob variarum gentium juventutem ſtudiorum cauſa eo confluentem multa licentiæ pericula poſſet offendere, ita tamen ſe continebat, ut nihil daret ætati, nihil voluptati, ſed tempus omne aut literis, aut pietatis, ac religionis officiis impenderet. Solitudinis amantiſſimus æqualium vitabat conſuetudinem, nec alios fere adibat, quam Academiæ Profeſſores, aut religioſos viros, cum quibus vel de ſtudiis ſuis, vel de ſempiternis, ac

ſpiri-

ſpiritualibus rebus ageret. Conſuetudine in primis, atque inſtitutione utebatur Hieronymi Erculani Ordinis Prædicatorum Theologi, atque Scriptoris doctrina, & pietate clariſſimi, qui quum Gregorium *innocentiſſimam animam* appellare ſoleret, tum ſe multo plura ab eo didiciſſe affirmabat, quam ipſe eidem tradidiſſet.

Jam vero quam ſatis comperta divini Numinis voluntate Eccleſiaſticæ vitæ ineundæ deliberationem cœperat, non amplius differendam, atque in aliud tempus rejiciendam, ſed maturandam omnino exiſtimavit. Die igitur v. Aprilis MDCLV. abjecta toga, ceteriſque ſeculi ornamentis, clericali veſte, ac tonſura a Venetorum Patriarcha initiatus dedit Chriſto, & Eccleſiæ nomen, atque ex eo in quo erat ad ſpeciem edito illuſtrique loco ad humiliorem, ut hominibus videtur, & obſcuriorem vitæ conditionem ſeſe demiſit. Mox vero per inferiores Ordinum gradus ad Presbyteratum aſcendit, nec multo poſt facto, ut eſt in more poſitum, publico ſtudiorum, doctrinæque ſuæ periculo, Juris utriuſque Doctoratus inſignia magna hominum gratulatione eſt conſequutus. Novum ex eo tempore hominem, novumque ſpiritum induere viſus eſt. Nam ſuſcepti Sacerdotii dignitatem ſecum ipſe reputans majoribus ad tanti muneris adminiſtrationem virtutum ornamentis ſe diligentius compara-

parare cœpit, & cogitationes, curas, operamque omnem ad ſuæ, proximorumque ſalutis dumtaxat ſtudium, ac Eccleſiæ commoda, ad divinæ gloriæ incrementum referre prorſus inſtituit.

CAPUT III.

Romam ab Alexandro VII. arceſſitus honoribus, ac dignitatibus augetur. Præficitur Tranſtiberinæ regioni lue laboranti, & Bergomenſium Epiſcopus deſignatur.

INterea Chiſius doctrinarum omnium laude, & magnæ virtutis, rerumque geſtarum fama illuſtris ſumma Patrum conſenſione, atque univerſæ Eccleſiæ plauſu, Alexandri VII. nomine aſſumto, Pontifex Maximus inauguratus eſt. Jucundiſſimo rei nuncio lætatus quam qui maxime Barbadicus, nulla tamen fortunæ melioris ſpe, nulla honorum, dignitatumque expectatione vel deſiderio illectus, atque commotus eſt. At novus Pontifex memoria repetens quæ in adoleſcente ſuſpexerat virtutum ornamenta, multa ſtatim de illo a Veneto Oratore ſciſcitatus, hominem in Urbem venire juſſit. Paruit is amantiſſimo ſui Pontifici, atque ubi Romam advenit, omni benevolentiæ, & amoris ſignificatione exceptus, nec dum poſito in Aula ſacra tyrocinio ampliſsimis muneribus cumulatus

latus eſt. Nam primum Canonicus Patavinus, tum utriuſque, ut vocant, Signaturæ Referendarius, ac domeſticus Præſul renunciatus eſt. Quibus honoribus auctus id curavit in primis, ne ingratus videretur in Pontificem, tum ne conceptam de ſe expectationem fruſtraretur, quam quidem non ſuſtinuit modo, ſed mox etiam exſuperavit. Nam paulo poſt graſſante per Urbem epidemica lue, ad id mali propulſandum, aut minuendum optimus Pontifex curam omnem, ac diligentiam convertit, præpoſito ſingulis Urbis Regionibus delecto Præſule, qui publicæ incolumitati conſuleret, curaretque ne malum latius propagaretur, neve morbo laborantibus ulla deeſſent corporis, animique ſubſidia. Tranſtiberinæ regioni Gregorium præfecit, ut ubi major eſſet miſeræ plebis frequentia, major quoque Præfecti charitas eluceret. Grave ille, periculique plenum negotium alacriter ſuſcepit, atque incredibili cum laude ſolertiæ, charitatis, & fortitudinis præconceptæ de ejus virtute opinioni cumulate reſpondit. Circumire aſsidue vias, obire ægrotantium domos, percunctari de ſingulorum ſtatu, providere ne quidpiam eorum commodo, ac curationi deeſſet, parare, atque urgere ad auxilia miniſtros, ad valetudinem pharmaca, ad victum cibaria, omnia demum humanæ diligentiæ

officia

officia præſtare, atque eorum nihil omittere, quæ ad miſerorum ſalutem, aut levamen pertinere animadverteret. Nec tam de humanis remediis, quam de divinis ſolicitus, quorum in publica calamitate uti eſt major neceſsitas, ita minor plerumque eſt cura, omni ope conniti, ne morbo oppreſsi Sacerdotum carerent auxilio, ac ne jam morituri ſuprema adeundæ æternitatis ſubſidia deſiderarent. Latius interea manans lethiferi morbi vis domum ipſam Gregorii pervaſit, ac duos e familiaribus ejus extinxit, magno adeoque cum vitæ ipſius periculo. Ergo amicorum plerique eum non hortari modo, ſed plane urgere, ac impellere, ut inde migraret, ne alienæ procurandæ ſalutis ſtudio vitam ipſe ſuam in apertiſsimum diſcrimen adduceret. Is vero publica magis, quam domeſtica calamitate commotus commiſſam fidei, ac vigilantiæ ſuæ Regionis cuſtodiam negavit ſe deſerturum, mortem obire paratus magis, quam officio, ac miſerorum curæ deeſſe. Quem igitur in calamitatis exordio prætulerat charitatis ardorem, ne ſuorum quidem funere, adſpectuque mortis remiſit, ſed in ſuſceptis charitatis officiis magno animo nihilo ſecius perſeverans eo proceſſit, ut Pontifex ipſe hominis periculo commotus eum domo pedem efferre vetuerit, atque a munere mox abductum in Tuſculanum ſecedere juſſerit,

quo

quo ſalubrioris Cœli beneficio recrearetur, fractaſque laboribus vires, & valetudinem confirmaret. Dici vix poteſt quibus tum per Urbem Barbadici charitas, providentia, magnitudo animi præconiis efferrentur. Ita certe in ore Tranſtiberinorum verſabatur Gregorii nomen, ut diu, alteque poſterorum animis inſculptum hæſerit, ac noſtra fere ætate crebris ſermonibus, ejuſdem ſit celebrata memoria.

Sed magnam in primis gratiam his rebus conſequutus eſt apud Pontificem, qui admiratione tantæ virtutis, multo majore ſtudio exarſit de eo benemerendi. Igitur cum per id tempus Bergomenſium Eccleſia Antiſtite orbata fuiſſet, dignum Alexander præ ceteris, qui ei præficeretur, Gregorium exiſtimavit, eumque ne ſuſpicantem quidem Epiſcopum deſignavit. Luctandum tamen fuit cum hominis modeſtia, atque humilitate, qua gravem ſibi molem imponi conſiderans, animi diu pendens, & anxius fuit, an oblatum ſibi onus defugeret, ac detrectaret. Sed ancipiti cura, dubiaque cogitatione diſtractum, cum difficilis admodum videretur tantæ rei deliberatio, pervicit Alexandri præcipientis auctoritas, fecitque, ut ille recuſare, atque obniti non auderet. Pontificis itaque tamquam Dei per ipſum loquentis vocem Barbadicus accipiens divinæ voluntati demiſſe acquie-

vit,

vit, atque obtemperandi ſtudio a Cardinali Bragadino die xxix. Julii anno MDCLVII. in ſacris D. Marci ædibus eximio pietatis, ac religionis ſenſu Epiſcopum ſe inungi paſſus eſt. Suſcepta manuum impoſitione arſit mira cupiditate deſponſam ſibi Eccleſiam quam ocyſſime adeundi; quare ut primum ſibi licuit, impetrata a Pontifice venia, ad Sextilem ejuſdem anni ab Urbe profectus eo ire perrexit.

CAPUT IV.

Bergomenſem init Epiſcopatum; Ejus Eccleſiæ ſtatus, atque inſtituta a novo Epiſcopo regiminis ratio.

VUlgata jam hominis fama ita Bergomenſium animos occupaverat, eorumque deſiderium incenderat, ut fauſta omnia, atque felicia ſibi, & Eccleſiæ ſub Gregorii cura, ac regimine pollicerentur; nec ſua illos opinione, ac ſpe falſos fuiſſe commonſtravit eventus. Ac novus quidem Epiſcopus propitiato multis, accuratiſque precibus Paſtorum Principe Jeſu Chriſto, quo optimam regendi Gregis rationem aſſequeretur, cum veterum Eccleſiæ Paſtorum, tum Sanctiſsimi in primis Mediolanenſium Antiſtitis Caroli Borromæi inſtituta, virtutes, exempla, quantum Dei ope conniti poſ-

ſet, ad imitandum ſibi propoſuit. Eumdem vero in omni paſtoralis vitæ parte feliciter adeo retulit, atque expreſsit, ut non immerito alter Carolus Borromæus vulgo appellaretur.

Suſcepta igitur vineæ illius procuratione, multa ſibi juxta Prophetæ monitum evellenda radicitus, ac deſtruenda, plura quoque plantanda, atque ædificanda cognovit. Nam etſi Prædeceſſorum Antiſtitum cura, ac diligentia ſanctiſſimis legibus communita, optimiſque inſtitutis, exempliſque fuiſſet exculta, ut eſt tamen humana conditio in laxiorem vivendi licentiam prona, multæ in chriſtianam, atque eccleſiaſticam diſciplinam irrepſerant corruptelæ, quibus Cleri, Populique mores laborantes, non ſolum ſpecie præſentis mali, ſed etiam futuri metu, ac periculo majore ejus animum magnopere commovebant. Quæ paucis ante annis Italiam fere univerſam vaſtaverat peſtis, ea Bergomenſem quoque Provinciam miſere afflixerat, ac tetram non corporibus modo, ſed animis intulerat cladem; nam lue ſublatis egregiis, optimiſque animarum curatoribus patuit exteris Sacerdotibus in Diœceſim univerſam aditus, quorum plerique literis, ac diſciplina deſtituti, jam non Paſtores, ſed Mercenarii doctrinæ inopia, moribuſque liberioribus detrimento Eccleſiæ fuere magis, quam

ſubſidio. Ad hæc, qui paulo ante deceſſerat Aloyſius Grimanus Epiſcopus, cum ſenectutis onere preſſus, variiſque conflictatus incommodis Paſtoralia munera per ſe obire aliquandiu non potuiſſet, impedita multa, atque incompoſita, nec exiguo labore emendanda, atque in ordinem redigenda Succeſſori reliquit. Id operis, ac laboris ſubiturus Gregorius hoc ſibi propoſuit, atque conſtituit, ut quam in alios inducere vellet diſciplinæ formam primum in ſe ipſo exprimeret, fore ſperans, ut præeuntem Paſtorem oves non invitæ ſequerentur.

Principio igitur ſe talem exhibuit, qualem in Tito ſuo animarum Paſtorem Paulus informat, ſanctum, prudentem, ſobrium, pudicum, doctrina præſtantem, ceteriſque inſtructum virtutibus, quæ Apoſtolorum Succeſſorem plane referrent. Juge in primis orationis in eo ſtudium, rerum omnium terrenarum contemptus, dura corporis per abſtinentiam, labores, vigilias afflictatio, effuſa, & ardens in omnes charitas, manſuetudo, patientia, ſolicitudo, ac vigilantia, nec minor in adverſis, & arduis animi fortitudo, & conſtantia, mortem ipſam ubi oporteret ſubire parata. Tum ſibi ante oculos Caroli Borromæi vitam, res geſtas, ac Mediolanenſis Eccleſiæ acta propoſuit, eoque præformatore, ac magiſtro certum ſibi Epiſcopalis vitæ ordinem, quem dein-

deinceps ſequeretur, præſcripſit, eodemque familiam quoque ſuam compoſuit, ut inde manarent in ceteros diſciplinæ, modeſtiæ, & probitatis exempla. Domus univerſæ apparatus, qui pompa careret omni, præter eam, quæ ſuſtinendæ dignitati prorſus deberetur. In ſupellectili, ac veſtibus nihil ſericum, nihil pretioſum, nihil ſtudioſius elaboratum, aut exquiſitum. Argentea vaſa, atque id genus inſtrumenta pauca quidem, eaque ad divinum fere cultum ſervata. Tenuis, ac frugalis menſa uno, vel altero obſonio, eoque vulgari, ac parabili more Cœnobitarum inſtructa. Pauci ad humiliores uſus famuli, paucique familiares, delecti tamen omnes, ac certo vitæ teſtimonio, aut experimento probati. Diſcreta ſingulorum munera, atque aſſignatæ cuique regulæ, ac leges, quas libello comprehenſas vulgavit ea inſcripta fronti Bernardi ſententia *Domum Epiſcopi decet ſanctitudo, decet modeſtia, decet honeſtas: Harum autem cuſtos eſt diſciplina*; qui contra eas faceret, domo excedere jubebatur.

Mane dato ſigno ſurgere omnes, atque in ſacellum convenire, æternarumque rerum meditationi, ac piis cum Epiſcopo vacare precationibus. Qui Sacerdotes eſſent, hi quotidie rem divinam facere; Epiſcopo facienti laici omnes religioſe adeſſe. Hora pomeridiana lectio-

nem de religione audire: ſub nocturnam vero quietem in eodem ſacello in diurnas conſcientiæ labes taciti inquirere, Pœnitentiæ ſacramento frequenter expiari, ſacram vero Hoſtiam ab Epiſcopi manibus ſemel in menſe recipere.

Menſa omnibus in triclinio communis, ſacra ad ipſam lectione adhibita, qua non minus animi reficerentur, quam cibo corpora. Quarta hebdomadæ Feria interdictus carnium eſus; indictum vero Feria ſexta jejunium. Noctu prodire domo permiſſum nemini. Fœminis ad Epiſcopales ædes aditus omnino præcluſus. Ut tonſurati, ac prolixis veſtibus, non tamen ſericis, clerici, ſacerdoteſque incederent, graviter ſancitum. A comeſſationibus, ludis, choreis, ſpectaculis, iiſque omnibus, quæ ſeculi licentiam, oblectamenta, vanitatemve olerent, abſtinendum omnino. A muneribus caverent quam maxime, nec quidpiam cujuſvis pretii dono acciperent, qui ſtipendio Epiſcopi viverent. Ab otio demum, profanis ſermonibus, maximeque impuris, diſſidiis, obtrectatione, ceteriſque aulicorum vitiis alienos, averſoſque omnes volebat. Præfecit domui univerſæ Sacerdotem gravem probitatis, ac prudentiæ laude ſpectandum, qui in familiarium geſta, dictaque diligenter inſpiceret, ſingulorum mores, atque errata notaret, ac pro tradita ſibi

po-

poteſtate corrigeret, atque emendaret. Iiſdem fere legibus ſe ipſum obſtrinxit, atque ſubjecit, utque impune ab iis, officioque ſuo nunquam deſciſceret, duos ſibi conſtituit vitæ cenſores, quorum nomina typis impreſſa in tabulario epiſcopali exponi publice voluit, eoſque juſſit, quidquid reprehenſione dignum admiſiſſet ſedulo monere, quo caveret inpoſterum, ſeque vel minimis in rebus quam caſtigatiſſimum exhiberet.

CAPUT V.

Remiſſam Cleri diſciplinam corrigere, & reſtituère aggreditur.

DOmo; ac familia in hunc modum compoſita, atque inſtituta ad reſtituendam, promovendamque eccleſiaſtici Ordinis diſciplinam cogitationes; & curas intendit. Vix enim fieri poſſe intelligebat, ut reliqui gregis cònverſio ſibi ex animi ſententia ſuccederet, quin prius ad Cleri reformationem ſeſe totum adjiceret; quod plerique degeneres Chriſtiani ſolutiorem quam agunt vitam, profligatis Clericorum moribus prætexere ſoleant, raro autem eorumdem caſte integreque viventium exemplo ad chriſtianæ vitæ formam provocentur. Sed ne quid temere, ac minus conſiderate adgre-

deretur, ab ipſo Paſtoralis adminiſtrationis exordio Clerum univerſum ſibi diligenter inſpiciendum, cognoſcendumque exiſtimavit. Curatoribus ergo animarum, tum ceteris Sacerdotibus, ac Clericis ad ſe arceſſitis, ſingulorum nomina, ætatem, domos, ſtatum exquiſivit, ingenium, ſtudia, doctrinam, & indolem diligenter expendit, explorataque omnia in commentarium redegit, quo factum eſt, ut jam altero Epiſcopatus menſe nondum expleto Eccleſiaſticos ſingulos de facie noſceret, & quanti quiſque eſſet ſatis perſpectum haberet.

Jam vero multa initio ſibi diſſimulanda, aut leniter tentanda intellexit, neque ſubita quaſi vi enitendum, ut inflicta diſciplinæ vulnera curarentur, ne remediis intempeſtive adhibitis exaſperarentur magis, ac deteriora fierent. Peritos itaque medicos imitatus non acriora primum, & omnia, ſed leniora, ac ſenſim, quæ pro morbi acerbitate magis opportuna videbantur, admovit, fore ſperans, ut ſi gravioribus malis præſentem aliquam medicinam afferret, facilior eſſet in reliquis Gregis univerſi curatio. Ea porro unde cetera in Clerum vitia manare ſolent duo eſſe animadvertens, rerum ſcilicet divinarum inſcitiam, & vitam otio, inertiaque traductam, faciendum ſibi in primis putavit, ut iis omnino eliminatis, quæ propria

ſunt

ſunt Eccleſiaſticorum hominum ſtudia inducerentur. Comparatis itaque pro cujuſvis captu, & commodo libris, certos in urbe, ac Provincia Sacerdotes conſtituit, qui rudiores alios patienter inſtituerent, aſſidueque exercerent. Cœtus deinde aliquos ſtatuta menſis cujuslibet die cum in Civitate, tum in Diœceſi cogi juſſit, ut eo quiſque ad diſſerendum, vel reſpondendum de ſacris, atque eccleſiaſticis rebus conveniret methodo, & ordine ab ipſo Epiſcopo conſtitutis.

Nec minor de Clericis cura, ac ſolicitudo Gregorii fuit. Cum enim initia, progreſsioneſque virtutum a prima educatione maxime pendere intelligeret, probatos adoleſcentes, qui Eccleſiæ nomen dare vellent, Seminario Clericorum excepit iis ſtudiis imbuendos, quæ futuris Eccleſiæ miniſtris maxime neceſſaria eſſent, ac populorum ſaluti cum primis utilia. Optimis magiſtris, qui probitate, & ſcientia præcellerent, pietate, ac literis inſtituendos tradidit, eorumque laboris partem in ſe quoque transferre, ac ſubire aliquando non dubitabat. Nam Seminarii ædes frequens adire, ac totos ibi aliquando dies tranſigere ſolebat, quo adoleſcentium Clericorum incitaret ſtudia, exploraret profectum, diſciplinam, & mores cognoſceret, paternis monitis teneras mentes ad vir-

tutem fingeret, amantiſsimiſque cohortationibus ad officia religionis, ac pietatis accenderet.

Tenues porro, anguſtique quum eſſent Seminarii reditus, tribus Clericatibus, ut vocant, eidem perpetuo adjunctis ita cumulavit, & auxit, ut centum deinde, & amplius ingenti Bergomenſis Eccleſiæ commodo, & ornamento ſuſtentari, ac inſtitui in eo poſſent alumni. Quo vero pluribus aliis, quibus pro ſua amplitudine ea Diœceſis abundat, Clericis idem pateret commodum, eademque inſtitutio, de novo Seminario conſtituendo conſilium cepit, idque Apoſtolicæ Sedis decreto ſub die XXII. Septembris anno MDCLX. ut conſtituere poſſet, impetravit. Sed quo minus egregium, atque utiliſſimum opus perfecerit, in cauſa fuiſſe arbitror non multo poſt conſecutam ipſius ad Patavinam Sedem translationem Tantæ ſolicitudinis, ac beneficentiæ memoriam, quam nullo unquam monumento conſignari, quamdiu Bergomi ſedit, Barbadicus permiſerat, eo ad Patavinam ſedem translato Seminarii Curatores his verbis ſub ejus gentilitio inſigni inſculptis poſuere.

EMI-

EMINENTISS. CARDINALI BARBADICO
EPISCOPO BERGOMENSI,
QUOD SEMINARIUM DOTARIT MORIBUS,
DITARIT CENSIBUS, MUNIVERIT PIETATE,
EIQUE UNIVERIT CLERICATUS S. PAULI DE AZANO,
S. PETRI DE MEZATE, S. CASSIANI DE TRESCORE,
JO. BAPTISTA LAVEZARIUS CANONICUS,
HANNIBAL ALEXANDRIUS, FRANCISCUS A VALLE,
ANTONIUS TIRABUSCUS PAROCHI DEPUTATI
GRATI ANIMI MONUMENTUM POSUERUNT
ANNO MDCLXIV.

Jam vero ut invectas in Cleri mores, ac diſciplinam corruptelas, abuſioneſque convelleret, vetera, ac recentiora Eccleſiæ inſtituta, quæ hominum oblivione, & incuria fere conciderant, in memoriam, & uſum revocare conſtituit. Ergo quæ de vita, & honeſtate Clericorum ſive ab Oecumenicis, aut Provincialibus Conciliis, ſive a Prædeceſſoribus ſuis ſancita fuerant, urgere identidem cœpit. Liberiores cum laicis alterius præſertim ſexus conſuetudines, & familiaritates, negotiationes, aleas, choreas, larvas, theatra, atque profana id genus ſpectacula vehementer inſectari. Breviores veſtes, capillorum cultum, & quæ ſeculi vanitatem præſeferrent, omnino interdixit. Contubernales fœminas aut nullas permiſit, aut

eas dumtaxat, quas vel ætas, vel proxima ſanguinis conjunctio omni ſuſpicione liberaret. Ne quid demum, ut alia mittamus, in Eccleſiaſticis viris minus decorum, aut a ſacra profeſſione alienum conſpiceretur, neminem in laicorum familia, vel obſequii, vel rei procurandæ cauſa verſari ferebat. Improbabat in Sacerdotibus abjectionem, neque hac in parte vel erga ſe ipſum obſequium cujuſpiam, aut famulatum, niſi charitatis titulo, gravi aliqua in neceſſitate admittebat, id maxime ſpectans, ut eccleſiaſticus Ordo quo ei debetur loco atque honore ab omnibus haberetur, cum eumdem ipſe exemplo ſuo reverenter obſervandum, excipiendumque doceret.

Neque ſatis eorum ſaluti, ac dignitati conſultum putavit, ſi nihil turpe, aut flagitioſum admitterent, niſi ad omnem quoque probitatis, virtutiſque formam compoſiti Chriſti bonus odor efficerentur, & quantum laicis amplitudine honoris, & gradus excellentia præſtarent, tantum iis prælucerent ſplendore vitæ, & ſanctitatis; atque ut tales eſſent præibat ipſe vitæ plane Apoſtolicæ exemplis, ut haberet quiſque propoſita in Paſtore, atque Antiſtite ſuo quæ caperet documenta virtutis: Præibat quoque verbo, nec paternis ceſſabat monitis, juſſis, precibus, atque obſecrationibus hortari, arguere,

guere, urgere, ut Clerum ſuum Deo acceptabilem redderet, bonorumque operum ſectatorem: Literis demum, ac ſcriptis id aſſequi ſtuduit, ut ad optimam vitæ, ac diſciplinæ rationem unumquemque formaret. Edidit enim de Eccleſiaſticorum vita libellum, in quo deſignata diei partitione, quid ſingulis fere horis ab unoquoque præſtandum, quod orationi, ſtudio, lectioni tribuendum tempus, quæ vitanda, quæ agenda Clerico, ac Sacerdoti, compendio indicabat, ac viam omnibus expeditam præmonſtrabat, qua facile omnino, ſi vellent, ad Evangelicæ vitæ perfectionem contenderent:

Verumtamen quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus, enixis ab eo precibus jugiter flagitabat, ut daret voci ſuæ vocem virtutis, qua excitati Eccleſiæ ſuæ homines ad propoſitas ſanctitatis regulas aliquando conformarentur. Cumque intelligeret ad concipiendum, fovendumque melioris vitæ ſtudium prodeſſe cum primis, ſi exterioribus curis aliquando ſepoſitis, brevis aliqua ſolitudo captetur, qua rerum æternarum meditatione chriſtianus homo ſe contineat, omnemque in eas vim conferat mentis; pium hoc, ſaluberrimumque inſtitutum ab univerſo Eccleſiæ ſuæ Clero ſemel ut minus in annos ſingulos uſurpari juſſit. Primus itaque Bergomen-

gomenſium Epiſcoporum edixit, ut Eccleſiaſtici omnes in deſignatum locum certis anni diebus ſecederent, ac pio aliquo ſacerdote exercitationum duce, ac magiſtro, æternarum, divinarumque rerum contemplationi operam darent, tum contractas e mundano pulvere ſordes animi earumdem confeſſione detergerent, eccleſiaſticum ſpiritum renovarent, veterem denique hominem expoliantes cum actibus ſuis novum induerent, qui creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate. Tanta inde conſecuta eſt in pleriſque morum, vitæque ad meliora converſio, ut brevi omni corruptela, ac deformitate ſublata reſtitui cœperit Cleri univerſi diſciplina, quam eo ſaluberrimo inſtituto deinceps retento mirifice auctam florentiſſima pietate, ac literis ad hanc uſque diem Bergomenſis tuetur Eccleſia.

CAPUT VI.

Ad Populi mores instituendos catechiſmo, & concionibus pergit.

REStituta, ut fieri poterat, in ipſo fere Epiſcopatus exordio eccleſiaſtici Ordinis diſciplina ad corrigendos gregis univerſi mores ſtudia, operamque convertit. Cumque ingentem malorum partem ex divinarum rerum, quæ ad ſalutem neceſſariæ ſunt, inſcitia plerumque

oriri

oriri animadverteret, in id mali genus a ſuis depellendum curam, induſtriamque omnem Gregorius intendit. Augebat hanc boni Paſtoris ſolicitudinem haud leve, quod ex vicinis hæreticis orthodoxæ fidei periculum impendere intelligebat; Nam qua parte Bergomenſis Provincia ad ſeptemtriones vergit, Vallitellinæ Rhætorum Provinciæ finitima, ac contermina eſt, in qua Catholici Calvinianis commixti agunt, ac mutua utrinque commercia intercedunt. Pronum autem, expeditumque erat, ut ex illorum conſuetudine rudis populus, & catholicorum dogmatum imperitus hæreticorum hominum, *quorum ſermo*, ut ait Paulus, *ſerpit ut cancer*, fallaciis caperetur, praviſque erroribus, ac doctrinis quaſi contagione quadam inficeretur. Facile enim contingit, ut quorum conſueſcimus moribus, religione quoque, ac vitiis imbuamur.

Ea porro cogitatio Gregorii zelum, & animum vehementer anxium, ac ſolicitum habuit ne quid in gregem ſuum ſerperet morbi, idque ſibi curandum exiſtimavit, ut non modo erroris labe, ſed periculo etiam ac ſuſpicione liberaretur. Quare omnes vigilantiæ, induſtriæque nervos intendit ad oves ſibi creditas chriſtianæ doctrinæ præſidio communiendas, ne proximæ peſtis afflatu, incautæ, ac improvidæ contamina-

minarentur. Ac Diœceſis quidem loca fere univerſa ab ipſo adminiſtrationis ſuæ exordio nonnullis apoſtolicis viris e Congregatione, quam vocant Miſſionis, Roma deductis luſtranda commiſit, qui divini verbi ſemen ubique ſererent, & chriſtianæ catecheſis documenta traderent, ſeque brevi ea loca aditurum populis denunciarent. Univerſos interea Civitatis, Provinciæque Curiones edicto monuit, ut ſingulis feſtis diebus hora pomeridiana diſcretos per claſſes pueros, puellaſque ſuæ curæ commiſſas catholicæ Religionis præceptis, ac rudimentis imbuerent, nec tamen adultos præterirent. Magiſtros in unaquaque Parœcia diſpoſuit, quibus ad Parochorum auxilia adjungi clericos voluit, eorum Eccleſiæ adſcriptos. Concionatores, & pœnitentiæ adminiſtros ſalutare inſtitutum urgere juſſit. Laicos viros, quos Piſcatores appellabat, tum Parochos ipſos circumire vias, plateas, & compita, vagoſque pueros, atque infimam plebem ſedulo conquiſitam non invitare modo, ſed ad templum deducere catecheſi imbuendam. Parentes ipſos, tutores, magiſtros, dominos, vel opifices, ut filios, ſervos, diſcipulos, operarios ad chriſtianam inſtitutionem compellerent, hortabatur ipſe cum voce e ſuggeſtu, tum literis amantiſſimis. Conflata præterea piorum hominum ſodalitia, quorum cura,

& in-

& inſtitutum in explicanda Religionis noſtræ diſciplina ſedulo verſaretur, quæ varia deinceps in loca propagata manent adhuc cum pietatis laude, ac religionis emolumento. Ad Epiſcopales ædes confluentes mendicos, antequam ſtipem acciperent, divina lege erudiri, quam publicis quoque in plateis circumfuſæ multitudini a concionatoribus explicari juſſit. Qui eam ignoraſſet a Sacramentorum participatione arcebatur. Ut una demum, eademque omnibus eſſet docendi methodus, jam pridem ſtatutas a S. Carolo Borromæo catechiſmi tradendi regulas ubique ſervandas vulgavit.

Nec ſuum deſiderari paſſus eſt ſtudium, qui alienum tantopere urgebat. Continenter ipſe magno ceterorum exemplo nec bruma, nec æſtu deterritus, perincommoda ſemper hora eas ſcholas adire, de præcipuis religionis capitibus copioſe, dilucideque, atque ad auditorum captum ingeniique menſuram accomodate diſſerere, de divinæ legis præceptis, fideique elementis rudes interrogare, audire patienter, animos addere, ornare laudibus diligentes, excitare ſocordes; Pueros, puellaſque prima ſacrorum noſtrorum notitia imbuere, præmiis, & munuſculis allicere, factus cum Apoſtolo veluti parvulus in medio eorum, & tamquam ſi nutrix foveret filios ſuos, ut omnes quaſi modo

genitos

genitos infantes purioris doctrinæ lacte enutriret. Auctæ propterea inſignem in modum cum in Urbe, tum in Diœceſi hujuſmodi ſcholæ, ut nulla jam ætas, aut ſexus magna eas non adiret frequentia, ac turpe quiſque putaret chriſtianum hominem in voluntaria ejus, quam profitebatur, legis, ac religionis ignoratione verſari.

Cum vero intelligeret, divini verbi prædicationem præcipuum Epiſcopi munus eſſe, quod tanti fecerunt Apoſtoli, ut viduarum miniſterio operi Deo gratiſſimo anteferrent, in hanc quoque curam non alieno tantum miniſterio, ſed opera ipſe ſua continenter incubuit. Nam feſtis plerumque diebus, ſolemnioribus vero ſemper, ambonem conſcendens ad confertam non vulgi ſolum, ſed nobilium, optimatumque Civitatis cum Laicorum, tum Eccleſiaſticorum multitudinem tamquam pro Chriſto legatione fungens concionem habebat non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis. Sermo ejus vivus, & efficax ex imo pectore erumpere videbatur pleno magis pietatis, divinorumque ſenſuum, quos ex aſſidua cum Deo conſuetudine hauriebat, quam doctrinæ lectione, ac ſtudio comparatæ, quam etſi minime negligebat, non oſtentabat tamen, ſed ita charitatis ardore,
tempe-

temperabat, ut ejus robur, & nervi penetrarent ad mentem, animoſque auditorum, quos propterea in partem quamcumque vellet facile inflectebat. Eum e ſuggeſtu dicentem, cum ſacris Pentecoſtes diebus aliquando audiſſet Lambertus Epiſcopus Eporedienſis divinam hominis eloquentiam ita eſt admiratus, ut ad Cardinalem Colloredum ſcribere non dubitaverit, viſum fuiſſe ſibi non alia ratione Apoſtolos poſt acceptum Spiritum Sanctum ad Judæos, & Gentes verba feciſſe. Ardens, ac vehemens erat in iis vitiis exagitandis, in quæ fere proniorem eſſe populum intelligebat. In pravas cum primis conſuetudines, quæ frequentes, ac faciles labendi peccandique afferunt cauſas, invehebatur, amores videlicet, choreas, compotationes, ganeas, obtrectandi, jurandi, blaſphemandique licentiam, diſcordias, ac ſimultates, atque id genus flagitia, & ſcandala reprehendebat acriter, atque inſectabatur. Et quamquam unius plebis, rudiſque populi inſtitutionem ejus omnis ſpectare videretur oratio, appoſite tamen ad omnium ſtatum conditionemque dicebat, & ſingulorum officia ita perſequebatur, atque explicabat, ut omni auditorum generi chriſtianæ vitæ documenta ſuppeditaret.

Ex iis autem, quos acrioris pœnitentiæ ſtimulis,

mulis, pietatiſque ſtudio incitatos videbat, cum laicis, tum Clero addictis hominibus, coetum quemdam, ac ſodalitium inſtituit, quod Pœnitentiæ oratorium vocavit; Qui in eam ſocietatem admittebantur, his fere inſtitutis una ſimul exercebantur. In ſubterraneum principis Templi ſacellum Feſtis diebus ſub veſperas conveniebant. Sacra primum lectio habebatur, quam excipiebat de æternis rebus ſecreta mentis cogitatio. Tum Epiſcopus ipſe, aut qui conventui præerat Sacerdos ad divini judicii, ſupremique numinis metum, ad expiandas pœnitentia, & lacrymis præteritæ vitæ noxas brevi ſermone excitabat; concepto demum de illatis Deo offenſis dolore, vitæque emendatione propoſita, ac conſtituta, certo temporis ſpatio voluntaria ſe quiſque flagellatione plectebat. Cœptum vero in Urbe inſtitutum late quoque in Provincia magno pietatis incremento propagatum eſt.

CAPUT VII.

Urbis, ac Diœceſis viſitationem inſtituit, & quam in ea obeunda methodum, rationemque adhiberet.

HÆc paſtoralis ſolicitudinis quaſi initia fuerunt, atque præludia. Jam probe intelligens quantam ad ſalutem Eccleſiæ procurandam, ejuſque mala avertenda Paſtoris oculi habe-

habere vim ſoleant, univerſum gregem inſpicere, vultumque pecoris cognoſcere maturavit. A publicis itaque, privatiſque precationibus, ut decet rerum omnium initia, viſitationem auſpicatus, ipſam primum Civitatem, ac princeps ejuſdem templum rite luſtravit: Multa in eo diſciplinæ capita reſtituit, multa emendavit, ac ſaluberrimis decretis, vel ipſo renitente Capitulo, ſervanda conſtituit. Certis legibus divinæ Pſalmodiæ tempora deſcripſit, Feſta diſcrevit, & ſua cuique diei, ac ſingulis horis diſtributionum, ut ajunt, compendia, vel diſpendia ſtatuit, & ſacrorum rituum, atque cæremoniarum obſervantiam ſancivit. Intermiſſam diuturna deſuetudine certis diebus eccleſiaſtico ritu deſignatis parvi officii Beatæ Virginis Mariæ recitationem, Canonicis fruſtra obtendentibus inveterati moris poſſeſſionem, redintegravit, pleraque alia ad divini cultus incrementum, rerum ſacrarum dignitatem, & Cathedralis ipſius decus ſaluberrime inſtituit, atque ordinavit. Ceteras deinde Eccleſias, tum Parochos, Sacerdotes, Clericos, ſacras Virgines, Xenodochia, laicorum Sodalitia, loca denique omnia ad Epiſcopi curationem Eccleſiæ lege, inſtitutoque ſpectantia accurate cognovit, opportuniſque decretis pro rerum, ac temporis neceſſitate communivit.

Non multo poſt ad viſendas exiit Diœceſis Eccleſias, quarum viſitationem qua obiret ratione non abs re fuerit hoc loco explicare, ut inde Lector intelligat quantum in eo munere diligentiæ, curæ, ac laboris optimus Paſtor impenderit. Præſcripſerat ipſe ſibi ex Tridentini Concilii, & Provincialis Mediolanenſis Eccleſiæ Synodi decretis certas viſitationis regulas de comitatu, de itinere, de victus ratione, de adventu ad Eccleſiam, de locis, rebus, perſoniſque viſitandis, deque omnibus, quæ ad eam rem pertinent, accurate obeundis. Eorum nonnulla per literas Eccleſiarum Rectoribus ante viſitationem ipſam edicebat, monebatque, ut futurum Epiſcopi adventum Populo denunciarent, atque hortarentur, ut quæ pro eorum ſalute inſtituenda erant accuratis ad Deum precibus adjuvarent: Tum Eccleſiæ ſuæ ſtatum, oviumque ſingularum deſcriberent: Scripto quoque referrent, qui Cleri, Populique mores, quæ vitia obtinerent, quæ potiſſimum corruptelæ irrepſiſſent. Indicarent num publici agerent ibi peccatores, blaſphemi, raptores, adulteri, ſcortatores, odiis, inimicitiis, aliiſve flagitiis impliciti; num a ſacris jamdudum alieni; num conjuges thoro disjuncti: Num alia, quæ Epiſcopi cognitionem, & medicinam poſtularent. Præmonitos demum faciebat,

ciebat, quæ ſibi, & comitibus ex Eccleſiæ inſtituto paranda eſſent ad victum, ea nimirum frugalitate, ac temperantia, quam ſibi, & familiaribus uſu quotidiano præſcripſerat. Exigua deinde ſupellectili inſtructus in viam ſe dabat, iter omne pſallendo, atque orando conficiens.

Bergomenſis Provincia ad ſexaginta paſſuum millia protenditur in longitudinem, tres fere partes montibus, jugiſque prærupta, & quartam vix partem planities occupat. Qui montes incolunt plane rudes, numeroque frequentes paſtoritia exercent, lacteque, & caſtaneis vivunt: Ferro effodiendo in ſubjectis fodinis multi, lanificio nonnulli occupantur. Aſperrima igitur, aſcenſuque difficillima loca adire cogebatur Epiſcopus, ut corpore imbecillo, ac valetudine plerumque infirma, incredibili ſane incommodo, ac labore. Occurrebant identidem, ut eſt locorum natura parum idonea ad recreandum hominem inedia, & laſſitudine confectum, diverſoria, ſeu verius monticolarum gurguſtia, paſtorumve mapalia, nec alibi diverſabatur jucundius, quam ubi rerum premeretur inopia. Ut ventum erat ad deſignatum locum de via feſſus, ac viribus fractus, ſudore diffluens, vel imbre aliquando perfuſus, ne momento quidem temporis reſpirans, ſa-

cram ædem primum adibat, Dei, Sanctorumque præſidium multa prece rogaturus. Mox ad confertam populi multitudinem ſermonem habebat, utque ineundæ viſitationis fructum caperent, ferventiſſimis verbis ad pœnitentiam omnes exhortabatur. Templum deinde ipſum per partes luſtrabat, ſacra omnia cognoſcebat, quæ neglecta eſſent reſtituens, quæ confuſa ordinans, quæ ſarcienda, ac renovanda præſcribens.

Diei horas ita partiebatur, ut tempus omne populi inſtitutioni, commodo, ac ſaluti, ſeque ipſum cunctis tribueret. Rem divinam in templo primo mane faciebat, mox divinæ legis rudimenta, ac præcepta rudi populo declarabat: Brevi deinde cohortatione infixis in eorum animos æternarum veritatum aculeis, monebat ſingulos, ut qui ejus opera, conſiliove indigerent, libere omnino quavis hora ad Parochiales ædes ipſum adirent præſto omnibus ſemper futurum.

Dabat ſubinde pœnitentibus aures, tum vel ſacram ipſe ſuis manibus Euchariſtiam, vel nondum conſignatis, inunctiſque Confirmationis ſacramentum miniſtrabat. Ita matutinis horis aſſiduos inter labores traductis ad novos a prandio repetendos in hoſpitium ſe recipiebat. Cibus meridie parcus, aliquando nullus vel adeun-

adeuntium cauſa perſæpe intermiſſus. Vix enim ad menſam conſtiterat, vel aderant condicta hora rebus, animiſve diſſidentes eo conciliatore uſuri, vel ab ipſo arceſſiti veniebant flagitioſi homines, contumaceſve a Sacramentis in ipſo Paſchate alieni, quos ille non antea dimittebat, quam amantiſſimis verbis ad ſaniorem mentem revocaſſet.

A prandio rurſus in Templum redibat, eademque ſedulitate ac labore catecheſim, concionemque inſtaurabat. Sub noctem domum repetebat magna obſeſſus hominum frequentia, quæ vix ullum quieſcendi ſpatium relinquebat, quos ut ille ad multam noctem patienter audierat, in cubiculum incœnatus ſe abdebat. Quod reliquum erat noctis orando magis, quam dormiendo magna ex parte tranſigebat. Brevis vero quies non detractis plerumque veſtibus, aliquando nec in lectulo capta, cubile ſiquidem non aliter ab ipſo relictum perſæpe deprehenſum eſt, quam primo advenienti conſtratum fuiſſet.

In omni quemcumque viſeret loco de pauperibus, de ægrotantibus ſtudioſe inquirebat, quibus & ipſe opitulabatur largiter, & aliorum quoque opem exemplo, atque hortatu procurabat. Inter viſitandum de Cleri, populique vitiis diligenter ſciſcitabatur, tum referebat in codicem; quæ in præſentia corrigi poſſent op-

portune emendabat, ac convellebat: quibus autem prompta, ac ſubita profutura non eſſent remedia; quod maturiore indigerent conſilio, ea diligentius expendenda, atque ſtatuenda in id tempus rejiciebat, quo in Urbem reverſus accuratiorem de iis conſultationem inſtitueret. Clero ſeorſum vocato, quæ neceſſaria ad ejus emendationem videbantur, gravi, amantiſſimaque oratione inculcabat: Eccleſiæ vero Rectori viſitationis decreta ſcripto conſignata tradebat, quo ea rebus ipſis, atque uſu perfici curaret: Populum denique univerſum in Templo convocatum ad Dei timorem, ad mutuam charitatem, ad ſacramentorum, & catecheſis frequentiam, ad omnia chriſtianæ pietatis opera amantiſsime cohortatus, atque omnibus omnia fauſta a Deo precatus diſcedebat.

Perfunctus unius pagi viſitatione, recta, ac celeriter in alium contendebat: diſcedentem vero effuſa populi moltitudo, & circa ipſum ſtipata omnium ætatis hominum turba contineri vix poterat quin lacrimis proſequeretur, atque in voces erumperet triſtitiæ, & amoris plenas. Sic inter publicas doloris, pietatiſque ſignificationes ad alteram proficiſcebatur Eccleſiam non minora viarum, curarumque incommoda ſubiturus. Cum enim vel ultimum luſtrare vellet Diœceſis ſuæ pagum, ac vicum, nunc abrupta mo-

montium, nunc abſtruſos vallium receſſus per anguſtos, atque impervios calles adire pedibus cogebatur, ex quo intelligi poteſt quæ pericula obierit, quot labores iis itineribus ſuſtinuerit, præſertim cum ubique eamdem agendi, viſitandique rationem nullo vitæ, commoditatis, aut valetudinis ſtudio conſtanter retineret.

Quem vero cœperit ex iiſdem laboribus fructum æſtimare facilius eſt, quam brevi narratione complecti. Id primum eſt aſſequutus, ut chriſtiana inſtitutio adminiculum fidei, magiſtra religionis, & fundamentum ſalutis, jampridem neglecta ubique locorum reſtitueretur: Tum ut diſpulſa divinæ legis ignoratione ſenſim quoque exigerentur flagitia, comprimeretur vivendi licentia, pravæque amputarentur conſuetudines peccandique occaſiones tollerentur. Concionum, & ſacramentorum uſus, quo nihil eſt populo chriſtiano ſalubrius, vel inductus vel auctus; redintegratus feſtorum dierum cultus, reſtituta templorum reverentia, Clerus ad officia ſua revocatus, exercita ab omnibus chriſtianæ pietatis opera, mutata demum Eccleſiæ, ac Diœceſis univerſæ facies, & quam veluti agrum ſpinis conſitum, atque occupatum acceperat, purgatam adeo, frugiferamque reliquit, ut quodammodo antiquorum temporum diſciplinam, & ſanctitatem præferre videretur.

C A-

CAPUT VIII.

Pelaginorum ſectam ab Eccleſia ſua exterminat.

SEd dum agro ſibi commiſſo optima ingereret ſolertiſsimus cultor fidei, morum, ac diſciplinae ſemina, quæ in uberrimæ ſpem meſſis jam adoleſcere cœperant, non defuit inimicus homo, qui *zizania ſuperſeminare* tentavit. Per ea tempora Jacobus a Sancta Pelagia laicus Mediolanenſis vitæ ſanctitatem ementitus, ſimulatæ virtutis oſtentatione multorum animos ita occupaverat, atque ſeduxerat, ut ſpiritualis vitæ ac ſublimioris contemplationis magiſtrum ac ducem ſe iis præberet. Clandeſtinos virorum, fœminarumque cœtus cogebat, in quibus inſtauratis Gnoſticorum, Beguardorum, Beguinarumque illuſionibus, atque ſpurcitiis exitioſa dogmata late propagabat. Pulſi e Brixiana diœceſi opera ac zelo Petri Cardinalis Otthoboni ejus civitatis Epiſcopi, qui deinde Alexandri VIII. aſſumpto nomine in Romana cathedra ſedit, impuriſsimæ ſectæ profeſſores, qui a præformatore ſuo *Pelagini* vulgo dicebantur, in proximam, ac finitimam Bergomenſem Provinciam commigrarunt, ibique pravi dogmatis luem clam diffundentes incautos nonnullos

los afflare jam cœperant. Quod ubi Gregorio renunciatum eſt, exhorruit animo gravi metu commotus, ne late ſerpens venenum gregem univerſum inficeret, atque corrumperet. Quo ergo vehementer ardebat religionis tuendæ zelo mali exordio occurrere ſtatuit, collatiſque cum Fidei Quæſitore Vincentio Maria Rivoli Ordinis Prædicatorum conſiliis, ac ſtudiis, obtentaque ab Urbis Prætore Aloyſio Mocenico auxiliari manu, quo ab ipſa radice malum convelleret, in exitialis ſectæ propagatores inquirere cœpit: Tum ſuo, ac Fidei Quæſitoris nomine edictum vulgavit, quo tenebroſæ, ac ſubdolæ genti larvam detraheret, veteratorum fallacias explicaret, conventicula prohiberet, ac profanos cœtus diſſolveret. Oves in primis ſuas paterna commonebat ſolicitudine, ut ab iis diligenter caverent, qui ore habituque *pietatis formam habentes, ſed virtutem ejus abnegante* eo facilius ſimulatione virtutis ſeducunt plurimos, quo *ſe in angelos lucis transfigurant*, cum ſatanæ ſint, *docentes quæ non oportet*, ſeque apud imperitos, & credulas in primis fœminas earum rerum magiſtros venditant, quarum vix eſſe queant diſcipuli. Falſis enim imbuti, illuſique præjudiciis, dum nova obtrudunt ſpiritualis vitæ documenta, miſeros auditores in varios ſecum errores abripiunt, atque in æternæ damnationis diſcri-

diſcrimen impellunt. Compertum vero exploratumque ſibi cum eſſet adverſus Eccleſiæ leges nonnulla conflari virorum fœminarumque conventicula, in quibus exercitationum piarum obtentû falſæ Orationis traderentur præcepta; eos præterea, qui cœtus hujuſmodi frequentare ſolerent, arcani diſciplina, & ſacramento quodam obſtringi, ne quidpiam eorum revelarent, ac proderent, quæ ibi clam agerentur, quo vel uno graviſsimam pravæ mentis ſuſpicionem injicerent: Ea propter quo catholicæ Fidei, morumque puritati proſpiceret, atque æternæ perditionis aditum creditis ſibi animabus præcluderet, omnibus ſuæ curæ ſubjectis conventicula ejuſmodi quamcumque in poſterum ob cauſam cogere, vel adire omnino vetabat.

Perverſam deinde ac periculi plenam ſpiritualis vitæ inſtituendæ rationem eam eſſe denuntiabat, qua infirmæ adhuc mentes, atque imbecillæ ad ſublimia & excelſa Deo non trahente inter orandum conſcendere, & quaſi evolare docentur, cum vix in imo chriſtianæ perfectionis conſiſtant. Id enim vero curandum in primis, ut aſſidua ac diuturna vitæ activæ exercitatione per humilitatis, patientiæ, ſui ipſius abnegationis, aliarumque virtutum actus, & habitus, pravas cupiditates, animique perturbationes frangere, ac ſubigere diſcant, tum

per

per gradus veluti quoſdam ad altiora enitantur. Eos, qui ſecus fecerint, poſt falſæ atque inanis contemplationis uſum, nullo in ſanctitate vitæ profectu, virtutibus vacuos, ac prioribus vitiis irretitos magis, inquinatoſque plerumque reperiri.

Monitos quoque eos faciebat, qui fœminis ad vitam pie religioſeque exigendam inſtitutores ſe præbent, atque in ea cura libenter verſantur, ut hanc veluti certam quam ſequerentur regulam animo infigerent penitus, ac ſæpe memoria retractarent Auguſtini ſententiam (a): *Sermo brevis, ac rigidus cum mulieribus eſt habendus, nec tamen quia ſanctiores fuerint, ideo minus cavendæ; quo enim ſanctiores ſunt, eo magis alliciunt, & ſub prætextu blandi ſermonis, immiſcet ſe viſcus impiiſſimæ libidinis*: Nam, ut aliis verbis egregie ac vere S. Thomas Doctor Angelicus (b): *Frequens familiaritas cum mulieribus ſpiritualibus domeſticum eſt periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum*.

Parochorum denique vigilantiam urgebat acriter, atque conſcientiam onerabat, quo a ſuæ quiſque Parœciæ finibus ea flagitia quam longiſſime arceret, ſubjectamque ſibi plebem de rebus his diligenter doceret; nec hortaretur modo, ſed etiam impelleret, ut ad Eccleſiæ tri-

(a) Apud S. Thom. Opuſc. LXIV. (b) Ibidem.

tribunal eos ſtatim deferret, qui vetita conventicula celebrarent. His optimus Paſtor conſiliis, atque remediis imminens Gregi propulſavit periculum, atque id eſt feliciter aſſequutus, ut ab eo ſummoti peſtilentes homines, ſin minus a morbo convaleſcerent ipſi, oves certe ſuas inficere non amplius poſſent; ſicque eliminata pravi dogmatis contagione Eccleſia Bergomenſis catholicæ puriſſimæque Religionis cultu jam inde ab Apoſtolicis temporibus clara in antiquæ Fidei profeſſione confirmata in poſterum perſeveraret.

CAPUT IX.

Ab Alexandro VII. S. R. E. Cardinalis creatur. Romam proficiſcitur, mox ad Eccleſiam ſuam revertens Synodum celebrat.

HÆc ad Gregis ſalutem, Eccleſiæ ſuæ commoda, & incrementum, aliaque id genus complura brevi temporis ſpatio Gregorius perfecit, quorum fama cum omnium ore celebraretur, non finitimas modo regiones pervaſit, ſed Romam quoque perlata eſt. Quare virtutum, meritorumque illius æſtimator æquiſſimus Alexander VII. confirmata, & aucta, quam de ipſo cœperat, opinione, dignum omnino exiſtimavit quem novis cumularet honoribus, ac ſublimiorem in locum proveheret, ne uni tantum

tum Reipublicæ chriſtianæ parti, ſed virtutum ſuarum lumine univerſæ ſplenderet Eccleſiæ. De illo itaque ornando, ac promovendo cum mature deliberaſſet, die v. Aprilis anno MDCLX. adprobante, ac plaudente Patrum Senatu, abſentem, ac prorſus inſcium S. R. E. Cardinalem creavit. Delata per celerem nuntium ampliſsimæ dignitatis inſignia, ille nihil tale ſuſpicans inexpectatæ rei novitate attonitus, atque perculſus eo animo excepit, quo humana omnia, ac terrena metiri, atque æſtimare ſolebat. Eum tamen honoris nec optati, nec quæſiti gradum Deo primum bonorum omnium diſpenſatori acceptum referens, tum ejuſdem in terris Vicario benefactori ſuo amantiſsimo, quam potuit maximas ei egit gratias, ſeque illi, atque Apoſtolicæ Sedi arctiore in poſterum vinculo adſtrictum, mancipatumque profeſſus, in ejus fide, & obſequio perpetuo manſurum declaravit. Nec multo poſt Romam contendit, ut purpureum galerum ex ipſius Pontificis manu ſolemni ritu reciperet. Ut primum autem cæremoniam illam explevit, conſuetis urbanitatis officiis in aula perfunctus, maturato reditu, ac celeri itinere in dilectæ Eccleſiæ ſuæ ſinum ſeſe recepit.

Jam vero in ampliſſimo ordine conſtitutus ita ſe geſſit, ut is honor valuerit ad probitatem virtutemque hominis illuſtrandam potius, quam ad

ad quidquam de priſtinis animi ſenſibus, vitæque conſuetudine immutandum. Nec enim quietam ſibi, ac laboribus vacuam propoſuit vitam, quaſi adeptus Cardinalatum navigaret in portu, ſed propter illuſtrioris honoris præſtantiam, ſublimiorem quoque virtutem a ſe flagitari ſentiens, multo magis quam umquam antea laborandum, vigilandum, connitendum eſſe ſibi perſuaſit. Ac majorem veluti nactus virtutis exercendæ campum ita ſecum ſtatuit; eo ferventius Dei opem quærendam, eo acrius, ac diligentius ipſius gloriam promovendam, Eccleſiæ utilitati operoſius inſerviendum, hominumque ſalutem curandam multo magis, atque tuendam. Ergo de prioris vitæ inſtituto, ac ratione nihil omnino remittens, Cardinalis quidem titulo, inſignibus, atque honoris prærogativa, ceterum modeſtia, frugalitate, laboribus, curis, vitæque aſperitate idem qui antea Epiſcopus, niſi, quod nova fiebat in eo virtutis, & ſanctitatis acceſsio.

Ad Eccleſiæ vero procurationem quod attinet, intermiſſas brevi abſentiæ ſuæ tempore viſitationis curas, quo ſolebat labore, & contentione repetiit, eaque demum feliciter abſoluta, Synodum Diœceſanam indixit in kal. Septembres Anni MDCLX. Hanc magna Cleri frequentia celebravit, cum in ſingulis Parœciis non

non niſi ſinguli manſiſſent Sacerdotes, qui ægrotis præſto eſſent. Gravem admodum ad Clericos, & Sacerdotes orationem habuit, quæ typis vulgata ſanctiſsimi Paſtoris zelum præfert cum ſumma doctrina, atque eruditione conjunctum. A ferendis novis legibus temperandum ſibi prudenter exiſtimavit; ſiquidem earum copia, ac varietate, uti multitudine remediorum corpora, magis aliquando laborare Rempublicam ſentiebat, quam gravitate morborum. Edita tamen a Prædeceſſoribus ſuis ad diſciplinæ inſtaurationem, atque cuſtodiam decreta, quæ temporum injuria obſoleſcere cœperant, in memoriam revocavit, eaque ab omnibus in poſterum ſervanda auctoritate quoque ſua propoſuit, atque firmavit.

Hæc ille brevi, quo præfuit Eccleſiæ Bergomenſi, annorum ſpatio præſtitit; majora etiam facturus, ſi in cœptis diutius pergendi loci, & temporis opportunitas ei non defuiſſet. De quibus breviter ſcribenti nullum magis idoneum teſtimonium offerri, aut majoris auctoritatis potuit, quam Petri Cardinalis Prioli, qui ei in Bergomenſis Eccleſiæ adminiſtratione non multis poſt annis ſucceſsit. Is enim ad Clementem XI. P. M. de Barbadico ſcribens: *Eccleſiam,* inquit, *Bergomenſem ſanctiſſime, & brevi ſeptennii ſpatio multo plurium annorum mente complexus con-*

formavit moribus, ſancivit legibus, ornavit doctrina, inducto ſpiritualium exercitiorum uſu, Chriſtiana catecheſi aſſidue promota, Diœceſi montana præſertim, & non facile pervia diligentiſſime luſtrata, Clero ad diſciplinam compoſito, ſanctimonialibus ad perfectioris vitæ formam redactis, Seminario Eccleſiaſtico redditibus aucto, & pietatis, ac literarum ſtudiis exculto, nobilium, ac plebis piis cœtibus inſtitutis, populoque omni ad bonam frugem revocato.

In eandem quoque ſententiam, iiſdemque fere præconiis ejuſdem Cathedralis Capitulum datis ad Pontificem literis hæc de Paſtore, atque Antiſtite olim ſuo memoriæ prodebat: *Viget adhuc in Bergomatum animis dulciſſima geſtorum ejus recordatio, & frequens in ore omnium prædicatio. Exſtant paſtoralis ipſius ſolicitudinis etiam in poſtremis Diœceſis villulis, in aſperioribus aditu, ſituque montibus aere perenniora monumenta. Unius ſeculi quis credat, quæ vix fuere ſeptennii, & infirma ſemper valetudine, quam ultro adhibitæ corporis afflictationes augebant.*

Luculentius demum Parochorum Urbis Congregatio ad eumdem Pontificem Maximum de Gregorii zelo, animarumque ſtudio plane admirabili hæc teſtabatur.

Præibat itaque Gregorius exemplo quo vocabat imperio, & vita Epiſcopi erat Parochorum

norma,

norma, & cenſura. Ad orationis frequentiam animarum Curatores ſolicitabat? Ipſe quod in Martino Epiſcopo laudatur, invictum ab oratione ſpiritum non relaxabat. Ad Sacramenta ſancte tractanda hortabatur? Ipſe in Sacris ſanctitatis ipſius ſpecimen ſe præbebat. Urgebat ad catholicæ Fidei præceptis, & myſteriis imbuendos commiſſos noſtræ curæ Populos? Chriſtianæ doctrinæ ſcholas ipſe aſſiduus obibat, non hyemis hic acrius ſævientis rigore, non æſtatis fervore deterritus, ſi quos rudiores inveniſſet patienter inſtruens, inſtructiores laudibus, & præmiis excitans, omnes demum inflammans ad ſanctum diſcendi opus, quod ſi unquam ferbuit, ſub illo Epiſcopo fuit, & ad hæc uſque tempora favente Deo manſit. Intenſiorem de animarum ſalute ſolicitudinem exigebat? Princeps in ea omni conatu promovenda. Ad terrenarum rerum contemptum, ad eleemoſynarum in egenos largitionem, ad ſacras cæremonias rite obeundas facem ipſe præferebat animo humana cuncta ſupergreſſo, divitiarum contemptor, in pauperes copioſiſſime effuſus, divinorum rituum ſervantiſſimus, adeo ut ſi illi periiſſent, ex uno Gregorio ſacris operante, & Divina peragente exſcribi potuiſſent. Præmonſtrabat in ſe ipſo quam in Dei cultu religionem, in Templorum nitore diligentiam, in pervicacioribus corrigendis lenitatem, in vitæ ratione diſciplinam a Parochis, ceteriſque Templorum miniſtris deſide-

rabat. In ferenda onerum Parochialium cura ipſum habebamus Ducem, quem ſequeremur, ad morientium ædes die, ac nocte accurrentem, diſſidia inter nobiles componentem, in omni patientia, & labore arguentem, obſecrantem, increpantem, creberrimas, eaſque ferventiſſimas conciones habentem, & verba vitæ ſuper mel, & favum dulciora fundentem: omnia demum Epiſcopalia munera alacriter obeuntem. Quot ille reluctantes ad animam flagitiis inquinatam ſacra exomologeſi expiandam, & jamdiu intermiſſam Angelorum Euchariſticam eſcam revocavit? Quot puellas e pudicitiæ diſcrimine cura, & ære ſuo eruendas curavit? Quot lapſas in pœnitentiæ aſylo collocavit? Gregorius perditorum reſtitutor, afflictorum perfugium, viduaram patronus, orphanorum Pater. Gregorius bonarum, ac maxime divinarum literarum ſtudia excitavit, iiſdemque ipſe excultiſſimus, quibus tantum temporis tribuebat, quantum alii ad ipſam requiem animi, & corporis ſibi ſumunt.

Habeant igitur Lectores paucis quidem, ſed vivis admodum coloribus tamquam delineatam, expreſſamque Barbadici Paſtoris ſanctiſſimi imaginem; quam ſi meis ipſe verbis effingere voluiſſem, haud ſcio an luculentius potuiſſem illuſtriora, quæ ille in Bergomatum Eccleſiam contulit, beneficia, & commoda recenſere:

CA-

CAPUT X.

A Bergomenſi Eccleſia ad Patavinam transfertur.

RES adeo præclare geſtas, ac tanta cum laude adminiſtratam Bergomenſem Eccleſiam cum Pontifex Summus Alexander VII. conſideraret, ampliorem Dominici agri portionem Gregorio deſignandam ac commitendam putavit, fore ſperans, ut uberior inde meſſis tam eximii cultoris induſtria Eccleſiæ obveniret. Nec fuit illi ad perficiendum, quod animo jamdudum conceperat, occaſio diu expectanda. Nam per idem tempus anno videlicet MDCLXIII. menſe Novembri Georgio Cornelio vita functo Patavinorum Eccleſia novum Antiſtitem expectabat. Itaque de Barbadico in demortui locum ſufficiendo ſtatim Alexander cogitavit, ac ne exquiſito quidem, aut expectato illius aſſenſu, ad eam ſedem translatum declaravit. Mox dato translationis diplomate amantiſſimis eum literis cohortatus eſt, ut omni cunctatione, & cauſatione omiſſa novum onus ſubiret, collatiſque ſibi a Deo viribus ferre non detrectaret. Ad inexpectatæ rei nuncium Gregorius æſtuare vehementer animo cœpit, ac varias in partes diſtrahi. Tum ſi quo modo recuſare, ac defugere

poſſet graviſſimam ſarcinam, ne quod erat illi acerbiſſimum, a ſponſæ ſuæ ſinu divelli cogeretur, rationes omnes excogitavit; eamque in primis verſabat animo, quod alienum a ſeveriore Eccleſiæ diſciplina, atque ſacrorum Canonum præſcripto videretur, quempiam ab una Epiſcopali ſede ad alteram ſine cauſa traduci. Itaque rem omnem cum Johanne Paulo Oliva tum Pontifici a concionibus, deinde Societatis Jeſu Generali Præpoſito communicandam putavit, rogavitque hominem, quam ſtudioſiſſime potuit, ut ab ea mente Pontificem dimoveret rationibus, ut ſibi videbatur, ad id perſuadendum graviſſimis. At operam ille ſuam inanem prorſus apud Pontificem futuram intelligens, hanc ad eum epiſtolam dedit, qua inducere conabatur, ut Pontifici imperanti morigeraretur, neve conſilia animi ſui quantumvis æqua viderentur pluris faceret præ Pontificis voluntate. *Momenta rerum, atque rationum diligenter expendi, quibus Eminentiæ Veſtræ viſum eſt ab Eccleſia Bergomenſi diſcedendum non eſſe tametſi a Chriſti Vicario ad aliam evocaretur. Ego autem ſic exiſtimo, rationibus iis omnibus quamquam optimis præferendam omnino eſſe divinam voluntatem, tum ſummam illius Diœceſis, quo deſtinatur, neceſſitatem, manifeſtum denique, in quo aſſidue verſatur, ſub iſthoc rigido, & aſpero Cœlo vitæ periculum.*

Jam

Jam aulæ Romanæ ſatis cognitum, perſpectumque eſt, quantum E. V. aliena ſit a quacumque Eccleſiæ, vel ſtatus mutatione; novit enim ob id arreptam aliquando ab Urbe ſugam; novit præterea E. V. animum ab omni commodo, vel utilitate averſum penitus, atque alienum: Nihilo tamen ſecius obedientia, quæ melior eſt quam omnis victima, ac longe major animarum numerus, quæ tanti Paſtoris vigilantia, & exemplo quam maxime indigent, non ſuadere modo, ſed impellere debent E. V. ut divinæ ſe alacriter voluntati committat, eamque amplectatur crucem, quam Chriſtus Vicarii ſui manu humeris ejus imponit. Hæc eſt conſilii mei ratio nihil temporale, aut terrenum, ſed unam reſpiciens majorem Dei gloriam, atque omnino certam novi Gregis E. V. præſtolantis utilitatem.

Quas igitur meditabatur Gregorius elabendi, defugiendique vias, cum Pontificis voce præcluſiſſet divina voluntas, cui refragari religio eſſet, acquieſcendum ſibi eſſe intellexit. Quapropter ad ſpem rei bene gerendæ excitatus, ac divinæ Providentiæ confiſus, quæ quocumque ſe vocaret, ac duceret, quod ſibi, & Eccleſiæ potius, atque utilius futurum eſſet, efficeret, manus dedit, ac paruit ſe totum æquiſſimo animo Deo vocanti permittens.

Fuit ea dies ut Patavinæ Eccleſiæ felix, ac jucundiſſima, ita Bergomenſi triſtis, ac luctuoſa,

Digitized by Google

quod adempto ſibi egregio, ſanctiſsimoque Paſtori vix parem unquam alium ſe habituram ſperaret. Itaque Grex univerſus in dolore, ac luctu eſſe, conqueri ereptum ſibi optimum, amantiſsimumque Antiſtitem, ac veluti amiſſo Patre orbitatem ſuam deflere. Contra ingenti Patavini geſtire lætitia, efferre laudibus Pontificis Romani judicium, ac novum Gregorio honorem effuſis omnium ordinum plauſibus gratulari: Nihil non felix, fauſtumque ſibi ominari ab eo Paſtore, cujus virtutum, & ſanctitatis fama Italiam compleverat univerſam. Neque ea ſpes Patavinos fefellit, quum nullum fuerit Paſtoralis ſolicitudinis genus, quod a priore Eccleſia in alteram non tranſtulerit Barbadicus, ut purgatam, expolitamque chriſtianis moribus, beneficiiſque inſignibus auctam, ad poſteri temporis firmitatem optimis legibus communitam, exemplis denique ſuarum virtutum omni ſanctitate ornatam, cumulatamque relinqueret.

CAPUT XI.

Quæ primum egerit in Patavino Epiſcopatu.

PAtavina Eccleſia, cujus originem ab apoſtolicis uſque temporibus Scriptores plerique deducere ſolent, ut ceteras Venetæ Reipublicæ Eccleſias amplitudine redituum ad Epiſcopi

ſcopi dignitatem nobilius tuendam præcellit, ita oneribus ſuperat, atque laboribus ab Epiſcopo, ſi modo recte munere ille ſuo fungi velit, perferendis. Præeſt ille antiquiſsimæ, ampliſsimæque Civitati, cujus tamen pro ambitu longe minor eſt civium numerus, incolarumque frequentia. Eorum nonnulli ob agri ubertatem, rerumque copiam, ut fieri plerumque ſolet, in otio vivunt, alii literas ſequuntur, quorum alterum vix unquam, alterum haud ita ſæpe videmus cum eximiæ pietatis ſtudio conjungi. Neque eo ſecius ea Urbs, ut omnibus bonis artibus, ac diſciplinis, ita etiam cultu religionis ſemper excelluit. Princeps Templum illuſtri ornatur Capitulo, quod Canonicis XXVII. ex quibus dignitates, ut vocant, quatuor, Cuſtodibus ſex, totidemque animarum Curatoribus, Capellanis XLVI. amplius triginta Clericis conſtat. Templa CXVI. in Urbe numerantur; quibus animarum cura adjuncta eſt XXIV. Regularium virorum Cœnobia XXI., ſacrarum Virginum Monaſteria, aliaque fœminarum Collegia XXVIII. Xenodochia præcipua ſexdecim, præter alia pia loca, laicorumque hominum ſodalitia, atque Oratoria. Diœceſis latiſsime patet ad quinquaginta fere paſſuum millia, oppidis, caſtris, vicis; pagiſque frequens. Templa in ea fere quingenta: maximam partem ampla

ampla continetur, feracique planitie, amœniſque collibus cingitur, iiſdemque frugiferis. Montibus tamen non caret, iiſque aſperrimis, adituque difficillimis, ut alicubi equo conſcendi vix poſsint. In Regiones dividitur XLV. Vicariis, ut vocant, foraneis tributas. Parochiales habet Eccleſias CCCV. In tota Diœceſi cenſentur hominum capita amplius CCC. millia.

In ampliorem hanc Provinciam translatus Gregorius eo tempore fuit, quo ex ſuſceptis in Bergomenſis Eccleſiæ procuratione laboribus, valetudine erat adeo affecta, atque imbecilla, ut exiguum ei vitæ ſpatium jam Medici præ nunciarent. Ea in Civitate, in qua ſeverioribus literis, & diſciplinis adoleſcens operam dederat, tum ob proximas paternas ædes, atque affinium, amicorumque Venetorum familias quaſi in ſinu patriæ tranquillum, tutumque portum, in quo demum quieſceret, inveniſſe videbatur. At ille, quod acceptum honorem non veterum laborum mercedem, ac præmium, ſed novorum initium eſſe veriſſime reputaret, poſthabitis non tantum vitæ commodis, ſed honeſtis quoque levationibus ad mortem uſque continenter laborandum, deſudandumque ſibi conſtituit.

Ut primum itaque novi regiminis clavo manum admovit, quæ duo ſemper gerebat in oculis,

oculis, divinæ gloriæ incrementum, & commiſſi ſibi Gregis ſalutem omni ope, ſtudio, ac diligentia promovenda ſuſcepit. Atque ut ab omni alia ſolicitudine, & cura expeditus, ac liber, in ſolas incumbere poſſet Paſtoralis muneris partes, rei familiaris adminiſtrationem a ſe prorſus amotam in alios rejecit. Idoneos ergo Epiſcopali menſæ Sacerdotes præfecit, quibus prudentiæ, & fidei laude probatos aliquot laicos adjunxit, ut ab Oeconomis, Procuratoribus, ceteriſque adminiſtris dati, acceptique rationes exigerent, deque omnibus iis decernerent, quæ ad Familiæ expenſas, aut reditus pertinerent. Quo id primum conſequebatur, ut ad veteris diſciplinæ normam, Conciliorumque decreta non ſine teſtimonio in re pecuniaria eſſet Epiſcopi adminiſtratio, tum ut ipſe non ſolum omni ſuſpicione avaritiæ careret, ſed ingenti curarum parte, ac moleſtia liberaretur.

Jam vero cum nihil grave ſine conſilio aggrediendum, ac ſine aliorum opera perfici poſſe intelligeret, neque ſe unum tantis parem eſſe oneribus, quibus premeretur rerum gerendarum, exemplo Moſis quod ſacris literis proditum eſt, quæ leviora eſſe viderentur, minoriſque momenti, ſingula in fidiſſimos, atque idoneos homines transferre conſtituit, qui probitate, ingenio, & prudentia valerent plurimum,

atque

atque in variis ad Eccleſiæ commoda miniſteriis adjutricem ipſi manum præſtarent. Viros itaque quoſcumque potuit probos in primis, ac literatos cum ex ipſo Patavinæ Eccleſiæ ſinu, tum aliunde, ac præſertim ex Mediolanenſium Oblatorum Congregatione, aliiſque cœtibus advocavit, quibus varia committeret Eccleſiæ munera. Non ita tamen in regiminis ſui partem eos adſcivit, ut onera omnia in eos transfunderet, ſeque curis levaret, atque laboribus; Nam in ſingulorum officia invigilabat ſedulo, ac ſæpe inquirebat, atque in rebus ſingulis ordinandis, diſponendis, ac tranſigendis, minutis quoque, ac temporariis per ſe curandis ita verſabatur, ut ſpiritu, conſiliis, & opera non præire ſolum, ſed ſuſtentare omnes videretur.

Et in Urbe quidem de auxiliari Sacerdotum manu laborandum ei magnopere non fuit, cum & plures haberet operi idoneos, atque opportunos, & Gregem præſens ipſe intueri, atque curare facile poſſet; tum conſtituere hominem juris, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ peritum, cui Vicariam poteſtatem in univerſos committeret. Præcipua, ac difficilior cura fuit externis Provinciæ Eccleſiis idoneos, probatoſque Paſtores præficere, aut jam conſtitutos in officio diligenter obeundo continere. In eorum propterea delectu accuratiſſimus fuit, in obſervandis autem,

tem, exercendiſque jam præpoſitis vigilantiſſimus. Nam deſignatis per ſingulas regiones Vicariis, probatis nimirum, ac gravibus Sacerdotibus, ſingulas Parœcias regionis cuilibet ſuæ luſtrandas commiſit, ut in earum Rectores diligenter inquireret, Cleri, populique mores notaret; intueretur, ac circumſpiceret omnia, accurateque ad Epiſcopum referret, quæ in præſentia curare ipſe, atque emendare non poſſet. Quæ vero ab iis ſervandæ leges, quæ cuique poteſtas eſſet, quæ cura exercenda, ſingulari libello deſcripſit, qui typis vulgatus circumfertur. Eos in Urbem aliquando arceſſitos interrogabat diligenter de ſingulis, & quemadmodum munerisſui partes obiiſſent cognoſcere volebat. Sed de illorum evocatione atque inſtitutis erit alibi opportunior dicendi locus.

Haud ſatis tamen Eccleſiæ neceſſitati conſultum putabat, ſi alienis tantum oculis eam luſtraret, niſi cognitum ipſe perſpectumque oculis haberet ſuis Gregem univerſum, & quibus indigeret ad ſalutem remediis diligenter inveſtigaſſet. Quamobrem inſtituta cum Urbis, tum Diœceſis viſitatione, hanc niſi legitime abſens, graviterve impeditus per ſe quotannis ita obire ſolebat, ut aliquam ſemper Civitatis partem, ac Diœceſis inviſeret, donec univerſam, qua late patet, Provinciam circumiret.

De

De comitatu autem, frugalitate, curis, atque laboribus eo in munere adhibitis non eſt cur plura dicamus; ſunt enim huc transferenda, quæ de Bergomenſis Eccleſiæ viſitatione ſupra indicavimus, cum eandem retinuerit in utraque Diœceſi peragranda vitæ rationem, ac diſciplinam.

CAPUT XII.

De Clericorum Seminario, ædibus amplificato, reditibus, ſcholis, aliiſque inſtitutis, ac beneficiis aucto.

PRimas componendæ, ordinandæque Eccleſiæ cogitationes, & curas ad Eccleſiaſticorum hominum cœtum convertit, quo nimirum ſancte, riteque inſtituto facile Populus ad religionis, ac pietatis officia revocaretur. Cum vero intelligeret idoneos Eccleſiæ Miniſtros nonniſi ex optime inſtitutis Clericis fieri poſſe, quantaque vis in recta horum inſtitutione ad reliquum vitæ curſum ineſſet, in id primum operam contulit, ut Eccleſiæ addicti adoleſcentes pietate, ac literis qua fieri poſſet maxima diligentia excolerentur; Sed quod erat pro illis ad Concilii Tridentini leges Patavii excitatum jam olim Seminarium, vel ob ædium anguſtias, vel ob annui proventus tenuitatem paucos admodum

modum pro Diœceſis amplitudine ferebat alumnos. De illo itaque amplificando, augendoque conſilium primum capiendum fuit, quod etſi magnis difficultatibus impeditum videbat, ſtrenue tamen rem aggreſſus, brevi, ac feliciter abſolvit; Nam ingenti pecuniæ vi Seminarii ædes a veteri anguſtiore loco in commodiorem, ampli oremque tranſtulit, atque ita perfecit, ut novus ædificii conditor videri poſſet, ac dici. Proventus deinde multos adjecit; Nam collata ſibi jampridem Sacerdotia eidem Seminario Apoſtolicæ Sedis adprobatione conceſſit, atque in perpetuum addixit, ut auctis ſubinde cenſibus amplius centum in eo ſuſtentarentur alumni.

Rebus ita conſtitutis, adoleſcentes non antea in Seminarium admittebat, quam eorum genus, indolem, mores explorata diligenter haberet. Tum quo animo ad Eccleſiæ ſtipendia accederent; num certo divini Numinis afflatu, an cæco ineuntis ætatis impetu; num honoris, commodi, aut lucri cauſa; an, quod unum Eccleſiaſticis viris ſpectandum, divinæ gloriæ, tum ſuæ, aliorumque ſalutis ſtudio exquirebat. Cumque non ſibi eos tantum, ſed Eccleſiæ utiles eſſe oporteat, ingenium quoque ad optima ſtudia accommodatum requirebat; quod ſi aptos, idoneoſque comperiſſet, Seminarii Præfecto, egre-

egregiiſque Profeſſoribus inſtituendos tradebat. Iiſdem porro legibus cum alumnos, tum Profeſſores, ceteroſque Seminarii miniſtros regi voluit, ac gubernari, quas Carolus Borromæus ab ſe conditis Seminariis conſtituerat, addita tamen illis peculiari quadam ſtudiorum methodo, ſeu compendiaria de tradendis diſciplinis inſtitutione, quam pro ſua in iis omnibus eruditione Gregorius ipſe conſcripſerat.

Conquiſitos undique, largiſque ſtipendiis conductos diſciplinarum fere omnium Profeſſores egregios ſcholis a ſe ample magnificeque inſtructis, apertiſque præfecit. A Latinæ, & Græcæ linguæ inſtitutionibus alumnorum ſtudia iniri juſſit, quo via illis ad omnem literaturam, atque elegantiam ſterneretur. Hebraicam, eique affines Syriacam, atque Chaldaicam ad eas percipiendas idoneis tradi voluit, quod intelligendis, atque interpretandis divinis Scripturis non exiguam utilitatem atque ſubſidium afferre poſſe intelligeret. Cumque animo perluſtraſſet vaſtiſſima Orientis ſpatia, in quibus Arabica fere ſola dominatur, alicubi vero Turcica, & Perſica, harum quoque Linguarum magiſtros conſtituit, qui chriſtianæ militiæ tyrones pro catholica Fide pugnaturos præmunirent, atque inſtruerent armis adverſus Satanæ imperium iis in regionibus late diffuſum. Humanioribus literis

teris ſatis imbutos ad ſeveriora Philoſophiæ, Matheſis, atque utriuſque Juris ſtudia traducebat; impenſius tamen divinarum rerum ſcientia, atque Eccleſiaſtica Hiſtoria eos informari, imbuique cupiebat. Hanc enim cum a prima adoleſcentia diligenter ipſe coluiſſet, ita deinceps amavit, ceteriſque prætulit ſtudiis, ut eam domi prælegere, ac Clericis nonnullis explicare a ſua dignitate non putaret alienum.

Ut autem ſanioris doctrinæ depoſitum per Apoſtolorum manus ad Succeſſores Epiſcopos delatum, iiſque a Paulo cum primis commendatum, qua maxima poſſet fide, ac diligentia tueretur, magnopere cavit, ne Theologiæ Profeſſores, vel auditores novitatis ſtudio abrepti circumferrentur omni vento doctrinæ, ſed eum unum ſequerentur ducem, atque magiſtrum, cujus veſtigia qui fideliter preſſerit, a veritatis tramite deflexiſſe nunquam inventus ſit. Itaque Theologiæ Profeſſoribus hanc legem indixit, ut *ſequerentur omnino doctrinam S. Thomæ, quam diſcipulis non ſcribendo, ſed ex ejuſdem Doctoris Summa typis impreſſa explicando traderent, eumque propterea non ſolum proprium, ſed unicum Doctorem haberent, & ponerent in eo operam, ut auditores erga illum quam optime afficerentur*: & poſt pauca: *Explicatis*, inquit, *S. Doctoris articulis, nullam aliam quæſtionem inſtituat, difficultatibus tamen*

 non

non omiſſis ; ſatiſque bonos Theologos ſe ſciat effe-cturum , ſi ſola doctrina S. Thomæ ſuos Auditores erudiat . Eo nimirum erga Angelicum Doctorem ferebatur ſtudio , ut ejus ſcripta, quaſi divinitus tradita , impenſe coleret , ac veneraretur . Quo ſuum propterea erga ipſum cultum præcipua ſignificatione declararet , remque faceret Eccleſiæ perutilem ; nitidiſsimis Seminarii ſui typis S. Thomæ Summam Cardinalis Cajetani , & Seraphini Caponii commentariis illuſtratam edi curavit : Sed cum opus magnifice , ac ſplendide a ſe inchoatum morte præoccupatus abſolvere non potuiſſet , ejuſdem in Epiſcopatu Succeſſor Georgius Cardinalis Cornelius non minore ſtudio , ſumtuque perfecit , ac ſummo Reipublicæ literariæ bono vulgavit .

Jam ne ullum ad fovenda , atque promovenda literarum ſtudia ſubſidii genus deſideraretur, optimis ad quamlibet diſciplinam comparatis libris ampliſsimam Bibliothecam inſtruxit,quam Seminarienſium ſuorum uſui perpetuo dedicavit . Typographiam quoque illuſtrem , ac nulli Italicarum ſecundam ære ſuo comparatam eidem attribuit . In ea præter omnis generis characterum varietatem, copiam , atque nitorem, quibus inſigniores Typothecæ abundare ſolent , Orientalium quoque characterum matrices, & formas poſuit, quo perutiles Orientalium Miſsionum Miniſtris

ſtris libri ederentur ad catholicæ Religionis præſidium, propagationem, & incrementum. Ac primum tanti beneficii veluti ſpecimen prodiit iis formis excuſus Alcorani Textus arabicis characteribus, iiſque pulcherrimis, ex arabico idiomate in latinum translatus a Ludovico Maraccio, appoſitis unicuique capiti notis, atque refutatione Tomis duobus in folio, convellendæ Muhamedanæ ſuperſtitioni, Turcarumque converſioni procurandæ opus ſane accommodatiſsimum.

Profeſſoribus, alumniſque ad optima ſtudia incitandis, dici vix poteſt quantam adhiberet induſtriam, ac diligentiam. Seminarium frequens adibat, perſæpe etiam ex improviſo aderat prælegentibus, diſputantibus, colloquentibus. Præſentia ſua opus urgebat, laudabat ſolertes, arguebat ſocordes, excitabat torpentes. Bis quolibet anno ſingulos ad examen vocabat; Præerat ipſe, uniuſcuiuſque ingenium, atque in literis profectum exploraturus. Omnes demum paternis cohortationibus, promiſsis, aut præmiis ad aſsiduitatem, & curam in ſtudiis adhibendam incitabat. Quid? quod Profeſſoris partes aliquando obire tanquam hypodidaſcalus non-gravabatur, perinde ac ſi una hæc Epiſcopi eſſet occupatio? Eorum in primis ſtudium vehementer probabat, qui emenſo Theologiæ curſu ſacræ eloquentiæ operam darent, atque in ſcri-

bendis, recitandiſque concionibus ſedulo verſarentur. Nihil ſcilicet optabat ardentius, quam ut idonei formarentur animarum Rectores, qui divini verbi miniſterio, in quo populorum ſalus magnam partem poſita eſt, ſpiritualis vitæ ovibus ſuis alimenta præſtarent. Eo in munere adoleſcentes exerceri omnes jubebat, experturus quid poſſet quiſque, quantumque in dicendo valeret. Ingentem vero ſolicitudinis ſuæ fructum cepiſſe ſibi videbatur, cum eorum quempiam e majoris templi ſuggeſtu in magna auditorum frequentia, non ſine laude concionantem audiret. Vana tamen, atque in minimis ducens ornamenta ſcientiarum, niſi ſint cum vitæ innocentia, ac religione conjuncta, nihil prius habuit, quam ut teneri adoleſcentium animi ad veræ, ſolidæque pietatis, atque virtutis cultum informarentur. Gravem ergo, probatiſsimumque Sacerdotem eorum moderatorem conſtituit, qui clericalis vitæ diſciplina eos rite inſtitueret, chriſtianæ doctrinæ capita, Eccleſiæ ritus, ac ceremonias accurate doceret, Sacramentorum uſu, orationis ſtudio, conſcientiæ diſcuſsione, piiſque aliis exercitationibus, conſtituta horarum partitione, diligenter excoleret.

Neque contentus aliena fide, ac vigilantia, ipſe quoque in Rectoris, Magiſtrorumque partes & onera deſcendebat. Nam totos aliquan-

do dies in Seminario tranſigens, veluti cinctus filiorum corona Pater, inter alumnos familiariter verſabatur, ac pia miſcens colloquia, rerum ſpiritualium communicatione, & charitatem ſpirantibus verbis teneras mentes ad virtutem, pietatemque accendebat. Locum in eodem Seminario deſignaverat, quem *Aſceticum* vocabat: Eo ſecedere bis in anno ſpiritualibus exercitiis habendis alumnos omnes volebat: Parochos quoque, ſacerdoteſque Urbis, ac Dioeceſis una ſaltem in ſingulos annos hebdomada eo loci convenire juſſerat ad eaſdem exercitationes accuratè obeundas.

At nunquam major ejus animum cura pulſabat, quam cum autumnalibus feriis e Seminario, & Urbe facta eſſet alumnis diſcedendi poteſtas. Timebat enim vero, ne ſub liberiore cœlo remiſſione diſciplinæ juvenili licentiæ laxarentur habenæ, ne qua labes hæreret moribus, ne ſtudiis irreperet torpor, & languor pietati. Rus itaque conceſſuros Diœceſanis Paſtoribus, ac Regionis Vicariis veluti cariſſima Eccleſiæ ſuæ pignora peramanter commendabat, ut eorum vitæ conſuetudinem ſedulo obſervarent, caverentque, ne a ſuſceptis inſtitutionibus vel minimum deflecterent, atque aberrarent: Curarent in primis, ut Eccleſiam, catecheſim, & Sacramenta frequenter obirent, lai-

corum, ac fœminarum conſortia vitarent, in inceſſu demum, habitu, ſtatu, ac ceteris actibus ſuis nihil admitterent, quod ab Eccleſiaſtica honeſtate, gravitateque abhorreret. Ubi vero ad Urbem, ac Seminarii ædes revertendum erat, literis Parochorum manu, ac ſigillo obſignatis, a Vicario quoque foraneo ſubſcriptis, de toto illorum vitæ genere admoneri, ac certior omnino fieri volebat, hoc ita ſibi cordi eſſe palam denuncians, ut ab iis id non optaret modo, ſed pro ſua auctoritate, & imperio exigeret prorſus, atque juberet. His optimus Paſtor paternæ ſolicitudinis curis, ac ſtudiis illud eſt conſequutus, ut Patavinum Seminarium, cui par nullum fortaſſe Italia admiratur, cum bonarum artium ſcientiarumque omnium Atheneum, tum religioſorum aſceterium, ac domicilium quoddam pietatis, modeſtiæ, religionis chriſtianæ, atque Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſchola videretur. Præclari inde Sacerdotum manipuli prodiere in Eccleſiæ Patavinæ cultum, ornamentum, & decus, neque exigua tanti beneficii pars ad alias quoque per Italiam Eccleſias manavit. Nam deducti ex illo Profeſſores egregii, alumnique a multis Epiſcopi conquiſiti in eorum Seminaria inſtitutam a Barbadico ſtudiorum, ac diſciplinæ formam tranſtulerunt magno ubique literarum ſubſidio, pietatiſque emolumento.

Se-

Seminario ſic conſtituto peramplum addidit ære ſuo pro nobilibus adoleſcentulis Collegium; ac ſimile alterum in agro Patavino condidit ad Sanctæ Mariæ de Treſto, ubi veteris, ſuppreſſique Monaſterii ædes magna pecuniæ ſuæ vi comparatas in ampliorem, atque elegantiorem formam reſtituit, atque alumnorum uſui deſtinavit. Optimis utrumque legibus, inſtitutiſque fundavit, ſtabilivitque, ac ne quis rei domeſticæ anguſtia impediretur, quominus eas artes addiſceret, quibus inſtrui, atque exerceri ſolent nobili loco nati adoleſcentes, ſuis ipſe ſumptibus cum eos, tum Præceptores alebat, ac regia plane munificentia dignis chriſtiano nomine, atque ſplendore generis moribus, & diſciplinis inſtituendos curabat. Quo uno, eodemque beneficio Eccleſiam ſimul atque Rempublicam demerebatur, quod non modo præclaras artes, & literas, ſed pietatem quoque, ac religionem promoveret, atque firmaret.

CAPUT XIII.

De adhibita in Clerici initiandis, atque Eccleſiæ Miniſtris deſignandis cura, ac diligentia.

QUod Apoſtolus Tito ſuo præceperat ne cuipiam cito manus imponeret, id Gregorius in primis diligentiſſime cavit. Eorum, qui

ſacræ militiæ nomen daturi eſſent, quemadmodum ſupra indicavimus, non genus modo, & parentes, inſtitutionem, & indolem antea explorabat, ſed quo ſpiritu, quove conſilio ad novæ ineundam vitæ rationem ducerentur ſedulo inveſtigabat Permagni enim referre putabat qua vis vocatione ad clericalem ſtatu accederet, ne videlicet vitæ ſuſtentandæ neceſſitate, commodi, honoris, vel lucri ſpe, aut humanas alias ob rationes Eccleſiæ ſtipendiis militare quæreret, ſed unam Dei gloriam ſpectaret, animarum ſalutem atque Eccleſiæ utilitatem. Hæc ſacris initiari poſtulantibus graviter denunciabat ſerio cogitanda, & quos ad ea præſtanda minus comparatos ſuſpicaretur, omnino rejiciebat. Semel autem admiſſos, atque in Clerum cooptatos non prius ad eccleſiaſticos gradus, & ordines provehebat, quam multis, certiſque experimentis eosdem probaſſet. Magnam de eorum vitæ probitate, conſuetudine, ac moribus diſquiſitionem inſtituebat, de contubernio ac ſodalibus, de veſtibus ac tonſura, de catecheſis ac ſacramentorum frequentia, de Eccleſiæ miniſterio ac divinis officiis, deque ceteris pleriſque ad Clericorum diſciplinam pertinentibus inquirebat, & Parochorum, vitæque ſpiritualis Magiſtri certum de iis teſtimonium requirebat. Nec ea diligentia, atque inveſtiga-

tione

tione contentus candidatorum nomina in Epiſcopali Tabulario deſcripta diu ante ordinationem palam exponi jubebat, quo publica in eos fieret inquiſitio; Nec mores dumtaxat, ac indolem, ſed ingenium quoque, & doctrinam accurato diſcutiebat examine: ac primum ſingulos de chriſtianæ doctrinæ capitibus percunctari ſolebat, cum ut eorum in obeunda catecheſi diligentiam exploraret, tum ut rei omnibus neceſſariæ ſtudium, atque exiſtimationem augeret. Paucis admodum bene, ac feliciter id cedebat periculum; repellebantur plures, quam qui admitterentur, pari eorum, & Cardinalis triſtitia, qui pro Eccleſiæ amplitudine, ac neceſſitate laborare ſe identidem querebatur miniſtrorum penuria, nec tamen de ſua in adprobandis, admittendiſque ſeveritate quidpiam remittebat, ſatius ducens paucos habere, ſed aptos, quam ineptos multos, ac male moratos.

Sed in eorum præcipue mores inquirebat, ac ſcientiam, qui animarum curæ, ac regimini admovendi eſſent, nec in eo tantam abs ſe curam, diligentiamque adhiberi poſſe unquam putabat, quantam rei gravitas poſtularet. Intelligebat nimirum Parochis officii ſui ignaris, aut negligentibus, continuo & populorum mores prolabi, & chriſtianam laxari diſciplinam, & religionis cultum exſolvi, atque convelli;

vitia

vitia denique omnia, & corruptelas in Eccleſiam facile invehi. Timebat propterea, ne in re graviſſima laberetur imprudens, ac poteſtate abuteretur ſua in amatiſſimi gregis perniciem, cujus portionem alienæ fidei committebat. Ergo adhibita, quod in gravioribus aliis rebus faciebat, diligentiſſima præparatione, imploratoque per multas preces, & hoſtias cæleſti præſidio, tantam in eo ſpem ſtatuebat, quantum proprio diffidebat judicio. Id porro cavebat in primis, ne quidquam alienis tribueret officiis, ſtudiis, gratiæ, humaniſque rationibus. Qui hac via, vel artibus animarum curam, ſeu quodpiam aliud Eccleſiæ munus extorquere tentaret, cum in gravem ipſius offenſionem incurrebat, tum vero de omni ſpe excidebat omnis ejuſmodi rei ab eo in poſterum conſequendæ. Ac quemadmodum ipſe nonniſi invitus, ac renuens Epiſcopatum acceperat, ita paſtorali cura indignos habebat, qui ambitu quodam ad eam poſtulandam accederent. Etſi autem candidatorum merita ſatis comperta apud ſe haberet, atque explorata, ut de ſingulis deliberare, ac ſtatuere per ſe tutiſsime poſſet, coacto tamen Examinatorum cœtu horum magis quam proprio in optimorum delectu utebatur judicio. Denunciabat omnibus ſe nullius ſacerdotii collatorem, vel arbitrum eſſe, ſed me-

meritorum teſtem, atque declaratorem; Quod ſi digniorem præteriiſſet, certam injuriam ei ſe facturum eſſe, debitoremque eidem futurum omnium fructuum, quos ab eo ſacerdotio excluſus non percepiſſet. Paribus tamen duorum meritis eum præferre ſolebat, qui nullos apud ſe propinquos haberet, fore ſperans, ut eorum loco ſibi adjungeret pauperes Eccleſiæ bonis ſuſtentandos; dicere ſolitus, eos animarum curatores, qui conſanguineos alunt otio torpentes, ipſorum magis ruinæ, quam firmamento ſtudere. Hos enim ſuperſtites, cum proventus nullos habeant, tum arte, atque induſtria deſtituti ſint, omni poſtea carere ſubſidio, quo vitam, familiamque ſuſtentent.

Quam vero in Parochis doctrinam cum vitæ probitate conjunctam requirebat, eamdem a ceteris omnibus Pœnitentiæ Sacramenti adminiſtris exigebat. Alienis communicare ſe peccatis exiſtimaſſet, ſi minus probis, ac doctis de iis judicandis poteſtatem contuliſſet, & quanta maxime poſſet diligentia, de illorum ſcientia, integritate, ac prudentia experimentum, ac periculum accuratiſſimum non feciſſet. Semel autem ad id muneris adprobatos non uno ſatisfeciſſe ſibi putabat examine. Metuebat enim ne quam ad primum ſui experimentum attulerant ſtudii contentionem, eo defun-

defuncti periculo ſenſim remitterent, & de lato doctrinæ, ac ſcientiæ ſuæ judicio quaſi ſecuri, otio, deſidiæque indulgerent. Ergo ut ſolicitos ſemper, ac ſtudiis exercitatos haberet, primum Congregationes de quæſtionibus ad conſcientiæ moderationem ſpectantibus inſtitutas, quæ ſemel in menſe habebantur, adire omnes jubebat: Tum Parochorum adjutores, quos *Capellanos* vocant, aliosque Sacerdotes, de quorum ſtudiis certus omnino non eſſet, novo quotannis examine experiri, ac probare ſolebat.

Jam vero quam jugi, aſſiduaque lectione ex purioribus Ethicæ Chriſtianæ fontibus hauſerat ipſe morum doctrinam, eam ut omnes imbiberent, ac in Pœnitentiæ ſacramento adminiſtrando adhiberent, omni ope, ſtudioque curabat. Cavebat ſcilicet, ne conſcientiarum moderatores, ac judices eos conſectarentur duces, atque magiſtros, qui crudeli benignitate vulnera palpant, non reſecant, blandiuntur ægris, non medentur, anguſtam laxant peccantibus ſalutis viam, & falſa ſecuritate deluſos in æternum ſecum interitum facile abripiunt. Quapropter exitioſam illam, quæ tum maxime in doctrinam morum irrepſerat opinandi licentiam, eoſque abſolvendi facilitatem, qui in proxima verſantur peccandi occaſione, gra-

graviter eſt inſectatus ; Utque eam procul ab Eccleſiæ ſuæ finibus veluti animarum exitium, ac peſtem arceret, publico cavit edicto, ne quiſpiam ſub anathematis pœna, ſuique muneris privatione ſacram iis abſolutionem impenderet, qui in proximo labendi periculo, aut prava peccandi conſuetudine verſarentur. Neque vero (monebat ipſe literis ſuis) tam leviter iis credendum, qui vitæ emendationem pollicentur, quippe qui verba dent Sacerdoti, ut ab incauto indulgentiam extorqueant, ſed, ut eſt in proverbio, facile ad vomitum revertantur. Itaque non antea expiari, atque abſolvi jubebat, quam occaſiones ſummoviſſent, conſuetudinum vincula abrupiſſent, ſcandala abjeciſſent, certa demum emendationis argumenta exhiberent. Pœnitentes denique ipſos per Jeſu Chriſti Redemptoris viſcera obteſtabatur, ne ſe blandis, ſed exitioſis doctrinis deliniri, ac falli permitterent : ſic vero exiſtimarent, atque ſtatuerent, eos qui alia ex aliis peccant, atque in confeſſa ſæpe flagitia revolvuntur, id demum efficere ; ut remedium ad hominum ſalutem inſtitutum in ſuam ipſorum pariter, & Sacerdotum molliter ipſis conniventium perniciem convertant. Hæc porro cum diceret, atque inculcaret vir leniſſimæ indolis, haudquaquam illorum ſeveritatem probabat, qui obliti

cujus locum teneant, miſeros homines ad ſalutare pœnitentiæ tribunal accedentes male accipiunt, & detecta ſibi eorum vulnera, non uti miſericors ille Samaritanus oleo ſovent ac vino, ſed aceto, ut ita dicam, exaſperant, ac durius contrectantes faciunt multo graviora. Quapropter Sacramenti Pœnitentiæ diſpenſatoribus temperamentum quoddam rigoris ac lenitatis commendare ſolebat, quod neque ab auſterioribus theologis laxioris indulgentiæ nomine reprehendi, nec a benignioribus præpoſteræ ſeveritatis nota inſimulari poſſet, atque traduci.

CAPUT XIV.

De variis ab eo inſtitutis Congregationibus.

QUam ad Cleri diſciplinam, & ſtudia literarum provehenda principio adhibuit diligentiam, & curam, novis S. Caroli exemplo inſtitutis confirmavit, & auxit, quo majora ſibi Eccleſiæ adminiſtrandæ ſubſidia comparai. Primum enim cum uberem in agro ſibi commiſſo animarum meſſem, operarios vero ad eam colligendam paucos eſſe animadverteret, divini Patrisfamilias exemplo quoſcumque ad id operis idoneos viros invenire poſſet, ſemel atque iterum advocavit. Commune

mune Clericis, & Sacerdotibus conflavit in Seminario collegium ad regularis ſimilitudinem inſtituti, cui dare nomen qui vellent, ſub certis legibus adſcribebantur. Liberalium artium ſtudio, atque eccleſiaſticis diſciplinis pro ingenio quiſque ſuo diligenter imbuebatur, atque ad varia Eccleſiæ miniſteria initiabatur. Epiſcopo multo magis quam ceteri addicti, ab ejus nutu, & arbitrio pendebant omnes ad varia pro Eccleſiæ neceſſitatibus munera obeunda comparati. Subſidiarium itaque habebat in his Sacerdotum manipulum, ex quo vel adhuc viventibus Parochis adjutores, vel morte ademptis ſucceſſores, collegiis moderatores, ſcholis magiſtros, populis concionatores, ſacrorumque miniſtros extemplo ſufficeret. Eos, qui tenuiſſimis, vel nullis rebus domeſticis eſſent, alebat Epiſcopus ære ſuo; ſacris quoque initiabat, *Menſæ* titulo, ut vocabat, *Gregorianæ*; Sacerdotiis deinde augebat, vel animarum regimini, & curæ pro meritis præficiebat. Ad ejus ſimilitudinem ſocietatis, quam Mediolani S. Carolus inſtituerat, hanc ſuam Gregorius Oblatorum Congregationem appellari voluit; cumque Deo bene juvante operariorum numerus in dies augeretnr, & fructus, amplioribus ædibus non exiguo ſumtu comparatis, ac Seminario adjunctis omnes excipiendos curavit.

Alium

Alium præterea Cleri univerſi cœtum ſub Eccleſiaſticæ Congregationis titulo, quam Bergomi quoque inſtituerat, Patavii coegit; Clericos ſcilicet, ac Sacerdotes univerſos hebdomadæ cujuſlibet quinta feria ad S. Egidii Parochiales ædes convenire juſſit poſt veſperas: Propoſitis primum e Sacra Scriptura, tum ex morum doctrina quæſtionibus explicandis tempus aliquod impertiebat: de ritibus inde ſacris, atque Eccleſiæ cæremoniis differebatur: Sacra demum lectione, atque æternarum rerum ad certam horam meditatione abſoluta conventus dimittebatur. Quæ ut ex ordine fierent, conſtitutis univerſi cœtus Rectore, ac miniſtris, certas leges, ac regulas ipſe præſcripſit, quæ inter paſtoralia ejuſdem documenta typis vulgata circumferuntur.

His tamen, quas dixi, Congregationibus gravitate rerum agendarum præſtabat, ac diœceſanæ Synodi loco æſtimari poterat Parochorum Urbis, ac Diœceſis conventus, quem ſingulis annis habebat, ut muneris quiſque ſui rationem redderet, atque Eccleſiæ ſibi commiſſæ ſtatum explicaret. Seorſim primum ſingulos audiebat, ac de iis percunctabatur, quæ Epiſcopi auctoritatem, & curam expoſcerent: Tum publico in omnium cœtu agebat de Cleri diſciplina, de populi moribus, de Parœciarum in-

com-

commodis, atque neceſſitatibus, quarum explicatio communi indigeret conſilio. Si quid emendandum, ſtatuendumve fuiſſet pro Eccleſiarum regimine, proferebatur in medium, tum ipſe auditis ſuffragiis deliberabat, ac decernebat. Omnes demum amantiſſimis verbis ad Gregis curam, & Cleri diſciplinam cohortatus cœtum ſolvebat.

Permagni quoque referre intelligens ad diſciplinæ cuſtodiam, atque propagationem ſacerdotales illos, ac clericales conventus, quos Vicarii Diœceſani in ſua quiſque regione ſingulis menſibus ex Provincialium Synodorum inſtituto, ac præſcripto cogere debent, in id magnopere incubuit, ut ad eas regulas, quas edito libello conſtituerat, omnino celebrarentur. In iis Parochi, ceterique Eccleſiaſtici ordinis ſacra veluti quadam in palæſtra ad omnem rei eccleſiaſticæ perfectionem exercebantur. Agebatur enim de morum diſciplina, & conſcientiarum moderatione, de ritibus, ac cæremoniis ſacris, de concionandi ratione, deque variis chriſtianæ pietatis, ac religionis officiis rite præſtandis, ac promovendis. In Urbe quoque cum Parochos, tum ceteros audiendis confeſſionibus deſignatos Sacerdotes ſingulis menſibus in unum convenire locum jubebat, & propoſitas a generali Præfecto quæſtiones de moribus

accurate tractari, & ſingulorum reſponſa in commentaria referri, ex quibus deinde *Cleri Patavini deciſiones* conflatæ ſunt, quæ Cardinalis Barbadici nomine a Johanne Clericato typis vulgatæ leguntur. His porro conventibus, quibus Cardinalis ipſe plerumque intererat, veluti Senatu quodam ſapienter admodum, ſanctiſſimeque regebatur Eccleſia, & Clerus ad optima diſciplinæ, ſtudiorum, ac religionis officia exercitatus, atque compoſitus magnam apud laicos homines obtinebat auctoritatem ad eos in officio continendos, & cohortandos ad vitam chriſtiano more traducendam.

Addenda eſt iis Clericorum Conventibus non inſtituta quidem a Barbadico, ſed novis ſanctionibus aucta, ampliſſimeque propagata Congregatio cum laicis, tum eccleſiaſticis viris conſtans. Ex Urbanis, Dioeceſaniſque omnibus catecheſis chriſtianæ ſcholis Generalis una conflata erat, ſeu potius delecta, cujus auctoritati, & imperio ſuberant ſingulæ, atque parebant. Illius generalis Prior ab Epiſcopo deſignabatur, cui Aſſeſſores duo addebantur, ac duo Conſervatores cum Superiore. Tum ſex pro urbanis ſcholis Viſitatores, totidemque Regionarii pro ſcholis Provinciæ; alii denique inferiores Miniſtri graves moribus, pietate præſtantes, inſtitutique tuendi, ac propagandi ſtudioſiſſimi.

Deſi-

Deſignatum in locum hi conveniebant Epiſcopo Præſide feſtis diebus, de rebus acturi ad ejuſdem Societatis regimen, atque incrementa ſpectantibus, & quidquid operi neceſſarium videretur, opportune providebant. Mirifice auctis, ac propagatis in Urbe, ac Diœceſi univerſa Catechiſmi ſcholis, & ſocietatibus; generalem hanc earum Congregationem novis, opportuniſque regulis communire voluit Cardinalis, quas inter cetera ejuſdem documenta typis pervulgatas habemus.

Prætereunda demum hoc loco non eſt, quam a D. Carolo acceptam in ſalutarem Eccleſiæ ſuæ uſum deduxit Gregorius Patrumfamilias convocatio. Ne debita paternæ curæ officia a chriſtianis parentibus negligerentur, utque hi liberos, familiamque ſuam ad Dei cultum, & chriſtianam diſciplinam recte inſtituerent, eos ſingulis in Parœciis coram Rectore ſuo ſemel in menſe convenire jubebat. Is vero domeſticæ inſtitutionis præcepta diſerte explicabat, monebatque, ut de propria, filiorumque, ac familiarium ſalute in primis ſoliciti ſe illis magiſtros, & duces voce, & exemplo ad vitam probe, ſancteque traducendam præberent: Curarent ut nemo quiſquam de familia chriſtianæ religionis præcepta, & myſteria ignoraret, quam ob cauſam illius ſcholas adire omnes com-

Digitized by Google

pellerent, domi etiam inſtruerent, ad divina feſtis diebus officia adeunda, Sacramentaque frequentanda continenter urgerent. Foverent in domo pacem, concordiam, & charitatem. Hæc atque hujuſmodi alia ſalutis monita non in eo cœtu ſolum, atque colloquio inculcari, verum etiam aſſidue ingeri populo a Parochis, Concionatoribus, & Confeſſariis vehementer optabat, ac porro jubebat. Ac ne parentum memoria facile exciderent, ſed omnium ſemper oculis obverſarentur, ea documenta, quæ ad chriſtianæ familiæ regimen S. Caroli Borromæi juſſu egregio libello comprehenderat Petrus Giuſſani, typis recudi, ac pervulgari curavit.

CAPUT XV.

Præcipua Gregorii ſtudia ad componendos populi mores, & procurandam gregis ſalutem.

QUæ ad generale Eccleſiæ Patavinæ regimen, atque unius fere eccleſiaſtici Ordinis inſtitutionem pertinent, hactenus indicavimus; nunc quæ conſilia, quæ ſtudia, quas curas, & artes ad promovendam Gregis univerſi ſalutem Barbadicus attulerit, paucis exſequemur. Ut erat ille divino quodam ardore ad animarum ſalutem omni ope quærendam incenſus, nihil in eo ſolicitudinis genere facere ſe poſſe

poſſe exiſtimabat, quod infra rei dignitatem, gravitatemque non eſſet. Nihil propterea inexcogitatum, intentatumque reliquit, quod ad chriſtianam diſciplinam in populum inducendam, vel in eodem retinendam pertinere, ac conferre poſſe putaret. Paſtoralem viſitationem ad id cumprimis neceſſariam intelligens, cum boni Paſtoris ſit ſuis magis oculis, quam alienis gregem inſpicere, etſi commoratio ejus in Urbe viſitatio quædam perennis erat, cum indidem veluti e ſpecula exploratum haberet quidquid per Provinciam ageretur, eam expeditionem bis in anno inſtituere, atque obire ſolebat. Tanta porro celeritate, ac diligentia quam longe, lateque patet Provinciam univerſam luſtrabat, ut ad conſtitutum a Tridentino Concilio tempus viſitationem omnem abſolveret. In qua quos ſubierit labores, quæ, & quanta pertulerit incommoda, ſupra indicavimus, cum de amplitudine Patavinæ Diœceſis, deque viarum, atque itinerum difficultatibus diceremus. Ad hæc porro accedebant graviſſimæ viſitationis curæ, imbecilla hominis valetudo, vergenſque in ſenium ætas, vigiliis etiam, ceteriſque afflictationibus debilitata, & attrita. Quos vero ex iis laboribus ceperit animarum fructus literis ipſe ſuis ad Tridentini Concilii interpretes Cardinales datis Anno MDCLXXXIX. parce

quidem, ac modeſte, ut ſemper de ſe, rebuſque ſuis, ſatis tamen aperte indicavit: Scribebat enim, ſe magna bonorum omnium gratulatione, luſtrata provincia, inveniſſe Parochos ubique ſolicitos, plebem chriſtiana catecheſi optime imbutam, Templa ſatis nitida, atque ornata, adeuntium frequentia, Sacramentorum uſu, evangelica prædicatione religioſe celebrata, gregem denique univerſum ad Chriſtianæ pietatis officia præclare inſtitutum.

Hæc ſanctiſſimus Paſtor longo temporis ſpatio ingentibus curis, atque laboribus, qua verbo, qua exemplo, qua optimis legibus, atque inſtitutis Eccleſiæ ſuæ commoda, atque incrementa promovit. Curarum autem omnium ad id perficiendum, aſſequendumque potiſſima fuit chriſtianæ catecheſis ubique locorum inſtituendæ, ac propagandæ ſolicitudo. In id cogitationes, & conatus omnes convertit, nec eorum dumtaxat, quorum utebatur miniſterio, ſed etiam operam ipſe ſuam continenter impendit. Quibus itaque in oppidis, vicis, ac locis aperte non eſſent chriſtianæ doctrinæ ſcholæ, quamprimum aperiendas curavit, eoque ſucceſſu provexit, & auxit, ut qui Epiſcopatus initio viginti quatuor earum dumtaxat invenerat, jam anno MDCLXXXIX. quadraginta duas in Urbe, CCCXIV. in agro numeraret. Earum porro frequen-

quentiam, ſtudium, progreſſioneſque vehementer urgebat. Curabat quamplurimos cujuſvis ætatis, ac conditionis homines adſcribi Sodalitio divini operis cauſa inſtituto, adſcriptoſque operam illi navare ſedulam, ac continentem. Scholas luſtrabat feſtis diebus, ac diligenter recognoſcebat; ad puerorum ipſe inſtitutionem mira facilitate, & patientia ſe demittens. Id muneris aliis quoque mandabat, utque ad ſe accurate referrent quæ viſitando cognoverant de omni earumdem ſcholarum ratione, ac progreſſione volebat. Nec illud eſt prætereundum, quod ſingulis nubendis puellis, quæ facto de omnibus chriſtianæ doctrinæ capitibus diſputandi periculo, egregie ſe illis imbutas oſtenderent, dotem qua in matrimonium collocarentur ſtatuerat. Reliquis vero ſcholas ipſas ſedulo adeuntibus lectum nuptiarum tempore dono dabat. Paucis omnia complecti liceat Patavinæ Academiæ Theologorum verbis in Epiſtola ad Clementem XI. P. M. qua nihil ad ſanctiſſimi Epiſcopi, & Cardinalis ſolicitudinem ea in re declarandam afferri certius poteſt, ac luculentius: *Totus*, inquiunt, *ubique ſeu præſens, ſeu per epiſtolas erat in eo, ut ſtatis diebus ad chriſtianæ doctrinæ ſcholas in Templis tum pueri, cum natu majores frequentiſſime convenirent, unde & factum eſt, ut bubulcos; & ruſticanos, ac quondam*

dam rudes, non in æquis tantummodo, ac planis locis, ſed vel in altis montibus, rupibuſque fidei regulis, diviniſque præceptis admodum inſtructos, & in rebus ad æternam ſalutem ſcitu neceſſariis ejus opera, ſudoribuſque plane Theologos admiremur.

In id præterea, quod eſt graviſſimum, ac proprium Epiſcopi munus, evangelicam nimirum prædicationem toto pectore incumbebat, nec ſibi committendum unquam putavit, ut vel graviſſimis diſtrictus occupationibus tam gravem miniſterii ſui partem relinqueret, vel in alios transferret. Inſtitutum itaque ſemper retinuit, ut feſtis pleriſque diebus, vel ex ambone, vel ex Altari ad populum verba faceret apoſtolico ſane ſpiritu, ac divino quodam ardore, quo audientium animos commovebat vehementer, atque a vitiis abductos in ſalutis viam facile revocabat. Concionandi munus cum Parochis, quorum eſt præcipuum, ac ſingulare, tum Presbyteris omnibus magnopere commendare ſolebat. Eos in primis continenter urgebat, ut paſcerent verbo Gregem, nec paſtoralem vocem ovibus unquam ſubtraherent ſuis: tum alios quoſque, qui idonei viderentur, ad id non hortabatur modo, ſed veluti admotis ſtimulis incitabat. Eo in munere ut Sacerdotes, Clericique exercerentur, provide, ac ſapienter inſtituit, ut ſingulis per annum Feſtis e majoris Templi ſuggeſtu eo-

rum

rum quiſque in orbem de rebus ſacris concionem haberet, & quantum dicendo valeret, experiretur. Concionum autem argumenta ponebat idem ipſe Epiſcopus, quæ in tabellam relata ſub anni vulgabantur initium typis impreſſa, atque hoc titulo inſcripta: *Philoſophia Chriſtiana explicanda in Cathedrali Patavina a Clero ejuſdem Civitatis, ac Diœceſis*. Apoſtolicos viros non Adventus dumtaxat, ac Quadrageſimæ tempore, ſed alias ſæpe, quo opus eſſet, per Diœceſim ad ſacras miſſiones obeundas mittebat. Eoſdem per Civitatis plateas, & vias, ac per ipſos meretricularum vicos divinæ legis explicare præcepta, jacenteſque animas in flagitiorum cœno evangelicæ vocis tuba excitare, divini verbi virtute erigere, atque ad ſanitatem revocare jubebat.

Quibus tamen id miniſterium delegaret quam diligentiſſime expendebat, ac ne res ſanctiſſima violaretur, nemini eam committebat, qui ſacræ doctrinæ copia, virtutumque omnium præſidio, atque ornamentis inſtructus non eſſet. Singulos ad ſe arceſſitos de munere bene gerendo graviter admonebat, earumque rerum capita, quæ altius auditorum animis infigendæ eſſent, indicabat, atque ut res non curioſas, aut difficiles, ſed vulgares, ac planas ad populi ingenium conſectarentur, atque explicarent, magnopere hortabatur. Ut ea demum, quæ verbi Dei miniſtrum

niſtrum decent ob oculos propoſita haberent, edita jam pridem a Gabriele Cardinali Paleotto Antiſtite Bononienſi pro Diœceſis ſuæ Concionatoribus ad ſacræ prædicationis munus rite obeundum documenta, Seminarii ſui typis edi, vulgarique curavit.

Jam vero cum a diſtantibus, ac longe poſitis ovibus Paſtoris vocem excipi, audirique non poſſe animadverteret, veterem illam ab Apoſtolis uſque derivatam rationem adhibuit, ut Gregem univerſum per literas adloqueretur; & ſcripto paſceret, atque erudiret, quos voce, & ore non poſſet. Paſtorales itaque Epiſtolas pro rerum, ac temporum varietate ad Clerum, populumque dabat, quo locorum quoque intervallo disjuncti filii audirent diſciplinam Patris. Sic perenni quodam prædicationis, atque cohortationis genere, quæ ad communem omnium ſalutem pertinent, oves ſuas edocebat, a vitiis revocabat ad bonam frugem, a diſſolutis moribus ad pietatis officia traducebat, ſanctiſſimis monitis, ac præceptionibus ad chriſtianæ vitæ ſanctitatem incitabat. Extant earum Epiſtolarum exempla Patavini Seminarii typis edita, atque uno volumine comprehenſa, quæ omnium oculis expoſita, ac ſubjecta cum ſint, præconio, & commendatione noſtra non egent; ſatis quippe ſua ſe præſtan-

ſtantia, eruditione, atque utilitate commendant; ſunt enim regendæ Eccleſiæ, ac muneris Epiſcopalis rite obeundi præclara documenta, in quibus abſolutam, perfectamque ſacrorum Antiſtitis, atque ſanctiſſimi animarum Paſtoris imaginem, hoc eſt ſe ipſum Barbadicus expreſſit, ceteriſque ad imitandum reliquit.

CAPUT XVI.

De reſtituta, & aucta Sacrarum Virginum diſciplina.

VIrgines quoque ſacras, illuſtrem Gregis ſui portionem, præcipuo, quo decet Epiſcopum, ſtudio regendas ſibi, perficiendaſque propoſuit. Non tam laboris, quam occupationis, ac moleſtiæ plena ea ſolet eſſe procuratio; ad ceteras tamen muneris ſui curas hanc ſibi ſedulo adjungens, in ea cum primis ſumma eſt vigilantia, & charitate verſatus. Ab ipſo Bergomenſis Epiſcopatus exordio ſolutam admodum in ſubjectis ſibi monaſteriis diſciplinam offendit, nec paucas profeſſionis ſuæ immemores virgines ab inſtituto aberrantes invenit. Eas aſſiduis cohortationibus, ac paternæ charitatis officiis ſanitati reddere, atque ad veterem diſciplinam revocare curavit; ſed gravia; & multa, quæ vetuſtate roboratas conſuetudines con-

convellere volenti expectanda ſunt, incommoda ſubiit, remque magnis difficultatibus impeditam, in qua non leviter laborandum eſſet, perficiendam ſuſcepit, obluctantibus hinc, quæ in laxioris vitæ inſtituto jam conſenuerant, Monialibus, repugnantibus inde, atque obſiſtentibus externis nonnullis, qui partium ſtudio incitati, obfirmatis, diſſolutiſque virginibus plus æquo favebant. Extricavit tamen, ac vicit injectas difficultates Gregorii induſtria, atque conſtantia, idque zelo ac prudentia demum eſt aſſequutus, ut compreſſa vivendi, converſandique licentia ad proprias cujuſque leges, religioſæque diſciplinæ formam Monaſteria ad unum omnia redigerentur.

Erat in Bergomenſi Diœceſi vetus ſub regula S. Benedicti virginum Monaſterium procul ab Urbe inter nemora poſitum, ut ab hominum frequentia disjunctum, ita multis objectum incommodis, atque obnoxium periculis. Virginum in eo agentium numerus adeo imminutus decreverat, ut divinis obeundis officiis, ſervandiſque inſtituti legibus par omnino non eſſet. Egit itaque omni ope, ac contentione Gregorius apud Apoſtolicam Sedem, Venetumque Senatum, ut publico ſupprimeretur decreto: Tum exiguum illarum virginum manipulum in Civitatem traduxit, atque in ejuſdem Ordinis Mo-

Monaſterio, donec iis novum compararetur, meliori diſciplina inſtituendas collocavit.

Qui de ſuis tam erat ſolicitus, ad alienas quoque paternæ charitatis curas extendit. Finitimam Diœceſi ſuæ Mediolanenſem Provinciam late vaſtabat Gallorum exercitus ſub Franciſco Eſtenſi Mutinenſium Duce anno MDCLVIII, Gregorii vero Epiſcopatus ſecundo. Gravi, præſentique periculo exterritæ, quæ Trevillii ſanctimoniales erant, fuga ſibi conſulendum putarunt. Omnes igitur e Monaſterio dilapſæ in Bergomenſem agrum commigrarunt incertæ prorſus, quo loco conſiſtere poſſent. Id ubi renunciatum Gregorio fuit, continuo lectas, nobileſque matronas ad eas ſubmiſit, ut profugas, palanteſque oviculas in Urbem deducerent. Deductas porro humaniſſime excepit, & aliam alio in Monaſterio ad exitum uſque calamitatis retinuit, ac ſuſtentavit.

Hæc vigilantiæ, ac ſolicitudinis fere præludia, qua ad Patavinam Sedem translatus in earum cuſtodiam, ac diſciplinam deinceps incubuit. Nam Monaſteria quaſi hortum quemdam concluſum fidei ſuæ commiſſum reputans, non exteriorem tantum ſepem cuſtodiendam, ſed interiorem magis culturam omni ſtudio exercendam ſibi propoſuit, nullam ratus poſſe adhi-

adhiberi diligentiam ſatis magnam, ut quam virgines illæ, abdicatis terrenis omnibus rebus, dederant Chriſto, integram fidem præſtarent. Itaque literis primum amantiſſimis ad vota Deo reddenda, inſtitutique ſui leges accurate implendas excitavit, tum pauca ex multis, quæ in Diœceſanis Prædeceſſorum ſuorum Synodis ad earum gubernationem, ac regimen conſtituta fuerant, excerpſit, ac libello comprehenſa Conſtitutionum ſuarum titulo italico ſermone vulgavit, ut in eo religioſæ vitæ, ac conſuetudinis formam quaſi in tabula expreſſam haberent, ad quam ſe componerent, atque conformarent.

Viros præterea graves, probatæque virtutis, ac ſcientiæ iis dirigendis præfecit, qui non ſolum confitentes audirent, ſed chriſtiana catecheſi frequenter excolerent, vitæ ſpiritualis præceptis diligenter imbuerent, ad Sacramentorum uſum, atque frequentiam, ad divina meditandi ſtudium, ad paupertatis, modeſtiæ, ſilentii, ac ſolitudinis amorem, ceterarumque virtutum officia ſedulo inducerent, atque inflammarent. Ut autem ea ex parte, ex qua Diaboli inſidiis maxime patet, virginalem pudicitiam communiret, collocutiones cum externis cujuſvis ſexus, feſtis præſertim diebus, tum maxime ſacro Adventus, & Quadrageſimæ

mæ tempore omnino interdixit. Recurrentibus vero baccanalium feriis, quibus major eſt inſaniendi, peccandique licentia, id ſtudebat in primis, ne in ſacrarum virginum ædes profani quidpiam ſubreperet. Quare tunc diligentius occludi fores, cuſtodiri rotas, & clathra jubebat, ne ullus ad colloquendum, ac ne proſpiciendum quidem aditus iis pateret. Quin etiam eo potiſſimum tempore, ut ſacris impenſius vacarent officiis, majoremque darent piis commentationibus operam, quo gravius offenſum irritatumque Deum propitiatum redderent, amantiſſimis verbis exhortari ſolebat. Muſicos ſonos, & cantus in earum templis prohibuit, ut ne inutili expenſa, ſumtuque Monaſteria onerarentur, multoque magis ne fœminarum faciles, ac debiliores animi mollis cantus illecebra deliniti aliquid de contentione virtutis, deque amore remitterent rerum divinarum. Feſtis diebus ne otio malorum fonte torpeſcerent, aut vanis, pernicioſiſque libris mentes corrumperent, quod erat a divinis officiis, aliiſve occupationibus vacuum tempus, ſacræ lectioni impendi jubebat, legendoſque aſceticos libros aut deſignabat ipſe, aut dono mittebat.

Monaſteria adibat nunquam niſi gravem ob cauſam, malebatque univerſas alloqui, quam ſingulas. In Paſtorali earum viſitatione, non mo-

modo Patrem, ſed veluti Matrem ſe cunctis amantiſſimam exhibebat. Singulas humaniſſime excipere, auſcultare patienter, cujuſvis explorare neceſſitates, querelas expendere, conſolari mœrentes, dejectas erigere, confirmare nutantes, animare puſillanimes, urgere remiſſas, compeſcere inquietas, omnes denique ad fluxarum rerum contemptum, ad æternarum ſtudium, & ſpem, ad mutuæ charitatis, & amoris Sponſi Jeſu incrementum ardentibus charitate verbis inflammare.

Religioſæ in primis paupertatis, vitæque communis ſtudium commendare ſolebat, utque *meum*, ac *tuum* religioſorum cœtuum peſtis, atque pernicies ab iis penitus exularent; ac in Monaſterio ea nomina ne uſurparentur quidem magna contentione ſuadebat; quod cum ſæpiſſime inculcaret, hoc interdum utebatur proverbio: *Ollam magnam benedicit Deus*, ſignificans fore gratiſſimam Deo, eique probari quam maxime in religioſis familiis rerum omnium communitatem. Nulla ab eis munera, ac ne bellaria quidem accipiebat: pauculos tamen aliquando fructus e domeſtico earum horto decerptos urbanitatis cauſa non recuſavit. Præcipua demum erat ſolicitudine ne quid ipſis deeſſet ſive ad temporalis vitæ ſubſidia, ſive ad innocentiæ, ac diſciplinæ cuſtodiam, virtutiſ-

que

que profectum, ac quietis, & pacis, mutuæque concordiæ, & charitatis augmentum.

CAPUT XVII.

De ſacris Comitiis, quibus interfuit eligendi Pontificis cauſa.

CUM omnes eo ſpectarent Gregorii cogitationes, & curæ, ut ad Eccleſiæ ſuæ commoda, atque incrementa ſe totum referret, atque componeret, nec oculos propterea unquam ab ea dejiceret, gravius nihil ferre poterat, quam ſi ab ea vel tantiſper abeſſe cogeretur. Ab ipſo Pontificatus exordio id perpetuo fixum animo ratumque habuit, ut in adſignata ſibi ſtatione non locatus ſolum, ſed veluti defixus maneret; intelligebat nimirum quanti ad ſalutem Gregis interſit Paſtoris præſentia, cum non ſine ovium detrimento, aut periculo poſſint alienæ cuſtodiæ, fideique committi. Quare ſuſceptum reſidendi onus, atque conſilium abjecit nunquam, vel intermiſit, niſi quando aut Eccleſiæ ſuæ utilitas, aut Chriſtianæ Reipublicæ neceſſitas eum alio evocaſſet. Hanc porro neceſſitatem non ſemel attulit eligendi Romani Pontificis cauſa, quod indictis Cardinalium Comitiis intereſſe omnino debebat. Quatuor ab obitu Alexandri VII. ſuperſtite ipſo Gregorio,

rio, id genus Comitia celebrata ſunt, quibus ille adfuit ſingulis magna ſemper integritatis, ac prudentiæ laude, raro præterea, ac ſingulari de ſe quam demiſſe ſentientis animi atque humana deſpicientis exemplo. Statuerat is apud ſe ex omnibus Cardinalium officiis, ut ſplendore maximum, ita rei gravitate, ac momento difficillimum eſſe, & vero periculi plenum in ſupremo Eccleſiæ moderatore eligendo ſuffragium ferre; tantum propterea, tamque arduum negotium non oſcitanter, ac temere, ſed omni cura, animique præparatione ſuſcipiendum, ac peragendum. Primum ergo nihil eorum prætermittebat, quæ ad divinam ſibi opem conciliandam valerent, ut quemadmodum olim Apoſtolis, ita ſibi a cæleſti luminum Patre oſtenderetur, quem Deus elegiſſet. Cum vero electioni daretur opera, id unum curabat, ut ab humanis rationibus, ac privatis affectibus vacuus non alio, quam cognoſcendæ, efficiendæque divinæ voluntatis ſtudio duceretur. Eo itaque ſemper intendens, atque ad hoc unum conſilia, & actiones omnes ſuas convertens, non modo remotus ab omni ſtudio ambitionis, ſed etiam curæ, ac ſolicitudinis expers fuit. Nam ſibi uni intentus, ac ſecum habitans, non quid de ſe, aliiſve diceretur, ſed quem potiſſimum, quibuſque inſtructum virtutibus Pontifi-

cem

cem deligi oporteret aſſidue cogitabat. Hoc ille animo ſingulis in Comitiis comparatus ad conſultationes, & ſuffragia expeditus, ac liber omnino accedebat.

Id autem a Deo precibus contendebat aſſiduis, ut ſupremam dignitatem a ſe quam longe amoveret. *Conſiderabat enim (cum Bernardo Epiſt. 237. ad Eugenium) gradum, & caſum verebatur; conſiderabat faſtigium dignitatis, & intuebatur faciem abyſſi jacentis deorſum, attendebat celſitudinem honoris, & e vicino periculum reformidabat:* Sed tamen ab eo periculo non longe abfuit iis primum in Comitiis, in quibus de ſubrogando Clementi X. Succeſſore agebatur. Cum enim varias in partes, atque ſententias irent ſuffragatores, fuere complures, qui ob anteceptam de Cardinalis Barbadici integritate, juſtitia, ac diſciplinæ zelo opinionem, ſuis in eum ſuffragiis conſpirarent. Quod ubi præſenſit Gregorius non ſolum eorum ſtudia non probavit, ſed, quod eſt difficillimum humanæ naturæ ad omnem excellentiam appetendam pronæ, nullum non lapidem movit, quo eorum conſilia perverteret, aditumque ſibi omnem ad ſupremam dignitatem obſtrueret. Ergo iis, qui ſe ultro ſuffragatores, fautoreſve illi exhiberent, aut ea de re ſermonem ingererent, tantæ ſe amplitudini imparem ex animo declarabat: tum ut propenſos in ſe

animos abalienaret, atque ab omni de ſe promovendo cogitatione deduceret, ſeveritate quadam dicebat: *Non ab hominibus Pontificem fieri, ſed a Deo; hominibus autem debendum nihil*: Hac ille animi conſtantia, & gravitate oblatam, atque occurrentem ſibi dignitatem propulſabat, nulli interea diligentiæ, induſtriæque parcens, quo formidandum onus in alium transferretur. Benedictum in primis Cardinalem Odeſcalcum, quem integerrima vita, caſtiſſimi mores, omniumque virtutum commendabant ornamenta, quibuſcumque poſſet officiis, conſiliis, atque hortationibus provehebat, Reipublicæ Chriſtianæ bene conſultum ratus, ſi eo Pontifice gubernaretur. Res demum pro votis feliciter ceſſit: Nam conciliatis illi Patrum ſuffragiis omnium conſenſione Pontifex Summus renunciatus eſt Odeſcalcus XI. Kal. Octobris Anno MDCLXXVI. qui Innocentii XI. nomine aſſumpto communem hominum de ſe expectationem æquavit ſanctitate vitæ, atque imperii felicitate.

Quanti porro faceret novus Pontifex meritorum, ſi quis alius, æſtimator æquiſſimus, Barbadici virtutem, vel ab ipſo Pontificatus exordio declaravit: Nam de reditu ad Eccleſiam ſuam ſtatim cogitantem in Urbe retinuit, cum ut Patavinæ Eccleſiæ, ac dignitatis ſuæ jura a quibuſdam impetita aſſereret in Romana Curia,

ac

ac vindicaret, tum ut componendis, tranſigendiſque inter Apoſtolicam Sedem, ac Venetorum Senatum negotiis, ac controverſiis nonnullis conſilium, operamque ſuam preſtaret. Ægre admodum jubenti Pontifici morem geſſit Gregorius, & quantum induſtria, ac celeritate conniti potuit, curavit ut ſe ex iis quaſi vinculis expediret, atque ad cariſſimum ſibi Gregem redire maturaret. Abſens tamen corpore, ſemper animo, ac ſpiritu præſens illi fuit. Semel atque iterum ab Urbe diſcedendi veniam precibus fere importunis ab Innocentio rogavit, ſed impetrare tam difficile erat, quam ægre Pontifex tanto viro, ejuſque conſiliis privari ferebat. Pervicit tandem Pontificiæ indulgentiæ tarditatem impatiens Gregorii charitas, ac ſemper anxium viſendi Gregis deſiderium, quod præſens demum explevit, diuturnamque abſentiam multo cum fœnore paſtoralis vigilantæ, ac beneficentiæ compenſavit.

CAPUT XVIII.

Ut ſe geſſerit in Comitiis ab obitu Alexandri VIII. celebratis, quo Pontificatum defugeret.

EO defunctus, quod memoravimus, Comitiorum periculo, novum ſubiit fortaſſe gravius, ac diuturnitate ipſa moleſtius iis in

Comitiis, quæ Anno MDCLXXXXI. poſt Alexandri VIII. mortem Romæ celebrata ſunt. Aucta per Italiam, & trans Alpes quoque pervagata virtutis, ac meritorum ejus fama, jam omnium votis & conſenſione ſupremus Eccleſiæ Paſtor deſignabatur Gregorius. Tanta erat hominis exiſtimatio, ac reverentia, ut Eccleſiarum Hungariæ Primas Cardinalis Collovitzius cum Epiſcopo Labacenſi de Barbadico mentione facta: *Ego* (inquit) *licet admodum ſenex, ultro, libenterque pedes Romam contenderem, & ſi per me ſtaret virum illum ſanctum in Pontificem eligerem*. Nec minor erat de illo apud plerosque exiſtimatio. Qua die in Urbem eum advenire pervulgatum eſt, frequens populus obviam proceſſit, deſiderio videndi hominem vitæ ſanctitate clarum, & futuræ dignitatis augurio ſpectabilem. Is vero ut moleſtum ſibi occurſum vitaret, a communi via iter deflectens, atque aliam Urbis portam ingreſſus eluſit pium multorum deſiderium, atque occurrentium ſtudia fefellit; nam recta ad Vaticanum contendens in Conclave ſtatim ſe abdidit.

Nec vero in certis dumtaxat rumoribus, populique ſermone res nitebatur, ſed magno quoque Cardinalium conſenſu. Tanta erat ejus virtutis apud omnes opinio, ut cum in ejus vitæ rationem, moreſque cenſorio ſupercilio, quemadmodum hujuſmodi in Comitiis fieri ſolet,

ſolet, libere omnino, ac diligenter inquirerent, ejuſdemque omnia facta, dictave revocarent ad trutinam, nunquam tamen ne levioris quidem errati inſimulare hominem potuerint, vel quidquam in eo reprehendere. Igitur pars magna Patrum adeo erat erga ipſum inclinatis animis, ut ſecunda quadam ſacri Senatus admurmuratione certus jam Pontifex haberetur; Nam menſes fere quinque Cardinales ut minus triginta de Barbadico eligendo ita conſenſerant, ut obfirmata ſententia quotidianis in electionibus illi uni ſuffragarentur.

Eodem tempore Jacobus Rex Angliæ apud Magnum Ludovicum Galliarum Regem omni officiorum genere agebat, ne illius gentis Cardinales Barbadico adverſarentur, quod cum ſibi perſpecta eſſet optimi, ſanctiſſimique Cardinalis indoles, ac voluntas, nihil eo Pontifice adverſus regia jura, ac Regni tranquillitatem intentatum iri confideret, ac plane reciperet. Abſterrebat nimirum,ſuſpenſoſque habebat nonnullos ſeverior Gregorii diſciplina metuebantque ne homo auſterioris virtutis tuendorum Apoſtolicæ Sedis jurium zelo, Regum, ac Principum animos exaſperaret.

Hæc ſedato, ac tranquillo prorſus animo audiebat Barbadicus, tantumque aberat, ut ſpeciem ullam vel geſtientis, vel turbati vultus

 præbe-

præberet, ut contra conſueto oris habitu virile robur præſeferente, æquabilem quam eo intulerat mentem ſemper oſtenderet, ac retineret. Quam animi celſitudinem, ac firmitatem admiratus Federicus Cardinalis Columna, cum de alio ad Pontificatum promovendo deliberationem jam ante cepiſſet, mutato repente conſilio ſtudia omnia in Barbadicum ſua convertit. Is autem procul a negotiis, & ambitu, longeque a privatis congreſſibus ſuum in cubiculum ſæpiſſime abditus, occurſationem, & colloquia vitabat, Deum quam poſſet ſtudioſiſſime rogans, ut a ſe graviſſimi honoris pondus averteret, cujus dignitatem, & munus tueri ſe poſſe diffideret. Quo autem periculo propior, eo ad defugiendum cautior etſi natura officioſiſſimus eſſet, quæ res ad conciliandos animos plurimum valet, tum veluti ſuæ comitatis oblitus ne officii quidem cauſa fautores promotoreſque ſuos adibat; ſed nec ſuffragantibus, ut eſt in more poſitum, gratias agebat. Cardinali Chiſio, qui magnis niſibus ejus electionem urgebat, cum multis ei rationibus ſuadere conaretur, ut ſi efferre ipſe ſe nollet, ſaltem ne repugnaret, paucis reſpondit: *Opus illud Dei eſſe, non hominum: ab illo, non ab iſtis expectandum*. Alteri quoque Cardinali gravitate, & doctrina ſpectabili ab eo ſciſcitanti, ſi ipſe Pontifex crearetur, graviſ-

graviſſimum quoddam, atque impeditum negotium inter Apoſtolicam Sedem, & Catholicum Regem diſcordiarum cauſam, utrum ex juris ſeveritate an leniter acturus eſſet: Nihil omnino reſpondit. Rogatus iterum quid ea de re ſi in conſultationem a novo Pontifice vocaretur deliberandum ſuaderet; Id unum repoſuit, ut accuratis a Deo precibus lumen expoſceret, quo ea ſtatueret, atque decerneret, quæ ad divinam gloriam, atque Apoſtolicæ Sedis incolumitatem maxime conferrent. Hac ingenua, ac libera agendi, loquendique ratione, animique conſtantia, ac firmitate incerti primum quid ab homine ſeveræ adeo virtutis expectari poſſet, tum abſterriti, ac ſenſim abalienati electorum animi in Antonium Cardinalem Pignatellum converſi ſunt, iſque demum cunctis ſuffragiis, adnitente in primis Barbadico, Pontifex Summus renunciatus eſt, Innocentii XII. nomine adſcito. Ubi ad primum ejus complexum magna vultus, animique ſerenitate Gregorius acceſſit, ſenatoria quadam libertate monuit, demiſſeque rogavit, ut in eo quod commemoravimus negotio lente admodum feſtinaret, leniterque ſe haberet, quod hæc agendi ratio ad controverſiam omnem feliciter dirimendam, & ad Eccleſiæ pacem, dignitatemque Apoſtolicæ Sedis tuendam maxime ſibi tuta, atque accommodata

modata videretur. Ex certis hæc omnia documentis, tum ex immortalis nominis Scriptore, ac Pontifice Benedicto XIV. deſcripſimus, qui præclaro in opere de Servorum Dei Beatificatione Lib. III. Cap. XXXIII. num 24. ex Cardinali de Poliniaco rerum in iis Comitiis geſtarum, cum adhuc in minoribus eſſet, oculato teſte accepiſſe ſe ſcribit.

Vix ſolutis Comitiis veluti qui ſæva, ac diuturna tempeſtate jactatus e vado, ſcopuliſque emerſit incolumis, oculis ad Cœlum converſis Gregorius, ac gaudio exultans ingeminabat: *Dirupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*: Mox in S. Pancratii ædes apud Excalceatos Carmelitas gratias, quas poſſet, maximas Deo acturus ſeceſſit, quod ingenti, ut ajebat, periculo ereptus, ſibi demum, ſuæque Eccleſiæ ſe reſtitutum videret. Cardinales ſubinde nonnullos, quos ſuæ in Comitiis electioni adverſos habuerat, ut primum in eos incidit, leniſſimis verbis compellavit, habere ſe illis gratias maximas profeſſus, quorum munere, ac beneficio nimirum magno ſubductus eſſet periculo. Amicos vero, & familiares conquerentes ſe de publica expectatione, ſuaque de ſpe votiſque dejectos eſſe, graviter arguebat, ac mirari ſe vehementer dicebat, quod ea de re triſtarentur, de qua eos, ſi quidem ipſum diligerent, plurimum gratulari, atque immortales Deo gratias agere oporteret.

DE

DE VITA
ET REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. CARDINALIS
LIBER SECUNDUS.

EXteriorem hactenus Barbadici imaginem per ſumma rerum, geſtorumque ipſius capita primis veluti lineamentis adumbravimus: jam exhibenda eſt interior ejuſdem ſpecies, & ſanctitatis veluti anima; virtutes nimirum, quibus ille maxime eminuit. A Fide exordiemur, quæ ut chriſtianæ vitæ principium, ita omnis ſanctitatis fundamentum eſt, radix & origo virtutum.

CAPUT I.

De Gregorii in Deum fide, ejuſque tuendæ ac propagandæ ſtudio.

NOn ea tantum præcelluit fide Gregorius, quam credentibus omnibus ad ſalutem ineſſe oportet, ſed qua Epiſcopum cæteris præ-

ſtare

Digitized by Google

ſtare decet, ut ſit ipſe credentium Pater, Myſteriorum Dei diſpenſator, & cuſtos ſanæ doctrinæ propugnator, & vindex, ut rudes in ea inſtruere, atque exhortari valeat, confirmare nutantes, contradicentes arguere, infirmos in fide corroborare, ſeque ipſum eo ad tutelam ſcuto valide præmunire, *quo poſſit omnia tela nequiſſimi ignea extinguere*; Eph: 6. Quæ niſi divino lumine, ac ſpiritu fidei plenus ſit, præſtare vix poterit. Eo lumine colluſtratus Gregorius, quæ a puero imbiberat religionis noſtræ myſteria non ſolum corde credidit ad juſtitiam, atque ore confeſſus eſt ad ſalutem, ſed ad eorum veritatem ſanguine quoque ſuo aſſerendam animo, & ſtudio ſemper flagrantiſſimo fuit. Eminebat in eo ardor præcipuus omnium mentibus inſerendi ejuſdem fidei lucem, ac diſciplinam: eo propterea quidquid eſſe poteſt curæ, induſtriæ, ac laboris diligentiſſime contulit, ut myſteriorum fidei, ac divinæ legis ignorationem a commiſſo ſibi grege omnino diſpelleret. In id Parochorum zelum vehementer accendit: chriſtianæ catecheſis ſcholas inſtituit, & auxit; eccleſiaſticos, laicoſque homines ad fovendum, propugnandumque ſalutare inſtitutum continenter excitavit: eorum ſocietates erexit, optimiſque legibus communivit. In domibus, in templis, in oppidis & pagis, in vicis & plateis urgere præclarum opus,

in

in ejuſmodi cura ipſe quoque verſari, pueris, adultis, infimæ quoque plebi chriſtiana dogmata explicare; in ipſa urbe Roma eandem diſciplinam provehere, ac propagare. Nam cum in ſui tituli Eccleſia feſtis quibuſque diebus catechizandis rudibus operam daret, eo exemplo permoti, atque excitati graviſſimi Præſules, & Cardinales ipſi divino huic magiſterio operam dare cœperunt.

Nec minus ardens tuendæ, ſervandæque fidei, quam inſerendæ ſtudium in eo fuit. In his quæ ad illius integritatem pertinent delicati adeo erat judicii, ut nihil omnino diſſimularet, ac ferret, quod illius puritatem labefactare vel minimum poſſe videretur. Itaque in deligendis Seminarii ſui magiſtris id primum diligentiſſime præcavebat, ne qua pravæ doctrinæ ſuſpicione laborarent. Philoſophiæ profeſſorem, egregium ceteroquin virum, ac probum, quod ſuſpectæ doctrinæ Magiſtri auditorem fuiſſe intellexiſſet, ſtatim a Seminario abire juſſit. Acrius exarſit in publicum alium Patavinæ Academiæ profeſſorem de animorum immortalitate haud omnino recte, catholiceque diſputantem; gravi enim objurgatione palam acceptum, caſtigatumque a perverſa, ac liberiore in poſterum philoſophandi ratione in rebus fide divina credendis abduxit. Rurſus Theologum alium minus caute, caſtigateque

teque de rebus divinis coram ſe diſſerentem ſilere juſsit, indignum homine catholico ratus vel uno verbo ab orthodoxa loquendi forma recedere.

Quid? quod adverſus ſe ipſum ſi aliqua forte in rebus fidei dubitatione tentaretur, pari zelo, & ardore commovebatur? Id narrat de ipſo Jacobus Jacobettus in Patavino Gymnaſio publicus Ethicæ Profeſſor in Opuſculis politioris literaturæ ab eo editis Venetiis an. MDCCXXXVIII. pag. 199., quod quia factum in ſolitudine, & ſine arbitris, ſe ipſo tamen præſente, fortaſſe, inquit, nulli narrabunt hiſtorici. Annis vitæ poſtremis cum in Monte Crucio, curandæ valetudinis cauſa, verſaretur Gregorius, Auguſto menſe magnis caloribus paulo poſt prandium advenerunt Capuccini duo, qui recta Cardinalem adierunt. Pauca locutus, ſudore madidos, aſcenſu collis fatigatos, anhelanteſque dimiſit ad corpus confectum ſiti, atque inedia refrigerandum, reficiendumque; qui quum abirent, Gregorius ad Jacobettum, quo anagnoſte utebatur, extemplo converſus: Quid ais tu? inquit: Ardua ſane eorum vita, difficilis, plena laborum, ac moleſtiarum, at pro ſempiterna animi ſalute ſuſcepta. Adfuit illico inimicus Satan aſtute tentans: Quid ſi erraremus, eſſentque inanes tot in vita labo-

labores ? At momento eodem inſidias, & machinamenta maligni disjecit. Continuo enim ore accenſus, ac veluti ſubiraſcens ſibi: Falli, inquit, non poſſumus: ſancta Fides noſtra docet indubitata; fide magiſtra divina tutiſſimi ſumus, fieri haud poteſt, ut decipiamur, ſunt præmia, ſunt pœnæ eternæ bene, vel male in hac vita agentibus. Hic ſapientiſſimus, ac piiſſimus Cardinalis de immortalitate animæ, deque vita ſempiterna adeo ſubtiliter, & exquiſite brevi tempore diſputavit, ut totis voluminibus non Philoſophi, non Theologi melius; ita Diaboli inſidiæ bene in fide confirmato homini, ac vigilanti occaſionem virtutis præclare, & magno cum merito exercendæ præbuerunt.

Jam ne ulla pravi dogmatis lues ovile ſuum afflaret, atque pervaderet, incredibili vigilantia fuit. Cum e pollutis hæretica labe, ſuſpectiſve locis in ejus Diœceſim ventitarent homines, nihil ſibi ad ſummam curam, ac diligentiam faciebat reliqui, ut ab grege periculum arceretur. Ut excubarent, atque in eorum mores, & conſuetudinem diligentiſſime inquirerent, Parochos admonebat, ne quid labis ex eorum commercio in populi fidem, religionemque manaret: ſi quid detrimenti, periculive ſubeſſet, moneri ſe, ac certiorem fieri ſtatim vole-

volebat, quo præſenti malo opera, vel conſilio remedium afferret. Paſtoralis hujuſce ſolicitudinis illuſtre ſane documentum edidit, cum revocatam ex orco veterem Illuminatorum, & Beguardorum Hæreſim Michael Molinoſius Hiſpanus Presbyter Romæ primum, late deinde per Italiam fudit, ac propagavit. Nondum Apoſtolicæ Sedis judicio damnatus fuerat execrabilis ſectæ inſtaurator turpiſſimus, nec dum ab Innocentio XI. Eccleſiæ clavum eo tempore moderante confixa fuerant, atque proſcripta falſa, & impia, quæ clanculum, ac veluti per cuniculos ubique ſpargebat deliramenta, cum Gregorius naſcentis incendii flammam acute proſpiciens, ne in ovilis ſui exitium erumperet, primas ejus ſcintillas ſtatim extinxit. E manibus primum ſacrarum virginum libros nonnullos excuſſit, in quibus divinæ contemplationis, atque ſublimioris orationis ſpecie pravi dogmatis ſemina incautis mentibus ingerebantur. Tum variis in Urbis Templis adverſus novæ Myſtagogiæ illuſiones e ſuggeſtu magno doctrinæ apparatu ſemel, iterumque diſſeruit, latens ſub nova orandi methodo hæreticæ doctrinæ virus detexit, cavendumque Chriſtiano populo quamquod maxime denunciavit. Ut vero ad omnes univerſæ Diœceſis oves vox Paſtoris pertingeret, qua admonitæ ab occultis luporum

porum ſub ovina pelle latentium inſidiis caverent, ſub gravioris cenſuræ pœnis edixit, ne uſpiam ſive publicis, ſive privatis in locis virorum, mulierumve cœtus cogerentur, in quibus piarum, atque ſpiritualium exercitationum ſpecie de nova orationis methodo, de vita interiore, de animarum regendarum ratione colloquia haberentur; interdixitque omnibus ſuæ curæ commiſſis, ne quam cum ejuſmodi cœtuum hominibus, eorumve fautoribus conſuetudinem, ac ſocietatem inirent. His ille præſidiis, ac certis veluti antidotis deterrimam ab ovili ſuo peſtem feliciter propulſavit, atque immunem prorſus ab omni fœditate gregem ſervavit. Hebræorum quoque conſuetudinem, & familiaritatem chriſtiano populo periculoſam, atque vitandam, eliminari curavit. Itaque ne Judæi Palatium Epiſcopale, vel Seminarii ædes adirent, neve ſacrarum virginum limina attingerent: tum ne Chriſtiani operam illis ſuam locarent, vel apud illos cibum caperent, eorumve Medicis uterentur, diligentiſſime cavit; ac ne malæ illius gentis ſuperſtitione aliqua gregis ſui mores inficerentur, occaſionem omnem præcidendam exiſtimavit.

Eodem Fidei tuendæ, ac propagandæ zelo incitatus laboranti apud exteras gentes Religioni quacumque poſſet ratione opitulari vehe-

menter optabat: Et ſi quidem licuiſſet, Infidelium partes adire non dubitaſſet, quo jacentibus in denſa errorum caligine populis veræ Fidei lumen afferret. Auditus eſt aliquando dicere; ſi Chriſtianorum armis ſubigeretur Byzantium, ſe illius Civitatis Epiſcopum, ac Patriarcham libenter futurum, quo catholicam Fidem per Orientis Provincias propagandam curaret. Abſens tamen corpore, atque Eccleſiæ ſuæ vinculo adſtrictus iis quoque locis, ac gentibus Fidei adjumenta parabat. Cum Turcas inter atque catholicos Principes exardeſceret bellum periculoſiſſimum, publicis ſupplicationibus, ac precibus ad implorandam divinam opem indictis, multis ipſe jejuniis, vigiliis, & orationibus ſeſe jugiter exercebat, ut propitiato Numine, ac depreſſa Infidelium potentia, late in eorum fines Chriſtianorum imperium, atque religio protenderetur. Fœderatos interea Reges, ac Principes magna pecuniæ vi ultro adjuvabat, qua demum exhauſta, ſupellectilem omnem ſuam diſtraxit argenteam, ut nova ad ſuſtentandam diuturni belli molem ſubſidia conferret. Quo autem idonei earum gentium converſioni pararentur miniſtri, orientialium idiomatum ſtudium, atque Typographiam in Seminarium ſuum invexit, fore ſperans, ut quibus linguis Chriſti Fides in Orientem

tem primum inducta fuerat, iiſdem, & reſtitui poſſet, & propagari. Libros adverſus earum gentium errores, tum Catechiſmos, quibus catholicorum doctrina agentes ibi Chriſtiani, vel recens ad ſacra noſtra converſi imbuerentur, edi curavit. Tipaldi Meletii Græcorum Archiepiſcopi Venetiis commorantis, aliorumque opera utebatur, ut Schiſmaticorum complures ad catholicam unitatem revocarentur: Redeuntibus autem neceſſaria ad victum omnia ære ſuo ſuppeditabat. Corcyrenſis Eccleſiæ Seminario ccc nummum argenteorum annuum cenſum adſignaverat promovendæ Schiſmaticorum converſioni. Extorrem, ac profugum Armenorum Epiſcopum, alioſque Græcos Antiſtites hoſpitio apud ſe receptos diu retinuit, quo cum ipſis de Græcæ, Latinæque Eccleſiæ unione rationem aliquam iniret. Hanc ille concordiam animo continenter volvebat, de ea cum doctiſſimis viris multum agebat, remque graviſſimis difficultatibus impeditam ita jam mente conceperat, ut niſi mors ejus conſilia intercepiſſet, bonum aliquem exitum habitura eſſe videretur.

Britannos, Hibernos, Galloſque adoleſcentes, qui patriam haberent hæretica lue contaminatam, in Seminaria, & Collegia a ſe inſtituta ultro, libentiſſimeque admittebat, fore ſperans, ut cum ad ſuos reverterent, qua

inſtituti eſſent, Catholicæ Religionis doctrinam non tuerentur modo, ſed etiam propagarent. Quare cum læto, fauſtoque nuntio accepiſſet reſtitutam in Anglia a Jacobo II. Catholicam Religionem, continuo Anglos, Hibernoſque Sacerdotes, quos Patavino Seminario exceperat, pecunia, veſtibus, omnique viatico inſtructos eo contendere juſſit, quo utilem catholicæ Fidei amplificandæ operam navarent. Hæreticos quoque, qui ejuratis erroribus in Eccleſiæ ſinum revertiſſent, tum eos, qui Religionis cauſa patria, domoque pulſi fortunarum ſuarum jacturam libentius tulerant, quam Fidei deſerendæ periculum, amantiſſime complexus, ære ſuo alebat, ac ſuſtentabat, ne inopiæ cauſa a ſuſcepta religione deficerent. Ad Muhamedanos demum, obcæcatoſque Judeos ſolicitudinis ſuæ curas porrexit, nec inanem, & vacuam eorum converſioni operam contulit. Nam eorum non paucos monendo, hortando, docendo ad veræ Fidei agnitionem perduxit; Complures aliorum induſtria, ac labore chriſtiana doctrina imbutos ſalutari lavacro manu ſua expiavit; Pleroſque vero tanquam a ſe genitos filios domi alendos ſuſcepit, vel annuo ad victum proventu donavit. Filios, ſi quos haberent, chriſtiana inſtitutione liberaliter educandos curabat; Filiabus vero do-

rem conſtituebat, qua vel nuptui traderentur, vel in ſacrarum Virginum aſceteriis collocarentur.

CAPUT II.

De eximio ejus Religionis cultu.

Religionem cum Fidei virtute conjungimus, quod ad eam quam proxime accedat, ſitque illius argumentum quoddam, ac declaratio; Deum enim, quem fide credimus, religione colimus, ac veneramur. Ac ea quidem præcellere Epiſcopum decet, cum ut ceteris ſacrorum obſervantia præluceat ad exemplum, tum ut muneris, dignitatiſque ſuæ ſplendorem tueatur. Ad eam porro Gregorius in omni vitæ parte, & actione non factus, ſed natus plane videbatur; dici enim vix poteſt, quam in celebrandis divinis Myſteriis, rebuſque omnibus ſacris cultu exhibendo, ac propagando, pietatem, diligentiam, ac religionem præferret. Rem quotidie divinam faciebat, dabatque operam, ne ullis unquam occupationibus, negotiis, ac curis, vel in ipſa itinerum difficultate a divino opere prohiberetur. Morbo autem, vel caſu aliquo præpeditus omnino ſe præſente fieri jubebat, ipſe vero genibus humi poſitis, ac prono corpore venerabundus ſacram

Euchariſtiam ſumebat. Prolixa prece, rerumque divinarum meditatione ad ſacrum ſe comparabat, ea deinde oris modeſtia, & gravitate procedebat ad aras, ut ne circumſtantes quidem intueretur. Dum ſacris operaretur, incredibili animi ſenſu in myſterii contemplationem abſorptus extra ſe raptus videbatur, & quo intime æſtuabat charitatis fervor exundabat in vultum, qui radiorum ſpeciem aliquando exhibebat. Conſecrationis tempore inſolitis toto corpore motibus quatiebatur; ac diu immotus perſeverans in crebros pietatis gemitus, ac veluti amantis ſuſpiria erumpebat. Euchariſtiam ſumpturus tanta ſpiritus affluebat dulcedine, ut incenſus charitate animus e corpore proſilire velle videretur. Peracto Sacrificio multus erat in gratiis agendis, acceptique beneficii magnitudinem jugiter recolens, conceptum divini amoris ignem ea per diem recordatione fovebat.

Quo autem ipſe religionis, pietatiſque ſenſu ſacra obibat myſteria, eodem ab aliis peragi Sacerdotibus vehementer optabat. Primum enim ut conſtituti ab Eccleſia ritus, ac cæremoniæ, quarum erat ipſe obſervantiſſimus, ab omnibus ſervarentur, cura illi aſſidua fuit. Iis diligenter inſtitui, atque exerceri Seminarii ſui clericos juſſit: Tum iis in cœtibus, qui ſingulis cogebantur menſibus, copioſe de ipſis accurate-

rateque diſputari, ac conſultari ab omnibus voluit, iiſdemque ipſe conventibus, atque conſultationi præeſſe ſolebat. Ut erat autem earum rerum peritiſſimus, promovendos ad Ordines, vel jam initiatos, ac Sacerdotes ipſos, animarumque Curatores de iiſdem multum interrogabat. Sacerdotes nonnullos ſe præſente aliquando operari ſacris jubebat, ut ſi quid in ipſa mySteriorum celebratione oſcitanter, diſſoluteque facerent, notaret, atque corrigeret: Nihil quod ad rei ſacræ cultum, cæremoniaſque pertinet, non dignum exiſtimabat, ad quod curam omnem, ac diligentiam adhiberet ſuam, plurimi ea pendens, quæ a Sacrorum Rituum imperitis, vel negligentibus in minimis haberi conſuevere. Libellum denique de cæremoniis in Miſſa ſervandis edendum curavit, quo ſingula in celebrandis divinis myſteriis agenda, ac vitanda oculis ſubjecta Sacerdotum memoriæ facilius commendarentur.

Operam tamen in eo ponebat maximam, ut quanta fieri poſſet animi præparatione, ac puritate divina ab omnibus celebrarentur myſteria. Nihil impenſius voce, ſcriptoque ſacris ingerebat Miniſtris, quam interiorem cordis munditiem, & quantam aſſequi poſſent vitæ innocentiam, & ſanctitatem, quam eorum muneris ita propriam prædicabat, ut intelligi a

ſe vix poſſe affirmaret, qua ratione grave crimen ea die Sacerdos admitteret, qua Chriſti corpus, & ſanguinem confeciſſet.

Eodem pietatis cultu divinam venerabatur Euchariſtiam. Si quæ adverſa, vel difficilia occurrerent ad conciliandam divini Numinis opem, publicum ejus cultum indicere conſueverat. Palam in templis propoſitam, ut ceteris præiret exemplo, frequens obibat, ac poſitis humi genibus ante divinam hoſtiam diu immotus, ac ſupplex adorando perſtabat. Annua recurrente Sanctiſſimi Chriſti corporis celebritate, publica illud ſupplicatione, quamquam inclinata foret ætate, articuliſque manuum diſtortis, ac morbo contractis, per Urbis vias circumgeſtabat ad inſignem oris gravitatem, ac religionem ita compoſitus, ut oculis in ipſum continenter defixis a ſenſibus abalienatus, atque extra ſe elatus videretur. Ut ſacrum denique Viaticum ad morti jam proximos quam decentiſſime deferretur, ſedulo advigilabat, ac domeſticis ſuis edixerat, ut quavis hora edito ſigno parati, ac ſoliciti eſſent ad auctorem ſalutis accenſis facibus in pompa comitandum, ac deducendum.

Deiparæ Virgini addictiſſimus præcipuum ei ſecundum Deum non modo cultum, ſed amorem etiam impendit. In ejus fidem, & clientelam cum a puero ſe contuliſſet nullum agebat

diem,

diem, quo non eam aliqua ſignificatione honoris proſequeretur. Sacras ejuſdem Roſarii decades, vel inter graves occupationes, & curas, vel iter faciens, attenta myſteriorum, quæ per decades ſingulas proponi ſolent, meditatione quotidie recitabat. Id orandi genus cum in Bergomenſi Diœceſi jamdiu neglectum, obſoletumque inveniſſet, ubique locorum cum in Urbe, tum in Provincia veluti poſtliminio revocavit, atque reſtituit. In Parochialibus Templis ſingulis poſt veſperas diebus feſtis ejuſdem Roſarii partem recitari juſſit, eademque pia conſuetudo ante depictas per Urbis vias Mariæ imagines ut frequentaretur curavit. Singulis præterea Sabbatis in Templis ejus nomini ſacris brevi ad populum de ipſius laudibus inſtituto ſermone, Lauretanas, ut vocant, Litanias cantari inſtituit. Eam Seminarii ſui Patronam ſub immaculatæ Conceptionis nomine cum delegiſſet, erecta ſub eodem titulo alumnorum Congregatione, magno id feſtum apparatu celebrari volebat: Seminiarienſibus autem, ac familiaribus ſuis parvum ipſius Virginis officium quotidie recitandum indixit. Quo ſacros, ac feſtos ejuſdem Virginis dies præveniebat ipſe, jejunium, pane dumtaxat, vinoque definitum, ab iiſdem quoque ſervari præcepit. Signo vix edito, quo ter in die ſalutare Virginem Fide-

les

les monentur, aperto ille confeſtim capite, quocumque demum in loco eſſet, ut ut ſordido, ac lutulento, poſitis genibus angelicam ſalutationem devotiſſime recitabat. De divinæ Matris laudibus cum publice, tum privatim incredibili pietatis ſenſu verba identidem faciebat, ut omnes ad eam colendam, ac diligendam accenderet.

Cum reliquos Cælites, tum præcipue Sanctos Carolum Borromæum, Franciſcum Saleſium, Philippum Nerium, ac proprios Bergomenſis, & Patavinæ Eccleſiæ Patronos religioſiſſime venerabatur. Singulari tamen obſequii, atque amoris ſenſu erga eos afficiebatur, quos primo loco nominavimus Epiſcopos Borromæum, atque Saleſium, quorum mores, atque virtutes in ſe transferre ſtudebat. Ac Franciſcum quidem Saleſium non coluit modo, ſed in amore, ac deliciis ſemper habuit. Divina ejus ſcripta (quod uti memoravimus a Clariſs. tum Præſule Fabio Chiſio inter cetera chriſtianæ vitæ inſtituendæ documenta adoleſcens acceperat) aſsidua manu contriverat, multaque ex ipſis hauſerat memoriæ adeo infixa, ut ea in ſuccum, quod dici ſolet, & ſanguinem transfudiſſe videretur. A primo Bergomenſis Epiſcopatus exordio, quo Gregis ſui mores componeret, eique parabilem, ac temperatam evangeli-

gelicæ perfectionis viam oſtenderet, ejuſdem Saleſii Philotheam imprimendam, vulgoque legendam curavit.

Carolum vero Borromæum, præcipuum ſibi conſtituit vitæ, ac ſolicitudinis Paſtoralis exemplar, ad quod ſe prorſus fingeret, ac conformaret. Ejus vitæ lector aſsiduus: hanc iter quoque faciens in ſinu geſtabat, ejuſque in menſa lectionem quotidie adhibebat. Acta præterea Mediolanenſis Eccleſiæ familiaria ſibi omnino fecerat, eaque in Seminario ſuo perlegi continenter volebat. Ex ipſis tanquam ex ditiſsimo rerum Eccleſiaſticarum penu ea fere promebat, quæ ad Eccleſiæ ſuæ regimen & Cleri in primis inſtitutionem maxime utilia, ac neceſſaria videbantur. Ad Mortales ſanctiſſimi Archiepiſcopi exuvias rite colendas Mediolanum proficiſcebatur identidem, ipſumque Seminarii ſui Patronum delegerat, palam propoſita alumnis ejuſdem Imagine, cui erat inſcriptum: *Diſciplina tua ipſa nos docebit*: quibus ſane rebus effectum eſt, ut ſancti illius Antiſtitis zelum, ſolicitudinem, charitatem, ſapientiam, animi conſtantiam, ceteraſque virtutes ita ſit æmulatus, atque aſſecutus, ut Caroli ſpiritum in Gregorium migraſſe vulgo diceretur, ac Mediolanenſes ipſi affirmare non dubitarent, ſe habere quidem Carolum mortuum, Bergomenſes vero eumdem

in

in Barbadico redivivum; Tanta erat utriuſque morum ſimilitudo, actionumque vitæ conſenſio.

Jam ut alia perſequamur religionis ejus officia, maximam in eo curam adhibuit, ut feſti dies ad Dei cultum, Sanctorumque memoriam celebrandam inſtituti ſancte, pieque ab omnibus obſervarentur. Id cavit in primis, ne quiſquam ad divinam offenſionem, animæque perniciem iis abuteretur in ludis, choreis, amoribus, compotationibus, ſpectaculis, aliiſve profanis oblectamentis: Tum ut eo potiſſimum tempore populus in divinis officiis, in catecheſi, & concionibus frequens eſſet, atque in recolendis divinis beneficiis multa prece, piiſque exercitationibus verſaretur. Servile opus ne minimum quidem in ſui, aliorumve commodum fieri permittebat: Quare familiarem ſuum, quod barbam die feſto abradi ſibi curaſſet, verbis graviſſimis caſtigavit. Ad hæc, cum in Veneto magiſtratu de excitata adverſus jura Epiſcopalia a Patavino Capitulo controverſia poſtridie Dominicæ pronunciandum eſſet, ac pagellæ aliquot in ſui defenſionem jam typis impreſſæ a Librario conſuerentur, Judicibus quamprimum diſtribuendæ, cœptum opus intermitti omnino mandavit, & cauſæ ſuæ præſidium negligi maluit, quam vel leviſſima in re Feſti ſanctitatem violari.

Quæ

Quæ ſacris ædibus debetur reverentia cordi ei quam quod maxime fuit, eamque Parochis, Eccleſiarumque cuſtodibus tuendam, ac promovendam voce, ac literis identidem commendabat. Adverſus profanorum hominum in Templis immodeſtiam, atque licentiam apoſtolico plane zelo homo cetera mitiſſimus exardeſcebat, atque in eos e ſuggeſtu vehementer commovebatur. Ne quidpiam in Eccleſiarum atriis, aut Cœmeteriis venderetur, ne quiſquam armatus eo accederet, ne miſcerentur in ipſis collocutiones, vel quidquam aliud fieret, quod loci ſanctitatem, ac reverentiam minus deceret, ſemel, atque iterum ſanxit edicto. Duos ſibi familiares, quod contrahendi itineris cauſa per Eccleſiam tranſiiſſent, graviſſime objurgavit, monitoſque voluit a publica via Eccleſiam eſſe chriſtiano homini ſecernendam: Auctor præterea Venetis magiſtratibus fuit, ut in profanos Templorum violatores, contemptoreſve gravibus indictis pœnis animadverterent, ut qui minus præſentis Numinis majeſtatem revererentur, Principis gladium, poteſtatemque metuerent. Vitandis porro inter mares, ac fœminas colloquiis, aliiſque e ſacro loco arcendis periculis, templa ipſa ex veteri diſciplina per ſiparium, vel interpoſita lignea ſepta dividi juſſit, atque unam maribus, aliam fœminis partem, quin

& di-

& diſtinctas ad Templi aditum utriuſque portas adſignavit.

Quo demum omni ex parte ſacrarum ædium ſtaret honos, atque res ſacra ex dignitate Eccleſiæ, ac Religionis amplitudine perficeretur, nec operæ, nec diligentiæ, nec ſumptibus ullis unquam pepercit. Eo præcipue in luſtrandis Diœceſis ſuæ Templis cura, ac ſolicitudo ſpectabat, ut vetuſta renovarentur, collabentia reficerentur, ſquallida expolirentur; nihil denique eorum negligeretur, quæ ad Domus Dei decorem, ornatumque pertinerent, vel ad munditiam, atque nitorem. In id non ſolum Parochos monitis, ac præceptis impellebat, ſed ære ipſe ſuo ſupellectilem omnem ſacram indigentibus comparabat Eccleſiis, profuſeque ſuppeditabat quæ non earum dumtaxat neceſſitati, ſed elegantiæ quoque, ac ſplendori congruere viderentur.

CAPUT III.

De Spe, ac fiducia in Deum.

FIdei noſtræ robur ac firmamentum divina Spes, quam *ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, Hebr. 6. 19.* altas adeo in Barbadico radices egerat, ut nec arduis commoveri, nec periculis concuti, nec ullis dejici poſſe videre-

deretur adverſis. Divinæ potentiæ, bonitati, ac fidelitati innixus, & fretus æternum incommutabile bonum,quod præparavit Deus diligentibus ſe, per adoptionis gratiam, & Chriſti merita, ſibi quoque uti filio obventurum abſque hæſitatione ſperabat. Ergo in id unum cogitationes omnes referens, ac deſideria, arctiſsimam Evangelicæ perfectionis ſemitam, curarumque plenam, atque ſolicitudinum Paſtoralis muneris viam ingreſſus, alacriter decucurrit in laboribus, ac vigiliis, in caſtitate, & fide, in patientia, & longanimitate, expectans beatam ſpem, & adventum gloriæ Magni Dei. Hunc unum hæreditatis ſuæ partem cum elegiſſet, cetera omnia ut detrimentum fecit, ut vanitates habuit, & inſanias falſas. Præ cæleſtibus, æterniſque rebus fluxa omnia, ac terrena nihili pendens, a prima adoleſcentia Chriſto, & Eccleſiæ mancipatus, ſuæ dumtaxat aliorumque curandæ ſaluti ſe totum dedidit: Eccleſiaſticas dignitates nonniſi invitus admiſit: Eam ipſam, quæ ſuprema in terris habetur, ultro ſibi occurrentem, ac fere delatam nec appetiit unquam, nec amavit, ſed averſatus eſt potius, atque ut grave onus, timendumque periculum defugere ac propulſare curavit. Divitiarum ſenſu ne afficiebatur quidem, ſed quantæcumque ſibi e paterna domo affluerent, vel eccleſiaſticis cenſibus obvenirent,

eas

eas in pauperum ſinum largiſſime effudit. Ejus horrea frumento, pretioſa ſupellectili domus, pecuniis arca ſemper exhauſta, ſæpe etiam obærata: diſperſa omnia, atque egentibus contributa, ut nihil jam reliquum fieret, quod aut aliis erogari, aut in domeſticos uſus impendi poſſet; a largitionibus tamen non temperabat, atque a rei familiaris Præfecto ærarii inopiam conquerente non ſemel admonitus, ut profuſæ liberalitati modum poneret, *Deus*, ajebat, *Deus providebit*.

Hac una in Dei providentia, bonitateque fiducia roboratus, eam diſperſit in pauperes auri vim, quam vix quiſpiam credere poſſit, aut vero unde illi ſuppeteret, aſſequi cogitando valeat. Præſidia in Deo omnia ad alios quoſcumque caſus conſtituebat; ita tamen ut humanæ diligentiæ nihil omitteret. In arduis, implicatiſque negotiis, in diuturnis adverſus dignitatis, Eccleſiæque ſuæ jura concitatis litibus, in graviſſimis Paſtoralis muneris curis; ſpe ſemper ſtabili innixus, a Deo ſe illud conſequuturum, quod eſſet ipſius gloriæ conſentaneum, ſibi vero, aliiſque ſalutare, mirifice recreabatur. Ea firmatum anchora, & quaſi ſcuto protectum, quæcumque inciderent difficultates, pericula occurrerent, adeo eum non deterrebant, neque a cœpto retardabant, ut agentis ſolertiam, ac ſtudium acuerent magis;

atque

atque incitarent. Quod ſi propoſitæ, conſtitutæque rei ita adverſarentur, ut vinci omnino, ac ſuperari non poſſent, magnum erat ejus æquabilitatis ad omnes caſus firmamentum divina voluntas, in qua humiliter religioſeque conquieſcebat. Erat ipſius hoc dictum: *In rebus gerendis conatus omnis noſter exercendus, perinde ac ſi nihil in divina ope poſitum ſit: tum omnia Deo permittenda, perinde ac ſi nihil actum a nobis fuiſſet*. De Seminario magnifice augendo cum deliberare cœpiſſet, fuere qui ingentes, ac regios fere ſumptus ad id perficiendum neceſſarios objicerent, quibus Gregorius: *Ego*, inquit, *incipiam, & Deus perficiet*. Interrogatus alias, putaret ne diu poſt ſe permanſura tot ab ipſo præclare, ſanctèque inſtituta? *De multis*, reſpondit, *haud equidem ſpero; hæc eſt enim rerum humanarum conditio: ſed agendum quod in nobis eſt, futura vero divinæ providentiæ committenda*.

Jam ubi de divina gloria, de ſacrorum cultu, de Eccleſiæ juribus tuendis, promovendiſque ageretur, ubi Gregis univerſi, vel unius animæ ſalus in diſcrimen adduceretur, erecto, fortique animo, ac divino magis, quam humano conſilio fretus, contraria quæque, aliorumque judicio tam ardua, ut fieri vix poſſe putarentur, adire, atque in cœpto conſtanter per-

gere non dubitabat. Nihil enim ſibi tribuens, ac nihil perfugii reponens in homine, auxilium, & fortitudinem ab eo uno præſtolabatur, qui non deſerit, neque confundit ſperantes in ſe. Primum itaque accuratis precibus propitiato Deo, ita certo ſibi ejus numen affuturum ſperabat, ut temere aliquando agere videri potuerit, niſi manifeſte divina eum ſuſtentaſſet protectio.

Diœceſim aliquando ſuam obeunti accidit, ut ingenti aquarum alluvie exundantibus agris, viis omnibus intercluſis, tutus ad propoſitum ſibi locum aditus jam nullus pateret. Difficultate, ac periculo abſterriti itineris comites, familiareſque non ultra progrediendum cenſebant, ac porro ſuadebant. At ille bonæ ſpei plenos eſſe, metumque omnem abjicere juſſit; tum invocata alternis precibus Deiparæ Virginis ope, ſeſe vado commiſit, & quo contendebat, non ſine conſpicuo Dei protegentis auxilio incolumis prorſus evaſit.

Hanc ipſam erecti in Deum animi fiduciam iis ingerebat, quos vel rebus adverſis preſſos, vel futurorum cogitatione, metuque ſolicitos, anxioſque videret. Æternæ in primis felicitatis recordatione ſe ipſum, alioſque dejectos animo, diffidenteſque erigebat, ac jucundiſſima immortalis præmii expectatione ad breves

hujus

hujus vitæ calamitates æquo animo perferendas excitabat. De perenni Beatorum felicitate libentiſſime loquebatur, & quæ repugnant ſenſibus, ea ipſe ſuaviſſima cogitatione, alacri promptoque animo complectebatur, cum in proſperis, tum in adverſis ſemper æquabilis, eamdemque præferens mentis, & oris tranquillitatem. Cælum ſerena nocte interdum ſuſpiciens, ſtellarumque ſpeciem fulgoremque contemplans, eo abreptus, quo flagrabat, cæleſtis Patriæ deſiderio in eas aliquando voces erumpebat: *O quam pulchrius quod intus latet!* Alias vero: *O Deum vere magnum! O Sapientiam infinitam! qualis erit parata nobis domus, ſi atrium tam pulchrum?*

Cum tamen chriſtianæ ſpei comes ſit timor ille caſtus, quo vel innocentes, & ſanctiſſimi homines divinam juſtitiam, poteſtatemque verentes, ne a Deo ſeparentur, timere ſolent, eo quoque correptus Gregorius de ſua interdum ſalute non modo ſolicitus, ſed etiam anxius videbatur. Epiſcopalis miniſterii gravitatem, & quæ illud circumſtant pericula ſerio reputans, ac de Grege univerſo rationem ſibi Deo reddendam ſedulo cogitans, ſupremi judicii metu vehementer commovebatur; de divina quidem bonitate non dubitans, ſed de ſua infirmitate diffidens. Quare alternantibus in ejus animo modo

in unam, modo in alteram partem cogitationibus, ſui plane incertus, & anceps *Quid erit* clamabat perſæpe, *quid erit*? Iis autem, qui e cura, atque anxietate abducere hominem conabantur, ac ne quid ſibi a morte metueret, ingerebant vitæ innocentiſſime actæ recordationem, recteque ab ipſo factorum conſcientiam: *Mortem*, reponebat, *non formidarem, niſi fuiſſem Epiſcopus*. Cum e gravi morbo aliquando convaluiſſet, eumque officii, & gratulationis cauſa adiiſſet P. Johannes Hieronymus Teſtorius Caſſinenſis Monachus, ac publicus Patavii ſacræ Scripturæ Interpres, in ipſo cubiculi, & ſalutationis aditu: *Timuimus*, inquit Cardinalis, *ac valde timuimus, Pater mi*. Cui Teſtorius: *Fuerit ergo ille S. Hilarionis timor*. Tum Gregorius ſe graviter colligens, ac ſuſpiranti ſimilis: *Contremuit*, inquit, *Hilarion, nec erat Epiſcopus*: multo majorem ſignificans timendi cauſam ſibi fuiſſe, quod non de ſuis tantum, ſed de aliorum etiam, qui ſibi crediti fuiſſent, factis rationem eſſet redditurus. In extremo quoque vitæ agone conſtitutus, iiſdem conflictatus angoribus, memorabile edidit divina judicia metuentis exemplum, ne mali audeant de divina ſibi benignitate blandiri, cum optimi, ſanctiſſimique homines tremendi Judicii ſeveritatem formident. Nam treme-
bundus,

bundus, ac trahens ex imo corde ſuſpiria, illud ingeminabat: *Quid erit? Quid erit?* Mox vero tanquam ſecuritatis luce divinitus ſibi immiſſa, ac certiſſimæ ſalutis nuntio exhilaratus ita metum omnem excuſſit, ut in æternæ hæreditatis fiduciam animo erectus magna ſerenitate, atque exultatione exclamaret identidem: *In te, Domine, ſperavi: non confundar in æternum.*

CAPUT IV.

De Charitate in Deum.

CUm nulla magis animarum Paſtorem informet virtus, atque perficiat, quam divina Charitas, ut hanc propterea unam Paſtorum Princeps, oves ſuas Petro commendans, ab eo exquiſierit; quantum ea Barbadicus præſtiterit paulo uberius enarrandum eſt. Ac ſui quidem in Deum amoris tot exhibuit argumenta, quot vitæ ejus fuere partes, actiones, & munera, quæ aſſidua quædam exercitatio charitatis videri, atque æſtimari poſſunt. Cum a puero didiciſſet in Deum bonorum omnium auctorem, ac finem referri omnia oportere, ſupremi hujus finis conſideratio ita ejus animum, mentemque pervaſerat, ut quidquid ageret, cogitaret, diceretve, Deum ſemper ſpectaret, ac perſæpe in eas voces erumperet, quas ſche-

dis quoque inſcriptas habebat : *Ad hunc finem, Gregori, ad hoc unum creatus es, ut Deum ames, ut Deo ſervias*. Hæc aliis quoque, præſertim eccleſiaſticis viris ſubjicere, atque inculcare ſolebat.. Eo contendebant vota ejus omnia, atque ita ſpectabant conſilia, curæ, ac labores, ut nefas eſſe duceret quidquam aliud præter Deum quærere, aut præter ejus gloriæ incrementum optare. Nihil propterea in humanis erat, cujus vel deſiderio tangeretur, vel poſſeſſione gauderet, vel afficeretur jactura. Ne illam quidem, quæ conſequi virtutem ſolet, mentis delectatio, aut eas, quas viri ſancti ex intima cum Deo conjunctione percipere interdum ſolent, cæleſtes ſuavitates, ac ſpirituales delicias amabat, vel expetebat, veritus nempe, ne de puro, quem uni Deo debebat, amore, præter ipſum res alia partem ullam decerperet ſibi, atque uſurparet.

De divinis perfectionibus ut cogitabat identidem, ita mira quadam ſuavitate colloquebatur. Deum in creatis omnibus rebus præſentem intuebatur, ac nihil tam leve, & exiguum illius ſe aſpectui obiiciebat, quin continuo in eo ipſo Dei Majeſtatem, Sapientiam, Bonitatem, aut aliquod divinitatis attributum contemplaretur, unde amoris in Deum argumenta depromeret. Præcipuo tamen amoris ſenſu commovebatur, dum

dum effuſam in ſe conſideraret frequenter, ac ſecum ipſe reputaret divini Numinis largitatem. Dicebat in terris reperiri neminem, qui de aſſiduis, ampliſſimiſque in ſe collatis beneficiis ſæpius quam ipſe prætermiſſæ gratiarum actionis culpam incurreret, & negligentius id Deo officium præſtaret. Verba ejus omnia hunc amorem ſpirabant, quo ad divinam bonitatem cognoſcendam, diligendamque inflammare omnes voluiſſet. Nemo fere cum eo agebat, quem ille non aliquo charitatis ſtimulo percitum, atque commotum abs ſe dimitteret; quod tum maxime contingebat, cum ad populum, aut Clerum pro paſtorali munere verba faceret; Nam ab eo, quo intus æſtuabat, charitatis igne tot erumpebant quaſi ſcintillæ, quot verba, quibus audientium animos ſuaviſſima, ac mirabili vi in Dei amorem rapiebat. Quo a teneris aſſueſcerent pueri ad divini amoris actus jugiter eliciendos, eorum ipſe formulam conſcripſerat, quam in catecheſi a Parochis, & Magiſtris acceptam memoriæ commendarent, ut quum adoleviſſent, eam diuturna conſuetudine tritam facilius in cor alte inſererent, atque identidem ex animo expromerent.

Exultabat in primis, geſtiebatque animo vehementer, ſi quando efferri, atque amplificari quoquo modo divini Nominis cultum, & glo-

riam vidiſſet, vel intellexiſſet. Hanc ille unam ita gerebat in oculis, ut teſtem amoris ſui ſanguinem pro ea tuenda, vel propaganda millies profundere paratus eſſet. Contra vero angebatur animo vehementer, & acerba quadam triſtitia tabeſcebat ob illatas per hominum ſcelera Deo injurias, quarum vel leviſſimæ propulſandæ cauſa mortem ipſam, hilari promptoque animo ſubiiſſet. Si quando in homines flagitioſos, aut impios incidiſſet, qui aut obſcœna, vel contumelioſa in Deum evomerent, atque coniicerent, zelo incredibili incenſus, ac toto vultu exardeſcens, quantum voce, & auctoritate valebat, in eos invehebatur, quo offenſi Numinis majeſtatem vindicaret. Sed cum deteſtabilem blaſphemandi conſuetudinem eo impudentiæ proceſſiſſe animadverteret, ut ad eam convellendam, aut cohibendam vix ſatis diligentiæ, auctoritatiſque a ſe adhiberi poſſe intelligeret, Venetorum Senatui auctor fuit, ut ſeveriſſimas adverſus blaſphemos leges conderet, ac promulgaret, quo execrabile ſcelus ſaltem pœnarum metu a Chriſtiana Republica exturbaretur. Peccata demum omnia ita averſabatur, ut non aliud in terris malum ſe videre, ac cognoſcere affirmaret, niſi divinam offenſam. Tum illud ſe intelligere haud poſſe dicebat, qui cubitum ire, ac ſomnos ſecuros trahe-

trahere quiſpiam poſſet lethali crimini obnoxius, ejuſdemque ſibi conſcius. Ea nimirum erat ipſe animi puritate, ut ne dum vel leve peccatum, ſed quodvis ejus periculum, ac ſpeciem ipſam horreret, atque defugeret. Qui diu, ac familiariter cum eo verſati ſunt, atque in hominis vitam paullo diligentius inſpexere, nihil umquam in ejus dictis, aut factis reprehendendum, caſtigandumque obſervarunt. Sed & ii, qui aures confitenti dabant, graviſſimi viri Andreas Trono Ordinis Prædicatorum, & Doſitheus ab Angelis Carmelita excalceatus jurati affirmarunt, ſe peccatum lethale in eo nullum offendiſſe, quo in Baptiſmo ſuſceptam innocentiæ ſtolam commaculaſſet.

Fuit & illud incenſi in Deum ſtudii argumentum, quod otii, & quietis impatiens aliquid ſemper ad ejus gloriæ incrementum vel moliretur, vel ageret, nullam ejus rei cauſá moleſtiam timens, nullam defugiens curam, laborem nullum detrectans. Cumque divinæ charitatis indoles ea ſit, ut magna operetur, ac multa, ſed eadem parva exiſtimare ſoleat, & pauca, id quoque in Gregorio ſingulare fuit, quod cum muneris ſui partes omnes cumulatiſſime impleſſet, nihil adhuc ſe egiſſe putaret, & quæ ſatis erant laboranti, amanti non viderentur eſſe ſatis. Nam eorum, quæ jam egiſſet fere obli-

oblitus ad nova ſemper animum intendebat, ſatis officio ſuo facere ſe non poſſe arbitratus, niſi ad majora conniteretur. Quare inclinata jam ætate homo, ut qui corpori dura ſemper imperaverat, mollia vero nunquam indulſerat, jam valetudine, ac viribus fractus, modum tamen laboribus nullum ſtatuebat; Sed quaſi onera ipſe ſua non ſentiret: *Qui munus*, ajebat, *ſungitur ſuum, ei nihil eſt grave, ac moleſtum*; Rurſus: *Plus quiſque poteſt quam poſſe ſe credat, nec ille agit quantum debet, qui ſe egiſſe arbitratur quantum potuit*. Se ipſum quoque velut inertem, deſidioſumque coarguens, dum labore, ac laſſitudine pene deficeret, excitabat ad opus, atque dicebat: *Epiſcopo quieſcendum non eſt: quies noſtra in Cælis erit*.

Amantium denique illud cum ſit, ut unum, idemque velint, aut nolint, ita ſe Deo Gregorius, ſuaque omnia plene ſubjecerat, ut nihil optaret, aut mallet, quam quod illi magis luberet. Ab ejus voluntate cum ita in proſperis penderet, ac in adverſis, quemcumque res haberent eventum, in divina eadem voluntate, ac providentia ſuaviſſime quieſcebat. Medicinam hanc malis omnibus adhibebat cum ad ſe ipſum in adverſis ſuſtentandum, tum ad erigendos alios, quos triſtes, animoque dejectos videret. Nam conquerentibus grave quidpiam, ac permoleſtum,

ſtum, quo premerentur, exprobrabat animi imbecillitatem chriſtiano homine indignam, dicebatque facere ipſos Deo injuriam, qui quod is voluiſſet, nolle ipſi viderentur. Ex hoc autem voluntatis ſuæ cum divina conformandæ ſtudio, atque aſſuetudine manabant, quaſi rivuli ex fonte, mira illa hominis æquabilitas, cordis pax, & tranquillitas, quam nulla perturbaret rerum adverſitas, nullus commoveret inſperatus eventus; quæ quidem ex diffuſa in ejus corde per Spiritum ſanctum charitate, exterius quoque in ejus oculos, vultum, & verba redundare videbantur.

CAPUT V.

De orandi, & contemplandi ſtudio.

MAgni amoris indicium eſt oratio, ajebat Chryſoſtomus, *Hom. 26. in Act. Apoſt.* Nam, quæ hominem Deo conjungit, charitas, ejus conſortii, & familiaritatis expers eſſe nullo modo poteſt, & quorum mutuus eſt amor, mutua quoque debet eſſe conſuetudo. Qua igitur ferebatur Gregorii in Deum charitas, tanto eum orandi ſtudio incendebat, ut a congreſſu & collocutione cum Deo ceſſare non poſſe videretur. Vitæ ſuæ rationem omnem bifariam partitus erat: in actionem videlicet, & contemplationem, quarum ſtudia diverſa cum ſint;

qui

qui facile utrumque componat, perfecteque aſſequatur, ſupra humanam agere imbecillitatem æſtimandus eſt. Res autem ita disjunctas, operoſas, & graves feliciter adeo in ſe conjunxit, ut vel hoc uno Eccleſiæ Paſtoribus eſſe poſſit exemplo, quod ſedulo inſpiciant, atque imitentur. Inter quotidiana paſtoralis muneris, & charitatis officia ſuſceptum a puero inſtitutum ſemper retinuit, ut certa ad commentandum, precandumque Deum temporis ſpatia ſervaret, quæ neque externa ulla occupatio, neque ulla curarum moles interciperet.

Singulis diebus antequam illuceſceret ternas, aut quaternas horas ante Crucifixi imaginem in genua flexus tranſigebat, mente plerumque in Chriſti cruciatus, & mortem defixa; quod quidem orationis genus familiare omnibus præſertim eccleſiaſticis viris eſſe cupiebat, ac magnopere commendabat, nullum eſſe aliud argumentum prædicans cum ad meditandum facilius, atque ſuavius, tum ad permovendos animos, atque in Dei amorem inflammandos magis accommodatum, præſertim cum illud unum virtutum omnium documenta, & exempla complectatur.

Primo mane cum familia univerſa in privato ſacello divinarum rerum meditationi horam tribuebat: mox in cubiculum ſecreto oraturus ſe reci-

recipiebat; horarum ibidem divini officii penſum ſolvebat; tum ad ſacrificandum multa prece ſe comparabat, ac re divina peracta multus erat in gratiis agendis. A prandio, atque ſub veſperam diſcutiendæ conſcientiæ, & communi cum familiaribus orationi horam iterum tribuebat. Ad multam præterea noctem, ac totam aliquando, inter ipſos paſtoralis viſitationis labores, rigidiſſima quoque hyeme, modo in genua abjectus, modo in frontem provolutus, tamdiu in divinarum rerum cogitatione hærebat, dum gravi laſſitudine, ac ſomno dejectus fatigatos artus brevi quiete reficere cogeretur, quam ſedens plerumque, vel capite in ſinum deflexo breviſſimam capiebat; qua orandi forma, atque aſſiduitate ejus genua duriſſimo, ingentique callo obducta, poſt mortem obſervata ſunt. Cum autem ſub vitæ exitum contractis vi frigoris manuum nervis, nec ſibi veſtes facile induere poſſet, nec ad id nocturno tempore manu aliena uti vellet, iis detractis, ad plures horas medio in cubiculo nulli innixus ſubſellio, aut fulcro, quo ſe regeret, ac ſuſtentaret, recto pectore, & contenta cervice orando perſtabat, totius corporis ſtatu ſane incommodo, ac valetudini periculoſo; qua re tandem a familiaribus explorata, ac deprehenſa, ne diutius e lecto proſilire pergeret, adhibita medicorum auctoritate cavendum fuit. Quid

Quid autem ſuum illud in conclave receptus, quid in placido noctis ſilentio, remotis arbitris, ac ſola conſcientia teſte in Deum abditus, mente ab humanis rebus abſtracta commentaretur, quæ miſceret cum illo colloquia, quibus afflueret ſupernis deliciis, quos conciperet, efferretque divini amoris ſenſus, conjecturis aſſequi facilius eſt, quam explicare dicendo. Tradidere tamen familiares nonnulli, qui diligentius hominem obſervabant, auditum aliquando ex imo corde ſuaves gemitus, ac veluti amantis ſuſpiria trahere, repertum uberrimis lacrymis perfuſum, ac toto corpore ita defixum, ut accedentes ne videret quidem, neque interpellantes audiret, quod hominis extra ſe rapti, animique divina patientis indicium eſt. Interdum viſus ardere oculis, ac toto vultu flammeſcere eo nimirum incenſus, qui ſanctis viris in meditatione rerum divinarum exardeſcit igne.

In matutina familiæ precatione cum, uti ſolebat, aliquando verſaretur, accidit, ut horrifico terræmotu civitas univerſa, atque ædes in primis Epiſcopales jam vetuſtate labantes concuterentur. Attoniti, pallenteſque familiares omnes trepidare primum, ac palpitare, tum vitæ quiſque ſuæ conſulere, ac præcipiti fuga e ſacello dilabi, ne ruina opprimerentur. At Gregorius in ea conſternatione immotus, &

ſup-

ſupplex orando perſtans, atque in divinæ miſericordiæ ſpem animo erectus trepidantes ceteros voce, & exemplo firmabat. Pſalmum quinquageſimum recitans nondum abſolverat, cum repente pacato ſolo, ſublatus eſt omnis periculi metus. Quare eodem in loco orare pergens divinæ pro accepto beneficio miſericordiæ, ac bonitati gratias, quas potuit, maximas egit.

Jam præter deffinita orandi tempora, vacuas ab externis occupationibus horas fere omnes in preces conferebat. In proſperis, in adverſis, in dubiis, & arduis rebus ad orationem veluti ad ſacram anchoram, tutumque perfugium recurrebat, plus ei fidens quam diligentiæ cuicumque ſuæ, induſtriæ, ac labori. Singulis fere momentis brevi aliqua precatiuncula (jaculatorias vocant) Dei memoriam, atque amorem fovebat in ſe, vel excitabat. Sive domi, ſive foris, ſive ſolus, ſive inter alios mente cum Deo verſabatur, ut hoſpes plane in terris videretur. Neque tamen aſſidua hæc cum Deo conjunctio paſtorali adminiſtrationi quidquam, vel ceteris negotiis, externiſque curis detrahebat. Nam obvius, ac facilis erat omnibus adeuntibus, præſto ſingulis opem poſcentibus, ad negotia quæque promptus, atque expeditus, nunquam in otio, ſemper in actione, nunquam ſuus, ſemper alienus. Inter tot curas nimirum, atque

atque externarum rerum ſtrepitus, & varietates ſeſe identidem colligebat, abdebatque in quamdam animi ſolitudinem, atque ab exteriore homine ad eum, quem Paulus vocat interiorem, facile ſe recipiebat.

Externum quoque ſeceſſum, ac ſolitudinem ſacram aliquando captabat. Ab urbe digreſſus colligendi animi cauſa rus interdum petebat, ubi ne domo quidem prodiens curis ſepoſitis omnibus, divinis ſe totum dabat: tum quaſi inſtauratis animi viribus ad paſtoralia munera, & conſuetos labores alacrior, ac veluti recens deſcendebat, exemplo Moyſis (quod Eccleſiæ Paſtoribus commendat Gregorius, *Paſtoral. part.* 2. *cap.* 5.) Tabernaculum intrantis crebro, atque exeuntis, ut intus a Deo diſceret, quæ foris populum edoceret. Per annos præterea ſingulos ſemel, ut minus, in Seminarii ædes, aut Religioſorum cœnobia ad dies aliquot ſecedebat, quo ſacris exercitationibus, diviniſque rebus diligentibus incumberet. Ibi diſtractum curis paſtoralibus animum accurata ſuperioris temporis diſcuſſione recolligens, labe omni animi abſterſa, ad majorem ſe vitæ perfectionem excitabat, ac vehementius in divina intendebat.

Hoc ipſum ſalutare inſtitutum Clero, populoque ſuo commendatum maxime voluit, ac in utra-

utraque quam rexit Eccleſia mirifice propagavit. Edixerat enim, atque in morem induxerat, ut eccleſiaſtici homines ſingulis annis unum convenirent in locum, quo vocem Domini ad cor loquentis audirent, ibique ad octo ut minus dies piis occupati lectionibus, atque meditationibus mentem diligenter excolerent, anteactæ vitæ labes ſedulo excuterent, ac veterem hominem expoliantes cum actibus ſuis novum induerent, qui earum exercitationum fructus eſſe ſolet præcipuus.

Quotidianæ rerum divinarum commentationis Seminarii ſui alumnis auctor ipſe, inſtitutorque fuit. Ad eam facile exercendam certas præceptiones tradiderat, eique vacantibus non ſemel aderat, & quem inde fructum quiſque cepiſſet ſedulo interrogabat. Ad eam cum omnes vehementer hortaretur, tum maxime verbi Dei miniſtros, quorum eloquentiam ſine jugi oratione inanem verborum ſtrepitum eſſe affirmabat. Crucifixo magis quam libris ſtudendum dicebat, idque ſuo demonſtrabat exemplo; nec enim ab humanæ artis præſidiis, ſed a divinæ ſapientiæ fonte ea promere, atque haurire ſolebat, quæ ſuis in concionibus, privatiſve colloquiis in auditorum mentes, & corda æternarum rerum documenta ingerebat.

CAPUT VI.

De animarum ſalutis zelo, ac paſtorali ſolicitudine.

CUm in omni vitæ parte, & actione Caroli Borromæi veſtigia preſſerit Barbadicus, ac divinas omnes ejuſdem virtutes aſſequi imitatione contenderit, non alia tamen propius ad eum acceſſit, quam paſtorali ſolicitudine, ac zelo animarum, qua potiſſimum laude *glorioſus* ab Eccleſia Carolus prædicatur. Quam quidem ſolicitudinem omnibus, qui ceteris præſunt, ſed Epiſcopo in primis commendat Apoſtolus, *Rom. cap.* 12. *Qui præeſt* (inquit) *in ſolicitudine*; cum ex ipſa veluti ex fonte omnia fere, quæ ad paſtorale munus pertinent, officia deriventur. Neque enim tantarum momenta rerum, quibus fides, religio, pietas, diſciplina, Eccleſiæ regimen, animarumque ſalus continetur, ſine magna Paſtoris ſolicitudine perfici poſſunt, ac ſuſtentari, cum ea ſit veluti ſpiritus, quo exteriores vigent actiones, atque animantur. Jam quantum Gregorius ea virtute præſtiterit, quam vigil, ac ſolers in grege tuendo fuerit, quam navus, atque ſolicitus in ovibus ad æternam ſalutem deducendis, explicari paucis non poteſt, cum ſingula vitæ ipſius momenta ſolicitudinis hujus exemplis, ac documentis conſignata ſint.

Epi-

Epiſcopale munus *animarum negotium* appellare conſueverat, quarum cuſtodiam graviſſimum ſibi, ac formidandum onus exiſtimabat, cum pro ſingulis vadem ſe apud Deum, ſponſoremque conſtitutum eſſe intelligeret. In ea igitur ſemper cogitatione defixus, nihil aliud ſpectabat, quam earum ſalutem, ad quam ita ſe, ſuaque omnia conferebat, ut commodi, quietis, ac vitæ ipſius ſuæ negligens prorſus, ac fere immemor novas quotidie veſtigaret juvandi gregis rationes. Ejus rei cauſa ſolicitudinem ſuam vix ullis terminis circumſcribebat, ubique Eccleſiæ ſuæ locorum aliquid agebat, vel moliebatur, ſemper intentus omnibus quaſi ſingulis, atque ita ſingulis, quaſi univerſis. Ubi de rebus ad gregis ſalutem pertinentibus ageretur, diei, noctiſque momenta omnia idonea eſſe voluit, atque opportuna. Stans, ambulans, ſanus, ægrotans, prandens quoque, aut cœnans Eccleſiæ miniſtros, animarumque curatores indefeſſus audiebat: Ut autem ſigillatim oves cognoſceret, &, quod eſt boni Paſtoris, nominatim quoque vocare poſſet, earum cenſum a quovis Parocho accurate deſcriptum ob oculos habere voluit, ut ea quaſi compendiaria ratione gregem aſpiceret, atque luſtraret univerſum. Singulorum propterea mores ita cognitos, exploratoſque habebat, ut in eorum quemque

extemplo, ac tuto, ſi vellet, animadvertere poſſet. Flagitioſe in primis viventium nomina, & ea, in quibus maxime hærebant, vitia, graveſque conſuetudines in Commentarium conjecta ſervabat: Tum vel ipſos ad ſe arceſſitos paterna charitate arguebat, obſecrabat, obteſtabatur, ne divina abuterentur diutius longanimitate, ac patientia, ſed tandem reverterentur ad cor: vel datis ad Parochos literis eorum zelum urgebat, & operam, ut omni qua poſſent ope, & induſtria eos ad ſanitatem revocare niterentur.

Ne ulla ægrotantibus in vitæ diſcrimine poſitis ad bene moriendum ſubſidia deeſſent, de hac re Parochos continenter monebat. In urbe vero ſingulorum, qui eo in periculo verſarentur, ad ſe nomina, & ſtatum deferri præceperat, neque ut rogaretur expectabat, ſed ad omnes viſendos, juvandoſque ne vocatus quidem ultro accurrebat. Familiaribus, ac domeſticis ſuis edixerat, ut ſi cujuſpiam e vita migraturi neceſſitas poſceret, interdiu, noctuque importuno quovis tempore ipſum monerent, ne ulla juvandi animas occaſio ſibi elaberetur. Valetudinaria, ac noſocomia, pauperum tuguria, tabernas, & caſas ut ut ſordibus, ſituque horridas frequens obibat, tam incenſo erga abjectos, ac depoſitos ſtudio, ut

nec

nec horæ importunitas, nec morborum contagio, nec odorum fœditas hominem deterrerent, vel impedirent, quominus omnia morituris præſtaret chriſtianæ charitatis officia, atque adjumenta ſalutis. Et pauperes quidem non præſentia ſublevare dumtaxat ſua inſtituerat, ſed eorum etiam inopiam medicamentis, cibariis, eleemoſynaque juvabat, & morti jam proximos ſacramentorum ſubſidio, ſanctiſſimis monitis, conſtitutiſque ad vitæ exitum precibus communiebat.

Intempeſta quadam nocte nuntiatur, haud procul ab Epiſcopali palatio jacere hominem jamjam moriturum ſclopi glande transfoſſum. Commotus Cardinalis viri infortunio, ſed magis animæ periculo, metuenſque, ne ſacramentorum, & Sacerdotis ope deſtitutus miſer occumbat, extemplo ſine ſervis, ſine facibus domo excedit, ad jacentem advolat, præbet aures confitenti, ac bene comparatum ſpiritum ad æternitatem tranſmittit. Rurſus dum in ſuo apud Threſtum Collegio verſaretur, rogatus ut proxime moriturum in Eſtenſi oppido, quod inde millia paſſuum tria fere abeſt, paſtorali præſentia, ac benedictione recrearet, cum nulli ad obeundam viam ſuppeterent equi, vergeretque æſtivus ſol ad meridiem, Gregorius pedes iter confecit, ægrotantem adiit, nec ante

te reliquit., quam poſtremum morientis ſpiritum excepiſſet.

Eodem juvandi animas ſtudio proſtitutas fœminas, ac voluptatum cœno miſere infixas e ſordido corporis quæſtu ad honeſtam, & pudicam vitam traducendas curavit. Earum vero complures ſanitati reſtitutas, ne peccandi conſuetudine, aut egeſtatis obtentu ad ingenium redirent, domicilio ad id conſtituto excipiebat, nonnullas matrimonio jungebat, omnes demum ære ſuo liberaliter ſuſtentabat. Adoleſcentulis puellis a profanis amoribus, ac liberiore cum viris agendi licentia revocandis operam non minorem impendit; Nam quo pravam, & periculi plenam conſuetudinem aboleret penitus, atque convelleret, monitis, & cohortationibus, tum edictis, ac paſtoralibus literis egit: Parochos, concionatores, atque apoſtolicos viros, parentes denique ipſos in ſolicitudinis ſuæ partes vocatos continenter urgebat, ut conjunctis ſimul ſtudiis, id mali genus prohiberent omnino, atque exturbarent. Virgines, quæ divitum paterent inſidiis, quod minus tuto, ac diligenter in paterna domo cuſtodirentur, e parentum, aut propinquorum manibus abductas nobili alicui adjungebat matronæ, ejuſque curæ, ac vigilantiæ committebat, donec in matrimonium collocarentur. Orphanas

vero

vero, atque obſcuro loco natas puellas, quæ corporis, animique paterent incommodis, itidem matronæ cuipiam muliebribus inſtituendas diſciplinis, atque ære ſuo alendas commendabat.

Longum eſſet hoc loco ſingula perſequi, quæ animarum ſalutis ſtudioſiſſimus Paſtor huic rei procurandæ excogitabat ſubſidia, atque adjumenta parabat; eodem, quo ipſe flagrabat juvandarum ſtudio animarum inflammare univerſos vehementer optabat. Hortabatur itaque, rogabat, jubebat, ut in eo ſalutari officio ſe quiſque fidelem, navumque miniſtrum præberet, nec Epiſcopi ſolum, ſed Dei ipſius adjutorem præſtaret: Omnes vero præibat exemplo, incitabat vigilantia, ac labore, ut nullum deſidiæ, ac negligentiæ locum relinqueret; Nam ſi quando neceſſitas poſtularet, Epiſcopum agebat, & Parochum, catecheſim, & concionem obibat, Inſtitutoris, atque adminiſtri partes implere non dubitabat. Mirabantur plerique tot rebus, atque laboribus eum vel cogitandis ſufficerę ac ſi unus multorum animos atque manus haberet. Is vero cum tot, ac tanta per ſe ipſe perficeret, nihil a ſe actum putabat, dum quidpiam aliud pro gregis, animarumque ſalute adhuc agendum ſupereſſe exiſtimaret; ut vere illud Caroli Borromæi dictum explerit:

verit: *Epiſcopi vitam ſuam eſſe debere in agendo*;

Hanc porro ſolicitudinis plenam, atque laboris vitæ rationem ab Epiſcopatus exordio ſuſceptam ad mortem uſque conſtanter retinuit. Cumque ſupremis vitæ annis extenuatis jam viribus rogaretur a ſuis, ut a laboribus ſibi temperaret, onerumque ſuorum partem in alios transferret, illud ejuſdem S. Caroli reponebat: *Epiſcopum decet pro Eccleſia laborantem mori*. Malle ſe ſibi deeſſe, quam Eccleſiæ: Nullam ſuæ vel valetudinis, vel ſenectutis rationem habendam eſſe, cum de animarum ſalute ageretur; Diffuſa nimirum, & ardens in ejus corde divina charitas ſtudium illud fovebat, quo ad duriſſima quæque, atque aſperrima pro gregis ſalute non perferenda ſolum, ſed ultro obeunda paſtoralem animum confirmaverat. Hinc ſuſceptos ejus cauſa labores ne ſentire quidem videbatur, immo vero tantam ex ipſis voluptatem capiebat, ut ad novos ſubeundos alacrius incendi, ac roborari videretur.

CAPUT VII.

De profuſa in pauperes liberalitate.

QUamquam Epiſcopi in egenos beneficentia ad juſtitiam pertinere magis videri poſſit, quam ad charitatem, cum Eccleſiæ

cleſiæ bonorum diſpenſator, non dominus, id largiendo pauperibus tribuat, quod ipſorum eſt; ea tamen, quæ ſibi, ſuiſque commodis detrahere non dubitat, ut alienis rationibus ſerviat, ac neceſſitatibus conſulat, raræ admodum, heroicæque charitatis argumentum eſt. Ac ea quidem benefaciendi diſciplina ita Barbadicus excelluit, ut in eo charitatis genere pares habuerit paucos, ſuperiorem fortaſſe neminem. Miſeros omnes ita gerebat in oculis, ut ſe ipſo cariores habere videretur. Quas enim ad perſonam, ac dignitatem tuendam opes, & facultates acceperat, ad illorum magis ſubſidium, quam ad proprium uſum, & commodum referre ſolebat. Rerum quoque, ac neceſſitatum ſuarum diſpendio ſublevandorum inopum opportunitatem nullam præteribat: (a): *Quaſi omnium Pater vivebat omnibus; deerat nemini, expanſo omnibus gremio pietatis. De quacumque tribulatione clamaretur ad eum; propriam reputabat.*

Quo ſatiaret pauperum famem rei domeſticæ curatori edixerat, ut certis quaque hebdomada diebus mendicis omnibus ad Epiſcopales ædes confluentibus panem tribueret, nemini vero quocumque loco, vel tempore ſtipem roganti negaret. Egenas familias, quas mendicare

(a) S. Bern. Serm. 2. de S. Malachia.

care vetabat pudor, apud ſe deſcriptas habebat, quibus occultis opitularetur ſubſidiis, cui pecuniam, cui cibaria, cui veſtes, cui omnia ad vitam, vitæque dignitatem tuendam neceſſaria clam ſubmittendo. Nonnullis a cenſu, quo prius fuerant, & ſtatu dejectis ita ſuppetias ferebat, ut ne ipſi quidem adminiſtri cognoſcerent, largitionum ſuarum idem ipſe miniſter, & teſtis. Denunciari ſibi a Parochis juſſerat pauperes quotquot ſub eorum cura degebant: Tum ſe ab iiſdem Parochis frequenter adiri volebat libere omnino pro illis ſubſidia rogaturis, quæ largiora plerumque quam poſtulaſſent ab eo accipiebant. Excuſabat aliquando ex ipſis unus ſuam, ut vocabat, importunitatem rogandi, quem benigne Cardinalis complexus: *Non eſt*, inquit, *Fili*, *quod verearis*; *Gratus*, *non moleſtus eſt mihi*, *qui pro pauperibus rogat*. *Accede frequens*, *&* *pete*. *Cum alia defuerint*, *erit hic annulus Epiſcopalis in pauperum uſum paratus*.

Domo egrediens pauperum turmis obſidebatur, quibus modo ſua, modo aliena manu ſtipem large erogabat, ſed quod palam quoque faceret, prædicari non ferebat: cum tamen effuſas aliquando voces, quibus amantiſſimo Patri plaudebant pauperes, cohibere non poſſet, dixiſſe fertur: *Præclaram enim vero laudem cele-*

celebrari Epiſcopum quod fur non ſit! quaſi vero ſurreptum egenis eſſet quidquid in eorum ſinum non effudiſſet; Neque enim erogare ſe ſua, interpretabatur id eſſe, ſed reſtituere aliena, & quæ ipſis debebantur perſolvere: *Non de meo*, ajebat, *pauperes, ſed de ipſorum ego patrimonio vivo, ac ſuſtentor*.

Patebant Epiſcopalis Palatii fores advenis, atque hoſpitibus cunctis, quos ille omni humanitatis officio complectebatur. Parochis diœceſanis in primis, aliiſve Sacerdotibus in urbem convenientibus interdicta erant diverſiora quæcumque: Ædium Epiſcopalium parte iis deſignata, ac ſemper inſtructa comiter excipiebantur, communi menſæ cum Epiſcopo aſſidebant, & quæ ad vitæ uſum neceſſaria ſunt parata inveniebant. Præerat illis Sacerdos, qui non ſolum vitæ commodis proſpiceret, ſed mores quoque diligenter curaret. Peregrinos, quorum magna eſt Patavii frequentia, cum ob proximam Venetiarum urbem, tum ob celebre divi Antonii ſepulchrum, humaniſſime excipiebat, abeuntes vero aliqua ſemper ad viaticum pecunia muniebat. Quos ipſe ab hæreſi, & ſchiſmate, aut ex Judaica, vel Muhamedana ſuperſtitione ad Catholicam Religionem traduxerat, eos in poſterum quaſi domeſticos curæ habebat: Familiarium præterea loco habebantur Epiſcopi, & Sa-

& Sacerdotes religionis cauſa , e patrio ſolo pulſi, atque ope deſtituti: Ex Epiſcopi penu cuncta illis ſuppetebant ad honeſtam vitæ ſuſtentationem .

Brevi narratione indicari vix poſſunt enutritæ ab eo familiæ, conſtituta Cœnobiis, Monaſteriis, piiſque domiciliis vel annua, vel in ſingulos quoſque menſes certa ſubſidia , contributa aegrotantibus , & carcere incluſis quotidiana alimenta , puellarum ob formæ elegantiam periclitantium ære ipſius in tuto poſita pudicitia , collatæ virginibus dotes , ingenui adoleſcentes in Seminario alti, educatique Epiſcopi ſumptu . Paucis multa complectemur . Nullum eſt chriſtianæ liberalitatis, ac providentiæ genus , quod indigentibus , & quovis incommodo preſſis pro re , pro tempore , pro perſonis non exhibuerit . Faciles ad ſe hujuſmodi hominum eſſe aditus non modo paſſus eſt , verum etiam juſſit , religioni habens niſi eos quovis momento temporis admiſiſſet , ac ſublevaſſet . Quærebat occaſiones ipſe juvandi , ac miſerorum neceſſitates , ut ita dicam , venari videbatur . Ubi de ope cuipiam ferenda ageretur nihili ingentem quemcumque ſumptum , aurique ſummam pendebat , animo ita ſemper comparatus , ut omnes una die proventus ſuos , ſi occaſio eſſet , in pauperes profundere non dubitaret , nunquam lætior

ſutu-

futurus, quam cum nihil jam domi reliquum liberalitas ejus feciſſet. Largitatis ejuſmodi, ac profuſionis exempla multa cum ſint, unum hoc afferam ex Jacobetto, ne pluribus percenſendis ſim Lectori moleſtus.

Ejus ad pedes abjecit ſeſe aliquando nobilis fœmina recens viduata viro, & quantum dolor, & lacrymæ fari permittebant, narravit ſe mortalium omnium miſerrimam duplici infortunio conflictari; quod & virum amiſiſſet, & angeretur graviter a creditore dante ei optionem turpem, ut debitum aut pecunia ſolveret, aut pudicitia redimeret; addebatque, conſilium, & opem flagitans, ea omnia, quæ juſtus dolor eloqui pro cauſa conſuevit. At non ita multis perorandum apud ipſum fuit, a quo ſola rei narratione plus etiam multo quam vellet impetravit. Interrogavit Cardinalis de nomine creditoris, deque debitæ pecuniæ ſumma, quam eſſe intelligens argenteorum nummum quatuor millia, nihil commotus: *Confide*, inquit, *Filia, non amplius erit tibi ille moleſtus*. Tum rei familiaris præfectum ad ſe arceſſitum, jubet illico afferre ſibi eam pecuniæ vim atque opera uſus viri fidelis creditori de ſuo ſatisfecit. Ita, quod illa ſperaſſet numquam, egeſtatis ſimul, ac pudicitiæ periculum avertit providus, ac muniſicentiſſimus Paſtor.

Mira-

Mirabantur plerique, quomodo unius Epiſcopi copioſi licet, opulentique proventus, additis quoque paternæ domus ſubſidiis, profuſæ adeo largitati ſufficerent. Nam recepti, datique ſumma ad calculum vocata, ſubductiſque accurate rationibus repertum eſt, Patavini Pontificatus tempore, quod ſpatium fuit annorum XXXIII. ſupra octingenta Venetorum argentorum nummum millia in pauperes, ac pios uſus ab eo erogata fuiſſe. Ac niſi liberalitatem tantam divina manifeſte providentia ſuſtentaſſet, incredibilis prorſus, ac diſſoluta fortaſſe videretur. Non ſemel apud eum rei familiaris conquerebantur curatores, largitiones fieri ſupra quam ferre poſſet ærarium, exhauſtum illud jam eſſe, jam nihil in horreis, in promptuariis cellis, in arca reliquum eſſe, quod profunderet; beneficentiæ proinde ſuæ, ac largitionibus modum ſtatueret, cum impares effuſioni tantæ cenſus eſſent; ſed tantum abfuit, ut manum ille contraheret, & quidpiam liberalitatis ſuæ remitteret, ut potius hanc unam inveniendæ, augendæque pecuniæ rationem eſſe affirmaret, ſi largius, & cumulatius effunderetur in pauperes.

Cum jam nulla ſupereſſet in domo pecunia, allatum ad ipſum eſt in ſummo verſari honeſtatis, & famæ periculo pauperculas virgines duas: Currum, & equos ſtatim divendi juſſit, eorum-

que

que pretio dotem illis conſtituit, qua nuptui traderentur; tum lectuli quoque ſui ſindones doti adjiciendas præcepit. Nobiliores ædium Epiſcopalium partes aulæis, ac periſtromatis inſtructas ſemel, iterumque denudavit, atque ornamenta diſtraxit omnia pauperibus conveſtiendis, dicere ſolitus *algere pauperes, non vero parietes*. Quod cum viventi adhuc amantiſſimo ejus patri nunciatum fuiſſet, novis ære ſuo peripetaſmatibus duo ejuſdem Palatii conclavia inſtruenda curavit; Tum Cardinalem filium his verbis commonuit: *Cave ſis, ne hæc quoque divendas; Non enim tua, ſed mea ſunt*. At non parietes tantum, ſeipſum quoque, ut conveſtiret inopes, exſpoliare non dubitavit. Contigit Romæ, ut in ædium ſuarum atrio ſeminudum pauperem e feneſtra proſpiceret: Hunc ad ſe per ſecretiores ſcalas advocatum, detractis ſibi interioribus veſtibus induit, ac nemine conſcio per eaſdem ſcalas bene contectum dimiſit. Patavio Venetias profecturus in hominem incidit laceris omnino pannis involutum; Ejus calamitatis miſeratione commotus, quod ſibi recens comparatum fuerat ab Oeconomo pallium in pauperis humeros tranſtulit, nec alio ſibi ſuffecto, quod inſtituerat iter tenere perrexit. Stratum denique ſuum, S. Thomæ Villanovenſis exemplo, indigenti cuidam non exhibuit

buit tantum, ſed etiam ſubmittendum curavit.

Itaque rebus ipſis ad vitam, vel dignitatem tuendam neceſſariis in pauperum commoda attributis, tum ſingulari victus, ceterarumque rerum ad ſe pertinentium moderatione, ac parſimonia munificentiam ſuſtentabat; Nam menſa illi infra Cardinali conditionem frugalis, & parca ad cœnobitarum rationem, ac diſciplinam comparata, cubiculum pauperrime inſtructum, veſtes intimæ minimi pretii, obſoletæ, attritæque, novas enim admittere recuſabat, nolle ſe dicens ornari ex patrimonio pauperum: quidquid autem foret indumenti interioris diſciſſum, lacerum, manibus ipſe ſuis ſarcire ſolebat, ne ſi cui id committeret, aliud ſubrogaretur; quo viliora, eo ſibi paupertatis commendatione chariora erant quæcumque ad ejus corporis uſum pertinerent, cujus adeo negligens erat, ut multa ſibi ultro detraheret, plurima deeſſe pateretur, quæ non modo dignitati, ſed neceſsitati convenirent. Ac ea quidem agendi ratione Evangelicæ paupertatis cultor eximius alienam depulit egeſtatem, divini illius Paſtoris exemplo, (2. Cor. 8. 9.) *Qui cum eſſet dives, propter nos egenus factus eſt, ut illius inopia divites eſſemus.*

C A-

CAPUT VIII.

Qua fuerit in propinquos, & familiares charitate.

CUm ea, quæ a natura nobis ingenita ſunt, divinæ gratiæ munus non auferat, ſed compleat magis, atque perficiat, inſitum omnibus erga affines, & ſanguine junctos amorem divina charitas in Gregorio non imminuit, vel extinxit, ſed honeſtavit potius, & auxit, atque ad perfectæ, abſolutæque virtutis rationem perduxit. Dilexit igitur conſanguineos, gentileſque ſuos, quantum chriſtiana religio, atque impoſita divinitus domeſticorum cura, tum diſciplinæ eccleſiaſticæ leges juberent, aut permitterent, recto nimirum charitatis ordine, quo ſecundum Deum, ac propter ipſum diligendi in primis ſunt, qui nobis arctius conjunguntur. Optimum, amantiſſimumque ſui parentem tanto complexus eſt ſtudio, quantum gratiſſimi filii in patrem eſſe poteſt maximum, nec enim alium habuit quempiam in ſua vita chariorem. Ejus propterea mortem acerbiſſime tulit, conceptamque ex illa ægritudinem, ut ut cohibere virtute conaretur, diſſimulare tamen haud poterat, perſæpe teſtatus, non alia magis jactura, vel caſu perculſum ſe

in vita fuiſſe, atque commotum. Antonium deinde fratrem Senatorem ampliſſimum rebus, muneribuſque domi, foriſque geſtis clarum, magna apud omnes exiſtimatione, atque in Republica auctoritate, tum ejuſdem filios non minus ſanguinis vinculo, quam præclaræ indolis, virtutumque ſimilitudine ſibi conjunctos charos habuit, ac ſingulari benevolentia proſequebatur. Itaque cognati amantiſſimi in eos, ceteroſque propinquos officia omnia cumulatiſsime præſtitit, atque ubi honeſtæ, juſtæque eorum rationes agerentur, ſuas quoque agi putabat. Venetias cum adiret, adibat autem perquam raro, atque unius fere Eccleſiæ ſuæ cauſa, in paternis ædibus diverſabatur, viſere ſolebat affines, ac gentilium domos obire: Eorum quoque nuptiis intereſſe non recuſabat; quæ tamen more, inſtitutoque nobilium conferri ſolent in ſponſos xenia non impertiebat, quod pauperibus auferri exiſtimaret, quidquid leves ob cauſas minime egentibus traderetur. Quapropter tantum aberat, ut ſuis quidpiam largiretur, ut ne minimum quidem ex patrimonio ſibi obvenientium penſionum eorum uſui arbitrioque relinqueret: Exigebat omnia, eorumque præterea rebus utebatur identidem in egenorum ſubſidium, nonnullo etiam paternæ domus impendio: Nam ex quo primum tem-

tempore Romam contendit ad vitæ ſuæ exitum, quinquaginta ut minus argenteorum nummum millia inde accepiſſe compertum eſt.

Propinquorum neminem in Epiſcopalibus ædibus, excepto patre, contubernalem, aut convivam admiſit, multo minus eorum quempiam hærere ſibi voluit aut rei familiaris adminiſtrum, aut muneris curarumque adjutorem, ne vi forte ſanguinis, & dilectionis abſtractus animus minus aliquid rectum diſsimularet, atque permitteret. Fratris ſui filium, quod officia ſua apud Cardinalem per ejus familiarem interpoſuiſſet, ut mitius ageret cum ſacerdote crimine obſtricto, graviter reprehenſum admonuit, nihil ſibi rei eſſe in his, quæ ad Eccleſiæ ſuæ regimen pertinerent. Fratris filios ſtudiorum cauſa Patavium miſſos pie, ſancteque inſtituendos, erudiendoſque in Seminario ſuo curavit, perſoluto tamen a patre annuo convictus pretio alumnis communiter conſtituto. Etſi autem propter egregiam eorum indolem charos in primis haberet, ſuo tamen numquam contubernio excepit, aut convictu. Nihil egit umquam, aut cogitavit pro augendis eorum commodis, promovendis rationibus, aut tranſferendis in eos Sacerdotiis, Eccleſiæque muneribus, adeo in neminem minus effuſus, quam in conſanguineos fuit.

Moriens quoque eximium reliquit moderationis hujus exemplum. Supremis enim tabulis, non unum de gente ſua, ſed Patavinæ Eccleſiæ Seminarium ex aſſe hæredem conſtituit, ac ne præterire omnino fratrem videretur, Epiſcopalem ei annulum amoris, ac benevolentiæ ſuæ pignus legato reliquit: Conſanguineis ſuis dum viveret dicere conſueverat: *Multa vobis relinquam moriens, propterea quod nihil omnino relinquam*: Nam quæ Eccleſiæ bona ſunt ſi in propinquos deriventur quantocyus dilabuntur, atque in nihilum abeunt, rem quoque domi bene partam abſumere ſolent, ac veluti flamma vorax in fumum redigere. Ex Dei tamen benignitate multo plura ſperare jubebat, quam quæ ab ipſo expectare, vel conſequi potuiſſent: Et vero promiſſorum fidem rei eventus probavit. Nam Barbadica Gens jampridem divino favore inſignis, atque clariſſima, eo extincto cum privatis opibus ſi quæ alia, tum ſummis in Republica honoribus floruit, ut vix ulli ſecunda habeatur. A Gregorii obitu Antonius ejus frater Ædium S. Marci Procurator, quod ſecundum Ducem ampliſſimum eſt in Republica munus, inſtitutus pro meritis fuit: Johannes Franciſcus ejuſdem filius ſemel, atque iterum ad Chriſtianiſſimum Regem Ludovicum XIV. deſignatus Orator, florenti adhuc

ætaæ

ætate *magnus*, ut vocant, in continenti ditione *Sapiens* electus, honoribus, quos in Republica ſummos jam obtinuerat, repente poſthabitis, in Eccleſiæ militiam tranſiit, ac brevi poſt tempore Veronenſem Eccleſiam ab Innocentio XII. gubernandam accepit, mox a Clemente XI. ad Brixienſem translatus, & paulo poſt S. R. E. Cardinalium Collegio adjunctus, ab Innocentio demum XIII. Patavinorum Epiſcopus deſignatus patrui ſui Gregorii in ea Sede ſucceſſor veſtigia preſſit, eamdemque Eccleſiam ſanctiſſime adminiſtravit. Gregorius vero alter fratris filius Senatoria, ac Equeſtri dignitate auctus, atque conſpicuus magnis in Republica muneribus naviter, ac feliciter geſtis clariſſimus vixit. Sed de propinquis ſatis.

Quam vero familiarium, ac domeſticorum curam gereret, qua eos ſolicitudine, & charitate complecteretur, paucis exſequemur. Familiam ſuam, quod alio loco indicavimus, ita ordinaverat, atque inſtituerat, ut religioſorum hominum cœtus, probitatis, modeſtiæ, continentiæ, pietatis, omniumque virtutum ſchola videretur. Menſa, lectio, & oratio communis omnibus, deſignata ſingulis officia, diſtincta actionibus tempora, conſtitutæ veſtiendi, loquendi, agendique leges, præpoſitus univerſæ familiæ morum inſpector, ac re-

rum ſpiritualium inſtitutor. In munus quique ſuum intenti, atque in ſanctiſſimi Cardinalis mores tamquam in ſpeculo intuentes, eoſque in ſe transferre ſtudentes, erant veluti filii ſub patris diſciplina mutua charitate concordes: Cardinalis autem in illis regendis, tractandiſque patrum adverſus filios amorem imitabatur. Ne quid eis ad victum, ceteraſque neceſſitates deeſſet, diligenter curabat, neque perſolutis dumtaxat in tempore ſtipendiis, ſed præmiis quoque pro cujuſque meritis, ac laboribus benevolentiam, ac liberalitatem iis ſuam probabat. Quin & ipſorum, quos habebant, affinium, propinquorumque commodis, aut neceſsitatibus aliquando proſpiciebat. Copiam ſui faciebat omnibus comitate mira, infimis quoque famulis ad ſui alloquium non admiſsis modo, ſed interdum vocatis; cum iis ita agebat, ut fere ſe parem illis præberet. Singulorum ingenia, ut fert hominum natura, ſuis aſperſa vitiis, ſine quibus naſcitur nemo, æquiſſime ferebat, leviora diſsimulabat, benigneque excuſabat, dicere ſolitus, ne ſe ipſum quidem facile in omnibus placere ſibi, ac ſatisfacere poſſe, multo autem difficilius eſſe ad alienum arbitrium, voluntatemque viventes nihil offendere, nuſquam incurrere, ac labi: In reprehendendis eorum erratis exaggerata num-

numquam, vel acerba oratione, ſed leniſsimis utebatur verbis; & ſi quid ipſis præcipiendum eſſet, ejus juſſa vix a precibus differebant. Eorum obſequiis adeo parce utebatur, ut vix admitteret, niſi quæ ritus, aut officii cauſa recuſari non poſſent: quare non ſervire illi, ſed filiorum inſtar amantiſsimo patri obſequi, ac gerere morem videbantur, cum alia re nulla is ſe Dominum inter eos oſtenderet, quam charitatis præſtantia, atque excellentia virtutis.

Præcipua tamen morbo aliquo implicitis, atque jacentibus benevolentiæ, & charitatis ſuæ argumenta præſtabat. Suorum neminem in publica Noſocomia ægritudinis cauſa amandare, ac domo ſua efferri niſi mortuos voluit. De ipſorum, tamquam de propria ſalute, vehementer ſolicitus, medicos, cuſtodes, ac famulos, medicamenta, remque omnem, operamque ad curam neceſſaria liberaliter impendebat. Frequens eos adibat, & ſi quando luſtrandæ Diœceſis cauſa abeſſe contingeret, eos viſendi impatiens excurrebat in urbem, aſſidebat lectulo, verbiſque ſuaviſſimis recreabat. Curabat autem in primis, ut anteactæ vitæ maculas pœnitentiæ ſacramento accurate detergerent, ſeque ad vim morbi, doloreſque omnes fortiter, conſtanterque perferendos Chriſti, Sanctorumque exemplis propoſitis compara-

 rent,

rent. Ubi vero poſt adhibita humanæ artis remedia morbo tandem interiiſſent, nec reliquiſſent unde efferrentur, curabat ipſe eorum funera, animaſque Eccleſiæ ſuffragiis levabat. Relictam ab iis familiam in fidem, atque tutelàm recipiebat ſuam: Filios vel arte aliqua, vel literis ære ſuo inſtituendos tradebat: Filias conlata dote viris collocabat, viduas uxores alebat, ut hæ maritum, filii patrem vix ſe amiſiſſe ſentirent, ac levior ea videretur jactura, quam beneficentiſſimi Cardinalis liberàlitas multo cum fœnore compenſabat.

CAPUT IX.

De Charitate, ac Beneficentia in adverſarios quoque, ac ſibi infenſos.

AD ſuorum dilectionis metas non hæſit Barbadici charitas, ſed altius, longiuſque progreſſa in omne proximorum genus ſe quam latiſſime effudit, & quæ difficillima, ac ſumma eſt chriſtianæ diſciplinæ perfectio, inimicos quoque, ſibique infenſos homines amore, ac beneficentia complexa eſt ſingulari. Multos ille, dum pro munere Paſtorali gregis mores componere, diſciplinam reſtituere, jura ſua tueri adgrederetur, nactus eſt adverſarios, qui non modo Epiſcopo obſiſterent, ac repugnarent, ſed

ſed famæ quoque, vitæque ipſius inſidias, exitiumque molirentur. Qua in re, ut in aliis, Caroli Borromæi vivam ſe imaginem præſtitit, cum pares ob cauſas paribus fere ſit conflictatus moleſtiis, laceſſitus injuriis, controverſiis vexatus, atque ad necem ipſam quæſitus. Mitto quæ Bergomi, dum Cleri, populique reformationem urgeret, in ipſum conflata ſunt odia, jactata convicia, inſtitutæ criminationes, ab iis nimirum, qui, ut ægri inſanientes medicinam, ac medicum odiſſe ſolent, ſanctiſſimi Paſtoris zelum averſabantur, & iniquo ferebant animo inveteratas oppugnari corruptelas, ac novam induci morum, vitæque rationem, ac diſciplinam. Hoc ſcilicet optimis, ſanctiſque Epiſcopis uſuvenire ſolet, ut dum Paſtorum Principis Jeſu Chriſti exemplo vitiis, & pravis moribus bellum indicunt, multorum invidiam ſubeant, variiſque ærumnis, obtrectationibus, atque injuriis cum ipſo excipiantur; *Non enim eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum Lucæ c. 6. ℣. 40. nec eſt ſervus major Domino ſuo Job. cap.* 15. ℣. 20.

Ad Patavinam Sedem translatus gravem ſubiit adverſus Epiſcopalia jura controverſiam. De ſua in viſitando Canonicorum Capitulo poteſtate apud laicum Magiſtratum, qui ejus rei cognitionem ad ſe pertinere arbitraretur, actione poſtulatus rationem omnem referre coactus

eſt

eſt, ut perturbationes, quæ publice excitari poſſent, quoquo modo impediret. Cauſæ ſuæ æquitate, bonitateque confiſus omnia potius incommoda perpeti, ac ferre, quam de jure ſuo decedere conſtituerat, quod ſine dignitatis, & ſacramenti Epiſcopalis injuria fieri abs ſe non poſſe intelligebat. Concordiam tamen aliquam cum ſuis adverſariis non modo non refugiebat, ſed vehementer optabat, & vero ejus ineundæ viam omnem quærebat. Iis autem in ſententia obfirmatis, atque omnia pejorem in partem trahentibus, patientiæ, modeſtiæ, ac gravitatis ſuæ locum Cardinalis tenebat, nulla umquam indignatione commotus. Quotidianis interea ad Deum precibus, omnique officiorum genere ad meliora eos conſilia perducere, ſibique adverſos animos conciliare nitebatur; At ii durius obſiſtentes, a novis machinationibus, technis, atque moleſtiis inferendis ſibi non temperabant. Peractis ſolemni quodam die in Cathedrali Templo Pontificalibus, cum ad Epiſcopales ædes Cardinalis deduceretur, en ſubito apparitorem, qui Veneti Magiſtratus decreto eidem denunciat, Canonicorum viſitationem ſibi omnino interdictam. Rei inſolentia, atque indignitate commoveri omnes, ac fremere, illatamque ſanctiſſimo Antiſtiti injuriam deteſtari. At is graviſſimo ac publico cum digni-

gnitatis ſuæ contemtu eum in modum acceptus, tamen ne ſubiraſci quidem, aut verbo conqueri offenſæ acerbitatem. Re poſtea ad Senatum delata, dies Canonicis dicta, iique cum apparitore in crimen vocati juſta pro delicto pœna mulctati ſunt. At mitiſſimus Paſtor veniæ pro reis apud Judices interpellator, ne qua in re plecterentur, multis precibus impetravit.

Excitatæ litis anteſignanus, diſſidiorumque fax præcipua erat Paulutius Canonicus Epiſcopalis Curiæ jampridem Vicarius a Barbadico conſtitutus, qui procuratione a Capitulo accepta gravius ceteris Cardinalem exercuerat. Accidit, ut inter candidatos, quos Venetorum Reſpublica Romano Pontifici proponere conſuevit, quo ex ipſis unum in ſacræ Auditorum Rotæ collegium adſciſcat, Paulutius quoque deſcriberetur. Pro ſumma, qua erat Gregorius apud Clementem X. prudentiæ, ac probitatis exiſtimatione, ſententiam rogatus eſt a Pontifice Maximo, ecquem illorum ceteris ad id muneris gerendum aptiorem, digniorемque arbitraretur. Is autem Paulutium ceteris præhabendum videri ſibi reſcripſit. Datis præterea literis ad Fabium Cardinalem Chiſium multis hominem ornatum laudibus omni officiorum genere commendavit, quæ ſalutaria in primis Paulutio fuere; Tantum enim Barbadici judi-

judicio Pontifex detulit, ut candidatis aliis eumdem prætulerit magna omnium admiratione, Chiſii Cardinalis cum primis, qui præteritarum rerum probe gnarus, præclarum vindictæ genus effuſe prædicavit, facilem, expeditamque viam eſſe dicens ad comparandam Barbadici gratiam, ſi quis homini adverſatus in ejus offenſionem incurreret. Sed cum permulta alia in ejus vita occurrant admirabilis hujus charitatis exempla, ſingula perſequi, ac memorare longum, ac difficile eſt. Unum addam, quo afferri non poteſt illuſtrius, ac plane neſcio, an alias umquam Carolum Borromæum, cujus erat Gregorius æmulator eximius, atque perpetuus, luculentius expreſſerit.

Nobilis vir, cujus nomen ob familiæ claritatem ſilentio premimus, indigne adeo, acerbe, ac ſervilem in modum uxorem habebat ſuam, ut tanta hac aſperitate defatigata, metuenſque ſibi a ſævitie mariti peiora, Cardinalem adierit conſilium, & opem imploratura. Abſtraxit ſtatim Gregorius ab inhumani mariti latere miſeram, ejuſque ſævitiæ ereptam tutum in locum traduxit. Hæc odii cauſa, ac furoris, quo percitus nefarius ille horrendum cepit de perdendo Cardinali conſilium. Scelus omnium teterrimum machinanti nec animus patrandi defuit, nec loci, ac temporis opportunitas.

Occa-

Occaſionem nactus, dum Cardinalis in rheda ſedens ab Eſtenſi oppido ad Threſtenſe veheretur collegium, ex inſidiis ſubito aggreſſus breviorem ſclopum in eum laxavit. At ſacrum illud caput Deo ſervare volente, in irritum ceſſit parricidæ ictus; nam emiſſæ, jaculatæque plumbeæ glandes tranſmiſſo curru Gregorium ne leviter quidem attigerunt. Repentino caſu exterriti primum, tum ſceleris atrocitate vehementer commoti Cardinalis comites, ac familiares, ſacrilegi aggreſſoris nomen deferendum, perſequendumque judicio tantum crimen ſtatuerunt. At Cardinalis in ea omnium perturbatione immotus, ac plane tranquillus, ne verbo quidem, aut ſigno concitati aliquo iracundiæ motu animi, ad ulciſcendum paratos coercuit, horrendumque facinus non modo in judicium adduci, ſed in vulgus efferri, enunciarique prohibuit.

Nobilis alter vir Cardinalem ſupplex adierat neſcio quid momentoſum ab eo impetraturus. Negavit Gregorius id præſtare ſe poſſe, addiditque juſtas negandi cauſas; At ille: Nonne hoc ipſum alteri poſtulanti (quem nominavit) jam pridem facile indulſiſti? Ita ſane, Cardinalis reſpondit; at debebam illi plurimum, eramque adeo obſtrictus, ut negare quidpiam roganti non poſſem; Nec enim ignoras, quod com-

compertum eſt omnibus, quantum is mihi inſenſus moleſtuſque jam fuerit: quare acceptas ab eo injurias chriſtiano more ulciſci cum vellem, ac porro deberem, benevolentiam, ac voluntatem in ipſum meam, quando res ita tulit, omnino declarandam putavi. Tum ille: Atqui res ita cum ſit, jure quoque meo id ego abs te contendere poſſe videor; Nam, ſi probe memineris, inſenſus ego quoque tibi aliquando fui; illataſque homini offenſas, quas, uti Gregorius ſolebat, oblivione preſſerat, ac deleverat, in ejus memoriam revocavit. Quid plura? Hoc uno quod voluit impetravit, & quod precibus extorquere nunquam potuiſſet, injecta obtinuit maleficii, injurieque recordatione. Ita nimirum preſtabat Barbadicum aliquando læſiſſe, quam numquam; cum meliore apud ejus benevolentiam loco eſſent aliquando inſenſi, quam ſemper inoxii, eorumque malitiam non compenſaret modo beneficiis, ſed vinceret, oneraret, ac prorſus obrueret.

CAPUT X.

Ejuſdem in omnes lenitas, ac manſuetudo.

SPlendida hæc in hoſtes ipſos beneficentia ab eo proficiſcebatur lenitatis, ac manſuetudinis ſpiritu, qui vel charitas ipſa eſt, patiens

tiens nimirum „ benigna, omnia ferens, omnia ſuſtinens, vel fructus eſt charitatis præcipuus. Et ceterarum quidem virtutum a Carolo Borromæo ſumſit Barbadicus exemplar, ad quod ſe referret, atque componeret, paſtoralis vero manſuetudinis formam cum ab ipſo divino Paſtore, tum a mitiſſimo hauſit Franciſco Saleſio, quem feliciter adeo expreſſit, ut ejus ſuaviſsimam indolem dulcedine charitatis perfuſam in ſuos omnino mores tranſtuliſſe videretur. Erat Gregorius, quod de Saleſio quoque memoriæ proditum eſt, natura paulo magis irritabili, ſubitiſque concitationibus obnoxia, quod ubi moleſti aliquid incidiſſet, erumpens ſubito in vultum flamma ſtatim indicare ſolebat. Sed quo inſurgentes animi motus frangeret, atque comprimeret, a prima adoleſcentia diu, multumque ſecum ipſe luctatus, id demum contentione virtutis, quod paucis contingit, eſt aſſecutus, ut iram in poteſtate habere videretur. Quare nullum ferme ejus veſtigium in ipſo poſtea apparebat, ut habitudine cum eſſet ignea, atque bilioſa, frigidus, atque phlegmaticus vulgo haberetur. Qui cum eo familiariter vixere, hominemque proxime obſervarunt, non aliud in eo commotæ aliquando bilis ſe indicium vidiſſe teſtati ſunt, quam quod manus ſibi leviter perfricaret. Cum difficile ſit famulis, ac miniſtris

indi-

indiligentibus, tardis, ac ſæpe errantibus non ſubiraſci aliquando, ac ſuccenſere; quotidiana tamen eorum errata mitiſſimus Cardinalis non diſsimulabat dumtaxat, atque ferebat, ſed minuere identidem, atque excuſare ſolebat.

Obriguerant ei vi frigoris manuum nervi, ut nullus jam eſſet digitorum uſus, & calamum ad ſcribendum tenere vix poſſet. Medicorum conſilio calida adhibenda erant ad fomentum vinacea, quo fieri poſſe ſperabant, ut motus, ac vires recuperarentur. Attulit cubicularius ea non calida modo, ſed fervida, ac plane ebullientia, quibus utramque manum cum injeciſſet Cardinalis, uſtulatas, ac ferme excoriatas retraxit, magno certe doloris ſenſu, quem tamen admirabili patientia tulit, atque ita diſſimulavit, ut ne verbo quidem imprudentis, incautique famuli oſcitantiam, pudoremque oneraverit.

Omni tamen cruciatu corporis graviora fuere, quæ ob tuenda Eccleſiæ, dignitatiſque ſuæ jura per annos ſupra viginti ab adverſariis tulit incommoda, inſectationes, injurias, incredibili ſemper moderatione, animique tranquillitate imperturbata. Fuere nonnulli, qui dum contentioſo judicio res agerentur, modeſtiæ, ac reverentiæ erga ſanctiſſimum virum obliti, maledictis, conviciis, atque calumniis proſcindere non formidarent, eumque non obſcure, ſed palam

lam velut imprudentem, pertinacem, illuſum traducerent, ac ſugillarent. At illè furentium hominum vicem dolens magis quam ſuam, illius exemplo, qui cum malediceretur, non maledicebat, erat *ſicut homo non audiens, nec habens in ore ſuo redargutiones*; Pſ. 37. Cumque malignos obtrectatores pro ſua poſſet auctoritate comprimere, patientiæ maluit, ac lenitatis exempla, quam rigoris, & poteſtatis argumenta proferre. Citra lectoris ſtomachum, atque faſtidium recenſeri ea vix poſſunt, quibus ab adverſariis indigne habitus, ac laceſſitus, ne leviſſimum quidem edidit exaſperati animi indicium. Operæ tamen pretium erit, quaſi ad ſpeciem tantæ virtutis, ex multis rebus, quæ in hoc genere acciderunt, unam, atque alteram commemorare.

Dum palam, multiſque præſentibus, ut quotidie ſolebat, ad ſe adeuntes audiret, acceſſit ex improviſo Cathedralis Eccleſiæ Archidiaconus, qui fremens, atque a mente dejecto ſimilis impudentiſsime quaſcumque voluit in ſanctiſsimum Cardinalem contumelias conjecit. Immotus ille, atque imperturbatus veſanum hominem ſilentio excepit: Tum pauliſper loco digreſſus in ſuum ſe cubiculum recepit, ubi ante Crucifixi imaginem in genua provolutus, Redemptoris ſui probra mente recolens, ad omnes ejus exemplo injurias forti animo perferendas

ſe communivit. Mox in auditorium ſerena, atque exporrecta fronte revertens, hilarem perinde ſe exhibuit quaſi nihil moleſtum accidiſſet.

Monachorum Eccleſiam jure, ut quidem arbitrabatur, ſuo viſitaturus in ſacrarium progrediebatur, ubi Pontificalibus indueretur. Reſtitit progredienti Monachus, adituque prohibitum publica in via ſacras ſub dio induere ſibi veſtes coegit. Illatam ſibi, ac perſonæ quam ſuſtinebat injuriam mitiſsimus Præſul ſine querela diſſimulavit, ac tulit, & paulo poſt ad ſe adeuntem Monaſterii Præſidem, nulla injecta offenſæ mentione, benigniſsime excepit. Par exhibuit lenitatis exemplum, cum edita a ſe decreta publicis affixa locis Canonicorum juſſu revulſa, ac diſciſſa ſunt. Temerarii uſus executorem clericum non alia multatum voluit pœna, quam paterna admonitione, qua benigne correptum impune dimiſit.

Peracerbum aliud offenſæ genus calumnias, ac ſparſos in vulgus libellos placide adeo, moderateque pertulit, ut quod toleratu graviſſimum eſt, ne ſentire quidem videretur. Delatum eſt, impudentem, malignumque Parochum Dœmonis impulſu atrocem in ipſum ſatyram publicis in locis affixiſſe, quo ab omnibus legeretur. Æquiſsimum erat de indigno ſacerdote pœnas exigere, & vero expectabant omnes,

quo

quo juſta erumperet Cardinalis offenſio. At ille nec in auctorem libelli inquiri voluit, nec ſeverius in illum animadvertendum putavit, ſed compellatum ad ſe maledicum, objectaque criminis gravitate, ut facti ſalubrius pœniteret, tantummodo per aliquot dies in Seminario pias exercitationes obire juſsit. Nec alia fere in delinquentes Parochos, aut Sacerdotes animadverſione utebatur. Sceleri, ac vitio cum eſſet quam qui maxime infenſus, de illorum tamen fama, atque eccleſiaſtici ordinis exiſtimatione erat cum primis ſolicitus, Peccato itaque obnoxios ad ſe caute remotis arbitris arceſsitos, gravi primum ſermone, ſed paterna ſuavitate reſperſo, objurgabat, ac commonebat; tum, ſi res poſtularet, ſpiritualium exercitiorum ſeceſſu, aliiſve ſalutaribus pœnis emendatos dimittebat. Ita porro aliena vulnera leni manu contrectans cum miſericordia judicium, cum manſuetudine zelum, cum lenitate rigorem temperabat & quod monebat Gregorius Eccleſiæ Paſtores, ſe ſubditis pietate matrem, diſciplina autem patrem exhibebat.

Majorem vero amantiſsimi Patris lenitatem, benignitatemque ſentiebant, qui eum vel conſilii, vel auxilii, ac præſidii cauſa continenter adibant. Cum omnes peramanter excipiebat, tum importunos quoque, moroſos,

querulos, intempeſtivos complectens, neminem repellebat, neminem non patientiſsime audiebat. Pauperes in primis, infimæque fortunæ homines ſtatim admitti jubebat, officii ſui eſſe ducens eas maxime oves juvare, ac fovere, quæ paſtoris ope, & auxilio magis indigerent. Eorum querelis, atque neceſsitatibus laxabat paterna viſcera, ſeque totum tribuebat: Erigebat timidos, recreabat afflictos, opitulabatur egentibus, agebat cum illis, ſicut pater cum filiis; neminem, quod a ſpe obtinendæ rei dejectus eſſet, triſtiorem quam venerat abs ſe dimittebat; Nam ſi poſtulantium votis annuere, atque indulgere non poſſet, juſtam repulſæ cauſam triſtitiæ, ac mœroris ſui teſtificatione declarabat, ut non quidem ſe nolle, ſed omnino non poſſe plane intelligerent.

CAPUT XI.

In ſuis, atque Eccleſiæ rebus gerendis prudentia.

AD animarum regimen, Eccleſiæque gubernationem, quæ ars eſt omnium difficillima, vocatus a Deo Gregorius actionum, virtutumque omnium moderatricem prudentiam attulit Epiſcopo dignam, & graviſsimo muneri parem. Ingenium cum a natura accepiſſet

piſſet acutum, ac perſpicax, acre, rectumque judicium, indolem vero ſedatam, atque tranquillam, a prima adoleſcentia maturitatis, ac prudentiæ indicia prætulit fere ſenilis. Acceſſere paternæ inſtitutionis præcepta, & exempla, bonarum artium, divinarumque rerum ſtudia, legum, hiſtoriarumque notitia, ſapientum virorum conſuetudo, rei denique publicæ adminiſtratio, uſus, & experientia; quibus adjumentis, atque præſidiis ſe ipſum, ceteroſque regendi, gubernandique ſcientiam mirifice auxit, atque perfecit. Sublimioribus tamen, atque tutioribus quam humanis ea nitebatur rationibus, atque ſubſidiis: divinis enim actiones omnes metiebatur principiis, atque ad ſolas chriſtianæ diſciplinæ leges omnia ſua conſilia, & opera exigebat. Eam in primis averſabatur prudentiam, quæ carnis dicitur, eſtque Deo inimica, quod quærat quæ ſua ſunt, atque humanis ad id artibus aſſequendum connitatur. Eam vero conſectabatur unam, quæ, æterna in omnibus, ac divina ſpectans, non alium ſibi agendorum finem conſtituit, quam Dei gloriam, ac ſempiternam hominum felicitatem. In quacumque igitur deliberatione, atque conſilio illud primum conſiderando, ac providendo cavebat, ne quid religio, aut animarum ſalus detrimenti caperet, tum cetera diſponebat.

Negotia omnia cum privata, tum publica accuratis precibus antevertebat, metuens ne aberraret in multis, ac laberetur, niſi prius conſuluiſſet, ac propitiaſſet Deum, cujus ductu, atque conſilio gubernaretur. Illud deinde chriſtianæ prudentiæ munus eſſe intelligens, ut primo ſe ipſum, tum alios ordinaret, atque componeret, certas ſibi rerum agendarum regulas conſtituerat, quas, ut ad vitæ uſum traduceret, atque ad manus haberet, ſcripto conſignaverat. Inter ejus adverſaria hæ quas adſcribo repertæ ſunt.

I. Nihil auſpicandum, moliendumve, niſi præconſulto ac propitiato accuratis precationibus Deo.

II. Sibi ipſi ſemper ſe diffidere oportere, nec quidquam ſine prudentum conſilio adoriri.

III. Exhibere in omnibus debere ſe ipſum formam Gregis, ut monet Apoſtolus, hoc eſt ita actiones ordinare omnes, ut quævis exemplar eſſe ſubditis poſſit, ad quod ſe referant, atque componant.

IV. A ſemel incœpto numquam deſiſtere ob injectas difficultates, ſed illud æquabiliter perſequi, atque omni ope conniti, ut ad exitum perducatur.

V. In ſuſcepto negocio ut ut lente, ſemper tamen aliquid conandum, efficiendumque, nam qui aſſidue progrediatur, eum denique iter conficere, atque abſolvere; ſecus qui aliquando properet, aliquando ſubſiſtat.

VI. Dan-

VI. Dandum eſſe aliquid tempori, atque cunctis in rebus captandam opportunitatem.

Et temporis quidem, quod ſæpe viris quoque occupatis male diſperit, eam ſemper rationem habuit, ut ne particula quidem diei ulla vacua ſibi, atque otioſa diffluerent. Certas propterea, & ſtatas horas actionibus ſingulis deſignaverat, ſic ut omnibus rebus, ſive quæ ad Dei cultum, ſive quæ ad functionem muneris, ſive quæ ad gubernationem animi, vel ad naturæ neceſſitates pertinent, ſpatia ſua tribueret. Itaque fuit in rebus agendis accuratus, vigilans, & intentus, ut quamvis jugiter cum Deo verſaretur, nihil tamen quod ipſius eſſet muneris vel præteriret, vel oſcitanter faceret, ſed ita partes omnes impleret, ut nullo umquam tempore, nec ullis in rebus illius præſentia, diligentiaque deſideraretur.

Ut vero ſuam, ita & domeſticorum, ac familiarium vitam optimis legibus inſtituerat, religioſæque diſciplinæ formam in Epiſcopales ædes induxerat, ut in gregem inde univerſum promanarent exempla, & documenta virtutum. Nec minoris conſilii, ac prudentiæ fuit amplificato Clericorum Seminario, & excitatis a ſe nobilium epheborum Collegiis, eam conſtituere regiminis formam, qua magno Reipublicæ, atque Eccleſiæ bono ad omnium ſcientiarum

M 4 ſtudia,

ſtudia, ac veræ pietatis cultum egregie inſtituerentur adoleſcentes; quæ cum alio in loco commemorata a nobis ſint, neceſſe non eſt eadem hoc loco redintegrare, ac perſequi.

Ad Eccleſiæ porro gubernationem quod attinet, ut probe noverat Epiſcopos multis & manibus, & oculis indigere, negotia, & curas ita partiebatur, ac ſejungebat, ut graviſſimum paſtorale onus varias tributum in partes levius redderetur. Et rei quidem familiaris adminiſtrationem probis, idoneiſque hominibus commendavit; ſpiritualis vero regiminis curas ita diſtinxit, ut graviores ſibi, atque præcipuas retineret, in reliquis vero eorum uteretur miniſterio, quos in ſolicitudinis ſuæ partes adſciverat. In eorum autem delectu incredibilem prorſus diligentiam adhibuit, nec enim niſi viros pietate, literis, diſciplina, rerumque uſu probatiſſimos ſibi adjunxit, quorum opera, & conſilio uteretur. Res fere omnes ad Eccleſiæ regimen, utilitatemque ſpectantes in Congregationibus, ac cœtibus ab ipſo inſtitutis proponebantur, reque in omnes partes diligenter verſata, quid potius, meliuſque foret ad eligendum ſtatuebatur. Singulorum judicia, ac ſuffragia diligenter excipiebat, & quamvis eo polleret judicio, ut per ſe omnia expendere, ac deliberare poſſet, in ſententia tamen ſua haud
per-

pertinax erat, ſed in alienam facile ibat contra id, quod menti primum ſibi inſediſſet, ſi ex rationum momentis ea viderentur meliora, quæ ab aliis in medium afferebantur. Animo ſcilicet a præjudiciis, & perturbationibus vacuo ad conſultationem accedens, in id unum intendebat, quod rectum, quod e publica utilitate, quod Deo gratiſſimum fore exiſtimaret.

In ſententia dicenda libertatem amabat cum aliorum, tum ſuam, eratque in omni ſermone, factoque apertus, & candidus, nihil eorum fere diſſimulans, quæ ſibi non probarentur. Lingua, oculis, vultu, tota demum agendi ratione ſinceræ, ingenuæque mentis indolem præferebat. In quo genere cum multa afferri poſſent exempla, hoc unum commemorabimus, quod dum Romæ in Cardinalium cœtu de reformandis chriſtianæ Reipublicæ moribus ageretur, ac quiſque eam, quæ ſibi in mentem veniſſet, ejus rei conficiendæ rationem in medium afferret, ubi ſententiam rogatus Gregorius fuit, ſenatoria quadam libertate ita reſpondit: *Reformet unuſquiſque noſtrum ſe ipſum, tum expedita, ac facilis erit ad aliorum reformationem via.*

Hanc autem ſinceritatis laudem cum ſumma jungebat moderatione, ac prudentia, ut ſatis appareret, alteram detrimento non eſſe alteri, ſed ornamento, atque præſidio. Sed quamquam veri-

veritatis cultor eſſet eximius, ut mendacium nec dicere, nec ferre poſſet, in aperiendis tamen animi ſui ſenſibus erat apprime cautus, tantaque verbis ejus prudentia inerat, ac circumſpectio, ut numquam niſi conſulto, ac meditate loqui videretur, nihil proferens quod tempori, loco, ac perſonis accommodatum non eſſet, modum denique in omnibus tenens atque decorum.

Suſpicioſi non erat ingenii, nec tamen facile omnibus, neque contra, nulli credebat. Externa rerum hominumque ſpecie, vulgique rumoribus haud temere movebatur, ſed ſuis ſingula momentis æſtimabat, omni præjudicio remoto, ut non facile ei quiſpiam imponere poſſet. Quare cum Romæ, Innocentio XI. Summo Pontifice, veterator ille, ac tortuoſi ingenii Michael de Molinos ſimulata modeſtiæ, ac pietatis ſpecie doctrinæ, ac ſanctitatis famam aucuparetur, ac plurimos ſubdole, doloſeque circumventos, erroribus involviſſet ſuis, fucum facere Barbadico non potuit. Cum enim in ejus familiaritatem, atque conſuetudinem omni arte, & verſutia ſe inſinuare ſtuderet, qua erat Cardinalis in diſcernendis hominibus ſagacitate, latentem ſub ovina pelle inſidioſum lupum agnovit, ſeque adire tentantem conſtantiſſime repulit, nec ad colloquendum vel ſemel admiſit.

Quam-

Quamdiu Romæ verſatus eſt, tantam de ejus prudentia opinionem ceperant Summi Pontifices, Innocentius in primis XI. tum XII., ut de graviſſimis rebus ad eum referrent, ejuſque conſiliis in arduis, implicatiſque negotiis plurimum fiderent, ac niterentur. Nam quæ diſcutienda ei proponebantur, momentis, atque rationibus accuratiſſime librabat ſuis, tum quid e chriſtianæ Reipublicæ uſu fore ſibi videretur, libere, ingenueque aperiebat. Quare probatiſſimæ ejus fidei, integritatis, ac ſapientiæ, reſponſorumque a liberali, & candido animo proficiſcentium maxima ab iis ratio habebatur.

In dirimendis quoque privatis litibus, atque diſſidiis dexteritate valuit, ac prudentia ſingulari. Inerat illi ad perſuadendum, emolliendamque duritiem quamlibet animorum vis mira, atque efficacitas, qua vel repugnantes flecteret, & diſtractos conciliaret. Exſtant in illius ſchedis, & adverſariis nonnullorum ſyngraphæ, qui longis, ac gravibus controverſiis defeſſi, ejus arbitrio, ac judicio rem totam permiſerunt. Eo enim ſequeſtre, & arbitro, quaſcumque concordiæ leges facile recipiebant, dabant invicem manus, nec amplius in poſterum diſſidebant. Fuit denique prudentiæ ipſius non ultima laus, quod Eccleſiæ, ac dignitatis ſuæ jurium aſſertor, ac propugnator aſsiduus ſic ea defenderit, ut in laico-

laicorum Magiſtratuum offenſionem nullam incurrerit; nec pacem modo, & concordiam cum poteſtate ſeculari ſervaverit, ſed gratiam quoque, & amicitiam inierit, ac retinuerit. Ea nimirum de Barbadici fide, integritate, & candore Reipublicæ adminiſtrorum animis opinio inſederat, ut nihil ab eo, niſi quod æquum, rectumque eſſet, poſtulari, aut fieri poſſe arbitrarentur. Quare cum hominis ſapientiam, ac probitatem plurimi facerent, non eam modo, quæ ſacræ poteſtati debetur, reverentiam, verum etiam præcipuam in eum benevolentiam omni officiorum genere teſtabantur.

CAPUT XII.

De Juſtitiæ zelo.

QUÆ ad chriſtianæ Juſtitiæ ſive privata, ſive publica officia pertinent, cumulate adeo Barbadicus præſtitit, ut ea non minusquam ceterarum virtutum laude clariſſimus fuerit. Ac ea quidem parte, qua ſuum cuique tribuendum juſtitia præcipit, debitum in primis Deo cum animi, tum corporis cultum, Eccleſiæ legibus obedientiam, Superioribus obſequium, propinquis benevolentiam, domeſticis curam, ſubditis vigilantiam, amicis fidem, inimicis gratiam, miſeris opem, ſince-

ſinceram denique omnibus dilectionem impendit. In Eccleſiæ vero ſuæ procuratione, quod ſpiritualia ſibi cum primis adminiſtranda, atque curanda intelligeret, quæ ad forenſem juſtitiam pertinent, aliis delegarat. Æquitatis tamen ſtudioſiſſimus id potiſſimum curabat, ut miniſtros haberet non minus doctrinæ, quam probitatis laude commendatiſſimos, quorum in judiciis fides, & integritas omni ſuſpicione vacaret. Tum Sancti Caroli exemplo externos plerumque homines, quorum opera in epiſcopali Curia uteretur, indigenis prætulit, ne ſcilicet vel propinquorum, civium, amicorumve conſuetudine, familiaritate, & ſtudio, vel potentium gratia, metuque, a recto, juſtoque abducerentur. Deinde ut ab omni quæſtu, & avaritiæ ſtudio abſtinerent, certa ipſis conſtituta mercede, nihil vel minimum quidem accipere eos dono permiſit. Muneribus enim perverti judicia cum intelligeret, illud Pſalmi xxv. 10. uſurpare ſolebat: *In quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus*. Id quoque memorare conſueverat, quod de ſe ipſo affirmabat Carolus Borromæus. *Si munuſculum a quopiam accepiſſet, propenſiorem in ipſum ſentire ſibi videri voluntatis inclinationem*. Quare cum intemeratas a muneribus manus ſemper ipſe ſervaſſet, ab iis quoque
alie-

alienos voluit juſtitiæ adminiſtros, tum familiares, ac domeſticos omnes ſuos. Si quem eorum accepiſſe quidquam ab ullo deprehendiſſet, graviter objurgatum ab ſe dimittebat. Reſtitui aliquando donatoribus juſſit ultro ab ipſis conlata, multamque ab eo gratiam inibat is, qui oblatum ſibi donum continuo rejeciſſet. Qua diſciplina id eſt conſecutus, ut jam nemo illius miniſtros, familiareſve tentare donis auderet, ſuamque propterea, Curiæ, familiæque exiſtimationem, & famam conſtanter tueretur.

Quo autem judicia non integerrima ſolum, ſed expedita eſſent, Curiæ adminiſtros identidem convocabat, ut cauſarum, negotiorumve ſeriem ſibi diligenter referrent. Si quid negligenter, aut remiſſe actum intelligeret, ſolicite providebat, eorumque operam, atque ſolertiam quaſi admotis ſtimulis concitabat. Pauperum cauſas ad ſe vel maxime pertinere ratus, ſuo potiſſimum expendebat judicio, ac patrocinio tuebatur. Omnibus diei horis, ac pene momentis facilem patere illis ad ſe aditum voluit, ac nulla tædii ſignificatione eorum querelas, atque rationes, quibus niterentur, audiebat, ac ſi minus re, amantiſſimis ſaltem verbis recreatos, erectoſque dimittebat.

Delictorum pœnas, ſi judicio res ageretur, ne jura diſſolverentur, ac diſciplina enervare-
tur,

tur, non omnino remittendas putabat, ſed dum illas decerneret, vim magis afferre lenitati ſuæ, quam alienæ contumaciæ videbatur. A multandis pecunia ſontibus plerumque abſtinebat; at ſi quando id fieri omnino oporteret, eam ipſe multam aut templis, aut pauperibus attribuebat. Qua erat lenitate, & clementia quidquid monendo, corrigi poterat, id nulla animadverſione puniebat: Mitioribus, autem ac fere ſalutaribus pœnis graviores temperare, & commutare ſolebat. Et ſacerdotes quidem, præſertim, qui animarum curæ præeſſent, non aperta animadverſione, ſed ſpiritali, privatoque in Seminarii ædes ad certos dies ſeceſſu, ne quid de eorum crimine populo ſuboleret, punire, atque emendare malebat. Aliquando ab ea, in qua deliquerant, ad aliam transferebat Eccleſiam, quo ſublata peccandi occaſione, nec imminuta eorum fama, atque exiſtimatione, reſipiſcerent, atque ad bonam mentem reverterentur. Ita fiebat, ut juſtitiæ zelum cum lenitate temperans, neque in delictis conniveret, neque ad vivum vulnera reſecaret, quo prudenti remedio, atque temperamento tamquam peritiſſimus animarum medicus complures in gravia prolapſos flagitia ad ſanitatem, & diſciplinæ cultum revocavit.

Jam vero in ea juſtitiæ parte, quam diſtributi-

butivam appellant, vix quidquam incumbere Epiſcopo gravius exiſtimabat, quam Eccleſiæ beneficiorum diſpenſationem, ac miniſtrorum inſtitutionem. Tanti in primis Parochorum delectum faciebat, quanti commiſſam ſibi a Deo Eccleſiam, animarumque pretium de manu ſua a Paſtorum Principe exquirendum. Itaque etſi neminem, niſi idoneum, integriſque ornatum moribus in Clerum admitteret, quem præterea optimis ſtudiis, ac ſeveriore diſciplina inſtituendum curabat; tamen ex eo ipſo genere, nonniſi probatiſſimum quemque animarum regimini præficiebat. Nulla apud eum perſonarum acceptio: non favore, non gratia, non humana ulla auctoritate, aut ratione ab ea mente dimovebatur: Inſtituti retinentiſſimus ſui, nec aliena admiſit umquam officia, neque ſua apud alium Epiſcopum interpoſuit, quo libera omnino in deligendis ſacrorum miniſtris eſſet collatori poteſtas. Illud Bernardi monitum: *Pro quo rogaris, ſit tibi ſuſpectus,* animo ejus infixum adeo hærebat, ut qui aliena commendatione ad ſacerdotia adniteretur, hoc ipſo repulſam ab eo ferret, atque haberetur indignus. Quod ita vulgo compertum omnibus erat, ut cum commendatitiis ad eum jam nemo adiret epiſtolis, quod eam rem ſibi quiſque impedimento fore magis, quam ſubſidio intellige-

ligebat, idque unum ſibi reliquum eſſe ſtatuebat, ut apud æquiſſimum meritorum æſtimatorem, ac Judicem aditum ſibi ad eccleſiaſtica munera vitæ integritate, doctrina, ac virtute muniret.

CAPUT XIII.

De animi conſtantia, & fortitudine.

JUſtitiæ zelum, ceteraſque Barbadici virtutes ea ſuſtentabat animi firmitas, atque conſtantia, qua præditum, animatumque eſſe oportet Epiſcopum, ut Eccleſiæ leges cuſtodiat, jura defendat, diſciplinam promoveat, licentiam coerceat, Clerum, Populumque in officio contineat. Ejus præſidio ita ſe ad labores aſſiduum, ad dura, & aſpera fortem, ad pericula impavidum, ad injurias patientem, ad illecebras voluptatum invictum præſtitit, ut ejus animum nec mollia, & blanda diſſolverent, nec ulla adverſa deiicerent. Ac primum, quod eſt difficillimum, adverſus perturbationes animi, cupiditateſque omnes pravas ſumma vi diu eſt colluctatus, quo eas non ſedaret modo, ſed ſubigeret, ac veluti injecto fræno coerceret. In tanta rerum gerendarum varietate homo in diverſa diſtractus, in id continenter vigilabat, ne ab iis veluti a domeſticis hoſtibus ex inſidiis caperetur.

retur. Quare natura cum eſſet ad iracundiam pronus, tam acri, ac diuturna contentione cum ea pugnavit, ut non domuerit modo, atque ſubegerit, ſed omnes radicum ejus fibras convulſerit, idque ſolum ex ea manſerit, quod erat neceſſarium ad exercitationem virtutis. Legem quoque membrorum legi mentis repugnantem, atque obſiſtentem jugi carnis afflictatione, vitæque aſperitate ita compreſſit, ut non ſolum a noxiis, ſed a conceſſis quoque delectationibus ſe ſe facile contineret. Corpus denique ita in ſervitutem redegerat, ut jam adverſus ſpiritum rebellionem moliri non auderet, parſque animi ſuperior inferioris motus a ratione abhorrentes in officio contineret.

Internis defunctum pugnis exteriores luctæ exceperunt; neque levia, nec pauca fuere, quæ virilem ejus animum exercuerunt certamina. Dies prope nullus in utroque Epiſcopatu illuxit, qui non angoris ei aliquid, moleſtiæ, atque acerbitatum attulerit. Ut primum ad diſciplinam reſtituendam, pravoſque mores reformandos adgreſſus eſt, velut in altum, æſtuoſumque mare delatus, variis pulſari fluctibus cœpit, ventiſque adverſis jactari: Graviſſimam in eum tempeſtatem excitarunt non laici modo, ſed ſacri quoque Ordinis homines, & qui Paſtoris optimi zelum, atque ſolicitudinem ſuſtentare

tare in primis, ac tueri debuiſſent. Obtrectationes, maledicta, calumniæ, vexationes adverſus illum non variæ modo, ſed graves etiam, ac diuturnæ fuerunt, ſic ut illud Pauli ad ſe referre non dubitaret: *Foris pugnæ, intus timores.* 2. *Cor.* 7. ℣. 5.

Quamquam a litibus, & controverſiis vir placidi ingenii vehementer abhorreret, infixumque ſibi animo eſſet cum nullo de re ſua judicio contendere; ad vindicanda tamen jamdiu perturbata Epiſcopalia jura, cauſam dicere, & ſui juris argumenta commonſtrare coactus eſt. Si de privato dumtaxat, quod ad ſe pertineret, negotio actum eſſet, cauſa cadere, ac de jure ſuo voluntarie decedere maluiſſet, quam forenſibus tricis implicari, atque animum a divinis rebus abſtrahere: Sed cum perſpiceret de auctoritate, ac juriſdictione agi, quæ res ad ſucceſſores quoque ſuos pertineret, decrevit omnia potius diſpendia, atque incommoda obire, quam Eccleſiæ, atque Epiſcopatus jura deſerere. Ita tamen cum acerrimis, obfirmatiſque adverſariis agendum putavit, ut omnem ineundæ concordiæ viam quæreret, & ipſe primum offerret, ſi privato poſſet res officio componi: verum recuſantibus illis, coercendos demum judicio, ac perſequi jus ſuum vel invitus exiſtimavit. Cauſæ interea bonitate, ac divina ope

confiſus graviſſimas vexationes forti animo, ſedato, & tranquillo ferebat; interque ſe, ac perſonam, quam gerebat, diſtinguens, non ad Gregorium, ſed ad Epiſcopum ea pertinere dicebat; Cumque tantis conflictaretur incommodis, nihil eorum prætermittebat, quæ ad ordinandam, componendamque Eccleſiam ſuam pertinerent.

In obeunda cum primis, atque luſtranda Diœceſi, lociſque adeundis magis abditis, vel inacceſſis nullo viarum incommodo, nulla tempeſtatis, imbrium, torrentium, æſtus, aut frigoris, inediæ, ac laborum vi deterritus umquam fuit, aut retardatus. Ubi de gregis ſalute, ac paſtorali cura ageretur, non intuebatur moleſtias, contemnebat difficultates, pericula, ac detrimenta nulla exhorrebat. Addebat hos animos firmiter concepta divinæ opis fiducia, quam præſentiſſimam ſibi in omni fere eventu ſentiebat; Huic uni propterea innixus, erecto, fortique animo ardua quæque, ac difficillima adoriebatur, ac de optimo rerum exitu tunc melius ſperabat, cum attenuata maxime ſpes humano judicio videretur. Ea cogitatione, eoque præſidio inter duros rerum anfractus, inter quotidianas moleſtias, acerbitates, & curas mirifice recreatus ad vim animi proferendam, ac ſuſtendandam accendebatur, eamdemque in proſpe-

Digitized by Google

proſperis, eamdem in adverſis præferebat oris tranquillitatem.

Hanc animi celſitudinem miratus aliquando Magnus Etruriæ Dux Coſimus III. hominem rogavit, qui fieret, ut in ſummas conjectus anguſtias, dum cœptis plerumque ſuis graviſſima obiicerentur incommoda, atque impedimenta: non tamen animum deſponderet, ſeſeque deiiceret, ſed ne commoveretur quidem? Cui Cardinalis, primum quærere reſpondit ſe, an res ad incrementum divinæ gloriæ, publicamque utilitatem conduceret, tum omnia in id ſtudia, ac diligentiam conferre: Quod ſi ob injectas difficultates ad exitum perduci non poſſe intelligeret, tum ſe indignum fateri, qui Deo hanc gloriam afferret: Utcumque demum res cederet, imperturbatam ſervare mentem, animumque ad alia pro Dei gloria capeſſenda comparatum. Ita nimirum divinæ voluntati ſe totum commiſerat, ut quo illa duceret, alacriter ſequeretur, nec aliud vellet ipſe quam quod Deo luberet.

In repentinis caſibus, atque in ipſo vitæ diſcrimine trepidantibus aliis ſolus ipſe timoris expers videbatur, atque ad erigendos dejectos animos plurimum voce, & exemplo valebat. Multis rem expertis, ut malis ne cederent, neve periculis examinarentur, ſatis fuit eum ha-

bere ducem, atque hortatorem, cujus rei exempla ſuis locis antea narravimus; Sed & pericula, & mortem ipſam ultro oppetere non dubitabat, ſi gregis ſalus id poſtularet. Invaſerat finitimas Italiæ Provincias epidemica lues, ac Patavio impendebat ejuſdem calamitatis periculum. Id ſedulo reputans amantiſſimus Paſtor Caroli Borromæi charitatem in omnem mali impendentis eventum emulari conſtituit. Itaque adjuncto ſibi delectorum Sacerdotum manipulo ita ſe comparavit, ut ſi civitatem morbus invaderet, curæ inſiſteret animorum, corporumque gregis, eique juvando operam, ac vitam quoque ſuam impenderet. Amicis porro, ac familiaribus eum a propoſito avocare nitentibus, cum alias ob cauſas, tum quod miniſtrorum inopia, ut jam Mediolanenſis ſub Carolo, tunc Patavina non laboraret Eccleſia, reponebat Gregorius, boni Paſtoris non eſſe gravi in diſcrimine gregis curam, atque cuſtodiam in alios transferre: propoſitum ſibi ad imitandum divini Paſtoris exemplum, qui uſque adeo oves ſuas dilexit, ut pro earum ſalute mortem obire non dubitarit. Avertit divina clementia, quod metuebatur, malum, ſed quamquam Barbadico defuerit extremi periculi ſubeundi occaſio voluntas certe non defuit.

CA-

CAPUT XIV.

De vitæ aſperitate, & caſtimonia.

PAr conſtantiæ, ac fortitudini temperantiæ laus fuit, qua corpus in ſervitutem redigere ſtuduit, ut extenuatis hoſtis externi viribus facilius interiorem ſubigeret, & domita, ac debellata caro jam nihil adverſus ſpiritum concupiſcere auderet. Nemo certe eorum, qui voluptati, & corpori ſerviunt, tanto illecebras omnes conſectatur ſtudio, quanto eas defugiebat Gregorius, quantoque ſenſuum caſtigationes complectebatur ardore. Ad eam, quam ſæpe commemoravimus, laborum tolerantiam, animi anxietates, & curas aſperrimam addidit quotidianæ vitæ rationem, quam mitigata nunquam ſeveritate ad mortem uſque retinuit. Cibi, & potus abſtinentiſſimus fuit; nam ſemel tantum reficiebatur in die communi triclinio cœnans cum domeſticis ſuis. Sub meridiem prandentibus aliis, paucis exſiccatæ vuæ acinis, tenuique panis fruſtulo vires corporis inſtaurabat, ſeu verius naturæ neceſſitatem fallebat: hujus porro abſtinentiæ eam obtendere rationem, cauſamque ſolebat, ut liberiorem ad pomeridiana negotia mentem afferret, ac paſtoralibus curis vacare poſſet impenſius.

Quotidianus ad ejus victum ſumtus quindecim non excedebat aſſes: raro carnes, viliores interdum piſces, olera identidem, ac legumina edebat. Dum iter ageret, unum ei ovum pro cœna erat; pomo, ac fruſtulo panis diei reliquum tranſigebat. Nullum paullo exquiſitioris ferculi, aut condimenti genus unquam indixit, communi cibo, eoque vulgari contentus. Nihil inter edendum conquerebatur, & ſi famulorum inſcitia, vel oſcitantia male cocta, conditaque pulmenta apponerentur, & vinum aliquando aceſcens præberetur. Cinerem perſæpe, clam omnibus cibo ingerebat, guſtumque ex abſtinentia jam fere habebat obtuſum.

Sacris Adventus, & Quadrageſimæ diebus, quamquam jam gravis ætate, ac laboribus fractus, rigidiore corpus extenuebat jejunio, atque a piſcibus quoque abſtinebat. Pridie vero feſtorum Deiparæ Virginis, aliorumque pervigiliis Sanctorum ſicco pane, dilutoque vino jejunium deffiniebat. Si quando menſæ lautius inſtructæ conviva adhibitus intereſſe cogeretur, ita ſe cohibebat, ut, quod de Nepotiano ſcribit Hyeronimus Epiſt. 3. *Et ſuperſtitionem ſugeret, & continentiam ſervaret*; Nam pane vix deguſtato, diuque verſatis, ac tantummodo libatis dapibus, ne abſtinentiam ceteri animadverterent, a menſa fere jejunus diſcedebat. Ne hau-

hauſtum quidem frigidæ arentibus faucibus concedere extra menſam, vel in magnis caloribus ſolebat.

Somnus ei ſemper breviſſimus fuit. Multas, priuſquam cubitum iret, horas orationi dabat, ac plerumque genibus nixus, quæ conſuetudo prominentes, duroſque callos poplitibus obduxerat. Diu ante lucem ad orandum ſurgebat, ſæpe etiam totas noctes vigiliis, & precibus extrahebat, cumque feſſis membris ſomnus obreperet, vel ſcamno innixus, vel capite in genua acclinato modicam quietem raptim carpebat.

Mira omnino inerat ei frigoris, æſtuſque patientia. Tum Bergomi, tum Patavii degens ſub cælo utique frigidiore, ſumma etiam hyeme ſæviente, omnem hypocauſti uſum ſibi interdixit, nec chirothecas, aut villoſas manicas ad frigus arcendum, mitigandumve adhibuit, quo demum ita eſt conflictatus, ut manum utramque contractam habuerit. Ubi vel exiguus prunæ batillus à familiaribus afferretur, rogarentque algentem ac trementem, ut lecti frigus vel leviter temperari permitteret, recuſabat omnino, dicebatque ſibi ſatis eſſe lucernæ ignem, miſſumque inde calorem cubiculo tepefaciendo ſufficere. In magnis æſtivis caloribus vel ſub ipſum meridiem obeundæ Diœceſis cauſa itineri ſe committebat. In urbe vero, quo catecheſim

in

in templis haberet, hora ipſa meridiana nullo prætento ad ſolis radios arcendos obice domo prodibat. Muſcas moleſtiſſimum animal a ſe abigere non ſolebat, cumque ejus manibus morbi, quem indicavimus, cauſa unguento perunctis confertim inſiderent, infenſos earum aculeos, diſſimulato doloris ſenſu, patientiſſime tolerabat.

Cubiculo habitabat pauperrime inſtructo, ut cænobitæ magis cella, quam Epiſcopi, & Cardinalis ſedes videretur. Nudi parietes, paucisve ornati Sanctorum imaginibus: anguſtum, durumque cubile, rudi culcitra, & cannabinis linteis ſtratum: brevis ad ſcribendum abacus, ſtraminea ſedes, ſcabellum ad genua flectenda, & librorum pluteus: Hæc univerſa Cardinalis ſupellex, præterea nihil. At neque in veſtibus mollior, ſibique indulgentior fuit. Interioribus obſoletis, attritis, ſuiſque plerumque manibus reconcinnatis, ac ſartis delectabatur. Sericas numquam, novas perraro admiſit, & Cardinalitias, quas primum induit, ad mortem uſque retinuit. Domi quoque S. Caroli exemplo ad muneris, perſonæque dignitatem Epiſcopali lineo, ac ſuperhumerali tectus incedebat.

A voluptatibus ita abhorruit, ac ſe continuit, ut ne honeſtis quidem ad animi levamentum uteretur. Quidquid temporis curis vacuum, ac laboribus eſſet, id omne aut lectioni dabat; ac

ac ſtudio, aut religioſorum hominum conſuetudini, deque vita ſpirituali collocutionibus. Si rus aliquando concederet, non id recreandi ſe cauſa, ſed ſecedendi, ac Deo vacandi faciebat; Nam ibi ne domo quidem prodibat, ſed mentem colligens externis curis diſtractam, in cæleſtium rerum commentationem ſe totum conferebat. Nullo oculos ſpectaculo, objectiſque rerum pulcherrimarum illecebris, nulla rerum novarum aures notitia oblectabat, cumque muſicen ab adoleſcentia coluiſſet, ſeque in eam natura propenſum ſentiret, poſtea neglexit omnino, ac, ne ullam ex ipſa caperet oblectationem, a ſacris quoque modulationibus, & cantilenis abſtinebat.

Nec delicias tantum ſibi interdixit, ac voluptates, ſed inflictis ultro pœnis, & cruciamentis duriſſime corpus exercebat. Crebris intempeſta nocte flagellationibus terga cædebat; ſetoſo pectus, & ſcapulas contegebat cilicio; ferrea acutis hamulis catena lumbis adſtricta ita ſe quotidie torquebat, ut ex doloris ſenſu animi deliquio interdum laboraret, cujus rei cauſa demum a familiaribus comperta, medicorum juſſu ab eo cruciatu abſtinere compulſus eſt. Et quamquam dum viveret, quam poſſet, diligentiſſime celaret hæc omnibus, detecta eſt tamen in defuncti corpore, dum curaretur, ejus vitæ aſperitas, veſtigiis in eo apparentibus flagellorum, inſtru-

inſtrumentorumque, quibus ſe macerare ſolebat; tum ovi magnitudinem referente in mamilla contuſione, quæ ſaxo percuſſum pectus indicabat.

Cum morbo aliquo corriperetur, principio diſſimulabat, ac nihil de quotidiana vitæ, laborumque ratione remittebat. Plerumque nonniſi tertia accedente febri lecto decumbebat, ubi ad multas quoque horas, nequidquam reclamantibus medicis, ac familiaribus, negotiis veluti ſanus vacabat. Jam ſi quadrageſimale jejunium febri laborantem offendiſſet, ne Eccleſiæ ſibi legem relaxaret, primis diebus ſolo juſculo hordeaceo ſe ſuſtentabat. Non tamen ſe medicorum præſcripto difficilem præbebat, dicto audiens, ſi carnibus uti juberent; vix autem depulſa febri, ad inſtitutum redibat. Nihil æger ferebat gravius, aut moleſtius, quam ſe diligenter, ac molliter curari: Contra vero numquam aut morbi acerbitatem, aut medentium, vel miniſtrantium negligentiam querebatur; quin & beneficii cujuſdam loco habere ſe morbum dicebat, nam quo tempore lecto jaceret, feriari ſibi quodammodo, atque a curis vacare omnibus, ſibique uni indulgere poſſe videbatur.

Ea porro vitæ aſperitate, tantoque ſubigendi corporis ſtudio id eſt aſſecutus, ut illud animo præſtaret innoxium, ac nullam fere ſentiret

tiret effrænatæ carnis moleſtiam, àc rebellionem. Nihilo tamen minus ad cuſtodiendam, tuendamque mentis, & corporis integritatem non caſtior erat, quam cautior, atque in ſenſus omnes perpetuo vigil. Fœminarum aſpectum, nedum colloquia, & conſortia omnino vitabat; quod ſi pro munere ſuo audire aliquam cogeretur, non ſine teſtibus eam admiſſam, quam paucisſimis expediebat. Vel ipſum horrebat impudicitiæ nomen, ac ne proprio rei obſcœnæ vocabulo os caſtiſſimum inquinaret, verborum circuitu ejus generis peccata exprimebat. Pudoris, ac verecundiæ tenax adeo fuit, ut ſuum ipſe corpus aſpicere non auderet, ejuſque intima veſtiendi, exuendique cauſa familiarium opera, & manu quàm fieri minime poſſet uteretur. Tantus erat pudicitiæ amor, ut quam colebat ipſe diligentiſſime, eamdem inſerere in ceteris vehementer optaret. Hanc a domeſticis, & familiaribus ita exigebat, ut nihil laſcivum, ac petulans in eorum dictis, factiſve toleraret. Si quis eo in genere laberetur, domo, & familia ſtatim excedere jubebatur. Ab univerſa vero diœceſi quo impudicitiæ occaſiones exterminaret, atque convelleret, ſeveriſſima in concubinarios edicta tulit, choreas, profanos amores, virorumque cum fœminis conſortia omni zelo, & contentione ſemper

per eſt inſectatus: utrumque ſexum in templis loco disjunxit, fœminas vero immodeſte comptas a ſynaxi prohibuit, atque ab altari rejecit. Ad id vitium profligandum mentis, animique vim omnem exeruit, quo caſtos in clerum, populumque mores induceret, ac propagaret. Virginitatis florem integrum, illibatumque ad mortem uſque ſervaſſe haud temere creditum, ac memoriæ proditum eſt; Nam rei fidem minime dubiam ab illius obitu reddidere, qui ſanctiſſimi Cardinalis conſcientiam dum viveret moderati ſunt, ejuſque intimos omnes animi receſſus ac latebras nudas, & apertas ſibi habuere.

CAPUT XV.

De animi modeſtia, ac demiſſione.

EArum, quas hactenus perſecuti ſumus, Barbadici virtutum magni veluti ædificii baſis; ac fundamentum chriſtiana humilitas fuit, actionum, cogitationumque ejus omnium comes, moderatrix, & cuſtos. Altas adeo in ejus animo radices egerat ea virtus, ut non modo ſe nihili prorſus haberet, ſed qui gradus modeſtiæ, ac demiſſionis chriſtianæ ſupremus, atque perfectior ab interioris vitæ magiſtris haberi ſolet, contemni ſe quoque, deſpicique ab om-

omnibus vehementer optaret, & palam contemptui habitus lætaretur quam maxime, atque exultaret. Ac de ornamentis quidem, ſeu bonis extra ſe poſitis hanc alte opinionem imbiberat, ſibi ad ſempiterna, atque immortalia bona condito nihil cogitandum minus, quam de rerum humanarum magnitudine, atque ſplendore. Opes propterea, dignitates, honores, ac titulos non modo ſpernebat ut vanitates, & inſanias falſas, ſed horrebat etiam, ac defugiebat veluti ſempiternæ impedimenta ſalutis. Ab iis tamen quam qui maxime averſum honores ultro ſunt inſequuti, atque invitum, & repugnantem e privatæ vitæ latebris in publicam Eccleſiæ lucem eduxerunt. Sed quando divino conſilio eo adductum ſe vidit, ut paſtorale onus ſubire cogeretur, magis trepidavit de merito, quam placeret ſibi de honore. Quam Deo redditurus eſſet de grege rationem ſedulo reputans, ea torquebatur identidem cogitatione, ſe in magno verſari æternæ damnationis periculo, vel ob ea dumtaxat, quæ in paſtorali cura negligenter omitteret. Et quamquam irreprehenſibilis vitæ innocentia, & ſanctitate, optimique Paſtoris vigilantia non exemplo tantum omnibus eſſet, ſed etiam admirationi, ſibi tamen uni, quæ erat hominis humilitas, veluti iners, ineptuſque numquam ſatisfaciebat.

bat. Inter hos animi motus abdicandi ſe Epiſcopatu non ſemel conſilium cepit, quo vitæ ſuæ rationes diligentius componeret, animumque ab omni exteriore cura ſolutum facilius ad ſola ſempiterna traduceret. Ab ea tamen deliberatione gravium deductus auctoritate virorum e ſtatione ſua non deceſſit, ſed Dei voluntati obſequutus Epiſcopalem dignitatem in ſuæ aliorumque ſalutis inſtrumentum convertit.

Romana vero purpura decoratus, eaque dignitate auctus quæ uno tantum gradu abeſt a ſummo rerum humanarum faſtigio, dolere, ac conqueri immerenti, ineptoque, ut ſibi videbatur, delatam, ac tolerare magis quam libenter ſuſtinere eminentis gradus ſplendorem. Ita enim ſtatuerat apud ſe; præter externam, quam Cardinalatus ingerit oculis, ſpeciem, in ſe nihil eſſe virtutis, demtiſque ampliſſimæ dignitatis inſigniis viliorem ſe ipſo reperiri neminem poſſe. Quapropter iis ſe comparare ſolebat Orphanotrophii Veneti pueris, qui purpurati per urbem prodeunt, & tamen omnibus fortunæ bonis deſtituti ſunt. Summo itaque in loco poſitus infra æſtimationem omnium ſe metiens, eadem a purpuræ acceſſione, qua antea, de ſe demiſſione ſentiebat. Idem Cardinalis, qui Epiſcopus, eadem in moribus comitas, atque facilitas, in famulis, & comitatu mo-

modeſtia, in victu frugalitas, in veſtibus, in ſupellectili, in cultu, & apparatu univerſo cognata humilitati paupertas, & nihil omnino, quod non ſimplicitatem, ac vanitatum contemtum præſeferret.

Sed quod rari admodum, inuſitatique exempli eſt, de ſe numquam abjectius ſenſit, quam cum digniſſimus haberetur ab omnibus, ac prædicaretur, qui ſupremam in terris, ac Deo proximam ſedem impleret. Nam conſpirantibus in eum, diuque obfirmatis Cardinalium ſuffragiis, quo ſummum ei Pontificatum deferrent, conſtanter obſtitit, nec adduci umquam potuit, ut illorum de ſe judicio aſſentiretur. Sic quam hominum vulgus ſummam æſtimare ſolet in terris gloriam, atque felicitatem, tanto a ſe Gregorius propulſare conatus eſt ſtudio, quanto ambitioſus nemo eam deperiret, aut perſequeretur. Ut vero ab ejus aſſequutionis periculo abductum, expeditumque ſe vidit, tantam conſequutus eſt lætitiam, tranquillitatem, & pacem, ut ex vehementiſſima tamquam fluctuatione, & ſalo emerſus, placidum, tutumque portum ſe denique nactum eſſe profiteretur.

Hæc in ore omnium cum verſarentur, ejuſque virtutum fama late pervagaretur, ubique fere vulgoque ut vir ſanctiſſimus ſuſpiciebatur,

eoque jam nomine celebrari, appellarique conſueverat. Sed contemtor ille ſui, ac reprehenſor aſſiduus id ægerrime ferens querebatur magno eos in errore verſari, qui hominem nihili, ineptum Epiſcopum, ac peccatorum maximum tanti facerent, ac prædicarent. Teſtabatur nec ſine lacrymis ſe ab ea officii, vitæque perfectione longiſſime abeſſe, quam & Epiſcopalis muneris ratio, & Cardinalatus dignitas poſtularet: In negligentiæ quoque ſuæ culpam rejiciebat quæcumque in Diœceſi exiſterent ſcandala, vel admitterentur flagitia; ingratiſſimum quippe hominum ſe eſſe affirmabat, qui innumeris a Deo cumulatus, ac fere obrutus beneficiis vicem ei nullam grati animi retuliſſet: Tum illud addebat, formidare ſe vehementer, ac tantum non deſperare de propria ſalute, quod non ſuis modo, ſed alienis etiam obſtrictus peccatis, de iis omnibus in jus vocandus a Deo eſſet, rationem pro ſingulis redditurus. Quare cum voce, tum literis interpellare omnes, rogareque ſolebat, ut vitæ ſuæ in melius converſionem a Deo peterent, ut bene tandem ſibi mori contingeret. Hi porro ſenſus, hæc verba non ex uſitata quadam modeſtiæ, ac religionis formula, ſed ex intimo cordis ſinu, alteque infixa animo pravitatis ſuæ opinione prodibant; quod cum in vita ſæpe, tum etiam

pro-

proxime ad mortem, quæ vitæ plerumque ſpeculum eſſe ſolet, apertius declaravit. Et quamquam conſcientia foret adeo religioſa, ac prope anxia, ut vel ipſam exhorreſceret peccati ſpeciem, ac vel minimam in ſe labem diſcuteret, ac pervideret, orabat tamen omnes, atque obteſtabatur, ne taciti errata ſua diſſimularent, ac præterirent. Monitores præterea duos ſibi conſtituit, ut ſi quam officii, ac paſtoralis diligentiæ omiſſionem, vel quidpiam aliud minus rectum, accuratumque in eo deprehenderent, libere objicerent, atque corrigerent; Qui vero ipſum vel de minimis emendandis admonuiſſent, eos diligebat impenſius: contra vero parum iis fidebat, qui omnia ejus dicta, vel facta adprobarent.

Hominum laudes, & plauſus quam quod maxime averſabatur, atque in partem ſeſe omnem vertebat, quo eas declinaret, atque defugeret. De ſe, rebuſque ſuis parce admodum, ac fere nunquam loquebatur, ingeſtamque ab aliis earum commemorationem abrumpebat, vel alio de induſtria ſermonem detorquebat. Ædificiis a ſe magnifice excitatis, operibuſve præclare inſtitutis nullum addi monumentum patiebatur, quo manaret ad poſteros beneficii, ac nominis ejus memoria. Quare cum gentilitium Familiæ inſigne ſubjecto in ejus commendationem diſti-

cho Seminarii muris appoſitum offendiſſet, amoveri protinus juſſit, atque in ejus locum ſubſtitui D. Caroli Borromæi loci tutelaris imaginem.

Quibus honoris, ac dignitatis gradu præcellebat, iis ſe modeſtiſſime æquare non dubitabat; inferiores autem, & qui ſub ejus poteſtate eſſent, benigne adeo, blandeque accipere, ac compellare ſolebat, ut non præeſſe, ac præcipere illis, ſed beneficium poſtulare, ac recipere videretur. Ne tamen virtutis modum excederet, facilitatem hanc, comitatemque gravitate quadam temperabat, nec committebat, ut chriſtianæ abjectionis ſtudium quidquam de auctoritate detraheret, atque in contemtum cederet dignitatis.

Pauperum in primis, infirmorumque hominum delectabatur conſortio. Nihil illi jucundius, quam cum viliora ægrotantium obiret tuguria, ut jacentibus, & cum morte luctantibus ſuprema afferret religionis ſubſidia. Ruſticanæ genti in vicis, & pagis, rudi, abjectæque plebi chriſtianis præceptis inſtituendæ operam in templis cum daret aſſiduam, ad eorum ſe ingenium, & mores mirifice accommodabat. Pueris quoque, ac puellis chriſtianæ fidei elementis tradendis incredibili alacritate, & patientia ad horas perſtabat. In id operis diligentiſſime intentum cum ſemel, iterumque,

mira-

miratus eſſet, qui tunc Patavii agebat, hæreticus quidam haud infimæ notæ vir, tanta Cardinalis demiſſione, & charitate commotus, facere demum non potuit, quin ejuratis erroribus ad Romana ſacra tranſiret.

CAPUT XVI.

De Prophetiæ dono, ac miraculorum gratia adhuc viventi Gregorio collatis.

AD egregias, quas hactenus commemoravimus, Barbadici virtutes acceſſere ſupernaturalia dona, quibus illuſtres ſanctitate viri clareſcere aliquando ſolent, eorumque propterea cultus, & fama latius propagari. In maximis porro donis, quo nomine veniunt quæcumque ad gratias pertinent gratis datas, nullum cenſeri luculentius debet, quam certa futurorum prænunciatio, rerumque mirabilium, ac ſupra naturæ vires effectrix virtus, quo ſane utroque præſtitiſſe Gregorium publicis monumentis, ac tabulis conſignatum eſt. Ac divino quidem numine afflatus non pauca ille aut multo poſt futura rerum eventa, aut occulta, atque ab omnium conſpectu remota non cognovit modo, ac præſenſit, ſed clariſſime, palam, ac ſine ullo errore monſtravit. Mortem cumprimis ſuam deſignata die, atque hora longe

ante præſcivit, ac ſine hæſitatione ulla prædixit, uti paulo infra narrabimus. Sed & aliorum quoque vitæ exitum, ejuſque definitum tempus, & modum adeo clare cognoviſſe antea conſtat, ac ſi ſub oculis habuiſſet.

Treſti dum moraretur paſtoralis cauſa viſitationis, in Ateſtinum oppidum evocatus eſt, ut Helenæ Momolæ Sacerdotis Joſephi amitæ jam omnium ſententia cum morte luctanti epiſcopalem benedictionem impertiret. Profectus ad oppidum ægrotantem inviſit, fuſiſque ſuper eam precationibus, negat illam eo tempore morituram, ac Joſephum ſecum abducit. Decima quinta jam inde fluxerat dies, poſtquam nihil de illa nunciatum erat; cum ex improviſo Cardinalis Joſephum ne opinantem quidem admonet, ut domum quam citiſſime revertatur, amitæque adſit proxima nocte morituræ; Ac vaticinium quidem triſtis confirmavit eventus.

Græcus adoleſcens Patavii agens ſtudiorum cauſa ab Anglo quodam pecunia, & conſiliis adductus fuerat, ut in Angliam migrare ſtatueret operam ſtudiis daturus in Oxonienſi Collegio recens inſtituto. Ut incautum, ſeductumque juvenem a ſententia revocaret, ac religionis corrumpendæ periculo eriperet, nihil non egit Gregorius, at fruſtra; Nam poſt acceptam a Cardinali pecuniam Anglo reſtituendam, pro-

promiſſis non ſtetit. Tunc Cardinalis: *Illudere,* (inquit) *nobis vult ille; at Deus non irridetur*: Non multo poſt ab eodem Anglo, coorta inter eos rixa, Græcus adoleſcens enſe transfoſſus miſerrime occubuit, nec vanam fuiſſe Cardinalis præſentionem oſtendit.

Sacerdotem e Linorum familia numeris omnibus abſolutum, ac proſpera tunc utentem valetudine Fontis frigidi Sacerdotio cura animarum affecto dum Cardinalis præficeret: *Doleo,* (inquit) *eum a me Paſtorem nunc deligi, qui brevi admodum tempore oves ſuas paſcet, ac reget.* Dicto fidem rei fecit eventus; Nam primo poſt initam Parœciam menſe diem ille ſuum clauſit ſupremum.

Aliis vero nonnullis in ſummo, certoque vitæ diſcrimine conſtitutis longioris ævi ſpatium divinitus prænunciavit. Carolo Raſpi mercatori Patavino maligna febri, ac lethali eryſipelate in capite laboranti cum in extremis jam poſito, atque a Medicis conclamato benedictionem Gregorius impertiſſet: *Age,* inquit, *gratias Deo, non enim ex hoc morbo morieris?* atque ille quidem brevi convaluit.

Franciſco Simontagio, quo in Diœceſi obeunda itineris comite, ac duce uſus aliquando fuerat Cardinalis, magnum prædixit imminere vitæ periculum, quod tamen divina ope eſſet

evaſurus. Non multo poſt cum Brentæ flumen tranare vellet, equo delapſus, ejuſque ſtapia implicitis pedibus aquarum mole obrutus, profundo gurgite jam mergebatur, quum repente equus, & ipſe ex aquis undique ſuperantibus emerſit, atque in adverſam fluminis ripam, cunctis admirantibus, incolumis, ac ſoſpes evaſit.

Nec minus certa fuere, quæ de occultis animorum ſenſibus, remotiſque loco, ac tempore rebus oracula fudit. Enixis Cardinalem urgebat precibus Seminarii Patavini Præfectus, ut Sacerdotem quemdam eccleſiaſtico beneficio donaret. At Gregorius, occultam in eo ad carnis vitia propenſionem divinitus cognoſcens, negavit. Non multo poſt in grave ejus generis crimen prolapſus ille, æquiſſimum Cardinalis judicium, ac minime falſam præſenſionem ejuſdem probavit.

Dum Bergomi Epiſcopus eſſet, viro nobili diu inimicitiis variis implicato, atque a Sacramentis alieno peſſimam impendere mortem denunciavit, niſi quam primum ad concordiam, & ſanitatem rediret. Paucis poſt diebus lethali vulnere accepto, Sacramentis omnibus deſtitutus, quam Cardinalis prædixerat, mortem obfirmatus ille peccator oppetiit.

Felicior alter vir nobilis fuit, quem gravium flagitiorum cœno per quindecim annos hærentem

tem nullo emendandæ vitæ propoſito Cardinalis noverat. Gabrielem ab Utino Capuccinum concionatorem, qui mane in oppido Treſtenſi concionem habuerat, rogavit Gregorius, ut præter morem ad veſperam ejuſdem diei iterum concionaretur, conſecuturus, ut ſibi quidem ſpes erat, magni peccatoris converſionem. Ingreſſus fortuito templum maximus ille peccator concionem excepit, qua vix audita, divino lumine colluſtratus, anteactæ vitæ noxas ſalutari confeſsione ſtatim expiavit, ac repente in novum hominem mutatus eſt.

Vaticinii quoque plenum fuit, quod quinquennio antequam e vivis excederet, Georgium Cardinalem Cornelium ſucceſſorem ſibi in Patavina Sede futurum non obſcure prænunciavit: Nec diſsimile illud fuit, quo poſt mortem Clementis X. Pont. Max. Romam contendens creandi novi Pontificis cauſa, nonnullis de ſucceſſore ſciſcitantibus, Benedictum Odeſchalcum ſine ulla prorſus hæſitatione eligendum prædixit. Sed de præſenſionibus, ac vaticiniis, quorum plura alia referri poſſent, fortaſſe ſatis; Jam quæ Deus Gregorii prece, dum viveret, mirabilia egerit, exſequamur. Pauca quidem ejus ope patrata miracula in publicas tabulas relata ſunt, vel quod ea Gregorius pro ſuo humilitatis ſtudio latere voluerit, vel quod a te-

ſtibus

ſtibus vitam, virtuteſque ejus cum primis enarrantibus, ea ut minus ad cauſæ præſidium neceſſaria,, ſilentio preſſa ſint, illuſtriora tamen ex ipſis nonnulla ſubjiciemus, quæ eo deprecante eveniſſe compertum eſt.

Dum ad clathros Monaſterii S Viti de nova Antiſtita eligenda ſacrarum virginum ſuffragia exploraret, mulier quædam Lucia nomine nervorum contractione, ut omnibus notum erat, laborans Gregorio ſe ſtitit, petenſque eleemoſynam in genua procubuit. Ad ſe erigendam impotentem famulos advocavit, ut juvarent, at illorum nemo præſto fuit. Tum Gregorius ipſe jacentem erigere cœpit, ac manibus ſuſtentare ſuis. Rem plane admirandam! Vix eam contigit, perinde ac ſi divina virtus ex eo fluxiſſet, Petri ad ſpecioſam templi portam renovavit exemplum; nam ſtatim extentis, ſolutiſque nervis mulier convaluit, abjectiſque fulcris ſponte proceſſit, Deumque mirabilem in Gregorio prædicavit.

Patavii ſoror Corona Juſtina Converſa Monaſterii Ordinis S. Benedicti, tum Comitiſſa Eliſabeth Fraſia quartana febri jamdiu conflictabantur; ſed poſtulata, acceptaque a Gregorio benedictione, priſtinæ, ac ſtabili ſanitati utraque extemplo reſtituta eſt.

Parocho S. Mariæ de Nonio (cujus eſt nomen

men a teſtibus prætermiſſum) atque Apolloniæ Zuffiæ, cum ille gravi, hæc diuturna per anni ſpatium febri laboraſſent, eadem Gregorii benedictione reddita ſalus integra repente fuit.

Romæ dum ageret Cardinalis, mulier inſanabili carcinomatis morbo in pectore affecta, prætereunti extra domum occurrens bonæ ſpei, fiduciæque plena veſtem ejus tetigit, & ſtatim vi morbi ſublata, omnique deleto mali veſtigio priſtinam valetudinem prorſus recuperavit.

Cum eſſet Patavii calamitoſum ſiccitate Cœlum, Gregorius fuſis ad Deum precibus tantam repente, ut prænuntiaverat, imbrium copiam impetravit, ut ea exhilarati cives maximas Deo, & Sanctiſſimo Antiſtiti gratias agere non ceſſarent.

Sed illuſtriora ceteris duo ſunt, quæ a juratis teſtibus in tabulas relata ſubiicimus. In Seminario Patavino tres fulmine icti jacebant adoleſcentes ſenſibus deſtituti, quorum unus Jacobus Brunatius nomine cum nulla ederet vitæ ſigna interiiſſe eum jam omnibus perſuaſum erat. Acceſſit Gregorius, & ſigno crucis ſuper jacentes, exanimeſque adhibito, revixit, qui mortuus habebatur, aliique duo protinus convaluerunt.

Nec mirabile minus alterum fuit. Cum luſtrandæ Diœceſis cauſa iter haberet, eique pro-

proxime præirent familiares nonnulli, divulſum ex improviſo e proximo monte immane ſaxum jam præceps in prætereuntes ruebat; Ut periculum animadvertit Gregorius, ſignum crucis adhibuit, maximoque prodigio factum eſt, ut ſaxea moles in aere diſciſſa tranſverſa abierit, longeque a ſubjectis tranſeuntibus, quos opprimi neceſſe erat, corruerit. Nemo certe unus fuit, qui ſtupore defixus divinam non prædicaverit in Gregorio virtutem, ac mutatam ejus ope naturæ legem, qua verticali motu rupes caſura, viſa quodammodo fuerit ſuæ gravitatis oblita.

CAPUT XVII.

Qua fuerit dum viveret exiſtimatione, & fama virtutum.

QUamquam aſſiduo humilitatis ſtudio in id Gregorius curam omnem conferret, ut abs ſe præclare geſta occultaret, virtuteſque ſuas obrueret tenebris, emicans tamen ex ipſis ſplendor intuentium oculos ita rapiebat, ut invito quoque, ac repugnanti maximam conciliaret ſanctitatis exiſtimationem, & famam. Neque vero plebeii dumtaxat, ac vulgi homines, quorum eſt plerumque fallax de vera ſanctimonia, virtuteque judicium, ſed gra-

graves in primis omnium ordinum viri, atque æſtimatores rerum æquiſſimi mirifice eum obſervabant, ac ſuſpiciebant, unaque erat omnium vox, Barbadicum Epiſcopum, & Cardinalem ſanctiſſimum vivam eſſe Caroli Borromæi imaginem, hujus vitæ, actionumque tamquam colore, ac ſimilitudine prorſus expreſſam. Nec Bergomatum dumtaxat, ac Patavinorum, quorum ille Epiſcopus fuit, ſed Italorum omnium ea erat opinio, tum Helvetios, Germanos, Gallos, Batavos, exteroſque alios ita pervaſerat, ut apud eas quoque gentes Gregorii nomen, & virtus effuſe celebrarentur. Quam magnificis vero ſenſibus inſtituto poſt ejus mortem de ipſius ſanctitate judicio ii ſubſcripſerint, qui adhuc viventem cognoverant, perſequi hujus loci non eſt. Tam multi ſane in actis publicis exhibentur ſive vitæ, ſive doctrinæ, ſive dignitatis laude conſpicui ejus ſanctimoniæ teſtes, ut obruere numero legentem poſſint, ſi quis percenſere ſingulos velit.

Ac primo quidem tot ejus ſanctitatis non teſtes modo, ſed admiratores fuerunt, ac præcones, quotquot in familiari ejus conſuetudine ad annos complures verſati ſunt. Iis nimirum Gregorii vitam, & mores ex propinquo intuentibus, ac ſingula fere verba, actaque illius omnia accurate expendentibus nihil occurrebat,

quod

quod virtutem non redoleret eximiam, atque innocentiſſimæ non præferret vitæ rationem; Habet enim hoc virtus ſumma, ut aſſuetudine, convictuque, tamquam attritu ſuavis odor, melius ſentiatur. Idipſum Bergomates, ac Patavini, quibus diu præfuit, cum facile, probeque ſenſiſſent, effuſis laudibus Epiſcopum ſuum chriſtianæ pietatis columen, diſciplinæ inſtauratorem, charitatis formam, pauperum patrem, veri, abſolutique Paſtoris imaginem, virtutum omnium exemplar prædicare ſolebant. Fuere quidem nonnulli, quorum vitia cum paſtorali zelo inſectaretur, aut epiſcopalia jura adverſus illos tueretur, eidem oppido infenſi omnia illius dicta, vel facta perverſe, ac livide ſugillantes, ſanctiſſimi Epiſcopi nomen, & famam inique proſcinderent, atque traducerent. Hos tamen falſæ, ac præjudicatæ opinionis tempus, & veritas ita coarguerunt, ut eos pravi judicii, atque erroris non puduerit modo, ſed etiam pœnituerit ſui, verſaque in admirationem malignitate livoris, Barbadici innocentiæ, & ſanctitatis teſtes haud quaquam ſuſpecti, & laudatores præcipui fuerint.

Jam vero externi quam præclare, ac magnifice de eo ſentirent, ac loquerentur, paucis enarrare difficile eſt. Vel ipſi hæretici homines, qui Eccleſiaſticorum famæ in primis, ac nomini

ni infenſi eſſe ſolent, non ſolum in eo nihil, quod carpere, ac vellicare poſſent, invenerunt umquam, ſed multa, quæ mirarentur, ac prædicarent ſe aut vidiſſe, aut de ipſo audiiſſe palam teſtati ſunt, atque ii cum primis, qui mercaturæ cauſa Patavium ventitabant. Eorum neſcio quis Genevenſis, cum de rebus divinis pro concione dicentem Cardinalem audiiſſet: *Sanctitati illius*, inquit, *hæc ſane quam audivimus reſpondet oratio*. Alter Anglus. *Cupio inquit e tanti Cardinalis os, vultumque cognoſcere, cujus eximiæ ſanctitatis ſama jam loca omnia peragravit*. Batavi Bibliopolæ cum de coemptis ab ipſo libris ad eum ſcriberent, illius ſe virtutum fama, ac ſplendore mirifice captos declarabant. Fuerunt quoque, qui dicerent, tantam eſſe apud Helvetios Barbadici celebritatem, ut ſi de una, ac vera religione differentem aliquando audirent, facile omnes ad ſocietatem acceſſuri viderentur catholicorum.

Quod ſi tanta ſui exiſtimatione hæreticorum animos Gregorii virtus compleverat, quid de catholicis putandum erit, atque dicendum? Magna ſane omnium, vel ſummorum Principum, Cardinalium, ac Romanorum Pontificum fuit in eo ſuſpiciendo, celebrandoque conſenſio. Coſimus III. Magnus Etruriæ Dux, Raynaldus Eſtenſis primum S. R. E. Cardinalis, dein-

deinde 'Mutinenſium Dux, Guillelmus Neoburgenſis Palatinus Elector, hujus liberi, aliique Germaniæ Principes ad ejus ſe amicitiam adjungere, eamque tueri omni officiorum genere curabant. Ac Coſimus quidem Mediceus, Princeps cum aliis nominibus, tum chriſtianæ pietatis laude in primis clarus, magnis eum honoris, ac reverentiæ ſignificationibus ſemper eſt proſequutus. Crebras ad eum literas manu ſua ſcriptas dare conſueverat, benevolentiæ illas quidem, atque humanitatis plenas, ſed quæ præterea ſingularem quamdam erga ſanctiſſimum Cardinalem venerationem præferrent; Nam orationis, conſilii, monitorumque ipſius demiſſe, ac ſuppliciter poſtulare ſolebat auxilia. Ab eo Romam profecturo, ut Florentiam ad ſe in hoſpitium diverteret, multis aliquando precibus impetravit; tum eum ut ſanctum alloqui, ejuſque res perinde, ac Sanctorum reliquias intueri, colere, exoſculari. Eo cum veniſſet Gregorius Anno 1689. accidit, ut illius crepidas in cubiculo, quo exceptus fuerat, ſervi oblivioſi relinquerent. Has Coſimus, ut Cardinalis Florentia exceſſit, repertas, religione quadam primum exoſculatus, tum holoſerico involutas per cubicularium concitato equo ad eum tranſmiſit, juſſitque, ut reddens diceret, Etruriæ Ducem plane intelli-

gere

gere moleſtum Barbadico futurum, ſi novas emere deberet, quod inde egenis detrimenti fore arbitraretur. Is idem præterea Princeps ſupremum militaris ordinis S. Stephani magiſtratum initurus Barbadicum e Romanis Comitiis rediturum rogatum voluit, ut Florentiam tranſire ne gravaretur, ut auream Crucem, & cetera illius dignitatis inſignia benediceret, ſibique ſolemni ritu conferret.

Nec religioſiſſimus ille Princeps dumtaxat, ſed plerique alii omnium ætatum, atque ordinum Barbadici rerum reliquias expetere, cupideque arripere, quibuſcumque ipſe fuerat uſus, quæque ille vel attigiſſet, & contrectaſſet, atque hujuſmodi res maximi facere, & cum religione diligentiſſime cuſtodire conſueverant. Itaque ſi per urbem incederet, turmatim eum obſidere; quacumque tranſiret, cupide ad eum accurrere, ut viderent, ut benedicerentur, ut ejus veſtes contingere poſſent, atque oſculari: Si ſolemni ritu ſacra faceret, pileolum ejuſdem rubrum ſubtrahere, ſi pranderet, quod ei panis ſupererat, ſi ſcriberet, epiſtolas, chartarumque ſegmenta, ſi hoſpitio reciperetur, ſtrati, quo cubaverat, linteamina capere, ac veluti ſacra habere, & certiſſima ad morbos remedia adhibere. Et erat cur tanti fierent, ſæpe enim hujuſmodi rerum contactum

prodigia ſunt conſequuta. Nec defuere complures, qui adhuc viventis imagines vel coloribus pictas, vel ære inciſas ſtudioſiſſime quærerent, eodemque loco haberent, quo Beatorum effigies.

Quæ autem fuerit S. R. E. Cardinalium mentibus alte infixa de Gregorii virtute perſuaſio, cum aliis multis, tum hoc uno conjici poteſt, quod de illo in ſummum Pontificem eligendo ſemel, iterumque magna fere omnium conſenſione cepta a pleriſque deliberatio fuit. Qui ejus ſanctitatem præcipua honoris ſignificatione coluerunt, memorantur in primis Colloredus, Nigronius, Acciajolus, M. A. Barbadicus, Urſinus, Colonitzius, Albanus, Pallavicinus, uterque Chiſius, Salazarius, Aguirre, Noriſius, Etræus, aliique per id temporis ſacri Collegii præſtantiores, ac ſplendidiſſima Eccleſiæ lumina. Ex his Colloredus, Nigronius, Barbadicus, Acciajolus, graviſſimum de ſanctitate Gregorii jurejurando teſtimonium dixere. Neque prætereundum nobis eſt, quod Coſmas Bandinus Apoſtolici Proceſſus Veneti teſtis memoriæ prodiit, Cardinalem Nigronium Roma neſcio quo profecturum ad Gregorium adiiſſe, eumque poſitis humi genibus, ut ſibi bene a Deo precaretur etiam, atque etiam obteſtatum eſſe; Cumque Gregorius, qua erat humi-

humilitate, id facere recuſaret: *Abs te*, inquit, *Nigronius, non diſcedam, niſi benedixeris mihi*. Id Urſinus etiam magnum illud Prædicatorum familiæ, immo Eccleſiæ univerſæ decus, ac lumen, qui deinde, aſſumto Benedicti XIII. nomine, Pontifex Maximus creatus eſt, a Gregorio demiſſe, enixeque flagitavit; Cumque id ſe præſtare nullo modo poſſe affirmaret Gregorius, quod in Palatio Apoſtolico tunc verſaretur: *Id te ut facias*, (Urſinus dixit) *veluti privatus ſacerdos, ſi minus licet ut Cardinali, vehementer rogo*.

Plurimi quoque facienda ſunt, quæ ad Barbadici commendationem Romanorum Pontificum acceſſere judicia, ac teſtimonia. Atque Alexander quidem VII. adoleſcentem adhuc Gregorium, quod futuram hominis ſanctitatem ex præclara ipſius indole jam tum prænoſceret, ac præſentiret, paterna quadam benevolentia complexus eſt, qua deinceps mirifice aucta Romam arceſſitum ſummis cumulavit honoribus & quam celerrime potuit in Cardinalium Collegium cooptavit. Alexandro Pontifici nihil in amore, benevolentia, atque exiſtimatione erga ipſum conceſſit Ven. Innocentius XI. cujus teſtimonium quale ſit facile æſtimabit, qui eximiam tanti Pontificis ſanctitatem longe, lateque pervulgatam, atque Apoſtolicæ Sedis judicio bre-

vi, ut ſperare licet, declarandam reputaverit. Is autem ſanctiſſimus Pontifex Gregorii prudentiam, probitatemque tanti faciebat, ut de graviſſimis Eccleſiæ rebus ad eum referret, ejuſque ſententiæ plerumque niteretur. Hujus rei cauſa, qui alios Epiſcopos ne longiorem in Urbe moram traherent, ad ſuas quamprimum Eccleſias reditum maturare jubebat, annis fere quatuor a Patavina Sede Gregorium abeſſe voluit, quod ejuſdem operam ſibi non modo utilem, ſed neceſſariam putaret. Id ei inter cetera negotia dedit, ut Aracæliani Cœnobii, & S. Ceciliæ Parthenonis in Urbe ſtatum apoſtolica viſitatione cognoſceret, & quæ emendatione indigerent, pro ſua prudentia, æquitateque corrigeret; Tum chriſtianæ catecheſis habendæ, uti Patavii conſtituerat, rationem, & methodum in Urbis quoque Eccleſias induceret. Paſtoralis vero ejuſdem regiminis formam uſque adeo probavit, ut a ſe deſignatos Epiſcopos Eccleſiæ bene gerendæ ſtudioſos, ac cupidos Patavium mitteret, quo purioris diſciplinæ, atque ſapienter, ſanctiſſimeque inſtituendæ Diœceſis a Barbadico documenta, & exempla caperent, ac ſuas in Eccleſias utiliter transferrent. Innocentius demum XII. Prædeceſſorum ſuorum ſtudia iis erga Gregorium officiis eſt æmulatus, quæ ſantiſſimo Antiſtiti, & Car-

Cardinali eximio deferri maxima potuerunt.

Juvat hoc loco alios commemorare locupletiſſimos teſtes, qui ad hæc confirmanda cum voce, tum ſcriptis niſi parem dignitatem, haud multo ſane minorem attulere fidem, atque auctoritatem. Fuere nonnulli, qui non ſolum res geſtas, ſed verba, ſententias, ac pleraque omnia, quæ ad mores, diſciplinam, inſtitutaque Barbadici pertinerent, in commentarios referrent, fore ſperantes, ut ei ab Eccleſia aliquando decernerentur, quæ beatis Cœlitibus deferri ſolent, publici honoris, & cultus ſignificationes. Utinam vero, quemadmodum ejus nonnulla Paſtoralia documenta ſtudioſe collecta, ac pervulgata ad nos pervenerunt, ſic multa alia chriſtianæ vitæ monita, præcepta, ac conſilia, hortationes ad clerum, & populum, familiares ſermones, reſponſa, & colloquia ad juvandos homines, inſerendumque animis pietatis, virtutiſque ſtudium in lucem aliquando proferantur, quæ nunc publicæ utilitatis detrimento latent, atque oblivione, & tenebris obruta ſunt. Accedunt Pallavicini, Noriſii, atque Urſini Cardinalium monumentis literarum conſignata præconia. Horum primus in epiſtola ad Cl. V. Paulum Segneri Societatis Jeſu, inſtituta Carolum inter Borromæum, & Gregorium Barbadicum

comparatione, hæc ſcribit: *Brevem tuam, ut duos viſeres ſanctos Cardinales, quorum unus Mediolani* (S. Carolus Borromæus) *mortuus quieſcit, alter* (Gregorius Barbadicus) *Bergomi vivit, peregrinationem probo. Singularis amor erga viventem meus in certam ſpem erigit id me a Deo ejus prece conſecuturum, ut ejus virtutum, qui etſi natu minor, meritis tamen major me longe antecellit, ſimilitudinem quamdam accedam.*

A Noriſio autem in Hiſtoria Pelagiana, ubi de S. Cæſareo Arelatenſi ſermonem inſtituit, Gregorius *eruditione, & morum ſanctitate ſpectabilis* prædicatur. Urſinus demum, qui deinde Eccleſiæ præfuit univerſæ, nativis coloribus Barbadicum pingens in Epiſtola ad Marcum Antonium Zolium Cremenſium Epiſcopum, ſic loquitur:

Quum chariſſimus, meique amantiſſimus ſanctus ille vir Gregorius Barbadicus in Comitiis creando Pontifici ter habitis Romæ una mecum eſſet, in ultimis præſertim, ac mediis, poteſtatemque mihi eo tantum tempore, quo cœnabat (cœnabat autem? cœnare ſe oſtendebat, immo vero longius producebat jejunium) ad ejus cellam adeundi faceret, familiariſſimeque mecum ageret, tantam ex ejus ſermonibus capiebam animo oblectationem, quantam verbis commemorare vix poſſum. Me tunc cum Angelo, non autem cum mortali homine verſari, agereque puta-

putabam. Tanta humanitate, ac vi tanta, quæ ad mores pie, ſanctéque inſtituendos, atque epiſcopale regimen bene, ſapienterque obeundum pertinebant, mihi declarabat, atque tradebat, ut ejus ſanctiſſimis verbis cupiditate quadam eam ineundi, quam mihi vivendi, agendique viam commonſtrabat, incenderer, atque inflammarer. Sed heu me miſerum! Eximium adeo, atque excellentem ſequutus ductorem non fui. Id ſingulare, cum loqueretur, plane erat, ut cum nihil jactanter diceret, pene abs re loqui videretur. Laudatur quoque Gregorii virtus, & ſanctitas a Nanio, & Gratiano coævis Hiſtoriæ Venetæ Scriptoribus, a Mabillonio in Muſæo Italico, a Monfauconio in Diario Italico, a Criſpino Amerinorum Epiſcopo, ac plurimis aliis vel literis ad ipſum datis, vel libris eo vivente in lucem editis, quæ percenſere ut minime neceſſarium, ita longum, & difficile ſit.

DE VITA
ET REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. CARDINALIS
LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Gregorii obitus, funus, & ſepultura.

CUM inter aſſiduas paſtoralis officii curas, intermiſſo numquam animarum ſalutis ſtudio, duos & ſeptuaginta annos Gregorius expleſſet, propinquare eum ad vitæ metam non modo gravis affecta ætas, fractumque laboribus corpus, ſed conſueto major in agendo contentio, ut flamma ſub extinctionem vividior emicat, non obſcure indicabant. Id eo colluſtratus lumine, quo futura alia multo ante prædixerat, Cardinalis ipſe præſentiens aperte prænunciaverat. Nam inter cetera, Venetiis agens ejuſdem quo deceſſit anni menſe Maji percon-

Digitized by Google

perconctatus eſt a Gualterio Leto quid eſſet dicturus, ſi non multo poſt tempore vita functum Cardinalem Barbadicnm audiiſſet; Letus vero cum id ne ſuſpicari ſe poſſe quidem tam cito futurum, neque de triſti adeo eventu cogitandum eſſe reſpondiſſet: Veni, inquit, Gregorius, veni Patavium ad diem Antonio ſacrum, tum vera me prænunciaſſe cognoſces. Menſe Junio pro uſitata paſtorali ſolicitudine Patavio egreſſus Diœceſim luſtrare cœpit, atque æſtate ſumma obire graviſſimos viſitationis labores. Loca varia cum percurriſſet, Patavium revertens ſolemnia ſacra in honorem beatæ Helenæ peregit, atque viii. idus Junii celebrem duxit Sanctiſsimi Corporis Chriſti ſupplicationem. Etſi eſſet majorem in modum ejuſdem ſupplicationis cauſa defatigatus, eo tamen ipſo die, ac hora diei moleſtiore ab urbe profectus ad alia Provinciæ loca viſitanda contendit. Mox vero cum ſolemnem S. Antonii diem ad idus Junii recurrentem celebrare quotannis Patavii conſueſſet, ad urbem pridie idus pervenit. Supplicationi, quæ die ipſa habetur, primiſque Veſperis intereſſe, poſtridie vero ad S. Antonii ſe conferre, ſacris ſolemniter operari, & cetera, quæ in ea ſolemnitate Epiſcopi ſunt munera diligenter obire. Hac porro multa, & gravi extenuati jam corporis jactatione, crebriſque in Diœce-

Diœceſim excurſionibus, quod maximi calores eſſent, ſub veſperas ejuſdem diei in febrim incidit, quam initio familiares, ac medici fere contemſerunt; quod ex fatigatione ortam quiete mitigari facile poſſe arbitrarentur. At Gregorius, quæ vis morbi eſſet magis quam Medici ſentiens, brevique ſe migraturum prænoſcens, ſuis rebus conſulere, ſeque ad æternitatis iter rite capeſſendum, quam diligentiſsime poſſet, comparare conſtituit. Jam quibus hoc tempore non corporis modo, ſed animi conflictaretur angoribus, comprehendi cogitatione vix poteſt. Ac de corporis quidem incommodis, vigiliis, atque doloribus, quæ erat hominis virtus, atque conſtantia, parum ſolicitus, ne turbari quidem, aut conqueri viſus eſt. Sed animo reputanti imminentis ſibi divini judicii ſeveritatem tantus repente incuſſus eſt horror, ac tremor; ut in æternæ ſalutis amittendæ diſcrimen prope adductus videretur; crevitque profecto in tantum excitata mali dæmonis arte in ejus corde tempeſtas, ut identidem ſuſpiraret, manus attolleret, in cælum ſuſpiceret, ac lamentabili voce clamaret: *Quid erit, quid erit?* quæ quidem dimotæ vi morbi de ſtatu mentis verba eſſe nonnulli ſuſpicabantur, alii vero erigere dejectum animum; ſuſceptorumque pro Deo laborum recordatione, tum maxime bonita-

nitatis, clementiæque divinæ fiducia in ſpem meliorem traducere conabantur. Verum ab homine, qui paſtorale munus ſuis expendebat momentis, reddendamque ſibi Deo Judici de tot animabus rationem cogitabat, non aliud extorquebant, quam ſenſus formidinis plenos. Sed ecce compoſitis ex improviſo, ſedatiſque animi fluctibus redditam Cardinali tranquillitatem, ac hominem mirum in modum exhilarari, erigi, & confirmari Nam in divinæ miſericordiæ, ac fidelitatis ſpem alta cogitatione defixus, veluti infuſa ſibi æternæ mercedis ſecuritate ea Pſalmi xxx. verba *In te Domine ſperavi &c.* quaſi exultans, atque triumphans ingeminavit. Magnam ſubinde ſibi cum humanæ ſalutis inſidiatore diabolo luctam fuiſſe, ſed Dei ope, ac fiducia depulſa omni damnationis formidine evaſiſſe ſe teſtatus eſt; Ex quo non mentis delirium illud fuiſſe compertum eſt, ſed Dei judicium, qui vel ſpectatiſſimæ ſanctitatis viros oppugnari ſub vitæ exitum, atque exerceri permittit, ut cum timore quiſque, ac tremore ſalutem operetur ſuam; ii vero in agone certantes ampliorem referant de hoſte devicto, ac debellato coronam.

Interim P. Doſitheus ab Angelo Carmelita excalceatus, quo animi moderatore utebatur Gregorius, jam initio morbi ab eo arceſſitus in cubi-

cubiculum venit. Hunc ille peramanter exceptum, ut ſibi confitenti aures præbeat humiliter rogat, exomologeſim facit, riteque expiatus de divinis cum ipſo rebus colloquitur: Sæpe deinde cum aliis Sacerdotibus uſque ad eum, quo deceſſit, diem Pſalmorum verſiculos magno pietatis ſenſu alternabat, eaque in primis verba *In te Domine ſperavi &c.* magna repetebat oris, animique hilaritate.

Jam vero novis accedentibus febribus augeri vim morbi, atque explorato arteriæ motu Gregorium phlegmone inteſtinorum laborare, ac prope diem moriturum medici denunciaverunt. Nulla ergo interjecta mora vir ſanctus ChriſtiCorpus ad æternitatem viaticum religioſiſſime ſumſit, nec multo poſt ſacro exeuntium oleo inunctus eſt. Ac ea quidem celeritate conſultum optime fuit; Nam omnibus vix expiatus myſteriis luctari cum morte cœpit, animique ad extremam uſque horam egregie compos in Sacerdotum complexu exitum ei facilem precantium hora diei XI. ac dimidia placidiſſime expiravit XIV. Kal. Julii Anno MDCXVII. cum annos VII. Bergomenſem, tres vero ſupra XXX., menſem unum, dies viginti quatuor Patavinam rexiſſet Eccleſiam.

Ut primum in vulgus eum deceſſiſſe elatum eſt, quem pauci vix ægrotantem audierant, lon-

longeque aberant ab ejus mortis formidine, dici vix poteſt quantus civitatem univerſam primum ſtupor, deinde mœror inceſſerit. Ubique luctus ingens, & conſternatio quædam virorum, mulierum omnis ætatis, & ordinis, inopum, ac miſerorum in primis comploratio, tum eorumdem ipſorum, qui male antea in ſanctiſſimum Cardinalem animati, parumque benevoli habebantur. Flere paſſim, ac miſere lamentari omnes, periiſſe ſibi Paſtorem optimum, Epiſcopum incomparabilem, pauperum patrem, miſerorum perfugium, parentem omnium amantiſſimum. Nemo ſcilicet unus erat in tanta civium frequentia, quem Antiſtes ſanctiſſimus aut rudem non inſtituiſſet, aut non reduxiſſet errantem, non ſublevaſſet inopem, non recreaſſet afflictum, opera non juviſſet, aut conſilio, beneficio demum aliquo ſibi non adjunxiſſet. Itaque dejecti animo, vultuque triſtes non oppidani modo, ſed diœceſani conferta multitudine ad ædes convolant Epiſcopales, incenſi cupiditate videndi, venerandique chariſſimi parentis faciem, quam amplius viſuri non eſſent. Sed integrabatur ipſo ejus conſpectu dolor, & major viſo cadavere luctus conſequebatur. Miſſi a Rectoribus urbis milites, qui ædium portas cuſtodirent, arcerentque populum, ne qui tumultus, perturbatioque

ori-

oriretùr. Curatum interea defuncti corpus, in quo veſtigia apparuere inſtrumentorum, quibus ſe torquere ſolebat, atque in pavimento majoris aulæ ſubſtrato panno collocatur. Eo veluti ad templum concurſu facto, qui intrabant genua flectere, oſculari pedes, aut manus, ſe reſque ſuas illi magis, quam ipſum Deo commendare, quod inter beatos Cælites jam receptum putarent. Itaque nemo unus, quæ pro vita functis ab Eccleſia indictæ ſunt preces, neque uſitatum Pſalmum 129. recitabat, ac tanta erat adeuntium religio, pietas, ac ſilentium, ut non aula, ſed ædes ſacra is locus videretur.

Id quoque ſingulare fuit, quod confluentes, ac circumſtantes omnes cupidiſſime quidquid vel minimum ad defuncti uſum pertinuiſſet aut diripere, aut quocumque poſſent modo ſibi habere, ſin minus precariis coronulis, floribus, lineiſve contingere cadaver nitebantur, ut illud religionis, ac pietatis cauſa inter res chariores ſervarent. Fuere, qui goſſipium ejus ſanguine imbutum cum eximerentur corporis inteſtina, magni muneris loco accepere, alii, qui ex illius capite pileolum, alii, qui panniculum lineum, alii, qui calceos, multi, qui veſtium, linteorum, aliarumque ipſius rerum particulas abſtulere. Ceteri vel ipſas bomby-

cinas

cinas ſtatuas, lugubris ornamenti cauſa, in aula poſitas diſciderunt, dilaceratarumque ſegmenta pro reliquiis habuere. Jam demum neceſſe fuit arcere turbam militum manu, ac piam prohibere vim populi, ne irrueret in cadaver; id enim a nonnullis tentatum jam fuerat.

Reſignatæ deinde, lectæque ſunt Teſtamenti tabulæ jam pridem a Cardinali die v. Aprilis anni MDCLXXXIX. conſcriptæ, quibus pontificales mitræ Cathedrali templo, epiſcopalis annulus fratris filio, reliqua omnia Patavino Seminario hæredi ex aſſe relinquebantur; Qua quidem poſtremæ voluntatis ſuæ ſignificatione, quantum a carne, & ſanguine abſtractus eſſet, & qua præcipue charitate Eccleſiæ ſuæ germina in ejus ſpem, & commodum ſuccreſcentia complecteretur, amantiſſimus Paſtor oſtendit. Præſcripſerat iiſdem tabulis, ut ſine ulla funeris pompa ſex tantum cereis facibus ſtipatum cadaver deduceretur; quod cum Rectores urbis pro ſua erga defunctum fide faciendum omnino duxiſſent, obſtitere tamen pro ſua pietate cives univerſi, omnemque in ducendo funere pompam adhibendam contendere perſeverarunt. Igitur conſpiratione quadam animorum magna, exacto triduo, utriuſque Cleri, populique frequentia, atque incredibili

dibili cereorum vi circumlatum eſt corpus per urbem longo circuitu, ut cuique videndi poteſtas eſſet, multitudine ubique denſa lacrymis, ejulatuque funus ducente. Nobiles in primis viri, matronæque declarandi luctus, ac mœroris cauſa pullas induerant veſtes, atratiſque pannis feneſtras, vias, compita obduci curarant. Appenſæ locis frequentibus Cardinalis Imagines pictis velis eleganter circumductæ, ardenteſque ante illas cerei conſpiciebantur. Ea die neque tabernæ, officinæque uſpiam apertæ, neque jus dictum eſt. Nihil lugubrius umquam, aut magnificentius quacumque exequiæ ducerentur, plane ut doloris, pietatiſque triumphus videretur. Ubi ad templum maximum ventum eſt, ſacra funebria magna cæremonia celebrata ſunt. De Cardinalis vita functi laudibus Italica oratione copioſe dixit Joſephus Muſocco Sacerdos Vicentinus, quam circumfuſus populus lacrymis, ac gemitibus interrumpebat identidem. In hunc itaque modum juſtis perſolutis de inferendo cadavere in ſepulchrum actum eſt, ſed hærentem in loco turbam militum vi ſubmoveri, ac templo detrudi neceſſe fuit. Tum cadaver in arca plumbea, cui alia cypreſſina ſuperinducta, incluſum eſt, poſita inter utramque ærea lamina, cui erat inſcriptum.

GRE-

GREGORIUS S. R. E.
TITULI S. MARCI DE URBE
PRESB. CARD. BARBADICUS
EPISCOPUS PATAVINUS, COMESQUE SACCEN.
NATUS A. MDCXXV. MENSE SEPT. DIE XXV.
OBIIT PATAVII A. MDCXVII. DIE XVIII. MEN. JUNII
HORA MATUTINA XI. CIRCITER CUM DIMIDIA.

In ſepulchrum denique, quod ſibi adhuc vivens elegerat, illatum eſt.

CAPUT II.

Corporis ejuſdem habitus, & forma, animi indoles, ingenium, & doctrina.

UT ampliſsimis gratiæ donis cumulatus a Deo fuerat, ita & præcipuis naturæ dotibus, quæ hominem exterius quoque perficiunt, adeo eſt auctus Gregorius, ut nihil in ipſo deſideraretur eorum, quæ vel animi, & corporis ornamenta ſunt, vel præſidia, atque inſtrumenta virtutis. Ac corporis quidem habitudine optima fuit, calido nimirum, humidoque temperata, ac bile accenſa, qua effici ſolet homo ad maxima quæque, & ardua idoneus, ac comparatus. Vigens, ac firma conſecuta eſt valetudo, quæ diu integra conſtitiſſet, niſi vitæ aſperitate, aſsiduiſque curis, at-

que laboribus eam debilitaſſet, atque imminuiſſet. Stomacho tamen laboravit numquam, ut dicere joco ſoleret, ignorare ſe qua corporis parte ipſum haberet.

Statura fuit commoda, æquali, & apta diſpoſitione membrorum, carne quamvis inedia, vigiliis, aliiſque cruciamentis afflicta adhuc ſucci plena, quod mirum, ac ſingulare prorſus medicis videbatur. Facie erat oblonga, cui hilaritas quædam inerat majeſtate plena, ampla fronte, & alta, ætatis vitio rugoſa, latis ſuperciliis, cæruleis oculis, ac renidentibus, acie verecunda, ac tranquilla, genis nec vacuis, nec pinguibus, ruga aliqua in ſenectute contractis, colore ex candido rubeo, naſo decore protenſo ima ex parte modice adunco, capillis valde tonſis, ac ſenio canis; concolor iis barba ad ſuperius labrum, atque ad mentum non abraſa, modiceque prolixa. Voce uſus eſt clara, atque perſpicua, pronunciatione expedita, ſermone temperato, urbanis ſalibus ſobrie aſperſo, ac modeſte condito.

Inerat moribus ſuavitas ingens, & quædam ex ore, vultu, geſtu, ſermone erumpebat jucunditas, quæ intuentes exhilarabat, atque ad virtutis ſtudium accendebat. Vir mitiſsimi ingenii nulla commovebatur injuria. Perhumanus, ac facilis univerſis, bene de omnibus merendi

rendi cupidiſsimus, in beneficiis compenſandis magnificus, in officiis perſolvendis accuratus, ac diligens, ſui contemtor, ac negligens, in laboribus patiens, in arduis fortis, & conſtans, profuſus in pauperes, in calamitoſos miſericors, omnibus demum omnia factus, ut indolem etiam & mores, non os tantum, vultumque referre Franciſci Saleſii pleriſque videretur.

Jam intelligentiæ vis, quæ bene conſtituti corporis habitudinem, atque egregiam animi indolem conſequi plerumque ſolet, par omnino fuit. Singularis quædam in eo eluxit jam tum a puero ingenii vis, ac judicii maturitas ad optima quæque ſtudia comparata; Ex quo autem literis adjecit animum, diſcendi cupidiſsimus neque ſtudio pepercit, neque labori, quo eruditione, ac doctrina proficeret: Politioribus literis ſatis excultus Philoſophiam omnem Patre monſtrante cognovit, tum utriuſque Juris peritiam haud vulgarem egregiis profeſſoribus uſus Patavii eſt aſſequutus. Gallicam, Latinam, Græcamque linguam calluit: Hebraicam quoque attigit, atque huic affines Chaldaicam, atque Syriacam non omnino ignoravit, quarum proinde ſtudia in Patavinum Seminarium primus invexit. M. Antonius Ferratius ejuſdem linguæ ſanctæ Profeſſor ſuis in

diſſertationibus hebraicis debere ſe plurimum Cardinali Barbadico ingenue profeſſus eſt, a quo ſuſcepti operis conſilium, methodum, rerumque delectum accepiſſet. Idem in commentariis ad Livium, & Ciceronem optimam auctores illos explicandi rationem, atque ad ſcholarum uſum maxime acommodatam, ab eodem ſe hauſiſſe Cardinali teſtatus eſt.

Mathematicis artibus a prima juventute animum adjecit, eaſque tanto complexus eſt ſtudio, ut quidquid reconditum in ea multiplici ac ſubtili diſciplina concluditur, totum brevi tenuerit. Quo anno in Romana Curia Præſul verſatus eſt, conſuetudinem iniit cum Cl. V. Michaele Angelo Riccio, quem ſacra, & profana eruditione præſtantem Innoc. XI. P. M. Cardinalium Senatui adjunxit: Is ut erat Philoſophiæ, ac Matheſeos ſtudioſiſſimus, ad eadem ſtudia excolenda Gregorium ſponte ſua jam incitatum vehementius accendit. Quantum vero eorum cognitione præſtiterit, majus nullum afferre poſſumus teſtimonium, quam Cl. Matheſeos profeſſoris, ac Magni Etruriæ Ducis machinatoris Vincentii Viviani. Is cum Barbadicum jam Cardinalem officii cauſa conveniſſet, ac de rebus ejus ſtudii propriis ſermonem injeciſſet, quæſtiones nonnullas in medium attulit oppido implexas, atque ad expli-

can-

candum difficiles; Has porro expedite adeo, dilucideque Barbadicus diſſolvit, ut excellens viri ingenium admiratus Vivianus affirmaverit præ Barbadico videri ſe ſibi illius artis, quam profitebatur, plane rudem; Nec enim diuturno ſtudio, ac labore id erat adhuc aſſequutus, quod ille, ut abſtruſa, ac difficillima problemata mira extemplo facilitate enodaret, ac ſolveret.

Ut primum vero Eccleſiaſticæ militiæ ſtipendia merere cœpit, a liberalibus artibus, ac ceteris diſciplinis ad ſublimiora ſtudia animum traduxit, quæ ſibi, aliiſque magis eſſent profutura. Reliquum ſcilicet vitæ tempus ſacris literis cognoſcendis deberi conſtituit, in quo genere ſtudiorum ſicut in reliquis inventus eſt ſui ſimillimus, nimirum egregie doctus, atque perfectus. Sacros in primis utriuſque Fœderis libros aſſidua verſabat manu, nec ullum elabi diem patiebatur, quo non aliquam eorum partem attente legeret, ac ſedulo meditaretur. Prophetarum libris exemplo Caroli Borromæi hærebat libentius, quod plura ex ipſis in concionum, atque cohortationum ſuarum uſum hauriret, ac derivaret, Theologicis diſciplinis jam ante Epiſcopatum ſe Patavii inſtituendum tradiderat magiſtro Hieronymo Erculano Ordinis Prædicatorum; Ea deinceps ſtu-

dia ſua ipſe opera excoluit, certis ad id quotidie conſtitutis horis, quibus S. Thomæ Aquinatis Summam perlegebat. In ejus porro lectione, ac ſtudio tanta eſt diligentia, aſſiduitateque verſatus, ut ſingulos fere articulos in numerato habere videretur. Quare ſi controverſia aliqua, ac difficultas de divinis rebus, deque iis, quæ ad mores hominum pertinent, excitaretur, is S. Thomæ loca ad eam declarandam, finiendamque ſtatim indicabat: Tum ſæpe publicis in cætibus, atque congregationibus eam S. Doctoris Summæ partem ad ſe afferri, & verba ipſa recitari jubebat, quæ propoſitam quæſtionem, ac nodum omnem facile expedirent, atque diſſolverent. Repertæ ſunt ab ejus obitu interjectæ eidem Summæ, qua vivens Cardinalis utebatur, ſchedæ complures ipſius manu deſcriptæ ad varia illuſtranda S. Doctoris loca præclaris adnotationibus, quæ viri diligentiam non minus quam doctrinam oſtendunt.

Veterum porro Eccleſiæ monumentorum uberrimam ſibi diuturna lectione notitiam comparaverat, atque ex iis veluti ex fontibus Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quam ſemper in deliciis habuit, ſitim explebat. Annales Baronii univerſos, & qui eos continuavit Spondanum ſemel, atque iterum diligentiſſime evolvit. Ad hiſto-

hiſtoriam veteris Teſtamenti Saliani utebatur annalibus. Chronologiam, quæ facem hiſtoriæ præfert, ex Scaligeri libris *de Emendatione temporum*, ejuſque notis in Euſebii chronicon, tum ex Petavio *de Doctrina temporum*, ut erat Aſtronomiæ peritus, facile eſt aſſequutus. Ita demum ſacram comprehenderat animo hiſtoriam, ut ejuſdem tradendæ methodum Seminarii ſui profeſſoribus commonſtraverit, ac ſubſecivis horis ejuſdem hiſtoriæ capita Clericis perlegere ipſe nonnullis, atque explicare ſoleret. Rerum denique Eccleſiaſticarum, ſive, quæ ad diſciplinam, ſive, quæ ad ſacros ritus, & cæremonias pertinent, peritiſſimus fuit. Dicere ſolebat: numquam ſe alacrius, neque libentius in re ulla ſtudium poſuiſſe, quam cum Romæ eam adiret Congregationem, quæ Tridentini Concilii Interpretum Cardinalium eſt. Cum enim ejuſdem Concilii doctrinam, ac diſciplinæ leges animo penitus imbibiſſet, quæcumque ad eam ſpectarent, promte adeo, ſolideque explanabat, ut ejus ſuffragium doctiſſimum omnium haberetur, atque tutiſſimum. Nihil vero magis Eccleſiaſticæ ipſius eruditionis copiam oſtendit, quam editum Paſtoralium ejus documentorum, atque Epiſtolarum volumen quamplura complectens, quæ ad optimum accuratumque pertinent Eccleſiæ regimen, Cle-

ri, populique inſtitutionem, dignum certe opus, quod Epiſcoporum manibus aſſidue teratur.

Memoria per omnem ætatem ad retinendã quæcumque percepiſſet firma viguit, atque tenaci, nec minus facundia valuit ad ea promenda facili adeo, expeditaque, ut in ſubita, ac fortuita oratione tam affluenter, appoſiteque diceret, quam præmeditato; afferebat nimirum hanc illi facilitatem doctrinæ amplitudo, qua pectus compleverat. Dicendi, ſcribendique genus conſectebatur preſſum, ac ſententiarum pondere magis, quam verborum phaleris exornatum. Doctos, ac literatos viros literatus ipſe coluit ſemper, ac ſtudio complexus eſt ſingulari. Eorum nonnullos contubernales habuit, ac familiares, alios Seminarii ſui ſcholis præfecit, complurium vero abſentium amicitiam literis coluit. In his memorantur Henricus Noriſius, & Sfortia Pallavicinus S. R. Eccleſiæ Cardinales, Joannes Mabillonius Benedictinus, Joannes Paulus Oliva, & Paulus Segnerius Societatis Jeſu, Odoricus Raynaldus, Marianus Socinus, & Marcheſius Congregationis Oratorii, Salomonius, Erculanius, & Grandius Ordinis Prædicatorum, ejuſdemque Ordinis Magiſter Generalis Antonius Cloche, quo cum de Seminarii ſui ſcholis inſtituendis, & co-

ram, & abſens per literas egit, ejuſque conſilia plurimi fecit. Regularium univerſim ordinum viros probitate, ac doctrina præſtantes impenſe coluit, atque dilexit. Cum a prima adoleſcentia id vitæ genus ſibi amplectendum propoſuiſſet, ad eorum deinceps normam cum ſuæ, tum familiarium vitæ rationem exegit; Eos habuit conſcientiæ ſuæ moderatores, & arbitros, vitæque ſpiritualis magiſtros; Primos Seminarii ſui inſtitutores ex ipſis accepit; In eorum clauſtra ſecedebat identidem piis colloquiis, atque exercitationibus vacaturus; Eorùm denique opera, conſiliis, ac ſtudiis continenter utebatur.

CAPUT III.

Quæ fuerit ſanctitatis ejus opinio, & fama poſt mortem.

VIrtutum, & ſanctitatis famam, qua Gregorium dum viveret claruiſſe diximus, conſecuta mors non modo non imminuit, aut delevit, ſed quod clariſſimis viris non ſemper contingit, mirum etiam in modum confirmavit, & auxit. Neque verò ad Patavinos dumtaxat, ſed ad Italiam univerſam, exteraſque gentes ſpectare viſa eſt ſanctiſſimi Cardinalis jactura, cui proinde ſuæ erga ipſum exiſtimationis,

nis, cultus, & obſervantiæ non exigua cum privata, tum publica argumenta dedere. Ac Patavini quidem, quorum ob oculos continenter obverſabantur amiſſi paſtoris amantiſſimi ſtudia, ſuſceptique pro eorum commodis, ac ſalute labores, triumphali magis, quam funebri pompa in ſingulis fere cum civitatis, tum provinciæ templis eidem parentarunt. Celebrata ubique ſolemnia ſacra, excitatæ funebres moles ingenti cereorum vi, habitæ de illius laudibus orationes, ſcripta cum italice, tum latine epicedia, elogia, & carmina ad ejus nominis commendationem ſempiternam.

Patavinorum ſtudia æmulati ſunt Bergomates, quorum Eccleſiæ cum ſeptennio præfuiſſet Barbadicus, alte infixum eorum animis reliquerat ſui deſiderium, ac nunquam interituram beneficentiſſimi patris memoriam. In omnium itaque oculis erat, atque omnium linguis celebrabatur Cardinalis extinctus, quem a ſe viſum dum viveret, nonnulli ſibi gratulabatur; alii, quod ipſum alloqui potuiſſent, quod ſacrum facienti adfuiſſent, alii, quod benedictionem ab eo accepiſſent, felices ſe, beatoſque prædicabant. Ac ne ſubtracti ex oculis Paſtoris amantiſſimi ex animis elaberetur umquam præſentia, vel pictas, vel ære inciſas, ac papyro exceptas ejuſdem Imagines quiſque

apud

apud ſe habere cupiebat, atque eo nonnullorum pietas, ac religio progreſſa eſt, ut ipſas non memoriæ tantum, ſed cultus, ac venerationis cauſa apud ſe retinerent.

Ex hac ipſa, quæ plurimorum animis inſederat, ſanctitatis ejus opinione fiebat, ut ad ejus ſepulchrum tamquam ad aram confugerent, ejuſque cineribus Sanctorum honores deferre non dubitarent. Videre licebat ante ipſum genibus nixos precari, opem poſcere, donaria offerre, accendere cereos, vota, tabellas, atque anathemata appendere, quæ templi cuſtodes, cum ne fierent impedire, atque arcere pro Eccleſiæ diſciplina ea cultus ſigna vix poſſent, ſtatim refixa, ac detracta amovebant.

Neque vero hi pietatis, ac religionis ſenſus plebejos dumtaxat, ac rude vulgus occupaverant, ſed præſtantes quoque dignitate, ac doctrina viros mirifice affecerant, ut prudenter, & graviter, magnificeque de Gregorii ſanctitate judicarent, ſcriberent, ac loquerentur. Ut multa hujus generis teſtimonia prætermittamus, quæ in publicas tabulas conjecta ſunt, unam afferemus nondum, quod ſciam, vulgatam celeberrimi pietate, atque eruditione viri Johannis Mabilloni Benedictini ad Cardinalem Colloredum Epiſtolam, qui cum nuncium de Barbadici morte accepiſſet, hæc ſcripſit:

Expli-

Explicare oratione non poſſum quanto dolore affectus ſim ex morte beatæ recordationis Eminentiſſimi Domini Cardinalis Barbadici, quem alterum noſtri ſeculi Cardinalem Borromæum vocare ſolebam. Ego pientiſſimum virum coram cognovi, atque ita ſuſpicio ejus memoriam, ut non dubitarem me illum viſurum inter Sanctos aliquando relatum, ſi paulo diutius mihi vivere contingeret. Ceterum de æterna illius ſelicitate tam certus ſum, quam ejus ſanctitas mihi explorata fuit. Et quidem ſpero, cum vivens me ſua benevolentia proſecutus ſit, ac literis ſæpe dignatus, in illa patria charitatis mihi propitiam fore, quod maxime optem, perfectam ejus charitatem. Quid? quod iiſdem fere ſenſibus Ephemeridum Scriptores Batavi quamquam a noſtra communione alieni in hebdomadariis rerum novarum commentariis renunciata Barbadici morte, poſt effuſas ejuſdem virtutum laudes, fore addiderunt, ut is aliquando veluti Carolus Borromæus inter ſanctos, quos Romana colit Eccleſia, adſcriberetur?

Subſecutis deinde prodigiis, collatiſque in multos ad Gregorii opem, præſidiumque confugientes beneficiis, uſque adeo excrevit plurimorum in eum ſtudium, ut nulla expectata Romanæ, Apoſtolicæque Sedis permiſſione, eum ut ſanctum colere, venerarique non dubitarent. Eademque de cauſa factum, ut res, quibus vir ſan-

ſanctiſſimus fuiſſet uſus (quod ſalutares multis fama vulgaverat,) quæque ipſius corpus, aut feretrum, ſepulchrumve contigiſſent, ab omnibus cupidiſſime expeterentur, ſummoque haberentur in pretio, tamquam præſentiſſimum adverſus morbos, & mala corporis remedium, atque ſubſidium. Cujus quidem rei teſtimonium cum primis illuſtre tulit F. Vincentius Maria Cardinalis Urſinus Ordinis Prædicatorum, qui deinde Benedicti XIII. nomine Pontifex Maximus fuit. Is enim cum Beneventanæ Eccleſiæ Archiepiſcopus eſſet, hæc in publicas tabulas referenda juratus pro teſtimonio dixit: *Etſi de Gregorii ſanctitate cum viveret bene, præclareque ſentirem, hujus tamen poſt mortem cum a plurimis atque ab Epiſcopo in primis Cremenſi, a Bellonio Præſule, atque a Varotio Abbate multa effici mira illius ope, ac patrocinio intellexiſſem, mirum in modum confirmata, & aucta eſt mea de viri ſanctitate exiſtimatio. Quamobrem majore exinde fiducia me illi ſanctiſſimæ animæ, quo mihi auxilio eſſet, commendare cœpi, nihilque ab eo ſum precatus, quod pro votis non impetraverim. Atque ego quoque, uti complures, qui Patavii, cum Gregorius deceſſit, agentes aliquam ipſius reliquiam obtinuere, integram Dalmaticam ſericam rubri coloris, qua ille utebatur, dono accepi. Hanc, graviſſimorum virorum, qui aliqua Gregorii re po-*

titi

titi ſunt, in primiſque Magni Etruriæ Ducis exemplo, apud me diligenter uti rem pretioſiſſimam ſervo, religioſeque veneror, & colo. Infinitum eſſet ſingula percenſere velle. Id unum ſufficiat, maximam fuiſſe apud ſummos quoque, ac Principes viros hujuſmodi donorum cupiditatem, atque exiſtimationem.

Pervagata itaque prodigiorum, quæ ipſius ope identidem effici prædicabantur, fama, magni fiebant ad ejus ſepulchrum concurſus cum indigenarum, tum externorum, ac tranſalpinorum quoque hominum, qui Patavium adibant. Atque eo quidem hanc unam ob cauſam divertebant nonnulli, ut ſacras Barbadici exuvias viſerent, ac venerarentur, ejuſque precibus divinum ſibi numen conciliarent, nec irrito ſane ſucceſſu; quam multis enim ejus opem poſcentibus, ac vota eidem nuncupantibus præſto fuerit, iiſdem efferemus verbis, quibus ad Clementem XI. P. M. literas dedit Eccleſiæ Patavinæ Capitulum, quæ hujuſmodi ſunt: *Admiranda, quæ fecit, neque auribus audivimus, neque patres noſtri annunciaverunt nobis; quod ipſi vidimus teſtamur, neque poſſumus, quæ vidimus, non loqui. Hoc eximium ſanctitatis genus miraculis illuſtravit Deus, unde frequens ad ejus ſepulchrum concurſus, & ſacris veſtibus maximus honor haberi cœpit. Imperavit ventis, & aquis, recedentibus his*

his ad ejus invocationem, illis quieſcentibus: Deficientem annonam mirum in modum multiplicavit: Pueri ex utero matris claudi baſes, & plantas conſolidavit: Graviter ægrotantibus ſalutem, ulcere prorſus incurabili laborantibus ſanitatem repente reſtituit, &c.

Jam vero cum de patratis ad ejus ſepulchrum prodigiis mentio ſit facta, memorabile hoc loco Cardinalis Bullionii factum, dictumque prætereundum non eſt. Is cum Patavium veniſſet, ad Gregorii ſepulchrum quantocyus adiit, ibique in genua provolutus, ac ſupplex, cum prodigia patrari illius interventu audiſſet: *quid mihi,* inquit, *mira hæc narrare pergitis? Singulare illud, ac pene incredibile quod oculis hiſce meis vidi, atque perſpexi, majus omnibus, quæ de illo feruntur, prodigium reor, idque unum ſatis fore arbitror ad eum in Sanctorum numerum referendum. De Pontificatu maximo loquor, quem ampliſſimum honoris, dignitatiſque gradum, veluti manu hunc ego Cardinalitium pileum, ille tenebat, niſi unus ipſe Cardinalium ſuffragiis, atque conſiliis obſtitiſſet, ſibique ad ſupremam in terris ſedem aditum omnem ultro interclufiſſet.*

CAPUT IV.

Miracula quædam Gregorii precibus poſt ejus obitum a Deo patrata.

QUæ Gregorium adhuc inter mortales agentem clarum miracula reddidere, paullo ſuperius a nobis memorata ſunt; Jam ea, quibus aucta, poſtquam is deceſsit, eſt viri ſanctiſsimi fama, ipſique parta in Cælo gloria certis veluti notis, ac ſignis a Deo hominibus declarata fuit, exſequemur. Quoniam vero ea neque pauca, neque obſcura ſunt, ſingula autem complecti hoc loco velle, & operoſa nobis, & lectoribus longa res eſſet; brevitate utemur, atque ex eorum numero, quæ publicis ſunt tabulis conſignata, pauca dumtaxat afferemus.

Primum omnium ab oculatis, juratiſque teſtibus memoriæ proditum fuit, compluribus, qui graviſsimis febribus laborabant, Gregorii ope, ac beneficio fuiſſe extemplo ſanitatem reſtitutam. Soror Julia Mazzacuti converſa monaſterii Patavini S. Roſæ adeo maligna febri, pectoriſque inflammatione conflictabatur, ut ſacro oleo jam inungenda videretur. Acceſsit ad miſeram Confeſſarius, monuitque, ut ad Barbadici opem, auxiliumque confugeret, bi-

beret-

beretque aquam, in quam nonnulla illius purpureæ veſtis fila immiſerat; Id ea cum feciſſet, ſtatim ab hauſtu illius aquæ e lecto, mirantibus omnibus, valens, & firma ſurrexit = Octavius quoque Niger puer novennis ex acuta febri, maligniſque puſtulis, & variolis jam jam moriturus, fruſtum ejuſdem purpuræ in aquam injectum deglutiens extemplo convolavit = Nicoloſa Cinetti ejuſdem Monaſterii S. Roſæ ſoror ictu lapidis, qui ex alto deciderat, lethaliter in capite vulnerata, cum præterea vehementi febri, ac frequenti ſyncope affligtaretur, ut Gregorii opem imploravit, hujus pileolo, adhibita ſacerdotis prece, eidem impoſito, ab imminenti, certoque interitu liberata continuo e lecto proſilivit = Soror etiam Cajetana Zonnia, cum quatuor ipſos annos febribus, continenti pectoris dolore, multiſque pernicioſis ſymptomatibus affecta, ac deſperata prorſus valetudine, quinquies orationem Dominicam, totieſque ſalutationem angelicam in honorem Gregorii Barbadici recitaſſet, hujuſque præcordiorum fruſtulum pectori ſuo admoviſſet, integram momento temporis ſanitatem recuperavit.

Urſula Pintona cum hernia inteſtinali, gangræna in ſiniſtra mamilla, aſsiduiſque doloribus, pertinaci febri, aliiſque ſymptomatibus jam ſpatio annorum ſex miſere cruciaretur, poſtre-

ſtremiſque ejus temporis menſibus ſeptem, ſe movere non poſſet, ut ad Gregorii opem confugit, extemplo ſalvam omnino ſe, atque incolumem ſenſit; mane porro inſequentis diei hilaris medico eam de more inviſenti pedibus obviam ad ædium ſcalam proceſsit, non ſine ingenti ejuſdem, ceterorumque admiratione = Invocato quoque Gregorii auxilio Lucretia Fabricia annos nata xvii. carcinomate, quo ſiniſtra mamilla contaminata per annos ferme duos languebat, cum nihil jam in arte medentium præſidii eſſet, e veſtigio prorſus convaluit = Nec abſimile hoc aliud fuit: Annis decem Franciſcæ Zoilæ immedicabilis cancer ſiniſtram mamillam, qua molliores, & carnoſiores ſunt partes, inſederat, ac miſeram aſsiduo dolore torquebat: partem purpuræ Gregorii admovit ægra affectæ parti, & repente victa mali vis omnis abſceſsit, nullo cancri relicto veſtigio = Lucia item Caſotta complures annos gangrænis duabus dextro brachio laborans, ac nullo ſanari ſe poſſe medicamento intelligens, adhibito ad brachium Gregorii veſtis ſegmento ſanata repente fuit.

Lucrezia Piazzola Monialis SS. Rocchi, & Margaritæ Venetiis urinæ incontinentia inſanabili jamdiu conflictabatur; Bibit aquam cum nonnullis filis cinguli purpurei, pileolique Gregorii,

gorii, tum ſomno correpta ſibi videre viſa eſt Gregorium, qui ſe illam adhibito crucis ſigno tangeret, ſanitatique reſtitueret. Excitata a ſomno ſanam ſe eſſe re ipſa cognovit = Fruſtulum ſimiliter Gregorii purpuræ immiſſum in aquam Franciſca Baſſana ut bibit, ejuſdemque ſervi Dei reliquiam neſcio quam cum ſacerdotis precatione adhibuit, ab immedicabili, ac periculoſa hæmorrhagia, qua per plures menſes laborabat, extemplo liberata eſt.

Mulier Belloſa nomine arthritide cum totius corporis tumore, urinæque maximo ardore laborans: ac Spes Sandina de Grandis jam diebus triginta ventris doloribus ita oppreſſa, ut brevi medicorum judicio interitura videretur; ubi Gregorii epiſtola earum ventribus admota eſt, Belloſa illico e morbo ſoſpes evaſit: Spes velo abortum enixa continuo ſana, atque incolumis fuit.

Magdalena Poleſſi adoleſcentula cum annos ferme quinque acri in oculos humore defluente ita laboraſſet, ut eorum tandem uſum amiſiſſet, ubi mater implorato Gregorii præſidio reliquiam ipſius neſcio quam ægris oculis admovit, confeſtim cæcitate depulſa viſum recepit = Bernardinus autem Bregandi puer annorum trium pedes a nativitate gerebat inverſos, contortoſque, ut iis ſtare nullo modo poſſet. Hujus

patruus linteolo, quo Gregorii cadaver contactum fuerat, Bernardini lecto cubantis pedes circumducit: factumque maximo prodigio eſt, ut infans, ubi dies illuxit, rectis inſiſteret pedibus, iiſque omnino liber, atque expeditus incederet, cunctis qui aderant rei admiratione defixis.

Nec mirandum minus hoc fuit: Caſſandram Pappafavam nobilem Patavii mulierem, cum vehementi febre, maligniſque puſtulis toto corpore laboraret, medici pro certo morituram affirmabant, præſertim cum ad vim morbi delirium accederet, adeoque ſingularis furor, ut complurium qui aderant vi cohiberi vix poſſet, ne præcipitem ſe daret e lecto. Igitur cum nulla jam ſpes ſalutis reliqua eſſet, ejus ſoror Anna arceſſit ſacerdotem, qui invocato Gregorii auxilio, ejus ſuperhumerale ægrotanti admoveat. Ut factum id fuit, illa ſtatim furere deſiit, ac mentis primo, paulloque poſt etiam corporis ſanitate recepta, vitam debere ſe Gregorii teſtata eſt.

Eſt quoque illud commemorandum, quod Venetiis Mariæ Margaritæ Condulmeriæ ſorori S. Mariæ de Cæleſtia contigit. Hæc adeo aſſiduis, graviſſimiſque doloribus, nervorumque contractionibus angebatur, ut ſæpe omni ſenſu, motuque corporis deſtitueretur, ſæpe caput ma-

magno impetu circumquaque jactaret, ſæpe omnibus artubus tremeret, ac vix unius minuti horæ ſpatium, quo refici cibo poſſet, ſororibus relinqueret. Cum in eo ſtatu duos ipſos menſes manſiſſet, ix. Kal. Februarias hora noctis ſecunda ſperans ſe beatiſſimæ Mariæ Virginis, Gregoriique interventu e morbo convalituram, ubi paullulum aquæ luſtralis cum immiſſis fruſtulo pallii ejuſdem B. V., quod in templo monaſterii ſervabatur, nonnulliſque filis veſtium Gregorii bibit, illico valens, & ſoſpes e lecto proſiliit, atque ad conſanguineos inviſendos, qui tanto prodigio permoti ad monaſterium convolarant, ea ipſa nocte ſe contulit.

Vicentiæ, quæ urbs eſt Venetorum, hoc aliud accidit. Anno MDCCXX. Auguſto menſe Johannes Baptiſta Monza Comes, Erminia Clara Franzania illius uxor, atque horum filii Albertus, & Cajetanus cum maligna febri, fluxuque ſanguinis in extremum vitæ diſcrimen veniſſent, & fatigatis nequidquam medicorum ingeniis morbus curam omnem, ac diligentiam eluderet, iis dimiſſis, Johannes a Gregorio Barbadico ſalutem ſibi, uxori, liberiſque petendam judicavit. Itaque ut precatus ſanctiſſimum Antiſtitem fuit, votoque facto promiſit ſe, uxorem, filios ad ejus ſepulchrum Patavium profecturos, ibique anathema in accepti beneficii teſti-

ſtimonium relicturos, repente melius ſe habere omnes cœperunt, brevique recuperata ſanitate, ac viribus, colendorum liberatoris ſui cinerum cauſa Patavium contenderunt.

Latius exponendum eſt alterum reſtitutæ ſanitatis prodigium, quod Vincentius Maria Urſinus, Ordinis Prædicatorum decus, & ornamentum, qui Pont. Max. creatus Benedictus XIII. eſt dictus, cum Archiepiſcopatum Beneventanum gereret, Ven. Barbadici beneficio impetravit: idemque in gratam memoris animi ſignificationem juratus aſſeruit, atque in publicas tabulas referri voluit his ferme verbis: *Anno*, inquit, 1699. *octavo Kal. Octobris cum meam diœceſim luſtrans in cœnobium FF. Prædicatorum Circiæ majoris divertiſſem, ingentemque lapidem, quem collocari in ara S. Dominici oportebat, inſpicerem, lapis in ſiniſtrum crus meum, pedemque offendit: Etſi cutis tantum cruris ſaucia duabus in partibus eſſet, pes tamen ita læſus contuſione, ac deciduo, corruptoque humore fuit, ut ſtare eo nullo modo poſſem, ac in lecto, vel in ſede aliqua jacere cogerer. Interim pridie nonas Octobris cum delatus in ædem Noviſiorum ſacro intereſſem, vi quadam excitari, urgerique me ſenſi ad preces illarum ſimiles, quibus S. Philippus Nerius uſus eſt, adhibendas: Te obſecro, inquam, obteſtorque ſanctiſſima Chriſti Mater Virgo Maria, ut*

ut pro Cardinalis Barbadici dum viveret in te pietatis ſtudio, proque illius in luſtranda diœceſi diligentia, ac laboribus me hoc morbi incommodo ſolvas, quo & ipſe meam, ſi id tibi honori futurum noveris, inviſere diœceſim pergam. Abſoluto ſacro, quin animum adverterem, nemine opitulante, e ſede exurrexi non modo, meiſque me pedibus in cubiculnm ſoſpes recepi, ſed etiam ad ejuſdem diei veſperas, levationis cauſa, dormitorium, quod dicimus, pedibus liber inceſſi. Itaque vi: Idus ejuſdem menſis aram templi maximam, & v. Idus aram ſacelli mihi conſecrare licuit. Interim cum Dalmaticam Barbadici, quam dono ab illius fratre acceperam, pedi meo admoverem, magnam inde voluptatem percipere videbar, ac novas pedi vires addi ſentiebam. Quo factum eſt, ut cum ſanari a chirurgo non potuiſſem, Mariæ Virginis ope, ac Gregorio deprecatore quam citiſſime convaluerim, ac prodigium celebrans, gratias utrique maximas habuerim.

Multo major legentem admiratio inceſſet ex hoc alio prodigio, quo vel ipſa elementa Gregorio obſequuta cognoſcet. Calcinati, qui vicus eſt agri Brixienſis, viii. Idus Novembris anno 1721., cum ſtabulum, quod Finonii obtinebant, flammam concepiſſet, adeo auctus ignis furente, validoque vento fuit, ut priuſquam, quemadmodum accidiſſet, animadverti poſſet, conflagraturum

 brevi

brevi temporis ſpatio locum, & omnia conſumenda eſſe viderentur. Imminens ſane, certumque erat periculum, ne in adſtructas ſtabulo contabulationes, proximaſque ædes fœno plenas vento ignis inferretur. Pavore igitur, atque impendentis exitii horrore perculſi Finonii, magnaque multitudo oppidanorum ad ſtabulum accurrunt, atque disjectis tectis compeſcere aqua incendii vim properant. Sed cum reſtingui nullo modo poſſet, & conſilium omne deficeret, Dominicus Legatus fruſtum purpuræ Gregorii Barbadici Finonio medico, qui rem ſuam ire peſſum miſere lamentabatur, tradit, eumque ut implorata Gregorii ope purpuram in ignem projiciat hortatur. Id cum medicus magna fiducia feciſſet, dictu profecto, viſuque mirum, ut flammæ quaſi Barbadici purpuram reverentes, ſpatium ei ne arderet relinquere, ac veluti ſe contrahere, paulloque poſt ita decreſcere cœperunt, ut una hora reſtincto incendio fœnile, fœnum, ac ceteras res omnes ereptas e tanto periculo univerſi qui aderant gratularentur. Sed mirandum magis intuentibus illud fuit, quod poſtridie ejus diei cum ea, quæ minime conſumta incendio fuerant, oppidani ſecernerent, purpuræ particulam omni ex parte integram, papyrum autem, qua obtegebatur, leviter tantum fumo

ob-

obfuſcatam inter carbones invenerunt. Quæ omnia cum defuncti periculo non ſine lacrymis, ac ſtupore animadverterent, inſigne beneficium Gregorii meritis acceptum retulere, ac jurati hæc ita ut diximus facta eſſe teſtati ſunt.

Sed de miraculis hactenus, quæ qui voluerit, poterit in Gregorio maxime admirari. Ego hæc quidem, ut eſt æquum, magni pendo, atque ſuſpicio, ſed illa magis, quorum ſibi partem fides mortalium non decerpit, quæ frequenter cum ſervorum Dei beneficentia, atque effectrice prodigiorum virtute, vel ex æquo, vel ex parte ſaltem aliqua conſpirat ad ea, quæ cupiunt aſſequenda. Admiror Barbadici virtutes, nec pluris facio illuſtria, & magna, quæ largiter in eum contulit Deus O. M. cum naturæ tum gratiæ dona, & ornamenta, quam quod ea eximiæ fecerit inſtrumenta ſanctitatis. Sed & ipſis virtutibus * *mirabilius judicio, quod magna, & rara virtus profecto eſt, ut magna operantem ſe neſciret, & manifeſta omnibus ſua cum eſſet, eum ſolum lateret ſanctitas, mirabilis appareret*, ac ſupremæ in terris dignitati par omnino haberetur, *is vero ſe imparem prorſus, & contemtibilem reputaret*. Miror denique hac noſtra fere ætate, qua chriſtiana torpeſcit pietas, frigeſcit charitas, hominum-

que

* Bern. Serm. 13. in Cant.

que mores ab antiqua ſeveritate tantopere deciderunt, vixiſſe Epiſcopum, & Cardinalem, veteris diſciplinæ exemplum, qui priſcam illam ſanctiſſimorum Antiſtitum vitæ rationem operoſam, aſceticam, ac plane apoſtolicam non æmulari modo, ſed æquare potuerit, ut, qui eos ad imitandum ſibi propoſuit, ipſe deinde extiterit exemplar abſolutiſſimum, ad quod alii ejuſdem ordinis vitam ſuam exigant, atque componant.

Atque hæc potiſſimum habui, quæ de Gregorii Barbadici vita, ac rebus geſtis monumentis traderem literarum. Jam vero hiſtoriæ ad umbiculum perductæ coronidem addere liceat Bernardi verbis *: *Habemus in ejus vita, & quod digne miremur, & quod ſalubriter imitemur: tutius ſane emulanda ſolidoria, & quæ magis virtutem redolent, gloriam minus. Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus ſimilari, etſi volumus, non valemus.*

APPENDIX

De iis, quæ hactenus in cauſa Canonizationis B. Gregorii Barbadici peracta ſunt.

UT adhuc in terris agente Gregorio Barbadico ſanctitatis ejus fama longe, lateque pervagata fuerat, ita & multo magis novis acceden-

* Serm. I. de S. Victore.

cedentibus poſt ejus obitum patratis ipſius ope miraculis aucta, & propagata eſt. Quare ne adhuc viventium hominum ad fidem de rebus ab eo geſtis, virtutibns, atque prodigiis poſteritati faciendam teſtimonia interirent, æquiſſimum, opportunumque viſum eſt illius gloriæ ſtudioſis publicum, ac legitimum inſtitui de viri ſanctitate judicium. Patavinorum primum, tum Bergomenſium hæc omnium, qua privata, qua publica in Gregorium ſtudia, ac vota fuere. Quare civitatis utriuſque cives Epiſcopum adiere ſuum, ut publicas more, inſtitutoque Eccleſiæ ea de re tabulas confici vellet, atque juberet. Id enim optimo, ſanctiſſimoque Paſtori ſuo deberi jure, meritoque putarunt, qui præter vitæ innocentiam, & ſanctitatem, egregiis curis, atque laboribus perutilem eorum ſaluti operam impendiſſet, atque inumeris utramque Eccleſiam beneficiis cumulaſſet. Ad publicas itaque tabulas cum de Gregorii geſtis, atque virtutibus, tum de nullo ei poſt mortem tributo cultu Patavii, ac Bergomi deventum eſt. Publicæ item tabulæ auctoritate, ut ajunt, ordinaria inſtitutæ Romæ, Venetiis, Florentiæ, Mediolani, Mutinæ, ac Beneventi, riteque confectæ ad Apoſtolicam ſedem tranſmiſſæ ſunt. Additæ ſupplices ad Clementem XI. P. M. multorum Epiſtolæ numero CCCLVII. uno deinde volu-

volumine exceptæ , atque vulgatæ , quibus ſummi Reges, ac Principes, S. R. E. Cardinales , Eccleſiarum Antiſtites, & Capitula , omnes fere Regularium Ordinum Præſides Generales, publicæ Academiæ, Magiſtratus, & Collegia certatim votis inſtabant ac precibus , ut cæleſtes Gregorio honores ſupremo Eccleſiæ judicio deferrentur.

Exhibita ſacræ Rituum Congregationi acta omnia rite aperta, ac lecta ſunt die 11. Julii anno 1716. : Tum cauſæ Relator ab Innocentio XIII. P. M. deſignatus fuit Cardinalis Zondedarius, qui Theologos nonnullos cognitores, cenſoreſqne adhibuit operum, ſcriptorumque Ven. Gregorii, in quibus cum nihil reprehendendum offendiſſent, eadem ſacra congregatio die 3. Julii 1723.. *Nihil obſtare* pronunciavit *ad cauſæ proſecutionem.* Eodem anno die 11. Decembris a laudato Pontifice manu propria ſignata eſt introductionis cauſæ commiſſio, atque inſequentis anni 1724. die 15. Julii : *De cultu Servo Dei non exhibito conſtare*, reſpondit eadem Congregatio, quod quidem reſponſum auctoritate ſua firmavit Benedictus XIII. Innocentii ſucceſſor.

Interea cum duo de triginta ab obitu Gregorii annis humidiore loco, quo primum conditum fuerat, ejus corpus jacere animadverterent

rent Patavini, magno fortaſſe ſacri pignoris detrimento; augeretur præterea in dies miraculorum, & populi ad ſepulchrum frequentia, ſuarum eſſe partium duxerunt in locum ſicciorem illud transferre, ac ſepulcro nobiliore reponere. Id ne cauſæ obeſſe poſſet, quæſita, atque ad faciendum impetrata ſacræ Congregationis facultate, quæ conſilium probavit die 23. Septembris 1724. dummodo ſervaretur in omnibus ritus, ac forma a Fidei Promotore tradenda; opus quantocyus curatum, atque perfectum eſt. Indicta enim translationis die convenere ad ſepulchrum conſtituti judices, medici, chirurgi, ac teſtes coram Johanne Franciſco Cardinali Barbadico Epiſcopo Patavino V. Gregorii fratris filio, tum erutæ, apertæque arcæ, quibus incluſum cadaver fuerat, quod ingenti omnium admiratione integrum prorſus, atque incorruptum, omni ex parte flexibile, ac mortis temporiſque injuriarium expers, divinitus conſervatum repertum eſt. Agnovere prodigium quotquot ſpectaculo intererant, & laudavere Deum excelſum, qui non dedit Sanctum ſuum videre corruptionem. Poſt hæc ne leviter quidem violatum, ſed integrum uti repertum fuerat, accurate clauſum loco digniore collocatum eſt, poſito ex marmore ad tumulum hoc rei monumento.

D. O. M.

D. O. M.

CORPUS

VENERABILIS SERVI DEI

GREGORII S. R. E. CARDINALIS BARBADICI

EPISCOPI PATAVINI

E SEPULCHRO

QUO XXVIII. ANTE ANNIS CONDITUM FUERAT

PRÆVIO DECRETO SAC. RITUUM CONGREGAT.

APPROBATO A SS. D. N. BENEDICTO XIII. P. M.

JOH. FRANCISCUS S. R. E. CARDINALIS BARBADICUS

EPISCOPUS PATAVINUS

FRATRIS FILIUS

HUC TRANSTULIT

ANNO MDCCXXV. MENSE MAJO DIE XXVI.

Romæ interea conficiebatur proceſſus, ut vocant, Apoſtolicus *ſuper fama ſanctitatis in genere*, qui cum abſolutus, & obſignatus ſacræ Congregationi eſſet exhibitus die 15. Septembris, ipſius decreto reſeratus, & lectus eſt. Alii quoque Apoſtolica auctoritate proceſſus *in ſpecie* ejuſdem Congregationis juſſu Patavii, Bergomi, ac Venetiis inſtituti ſunt, atque ab eadem ſacra Congregatione adprobati die 20. Julii 1734.

Nova deinde in memoratis Urbibus ejuſdem ſacræ Congregationis juſſu nonnullarum epiſtolarum, ac MSS. Ven. Gregorii inſtituta eſt per-

perquiſitio, quæ ad Theologorum examen deducta ſunt, eorumque relatione facta a Cardinali Gentili, ſacra Congregatio die 7. Maji 1746. reſpondit: *Procedi poſſe ad ulteriora, reſervato jure D. Promotori opponendi ſuis loco, & tempore.* Volumina quoque familiarum epiſtolarum, quas a prima ætate ad examen vocata cenſuram omnem evaſere, eodemque Cardinali referente ſacra Congregatio reſcripſit die 20. Julii 1748. *Procedi poſſe ad ulteriora.*

His itaque præmiſsis, riteque diſpoſitis poſt prævias, ut vocant, antepræparatorias, ac præparatorias Congregationes ſuper examine cum Theologalium, tum Cardinalium virtutum Ven. Servi Dei, quarum prima apud Emũm Galli cauſæ relatorem habita eſt die 29. Martii anni 1757., altera in Palatio Apoſtolico Quirinali die 26. Septembris anni 1758. convocata demum poſtrema generali coram SS. D. N. Clemente PP. XIII. die 30. Januarii 1759. hoc Decretum editum eſt.

DE-

DECRETUM

VENETA, SEU PATAVINA

Beatificationis, & Canonizationis Ven. Servi Dei Gregorii Cardinalis Barbadici Epiſcopi Bergomenſis, poſtea Patavini,

SUPER DUBIO

An conſtet de virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate in Deum, & Proximum, necnon de Cardinalibus Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, & Temperantia, earumque adnexis in gradu heroico in caſu, & ad effectum, de quo agitur.

P*Ropoſita a Reverendiſſimo Cardinali Gallo Ponente in Congregatione Generali Sac. Rituum habita die 30. Januarii 1759. coram Sanctiſs. D. N.* Clemente XIII. *Cauſa Veneta, ſeu Patavina Ven. Servi Dei* Gregorii Barbadici *S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopi Patavini, in eaque diſcuſſo dubio*: An conſtet &c. (*ut ſupra*), *Sanctitas ſua auditis Reverendiſs. Sac. Rituum Congregationi Præpoſitorum, nec non Conſultorum ſuffragiis, qui unanimi conſenſu conſtare de ejus virtutibus in gradu heroico conſuerunt, nihil tum decernens, ad eum*, qui operatur virtutes in nobis, *tam ſuis, quam aliorum precibus confugit, humiliter deprecando*, ut notum ei faceret ſacramentum voluntatis

tatis ſuæ: *Hac vero die* 8. *Februarii, qua B. Hieronymi Æmiliani Ven. Gregorii Concivis in terris ſolemnis commemoratio agitur, peractis ſacroſanctis myſteriis Sanctitas Sua coram ſe advocavit Reverendiſſimos DD. Cardinales Tamburinum Sac. Congregationis Præfectum, Gallum Cauſæ Relatorem, necnon R. P. Benedictum Veterani Promotorem Fidei, Meque Secretarium, & Decretum hujuſmodi edi, & inter Acta Sac. Congregationis referri mandavit, nempe* Conſtare de vitutibus Ven. Servi Dei Gregorii Barbadici Cardinalis, & Epiſcopi Patavini in gradu heroico in caſu, & ad effectum, de quo agitur. *Hac die* 8. *Februarii* 1759.

D. F. Cardinalis Tamburinus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

M. Mareſuſcus Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

Adprobatis virtutibus, Miraculorum examen, judiciumque inſtitutum eſt, eorum videlicet quæ Gregorii ope, ejuſque interceſsione poſtquam is e vivis exceſsit a D. O. M. patrata ſunt. Quapropter in Congregatione antepræparatoria coacta die 26. Februarii Anni MDCCLX., ac deinde altera præparatoria habita die 2. Septembris ejuſdem anni quæſitum, ac diſceptatum eſt: *An, & de quibus Miraculis conſtet in caſu, & ad effectum, de quo agitur:* Duo autem, quæ mox indicabimus, e quatuor pro-

poſitis atque diſcuſsis, tanquam certa, atque indubitata miracula unanimi Patrum ſententia judicata ſunt. In generali demum Congregatione coram Sanctitate ſua convocata die 10. Januarii MDCCLXI. inſtaurato eorumdem miraculorum examine, pleno ſuffragantium non tam conſenſu quam plauſu eadem miracula adprobata ſunt. Religioſum tamen ducens Sanctiſs. Pontifex rem maturius perpendere, & pro cauſæ gravitate uberius a Deo lumen poſcere, ac præſtolari, mentem ſuam declarare diſtulit ad diem octavam Februarii proxime inſequentis, in qua decretum hoc tulit, ac promulgari mandavit.

DECRETUM

VENETA, SEU PATAVINA

Beatificationis, & Canonizationis Ven. Servi Dei Gregorii Cardinalis Barbadici Epiſcopi Bergomenſis, poſtea Patavini,

SUPER DUBIO

An, & de quibus Miraculis conſtet in caſu, & ad effectum, de quo agitur.

M*irabilis in Sanctis Deus, & inquirentibus ſe remunerator cum Sanctitatem fidelis Servi Sui* Gregorii Cardinalis Barbadici *confirmare digna-*

dignatus fuerit miraculis poſt ipſius obitum ad ejuſdem interceſſionem patratis; hinc poſtquam Sanctiſſimus D. noſter Clemens PP. XIII., *ſervatis de more ſervandis, dicti Ven Servi Dei heroicas virtutes approbavit ſolemni edito Decreto* die 8. Februarii anni 1759., *inſtitutum fuit eorumdem miraculorum examen in Congregationibus primum Antepræparatoria, & Præparatoria habitis* diebus 26 Februarii, & 2. Septembris anni 1760., *& deinde in Congregatione Generali coram eodem SS.D.N. coacta* die 20. *mox elapſi menſis Januarii: in qua a Reverendiſſ. Cardinali Galli Cauſæ Relatore propoſito dubio*,, An & de quibus Miraculis conſtet in caſu, & ad effectum, de quo agitur,, *licet ſuffragia Reverendiſſimorum Cardinalium, necnon Conſultorum concordia fuerint in Miraculo adſcribendis duabus ſanationibus interceſſione dicti Servi Dei ſecutis, primo, & tertio loco a Poſtulatoribus propoſitis, nihilo tamen minus Sanctitas Sua judicii declarationem tunc diſtulit, ut in graviſſimo hoc negocio tam ſuis, quam aliorum precibus opem a Deo imploraret, & Divino lumine mens ejus illuſtraretur.*

Hac vero die, in qua Dominicæ primæ Quadrageſimæ ſolemnia recoluntur, eadem Sanctitas Sua poſt peractum Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium, accitis coram ſe Reverendiſſimis Cardinalibus Gallo Cauſæ Relatore, & Tamburino Sac. Rituum Con-

regationis Præfecto, necnon R. P. D. Cajetano Forti Fidei Promotore, meque infraſcripto Secretario, Divino iterum implorato præſidio, decrevit: ex quatuor Miraculis, quæ propoſita fuerunt tamquam a Deo parata interceſſione dicti Servi Dei, conſtare de duobus in tertio genere, *nimirum de primo*, inſtantaneæ *ſcilicet*, & perfectæ Sanationis Sororis Nicoloſæ Cinetti Monialis Converſæ in Monaſterio S. Annæ Patavii Ordinis S. Benedicti a lethali vulnere capiti inflicto a ſaxo eximiæ magnitudinis e faſtigio turris campanariæ delapſo: *& de tertio nempe* Inſtantaneæ, & perfectæ Sanationis puellæ Luciæ Caſotto ab inveterata Gangræna, quæ dexterum ejus brachium a cubitu ad humerum exederat, eamque ad ultimum vitæ diſcrimen adduxerat, *in caſu, & ad effectum, de quo agitur*.

Et hujuſmodi Decretum in acta Sac. Rituum Congregationis referri, & publicari mandavit. Hac die 8. *Februarii Anni* 1761.

D. F. Cardinalis Tamburinus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

F. M. de Lerma Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

His rite abſolutis, nihil jam reliquum eſſe videbatur, ut Beatorum faſtis Gregorius adjungeretur. Sed veteris diſciplinæ retinendæ cauſa Sanctiſs. Pontifex diſcuti voluit; *An ſtante appro-*

approbatione virtutum, & duorum miraculorum tuto deveniri poſſet ad ipſius Ven. Servi Dei Beatificationem? Cui quidem dubio coram ſe propoſito in generali Sacrorum Rituum Congregatione die 7. Julii MDCCLXI,, cum ſuffragiis omnibus reſponſum fuerit: *Poſſe a Sanctitate ſua tuto procedi*, ipſa anniverſaria coronationis ſuæ die 16. Julii 1761. ſequens tulit.

DECRETUM.

VENETA, SEU PATAVINA

Beatificationis, ſeu Canonizationis Ven. Servi Dei Gregorii Cardinalis Barbadici Epiſcopi prius Bergomenſis, poſtea Patavini.

SUPER DUBIO,

An, ſtante approbatione duorum Miraculorum; tuto procedi poſſit ad ſolemnem ipſius Ven. Servi Dei Beatificationem.

P*Oſtquam Ven. Dei Servus Gregorius Cardinalis Barbadicus diſſolutis corporei carceris vinculis, ad cœleſtem Patriam evolavit, maxima ſanctimoniæ fama, plures inſtructi fuerunt Proceſſus authoritate primum ordinaria, deindeque Apoſtolica ſuper illius Sanctitate, Virtutibus, & Miraculis. Cumque poſtmodum, iis omnibus di-*

*ligenter perpenſis, quæ ex præſcripto Apoſtolicæ Sedis in arduo Beatificationis Judicio accurate diſcutienda erant, propoſitum fuerit examen heroicarum Virtutum ejuſdem Servi Dei in Congregationibus Antepræparatoria, Præparatoria, & demum Generali habita coram Sanctiſſimo D. N. C*LEMENTE PAPA XIII. die 30. Januarii 1759., *eadem Sanctitas Sua* die 8. Februarii ejuſdem anni, *qua B. Hieronymi Æmiliani Ven. Gregorii Concivis ſolemnis Commemoratio agebatur, declaravit*: Conſtare de virtutibus Theologalibus, & Cardinalibus, aliiſque adnexis in gradu heroico, in caſu, & ad effectum &c.. *In earumdem autem virtutum examine dilucide ex actis conſtitit, quam egregia Evangelicæ perfectionis ſpecimina ediderit in vinea Domini bonus hic Paſtor ſemper excubans, ſemper operoſus, & diu noctuque cuſtodiens vigilias ſuper Gregem ſuum. Fuit in eo humanarum rerum admirabilis contemptus, mira prorſus, & inexplebilis ad pauperes ſovendos, alendoſque charitas, ardentiſſimum Divini honoris, ac Religionis propagandæ ſtudium, in Eccleſiaſtica diſciplina reſtituenda indefeſſus labor, in pravis moribus extirpandis aſſidua vigilantia, in Epiſcopalis Cathedræ auctoritate, juribuſque tuendis robur invictum. Diœceſim literis, ac pietate excultam voluit, quam magnis licet incommodis, ſuæque valetudinis diſpendio, frequenter inviſere ſolebat,*

lebat, prædicans ubique verbum Dei, arguens, obſecrans, increpans in omni patientia, & doctrina: ſeque ſemper exhibuit perfectum, ſanctumque, qualem decet eſſe Epiſcopum, & ſanctiſſimi Mediolanenſis Antiſtitis Caroli Borromæi, quem ſibi ad imitandum propoſuerat, imaginem ad vivum in ſe expreſſit.

Cum tantam vero Sanctitatem confirmatam voluerit Omnipotens poſt ejus obitum teſtimonio miraculorum, eorum examen, præmiſſis Congregationibus Antepræparatoria, & Præparatoria, propoſitum fuit die 20. Januarii præſentis anni 1761. in Congregatione generali habita coram Sanctitate Sua, quæ die 8. ſequentis menſis Februarii, in qua Dominicæ primæ Quadrageſimæ ſolemnia recolebantur, duo ex illis in tertio genere approbavit, videlicet primum: Inſtantaneæ, & perfectæ Sanationis Nicoloſæ Cinetti Monialis Converſæ in Monaſterio S. Annæ Patavii Ordinis S. Benedicti a lethali vulnere capiti inflicto a ſaxo eximiæ magnitudinis e faſtigio turris campanariæ delapſo: *Et tertium nempe:* Inſtantaneæ, & perfectæ Sanationis puellæ Luciæ Caſotto ab inveterata Gangræna, quæ ad dexterum ejus brachium a cubitu ad humerum exederat, eamque ad ultimum vitæ diſcrimen adduxerat.

Tandem in Congregatione generali coacta coram Sanctitate ſua die 7. præſentis menſis Julii propoſito

 per

per Reverendiſſimum Cardinalem Galli Cauſæ Relatorem dubio. An ſtante approbatione duorum Miraculorum tuto procedi poſſit ad ſolemnem ipſius Ven. Servi Dei Beatificationem,, licet omnes unanimi ſenſu affirmative reſcribendum cenſuerint, attamen Sanctitas Sua, Reſponſo tunc dilato ad divinam opem in tam difficili judicio diuturnis precibus implorandam, hac die Anniverſaria Coronationis Suæ, poſt oblatum Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium accitis coram ſe Reverendiſſimis Cardinalibus Galli Cauſæ Relatore, Spinelli Epiſcopo Hoſtienſi, ac Sac. Collegii Decano, & Torregiani, necnon R. P. D Cajetano Forti Fidei Promotore (ſi quid ulterius haberet opponendum) meque infraſcripto Secretario, ad majorem Dei gloriam, & Eccleſiæ quidem univerſæ præſertim, tum Ordinis Epiſcopalis, quem tanta cum laude Servus Dei profeſſus eſt, tum dignitatis Cardinalitiæ, cujus decus fuit, & ornamentum, præſens Decretum Beatificationis Ven. Gregorii Cardinalis Barbadici *per literas in forma Brevis, & conſuetis cum Indultis ſolemni ritu celebrandæ in Baſilica Vaticana die in iiſdem literis deſignata, expediri, & publicari mandavit. Hac die decima ſexta Julii 1761.*

D. F. Cardinalis Tamburinus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

F. M. de Lerma Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

I N-

INDEX
RERUM MEMORABILIUM.

A

Academiæ Patavinæ Theologorum de Gregorio teſtimonium. 87.
Acciajolus Cardinalis Gregorii ſanctitatem teſtatur. 226.
Aguirre Cardinalis Gregorium amore proſequitur. 226.
Albanus, Jo. Franciſcus Cardinalis, Gregorium colit. 226.
Alcorani editio cum confutatione Ludovici Maraccii. 67.
Alexander VII. Pontifex creatus. 12. Gregorium Romam arceſsit, & dignitatibus auget. ibid. Epiſcopum eumBergomenſem renunciat. 15. Deinde S. R. E. Cardinalem creat. 47. Eumque ad Eccleſiam Patavinam transfert. 53. Quanti eum fecerit? 223.
Aſceticus locus in Seminario Patavino. 69.

fovet. 8. Ædes Gregorii ornamentis inſtruit. 159. eique monitum dat. ibid.
Barbadicus, Jo. Franciſcus Junior, Gregorii ex fratre nepos. 164. Epiſcopus primum Veronenſis, dein Brixienſis, & Cardinalis, tandem Patavinus Epiſcopus. 165.
Barbadicus, M. A. Cardinalis de ſanctitate Gregorii juratus teſtis. 226.
Baronii, Spondani, & Saliani annales a Gregorio perlecti. 246.247.
Benedictus XIII. (Vid.) Urbanus. Decretum Sacr. Congr. Rituum „ De non cultu Gregorii „ confirmat. 268.
Bragadinus Cardinalis Gregorium Epiſcopum inungit. 16.
Bullionii, Cardinalis de Gregorii ſanctitate illuſtre teſtimonium. 255.

B

Bandini, Coſmæ, de Nigronii Cardinalis in Gregorium cultu teſtimonium. 226.
Barbadica gens patricia apud Venetos. 1. Ejus elogium. 164.
Barbadicus, Gregorius. (Vid.) Gregorius.
Barbadicus, Antonius Senator, Gregorii frater. 162. Procurator S. Marci. 164.
Barbadicus, Jo. Franciſcus, pater Gregorii 1. Mortua uxore, viduitatem ſancte colit. Ejus laudes. 2. Filios pie inſtituit. 3. Præſertim Gregorium. ibid. Carmelitas, & Camaldulenſes ſtudio multo

C

Capituli Cathedralis Bergomenſis de Gregorio teſtimonium. 50.
Capituli Eccleſiæ Patavinæ de Gregorio teſtimonium. 254.
S. Caroli Borromæi imitator Gregorius. 16. & 28. Ejus juſſu editum libellum, iterum vulgat. 59. Eum præcipue colit. 123.
Charitas Gregorii in Deum. 133. & ſeqq. In propinquos. 163. In familiares. 165. Et in adverſarios, ſibique infenſos. 168.
Caſtitas Gregorii. 205.
Chiſius, Fabius, Pontificis Legatus ad tractum Rheni. 6.

Gre-

Gregorium amore complectitur; eique doctrinæ pietatiſque documenta tradit. ibid. & ſeq. Cardinalis creatur. 9. Juriſprudentiæ & hiſtoriæ Eccleſ. Gregorium operam dare jubet. 10. Vid. Alexander VII.
Chiſii junioris, Fabii Cardinalis, ſtudia in Gregorium. 104. Literas ab eo accipit. 171.
Clemens XI. P. M. a Regibus & Principibus pro Canonizatione Gregorii ſupplicatur. 267.
Clementis XIII. Decretum conſtare de virtutibus Gregorii. 272. Aliud conſtare de duobus Miraculis. 274. Decretum Beatificationis. 277.
Clericatus, Johannes, deciſiones vulgat Cleri Patavini. 81.
Cloche, Antonius, Ord. Prædic. Magiſter Generalis Gregorii amicus. 154.
Collegium Nobilium Seminario Patavino a Gregorio additum. 71.
Collegium Nobilium ad S. Mariæ de Treſto a Gregorio erectum. 71.
Colloredus, Leander Cardinalis. 33. Ejus in Gregorium veneratio. 226. Illius ſanctitatis teſtis juratus. ibid.
Collovitzii, Cardinalis, Hungariæ Primatis de Gregorio teſtimonium. 102.
Colonitzius Cardinalis Gregorium honorat. 226.
Columna, Federicus Cardinalis, Gregorium promovere ad Pontificatum ſatagit. 104.
Congregatio Concil. Tridentini interpretum a Gregorio frequentata. 247.
Congregatio Sac. Rituum. Vid. Rituum Sac. Congregatio.
Conſtantia, & fortitudo Gregorii. 193. & ſeqq. a Coſimo III. admirata. 197.
Coctarenus, Aloyſius, Venetorum Orator ad Conventum Monaſterienſem Gregorium comitem ſibi jungit. 5.
Cornelii, Georgii, Epiſcopi Patavini obitus. 53.
Cornelius, Georgius junior, Cardinalis, S. Thomæ Summam a Gregorio edi cœptam, vulgat. 66.
Corpus Gregorii poſt 28. annos incorruptum. 269.
Coſimus III. Magn. Dux Etruriæ celſitudinem animi Gregorii admiratur. 197. & 224.
Criſpinus Amerinorum Epiſcopus Gregorium laudibus affert. 231.

D

DOſithei ab Angelis Carmelitæ de Gregorii in Deum charitate teſtimonium. 137. Ejus animam exeuntem Deo commendat. 235.

E

EPiſcopalis Curia ab externis melius, quam ab indigenis adminiſtratur. 189.
Erculani, Hieronymus, Ord. Prædicatorum Gregorium innocentiſsimam animam appellat. 11. In Theologicis diſciplinis inſtruit. 245. Ejus amicus. 243.
Etræus Cardinalis Gregorium honorare ſtudet. 226.

F

FAbri, Jo. Baptiſtæ, Plebani S. Lucæ, de Gregorio propheticum dictum. 9.
Facundia Gregorii. 248.
Fama de Gregorii ſanctitate, dum viveret. 220. & ſeqq.

Poſt obitum. 249. & ſeqq.
Ferratii, M. Antonii, de Gregorio teſtimonium. 243.
Fides Gregorii, ejuſque tuendæ & propagandæ ſtudium. 107. & ſeqq.
S. Franciſcus Saleſius dux, & vitæ magiſter a Gregorio eligitur. 6. Ac in deliciis habetur. 122.
Franciſcus Eſtenſis Mutinenſium Dux, Gallici exercitus ductor. 93.

G.

Genevenſis cujuſdam de ſanctitate Gregorii teſtimonium. 223.
Giuſſani, Petri, libellus juſſu S. Caroli Borromæi editus, a Gregorio iterum vulgatus. 84.
Grandius, Ordinis Prædicatorum, Gregorii amicus. 248.
Gratianus hiſtoricus Gregorium laudat. 231.
B. Gregorii ortus, patria, parentes. 1. A patre pie inſtitutus: Ejus pueritia, geſtaque ſupra ætatem. 3. Religio, ingenium, judicium, memoria, obſervantia in patrem. 4. Philoſophiæ operam dat. 4. Item Geometriæ. 5. Adoleſcentia; Cum Aloyſio Contareno Oratore Veneto Monaſterium pergit; ibique Commentaria, vulgo (Memorie,) ſcribit. ibid. Ejus cum Fabio Chiſio neceſſitudo. 6. Cujus ſuaſione Franciſcum Saleſium ſibi ducem conſtituit, & imitandum proponit. ibid. Itinera: Pariſiis. 4. menſibus verſatur: gratiam init apud Ludovicum XIV. Regem. 7. Hujus de Gregorio judicium. ibid. In patriam reverſus inter Sapientes Ordinum adnumeratur; In religioſum ordinem ſe recipere meditatur. 7. 8. Jo. Baptiſtam Fabri conſulit, aliumque religioſum virum; Jo. Bapt. de eo propheticum reſponſum. 9. Chiſium ad Pontificatum evectum Romæ viſit, ejuſque ſuaſu Juriſprudentiæ, & hiſtoriæ Eccleſiaſticæ operam dat. 10. Itemque Theologiæ & hiſtoriæ ſacræ. ibid. Patavii in pietate, & ſtudiis proficit. ibid. Conſuetudo cum Hier. Erculani Ord. Prædicator. 11. Abjecta toga, Eccleſiæ nomen dat; a Tonſura ad Presbyteratum adſcendit, & in utroque Jure conſequitur Doctoratum: Vita poſt Sacerdotium adeptum. 11. 12. Romam ab Alex. VII. accerſitus, primumque Canonicus Patavinus, deinde Signaturæ Referendarius & Præſul domeſticus renunciatur. 13. Tranſtiberinæ regioni peſtis tempore præficitur. ibid. In ægrotos charitas in diſcrimen eum ſalutis adducit 14. 15. Bergomenſis Epiſcopus renunciatur. ibid. A Card. Bragadino vix conſecratus ſuam adit Eccleſiam. 16. Carolum Borromæum in Epiſcopatu imitari conatur. 16. & 18. Aliorum mores reformaturus, a ſe primum, deinde a domeſticis auſpicatur. 19. & 20. Inita regendæ domus ratio. ibid. Et Eccleſ. 21. Cleri diſciplinam reſtituit. ibid. & plur. ſeqq. Otium, & inertiam a Clericis eliminat. 22. Seminarium Clericorum reditibus & magiſtris auget. 21. Aliud erigere meditatur. 24. Exercitationes ſpirituales primus Bergomi inſtituit. 28. Catechiſmum promovet, Sodalitia erigit. 30. Scholas frequentat. 31. Concionibus vacat ſacris. 32. 33. Pœniten-

tentiæ Oratorium erigit. 34. Viſitationem inſtituit; methodus ab eo ſervata. 35. Labores initi. 37. Diei horas partitur. 38. Pelagianorum ſectam exterminat 42. & plur. ſeqq. S. R. E. Cardinalis renunciatur ab Alex. VII. 47. Romæ purpureum galerum ſuſcipit. ibid. Synodum diœceſanam cogit. 48. Ad Patavinam transfertur Eccleſiam. 53. Novum onus fruſtra a ſe avertere ſatagit. 54. Ejus Eccleſiæ procurationem init 58. 59. Nova conſilia in ejus adminiſtratione. ibid. & plur. ſeqq. Viſitationem inſtituit. 61. Seminarium ædibus, redditibus, ſcholis, piiſque auget inſtitutis. 62. 63. Magiſtros undique advocat. 64. Linguas Orientales doceri curat. ibid. Nec non Matheſim, utrumque Jus, & Eccleſiæ Hiſtoriam. 65. Lex Theologiæ profeſſoribus ab eo indicta. ibid. Summam D. Thomæ cum Comment. Cajetani & Caponi edi curat; Seminarii Bibliothecam auget. 66. Typographiam in ea erigit, characteribuſque Orientalibus auget; Alcorani editio cum confutatione ibi edita. 66. 67. Alumnorum ſtudia promovet. 67. Locum aſceticum in Seminario erigit. 69. Collegium Nobilium ei adjungit; novumque Collegium in S. Mariæ de Treſto erigit. 71. Cura in Clericis initiandis. 71. 72. Ac in deſignandis Eccleſiæ Miniſtris. 73. & ſeqq. Ethicæ Chriſtianæ puritatem inculcat. 76. & ſeqq. Congregationes varias inſtituit. 78. Et Patrum familias conventum. 83. Petri Giuſſani libellum S. Caroli Borromæi juſſu editum, recudendum curat. 84. Populi mores componit. 84. Literæ ad Card. Conc. Trid. Interpretes. 85. Scholas mirum in modum auget. 86. Concionum argumenta proponit. 88. Paleotti Cardinalis librum de Sac. Concionibus edi curat. 90. Paſtorales Epiſtolas dat ad gregem ſuum. ibid. Monialium reſtituit diſciplinam. 91. & ſeqq. Earum Monaſterium in urbem Bergomenſem transfert. 92. Trevillii Moniales benigne excipit. 93. Quater Romam ſe confert eligendi Pontificis cauſa. 97. 98. Supremam dignitatem a ſe amovet. 99. Bis Summus expetitur Pontifex. ibid. Ab Innocentio XI. in Urbe retinetur. 100. Ut ſe geſſerit in Comitiis poſt obitum Alexandri VIII. quo Pontificatum defugeret. 101. & plur. ſeqq. Mira ejus conſtantia. 105. A Cardinale de Poliniaco teſtata, & a Bened. XIV. 106. Virtutes. 107. Fides. 108. Ejus tuendæ & propagandæ ſtudium. 109. Ut ſe geſſerit in gravi tentatione. 110. Infidelium converſionem curat. 114. Tipaldo Meletio utitur in Schiſmaticis revocandis. 115. In procuranda Hæreticorum converſione ſtudia. ibidem & ſeq. Religionis cultus. 117. & plur. ſeqq. Libellum Cæremoniarum Miſſæ vulgat. 119. B. Virgini addictiſsimus. 120. Carolum Borromæum, Franciſcum Saleſium, Philippum Nerium colit. 122. Feſtorum dierum ſanctificationi invigilat. 124. Ac ædium ſacrarum nitori, & cultui. 125. Spes & fiducia in Deum. 126. & ſeqq. Charitas in eundem. 133. & ſeqq. Ab Andrea Trono, & Doſitheo ab Angelis teſtata. 137. Oran-

137. Orandi & contemplandi ſtudium . 139. & plur. ſeqq. Paſtoralis ſolicitudo . 146. & ſeqq. Cujus exemplum adducitur inſigne . 149. Profuſa in pauperes liberalitas . 152. & plur. ſeqq. In id maximam auri vim profundit . 158. Currum , ac palatii ornamenta diſtrahit.158.159 Pallium pauperi donat.159. Charitas in propinquos . 161. & ſeqq. Et in familiares . 165. Ac in adverſarios , ſibique infenſos . 168. & ſeqq. Illuſtre exemplum . 171. Alterum . 173. & ſeqq. Multis profuit Gregorium læſiſſe . 174. Lenitas , & manſuetudo. ibid. & ſeqq. Exemplum patientiæ . 176. & ſeq. Alia . 177. Prudentia tam in ſuis , quam in Eccleſiæ rebus . 180. & ſeqq. Regulæ , quas ſibi præſcripſit. 182. & ſeq. Molinoſium averſatur . 186. De graviſſimis rebus ab Innocentio XI. & XII. conſultus. 187. Laicorum Magiſtratuum offenſionem non incurrit . 188. Juſtitiæ zelus . ibid. & ſeqq. Externos indigenis præfert in Curia Epiſcopali . 189. Nec aliena admittit officia , nec ſua in electione Sacror. Miniſtrorum interponit . 192. Firmitas animi , & fortitudo.193. & ſeqq. Temperantia , & vitæ aſperitas. 199. & ſeqq. Jejunandi ratio. 200. Pœnitentiæ . 203. Caſtimonia . 205. & ſeq. Humilitas . 205. & ſeqq. Purpuratis pueris orphanotrophii Veneti ſe aſſimilat . 208. De ſe abjecte ſentit . 209. Humanas laudes averſatur . 211. Prophetiæ dono maxime enituit in revelandis futuris , occultis , vel remotis . a 213. ad 218. Miracula . 218. & ſeqq. Exiſtimatio dum viveret . 220. Etiam apud ſummos Principes . 223. Præſertim Coſimum III. ibid. & ſeq. Et apud Cardinales.226. Ac ſummos Pontifices . 227. & ſeqq. Et eruditos viros.230. & ſeq. Obitus . 232. & ſeqq. Quem Gualterio Læto prænunciat . 233. Timor , ſubinde fiducia in Deum . 234. Luctus omnium ob ejus tranſitum . 237. & ſeq. Teſtamentum . 239. & ſeq. Oratio funebris . 240. Tumulatio , & inſcriptio . ibid. Corporis habitus & forma . 241. Animi indoles , ingenium , doctrina . 242. & ſeqq. In viros religioſos propenſus . 249. Sanctitatis fama , & exiſtimatio poſt obitum . ibid. & ſeqq. A multis , præſertim a Cardinale Bullionio teſtata . 255. Miracula poſt mortem . a 256. ad 265. Virtutes imitandæ ; præclara geſta miranda . 266. Proceſſus ordinarii Bergomi , & Patavii de ejus ſanctitate fiunt . 267. Item Romæ , Venetiis , Florentiæ , Mediolani , Mutinæ, ac Beneventi. ibid. Preces Principum ad Clementem XI. P. M. pro ejus Canonizatione.ibid. Scripta examini tradita, & approbata,cum decreto,,Nihil obſtare . 268. Cauſæ commiſſio . ibid. Decretum de cultu ei non exhibito a Bened. XIII. confirmatum . ibid. Corporis translatio coram Jo. Franciſco Card. Barbadico . 269. Corpus incorruptum repertum. ibid. Proceſſus Apoſtolicus ,, ſuper ,, fama Sanctitatis in genere,, in Congr. Rituum referatur . 270. Proceſſus Apoſtolici ,, in ,, ſpecie ,, Patavii , ac Venetiis inſtituti ab eadem Congreg. adprobantur . ibid. Epiſtolæ examinantur . 271 .Sacr.

Con-

Congr. Decretum conſtare de virtutibus . 272. Miraculorum examen . 277. Duo ex iiſdem adprobantur . 274. Decretum poſſe tuto procedi . 276. 277. DecretumBeatificationis. 277.
Grimanus, Aloyſius, Gregorii prædeceſſor in Bergomenſi Epiſcopatu . 18.
Guillelmus Neoburgenſis Elector Palatinus Rheni . 224.

H

HUmilitas Gregorii 206. & ſeq.

I

JAcobus a S. Pelagia, a quo Pelaginorum ſecta . Vid. Pelagini . 42.
Jacobus II. Angliæ Rex Gregorium Pontificem fieri expetit . 103. Catholicam Religionem in Anglia reſtituit . 116.
Jacobetti, Jacobi, Ethnicæ Profeſſoris, de Gregorii Fide teſtimonium . 110.
Jejunandi ratio Gregorii . 200. & ſeq.
Innocentius XI. Barbadicum in Urbe retinet . 100. Eum conſulit in rebus gravifsimis . 187. Quanti Gregorium fecerit ? 227. Novos Epiſcopos Patavium inſtruendos mittit . 228.
Innocentius XII. Vid. Pignatellus Antonius .
Innocentius XIII. ſignat commiſsionem Cauſæ Beatificationis Gregorii . 268.
Inſcriptio ſepulchralis Gregorii . 241. Alia . 270.
Juſtitiæ virtus in Gregorio eminuit . 188. & ſeqq.

L

LAmbertus Epiſcopus Eporedienſis eloquentiam Gregorii admiratur . 33.
Leonia, Lucretia, mater Gregorii . 2.
Liberalitas Gregorii in pauperes . 152. & ſeqq. In id maximam auri vim is profundit . 158. Currum, & Palatii ornamenta pluries diſtrahit . 159.
Linguæ Orientales, Hebraica, Syriaca, Chaldaica, Arabica, Turcica, & Perſica in Seminario Patavino Gregorii cura coluntur . 64.
Ludovici XIV. Galliarum Regis de Barbadico judicium . 7.

M

MAbillonius, Joannes, Gregorium laudat . 231. 248. & 251.
Manſuetudo Gregorii . 174. & ſeqq.
B. Mariæ Virgini Gregorius addictiſsimus . 120.
Maraccius, Ludovicus, Alcoranum a ſe verſum, & confutatum edit . 67.
Marcheſius, P., Gregorii amicus . 248.
Memoria Gregorii tenax. ibid.
Menſæ Gregorianæ titulo ſacris Ordinibus initiati qui fuerint ? 79.
Montfauconius Gregorium laudat . 231.
Miracula a Gregorio patrata dum viveret . 237. & ſeqq. Poſt mortem . a 256. ad 265. Card. Urſini teſtimonium . 262. & ſeq. Eorum duo a Sac. Congr. Rit. adprobata . 274.
Mocenicus, Aloyſius, Prætor Bergomenſis . 37.
Molinoſius Michael Quietiſticæ ſectæ auctor . 112. A Gregorio repulſus . 185.
Monaſterium Monialium S. Benedicti Bergomum a Gregorio translatum . 92.
Monaſterium urbs Weſtphaliæ : in

in eo Conventus habetur pacem conciliandam. 5.
Muſocco, Joſephus, Gregorii laudes pro concione dicit. 240.

N

NAnius, Baptiſta, Gregorium laudat. 231.
Nigronius, Cardinalis, Gregorii ſanctitatem teſtatur. 226. 230. & ſeq. 262. & ſeqq.
Noriſius, Henricus Cardinalis, Gregorium æſtimat. 226. De ejus ſanctitate teſtificatur. 230. & 248.

O

OBitus Gregorii. 232. & ſeqq. Ab ipſo prænunciatus. 233.
Oblatorum Congregatio Patavii. 82. 83.
Odeſcalchus, Benedictus Cardinalis, Summus Pontifex electus Barbadicum Romæ retinet. 100. Vid. Innoc. XI.
Olivæ, Jo. Pauli, Pontifici a concionibus ad Gregorium literæ. 54. 55. Amicitia cum eo. 248.
Oratio funebris in Gregorii morte a Joſepho Muſocco recitata. 240.
Otthobonus, Petrus Cardinalis, Epiſcopus Brixienſis Pelagianos inſectatur. 42.

P

PAllavicini, Sfortiæ, Cardinalis, de Gregorii ſanctitate teſtimonium. 230. Amicitia inter eos. 248.
Paleotti, Gabrielis Cardinalis, libellus de ſacris Concionibus editus typis Seminarii Patavini. 90.
Parochorum Bergomenſium teſtimonium de Gregorio. 50. & ſeqq.
Paſtorales epiſtolæ Gregorii ad Gregem ſuum. 90. & 247.
Paſtoralis ſolicitudo Gregorii. 146. & ſeqq.
Patavinæ Eccleſiæ ſtatus. 56. 57. Ei Gregorius præficitur. 53.
Patientia Gregorii. 175. & ſeqq. 201.
Paulutius Canonicus Patavinus Gregorio infenſus, ejus commendatione Auditor Rotæ deſignatur. 171. & ſeq.
Pelagini ab Eccleſia Bergomenſi Gregorii cura exterminantur. 42. & ſeq.
Peſtis Romæ. 13. Bergomi. 17.
Petavii, Dionyſii Soc. Jeſu, librum de Doctrina temporum Gregorius legit. 247.
Philothea, S. Franciſci Saleſii opus, Gregorio in deliciis. 7.
Pignatellus, Antonius Cardinalis, Pontifex eligitur. Innocentii XII. nomine adſcito. 105. Gregorium de rebus graviſsimis conſulit. 187.
Prioli, Petri Cardinalis, de Gregorio teſtimonium. 49.
Preces Regum, & Principum ad Clementem XI. P. M. pro Gregorii Canonizatione. 267.
Proceſſus ordinarii de Gregorii ſanctitate Bergomi, & Patavii fiunt. 267. Item Romæ, Venetiis, Florentiæ, Mediolani, Mutinæ, ac Beneventi. ibid.
Proceſſus Apoſtolicus Romæ inſtructus „ ſuper fama ſanctita„ tis Gregorii in genere „ in Congreg. Rituum refertur: 268. Proceſſus Apoſtolici in ſpecie Patavii, Bergom., ac Venetiis inſtructi ab eadem Congr. adprobantur. ibid.
Prophetiæ donum, quo enituit Gregorius. 213. & ſeqq.
Prudentia Gregorii eximia. 180. & ſeqq. Pontificibus Innocentii XI. & XII. utilis. 187. A Magiſtratibus Laicis commendata. 185.

Ray-

R

Raynaldus Eſtenſis Mutinenſium Dux. 223.
Raynaldus, Odoricus, Gregorii amicus. 248.
Riccius, Michael Angelus Cardinalis, Gregorium ad Philoſophiæ, & Matheſis ſtudium accendit. 244.
Rituum ſacrorum Congregatio Proceſſus pro Canonizatione Gregorii referat. 267. Ejus Decretum „ Nihil obſtare. 268. Aliud Decretum „ De „ cultu Servo Dei non exhi- „ bito „ a Benedicto XIII. confirmatum. ibid. Aliud Decretum conſtare de virtutibus a Clemente XIII. adprobatum. 272. Duo ejuſdem miracula adprobat. 274. Decretum poſſe tuto procedi. 277. Decretum Beatificationis juſſu Clem. XIII. emanatum. ibid.
Rivoli, Fr. Vincentius Maria, Ordinis Prædicatorum Fidei Quæſitor. 43.

S

Salazarius Cardinalis ſummo Gregorium honore proſequitur. 226.
Salomonius, Ord. Prædicator. Gregorii amicus. 248.
Scaligeri, Joſephi, libros Gregorius legit. 247.
Segnerius, Paulus Soc. Jeſu, Gregorii amicus. 248.
Seminarium Bergomenſe a Gregorio auctum. 23.
Seminarium Patavinum. 53. A Gregorio ædibus amplificatum, ac magnis beneficiis auctum. 54. & ſeqq. Ejus elogium. 70.
Socinus, Marianus, Gregorii amicus. 248.
Spes, & fiducia in Deum Gregorii. 126. & ſeqq.

T

Temperantia Gregorii. 199.
Teſtamentum Gregorii. 239. & ſeq.
Teſtorius, P. Jo. Hieronymus, Caſſinenſis. 226.
Theologi Academiæ Patavinæ. Vid. Acad. Patavin.
S. Thomæ doctrina in Seminario Patavino ſequenda a Gregorio præcipitur. 65. & ſeq. Ejus Summa cum Cajetani, & Caponii Commentariis edita. 66. Summæ loca Gregorius pre digitis habet. 246.
Timor Gregorii in extremo agone, deinde Fiducia in Deum. 234.
Tipaldus Meletius Archiepiſcopus. 115. & ſeq.
Translatio Corporis B. Gregorii. 269. & ſeqq.
Trevillii Moniales a Gregorio benigne exceptæ. 93.
Trono, Andreæ, Ord. Prædic. de Gregorii charitate in Deum teſtimonium. 137.

V

Vallis tellina Rhætorum Provincia. 29.
Virtutes Gregorii, 107. Virtutes magis quam miracula Gregorii ſanctitatem commendant. 265.
Viviani, Vincentii, illuſtre de Gregorii doctrina teſtimonium. 244.
Urſinus, Fr. Vincentius Maria Cardinalis, Gregorium veneratur. 226. & ſeq. Eius ſanctitatem teſtatur. 22. 253. & ſeq. Vid. Bened. XIII.

Z

Zondedarius Cardinalis cauſæ Canonizationis Gregorii Relator ſcripta ejus tradit cenſuranda. 263. & ſeq.

523974
BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

523974

Digitized by Google